

การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ปริญญานิพนธ์
ของ
ยสพรรณ เต็มแถม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา
พฤษภาคม 2546
ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

701.629591

ย164 ก

ร.3

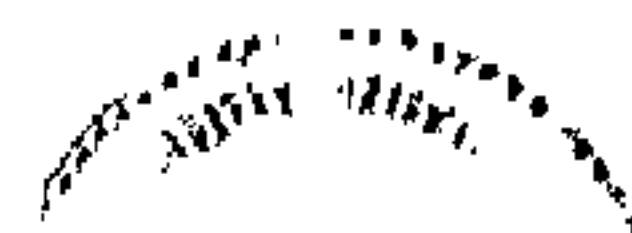
การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

17 พ.ย. 2540

บทคัดย่อ

ของ

ยสพรรณ เต็มแถม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยามหาวิทยาลัย
พฤษภาคม 2546

h224396 ร.3

ยสพรรณ เต็มแถม. (2545), การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีไทย อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี. ปรินุณยานิพนธ์
ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุณานนท์. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป
เล้ารัตนอารีย์.

การศึกษาวัฒนธรรมดนตรี อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยมีคณะดนตรีไทยในอำเภอเมืองจำนวน
25 คณะ ที่ประกอบอาชีพทางด้านดนตรี มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรีไทย
ของชุมชนใน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ตามทฤษฎีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของศาสตราจารย์นายแพทย์
ประเวศ วะสี การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาทางมานุษยดุริยางควิทยา โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และงาน
วิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์และการสังเกต กิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม
ดนตรี เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการศึกษาพบว่า คณะดนตรีไทยทั้ง 25 คณะ ดนตรีไทยสามารถสร้างความเข้มแข็ง ทาง
วัฒนธรรมให้กับชุมชนได้ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีขนบธรรมเนียม ประเพณีที่สำคัญที่ดำรงอยู่ มีกิจ
กรรมทางด้านวัฒนธรรมของชมรมดนตรีไทยและนาฏศิลป์ลพบุรี งานมงคล และงานอวมงคลของคณะต่างๆ
ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ตามทฤษฎีของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี
ซึ่งสรุปได้ 3 ข้อ ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ มีการกระจายรายได้ บริหารเงินอย่างมีระบบ มีการถ่ายทอดและแผ่ขยายใน
วงกว้างมีส่วนสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมแวดล้อมที่ดีให้กับชุมชน
2. ด้านสังคม สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด
เห็นและตัดสินใจ หัวหน้าคณะดนตรีไทยมีการปกครองและบริหารคณะ และการจัดการด้วยวิธีการกระจาย
อำนาจใช้การปกครองแบบเครือญาติ และระบบครอบครัว
3. ด้านจิตใจ นักดนตรีมีความความรัก ความสามัคคี และภาคภูมิใจในเกียรติและศักดิ์ศรี ของ
การเป็นนักดนตรีไทย

A SYUDY OF MUSICAL CULTURE AT LOPBURI PROVINCE

**AN ABSTRACT
BY
YOTSAPAN TEMYAEM**

**Presented in partial fulfillment of the requirements
For the Master of Arts degree in Library and Information Science
At Srinakharinwirot University
May 2003**

Yotsapan Temyaem. (2003). A Study of Musical Culture at Lopburi Province. M.F.A.

(Ethnomusicology) Bangkok : Graduate School, Srinakarinwirot University. Adviser Committee :
Assoc. Prof. Kanchana Intarasunanond, Assist. Prof. Prateep Laoratana-ari

This study aims to analyze musical culture strength by 25 Thai music ensembles in community in Amphoe Muang, Changwat Lopburi following the cultural strength theory of Professor Praved Wasee. This is an ethnomusicology through document and related work study and field study by interview and observation musical culture activity as quality research.

The results reveal that 25 Thai music ensembles can establish culture strength of the community, especially in Amphoe Muang, Changwat Lopburi which has its own tradition and custom. There are cultural activities of Thai musical club and Lopburi performing art, auspicious and non-auspicious festivals which contribute culture strength as to theory of Professor Praved Wasee as follows :

1. Economic aspect ; there are income distribution, systematic monetary management, broad transformation and distribution contributing economic strength and good community environment.
2. Social aspect ; it is concordance with democracy policy which allows participation of opinion and decision making. Heads of Thai music ensembles govern and manage with centralization as family and kinship system.
3. Spirit aspect ; Thai Musicians hold the same belief, creating love, kindness, and unity, they also develop their minds as to moral, dignity and respect.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีไทย อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ของ
นางสาวยสพรรณ เต็มแย้ม

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)
วันที่ ...๙... เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2546

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ กาญจน์ อินทรสุนานนท์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประทีป เล้ารัตนอารีย์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล งามสุทธิ)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รุจี ศรีสมบัติ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความสะดวกจากบุคคลหลายท่าน ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะแนวทาง จนทำให้เกิดความเรียบร้อยสมบูรณ์ดังที่ปรากฏ

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์กาญจนา อินทรสุนานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประทีป เล้ารัตนอารีย์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล งามสุทธิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุจี ศรีสมบัติ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะ และแก้ไขขัดเกลาข้อบกพร่องต่างๆ จนปริญญานิพนธ์มีความสมบูรณ์

กราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.สมศักดิ์ เกตุแก่นจันทร์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะ

กราบขอบพระคุณ พลเอกหอม ให้ลายอง พันเอก (พิเศษ) สุทัศน์ สุบรรณจ้อย ที่กรุณาให้ข้อมูลคำปรึกษา และความสะดวกในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

กราบขอบพระคุณ อาจารย์น้ำว่า ร่มโพธิ์ทอง สิบเอกสรวง อินทร์เจริญ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะ และให้ข้อมูลตลอดการทำปริญญานิพนธ์

กราบขอบพระคุณ อาจารย์สินพร เพียรเจริญ พิธีกรไหว้ครู ของชมรมดนตรีไทยนาฏศิลป์ไทยลพบุรี ประจำปี 2546 ที่กรุณาให้ข้อมูลเกี่ยวกับพิธีไหว้ครู

ขอบพระคุณอาจารย์ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น อาจารย์กฤษฎางค์ ไวยนันท์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ข้อมูลและข้อคิดต่างๆ วางรูปแบบการเก็บข้อมูล ในการทำปริญญานิพนธ์

ขอบพระคุณ คุณหวล จันท์เทียน คุณสุชาติ และคุณประสาน โพธิ์ทอง คุณสมพร มงคลสาร คุณสมาน อินทร์อ่อน คุณสมปอง ชูเกษร คุณทวี ชูเกษร คุณบุญลือ แจ่มแจ้ง คุณสมหวัง เพชรสันทัด คุณวิชัย ปานงาม คุณสนับ วิงวอน พันโทสนิท วิงวอน จำสิบเอกคะเน วิงวอน จำสิบเอกหญิงสำเนา วิงวอน คุณวิชา แสงอรุณ คุณไฉวัน ภูจิ๋ว คุณวันชัย ขาวสะอาด คุณฉลอง บำเพ็ญทาน คุณสมบัติ สงวนวงศ์ คุณสุภัทร์ ภูภมร คุณบัญญัติ – บุญยัง รามวงศ์ คุณสุวรรณ จันทอง คุณโจ่ง คงนิ่ม คุณสาคร – คุณฉ้อง อุ่ณาค คุณบุญมี – คุณมานะ ชื่นอารมณ์ คุณครรชิต ดาวทอง และนักดนตรีทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวถึง ที่กรุณาให้ข้อมูล และความร่วมมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขอบพระคุณอาจารย์สงกรานต์ ไพเราะ ที่กรุณาช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือตลอดการทำปริญญานิพนธ์

ขอบพระคุณอาจารย์พรรณศิริ – อาจารย์นิรันดร์ แจ่มอรุณ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ในการทำปริญญานิพนธ์

ขอบพระคุณอาจารย์เมธี พันธุ์วราทรที่ให้คำปรึกษา ชี้แนะ ขัดเกลา ตลอดจนให้ความช่วยเหลือจนสำเร็จเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์

ขอบพระคุณอาจารย์นุชนภา วุฒิ อาจารย์สิริวรุช สุทธิ อาจารย์มานะ ธานี อาจารย์บุญเลิศ กร่างสะอาด อาจารย์พิพัฒน์ สอนโย ที่ให้คำปรึกษาและ เป็นกำลังใจ

ขอบพระคุณ คุณจิตตยา เป็นพี่ช้อ สำหรับความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในการพิมพ์ครั้งนี้

ขอบพระคุณ คุณจุฑามาศ เทพเรณู และ คุณนันทนา เหมือนรัตน์ ผู้จุดประกายความคิดและเป็นที่มาของการทำปริญญานิพนธ์ และให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ขอบพระคุณครอบครัว เหมือนรัตน์ ที่กรุณาให้ความสะดวกในด้านสถานที่พัก ขอบคุณ คุณศศิธร สมัยกุล ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขอบคุณ คุณเนตรนภา ยอดปัญญา ที่ให้ความปรารถนาดี ตลอดจนความช่วยเหลือในทุกเรื่อง และให้กำลังใจตลอดการทำปริญญานิพนธ์

คุณอรอนงค์ อิงขำนิ คุณอรุณี ทองใบ ที่ให้กำลังใจตลอดการทำปริญญานิพนธ์

ขอบคุณ คุณปิติพน มณีธนู คุณอรัญญา มณีธนู คุณปิยะภัทร เต็มแย้ม ที่คอยช่วยเหลือในการพิมพ์ และให้กำลังใจตลอดการทำปริญญานิพนธ์

ขอบคุณคุณสรรค์ - สิริภัก สุวรรณฉาย คุณสิตมณีส - ด.ญ.ณัฐปรารค์ สุวรรณฉาย ที่คอยให้กำลังใจเสมอมา ตลอดการทำปริญญานิพนธ์

ท้ายที่สุดกราบขอบพระคุณ คุณยายนกเล็ก กล้าคล้าย นายสุพจน์ - นางบุญญาธิสา เต็มแย้ม ผู้อบรมเลี้ยงดู ให้กำลังใจและกำลังใจทรัพย์ ทำให้มีโอกาสในการศึกษา เกิดความมุ่งมั่นจะจนประสบความสำเร็จดังที่ปรากฏ

ยสพรรณ เต็มแย้ม

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	5
นิยามศัพท์	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	8
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	21
ขั้นรวบรวมข้อมูล.....	21
ขั้นศึกษาข้อมูล	22
ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล.....	22
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	23
วัฒนธรรมดนตรีไทย อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี.....	23
การไหว้ครูดนตรีไทยของชมรมดนตรีไทยและนาฏศิลป์ลพบุรี.....	26
วัฒนธรรมดนตรีที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา.....	34
วัฒนธรรมดนตรีที่เกี่ยวข้องกับพิธีการของชีวิต.....	35
วัฒนธรรมดนตรีที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีของจังหวัดลพบุรี.....	39
การศึกษาดนตรีไทยแต่ละคณะในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี.....	43
การบริหารคณะ	96
การติดต่องาน.....	97
การรับงาน.....	97
วิเคราะห์การสร้างคามเข้มแข็งทางวัฒนธรรมให้กับชุมชน	99
โดยดนตรีไทยอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี	
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	105
บรรณานุกรม.....	106
ภาคผนวก.....	113
ภาคผนวก ก.....	113
ภาคผนวก ข.....	115

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 การบรรเลงปี่พาทย์ประกอบพิธีไหว้ครู.....	31
2 พิธีกรำถวายมือ เรียกเพลงพราหมณ์เข้า.....	31
3 พิธีกรำถวายมือ เรียกเพลงตระพระพิฆเนศ.....	32
4 พิธีกรำลึงเจิมประสิทธิ ให้กับ พลเอกหอม ให้อย่าง ประธานในพิธี.....	32
5-6 การบรรเลงถวายมือระหว่างวงผู้ใหญ่สมาน อินทร์อ่อนกับวงศิษย์เขียว-ขาว	32
7-8 การบรรเลงถวายมือระหว่างวงศิษย์วัดสระบัว กับวงเทศบาลนครกรุงเทพฯ	32
9 งานฤดูหนาวประจำปี.....	39
10 การแสดงหมากรูกคนในงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์.....	41
11 ขบวนแห่แห่น วิถีชีวิตไทย งานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์.....	41
12 จุก โกะ แกละ เปีย งานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์	42
13 การถ่ายทอดการบรรเลงของของนายหวล จันทรเทียน.....	44
14 การบรรเลงปี่พาทย์คณะหวล จันทรเทียน.....	45
15 นายหวล จันทรเทียน.....	45
16 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายสุชาติ โพธิ์ทอง.....	47
17 การบรรเลงปี่พาทย์มอญประกอบลิเกของคณะนกหวีด ยอดบรรเลง.....	47
18 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายสมพร มงคลสาร.....	48
19 หัวหน้าคณะพราหมณ์บรรเลง บรรเลงดนตรีในงานมาปณกิจศพ	49
20 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายสมาน อินทร์อ่อน.....	50
21 ผู้ใหญ่สมาน อินทร์อ่อน.....	51
22 การถ่ายทอดการบรรเลงของนางสมปอง ชูเกษร.....	53
23 นางสมปอง ชูเกษร.....	53
24 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายบุญลือ แจ่มแจ้ง.....	54
25 นายบุญลือ แจ่มแจ้ง บริเวณศาลพระกาล.....	55
26 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายสมหวัง เพชรสันทัด.....	57
27 การบรรเลงปี่พาทย์มอญคณะสมหวัง เพชรสันทัดดี.....	57
28 นายสมหวัง เพชรสันทัดดี.....	58
29 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายวิชัย ปานงาม.....	59
30 นายวิชัยและนายวิชา ปานงาม.....	60
31 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายสนับ ริงวอน.....	61
32 นายสนับ ริงวอน.....	62
33 การบรรเลงปี่พาทย์มอญคณะสนับ ริงวอน.....	62
34 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายวิชา แสงอรุณ.....	63
35 นายวิชา แสงอรุณ และนักดนตรีไทยในคณะนิตนน้อย แสงอรุณ.....	63
36 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายน้ำวน ภูจิ๋ว.....	65
37 นายน้ำวน ภูจิ๋ว.....	66
38 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายวันชัย (หนู) ชาวสอาด.....	67

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ (ต่อ)	หน้า
39 นายวันชัย ขาวสะอาด.....	67
40 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายฉลอง บำเพ็ญทาน.....	68
41 นายฉลอง บำเพ็ญทาน หัวหน้าคณะสีหมึกบริการ.....	68
42 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายสมบัติ สงวนวงศ์.....	69
43 นายสมบัติ สงวนวงศ์.....	70
44 การถ่ายทอดการบรรเลงของหัวหน้าคณะสุภัทรมงคลปี.....	71
45 นายสุภัทร ภูภมร.....	71
46 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายประยงค์ รามวงศ์.....	72
47 นายบัญญัติ รามวงศ์ ลูกชายของนายประยงค์ รามวงศ์.....	72
48 นายบุญยัง รามวงศ์ ลูกชายของนายประยงค์ รามวงศ์.....	73
49 การถ่ายทอดการบรรเลงของเจ้าอาวาสวัดทองแท่งนิสยารามและนายสุวรรณ จันทอง.....	74
50 การบรรเลงปีพาทย์มอญคณะศิษย์วัดทองแท่งนิสยาราม.....	75
51 การถ่ายทอดการบรรเลงของสิบเอกสรวง อินทร์เจริญ.....	77
52 การบรรเลงปีพาทย์ของสิบเอกสรวง อินทร์เจริญ.....	78
53 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายโจ่ง คงน้อม.....	79
54 การบรรเลงปีพาทย์มอญคณะโจ่ง คงน้อม.....	80
55 คณะศิษย์โรงเรียนโคกตูม.....	84
56 การบรรเลงดนตรีไทยของคณะศิษย์โรงเรียนโคกตูมวิทยา.....	84
57 ศิษย์โคกตูม.....	85
58 เด็กนักเรียนพักรับประทานอาหารในระหว่างการซ้อมดนตรี.....	85
59 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายสาคร อุ่ناق.....	86
60 การบรรเลงปีพาทย์มอญคณะสาคร – ข้อง อุ่ناق.....	87
61 การบรรเลงปีพาทย์มอญคณะไพเราะบรรเลง.....	89
62 การถ่ายทอดการบรรเลงของคณะแมวทองการดนตรี.....	91
63 นายบุญมี ชื่นอารมณห์ หัวหน้าคณะแมวทองการดนตรี.....	92
64 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายมานะ ชื่นอารมณห์.....	93
65 นายมานะ ชื่นอารมณห์ หัวหน้าคณะช่างน้อยการดนตรี.....	94
66 การถ่ายทอดการบรรเลงของคณะดอกอ้อ ส.ดาวรุ่ง.....	95
67 การบรรเลงปีพาทย์มอญคณะดอกอ้อ ส.ดาวรุ่ง ประกอบลิเกคณะทิวา เทวินทร์.....	96

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 รายชื่อนักดนตรีคณะหวล จันทร์เทียน.....	44
2 รายชื่อนักดนตรีคณะนกหวีดยอดบรรเลง.....	47
3 รายชื่อนักดนตรีคณะพรมาสีบรรเลง.....	49
4 รายชื่อนักดนตรีคณะผู้ใหญ่สมาน อินทร์อ่อน.....	51
5 รายชื่อนักดนตรีคณะสมปอง ชูเกษร.....	53
6 รายชื่อนักดนตรีคณะบุญลือ แจ่มแจ้ง.....	55
7 รายชื่อนักดนตรีคณะสมหวัง เพชรสันต์ดี.....	57
8 รายชื่อนักดนตรีคณะวิชัยงามศิลป์.....	60
9 รายชื่อนักดนตรีคณะสนับ วิงวอน.....	62
10 รายชื่อนักดนตรีคณะนิตน้อย แสงอรุณ.....	64
11 รายชื่อนักดนตรีคณะน้ำวนบริการ.....	65
12 รายชื่อนักดนตรีคณะวันชัย (หนู) ขาวสอาด.....	67
13 รายชื่อนักดนตรีคณะศราพรไชว.....	69
14 รายชื่อนักดนตรีคณะศิษย์วัดทองแท่งนิสยาราม.....	74
15 รายชื่อนักดนตรีคณะสรวง อินทร์เจริญ.....	77
16 รายชื่อนักดนตรีคณะโจ่ง คงนั่ม.....	79
17 รายชื่อนักดนตรีศิษย์โรงเรียนโคกตูมวิทยา.....	83
18 รายชื่อนักดนตรีคณะสาคร – พ้อง อุ่นาค.....	86
19 รายชื่อนักดนตรีคณะไพเราะบรรเลง.....	89
20 รายชื่อนักดนตรีคณะแมวทองการดนตรี.....	92
21 รายชื่อนักดนตรีคณะช่างน้อยการดนตรี.....	94
22 รายชื่อนักดนตรีคณะดอกอ้อ ส.ดาวรุ่ง.....	95
23 อัตราค่าจ้างของวงปีพาทย์มอญจำนวน 25 คณะในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี.....	98

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ลพบุรี เป็นเมืองโบราณเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน จากการที่มีสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์เหมาะสม มีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่อันเนื่องมาจากได้รับตะกอนจากแม่น้ำใหญ่ถึง 3 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำป่าสัก ทำให้บริเวณดังกล่าวเป็นแหล่งผลิตข้าวขนาดใหญ่ โดยไม่ต้องอาศัยการชลประทานมากนัก ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่นอกจากจะมีผลทางเศรษฐกิจแล้ว ยังมีผลทำให้องค์ประกอบด้านเชื้อชาติของประชากร เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และเป็นแรงดึงดูดให้ผู้คนอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งโดยไม่ขาดสาย และด้วยตำแหน่งที่ตั้งและการคมนาคมที่สะดวก กล่าวคือ ตั้งอยู่ใกล้บริเวณที่แม่น้ำใหญ่หลายสายไหลมาบรรจบกันและจะออกสู่ทะเล ทำให้สามารถควบคุมเส้นทางคมนาคมทางน้ำจากดินแดนตอนบนของลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยามายังอ่าวไทย ให้เป็นศูนย์รวมสินค้า และเป็นเมืองท่าค้าขายที่ดี นอกจากนั้นการตั้งอยู่บริเวณที่สามารถติดต่อกับดินแดนอื่นๆ โดยรอบทั้งใกล้และไกลได้อย่างกว้างขวาง และอยู่ในบริเวณที่เป็นจุดกึ่งกลางของดินแดน อันเป็นที่ตั้งของศูนย์อำนาจทางการเมืองและวัฒนธรรมในสมัยโบราณ ได้แก่ พม่า เขมร แหลมมลายู ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ตลอดจนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ทำให้ลพบุรีกลายเป็นจุดเชื่อมต่อทางการเมืองและวัฒนธรรมที่สำคัญ และมีผลต่อลพบุรีทั้งในด้านการค้า การทำสงคราม การรับและเผยแพร่อารยธรรม ในแต่ละยุคแต่ละสมัย ลพบุรีเคยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมืองของมอญและเขมร บางเวลา มีสภาพเป็นเมืองอิสระ บางยุคสมัย ลพบุรีมีความเจริญรุ่งเรือง บางสมัยถูกทอดทิ้งให้ซบเซา ลพบุรีเคยเป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การเมือง ศิลปวัฒนธรรม และศาสนาที่อยู่ในฐานะเป็นทั้งผู้รับและผู้เผยแพร่อารยธรรม เป็นเมืองราชธานีแห่งที่ 2 ของพระมหากษัตริย์ไทยสองพระองค์ในสองยุคสมัย ได้แก่ ราชธานีในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชในสมัยกรุงศรีอยุธยา และราชธานีในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตลอดจนเป็นเมืองศูนย์กลางทางทหารในปัจจุบัน กรมวิชาการ (2542 : 1-10)

ลพบุรีหรือละโว้เป็นเมืองที่มีอารยธรรมเก่าแก่ มีวัฒนธรรมดนตรีไทยที่ยังคงอยู่เป็นปึกแผ่นมั่นคง โดยเฉพาะในอำเภอเมือง ของจังหวัดลพบุรีนั้น ปัจจุบันมีคณะดนตรีไทยเกิดเพิ่มมากขึ้น และมีการรวมตัวกันเรียกเป็นชมรมดนตรีไทย จังหวัดลพบุรี ซึ่งจะมีส่วนราชการเข้ามามีส่วนในการช่วยเหลือ ให้ความสะดวกในการจัดการเผยแพร่ อนุรักษ์ ประชาสัมพันธ์ ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดนตรีไทย

คณะดนตรีไทยเก่าแก่มีการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง โดยวิธีการมูปาฐะ หรือต่อกันด้วยปาก เริ่มภายในครอบครัวซึ่งเป็นประเพณีปฏิบัติของการเรียนดนตรีไทยมาแต่โบราณ และสอนให้กับศิษย์ที่สนใจ ทำให้มีนักดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีเพิ่มมากขึ้น และแต่ละคนที่มีความพร้อมในเรื่องทุนทรัพย์ มีความต้องการที่จะสร้างคณะไว้เป็นสมบัติของตนเอง บางคณะสามารถจัดการวงได้ดี มีเพื่อนฝูงรักใคร่ชอบพอกัน ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อสามัคคีต่อกัน ทำให้งานราบรื่นและมีความสามารถในการจัดการวงให้อยู่มั่นคงเป็นปึกแผ่นได้จนถึงปัจจุบัน

ลพบุรี ถือเป็นอีกเมืองหนึ่งที่มีวัฒนธรรมดนตรีปี่พาทย์อยู่มากเป็นอันดับต้นๆ ของภาคกลาง ในเขตอำเภอเมืองมีวงปี่พาทย์ที่ตั้งขึ้นมาใหม่รวมแล้ว 25 คณะ ตามสายแม่น้ำลพบุรีลงไป มีวงปี่พาทย์ประจำอยู่ทุกวัด อำเภออื่นๆ ในจังหวัดลพบุรีมีเพียง 2-3 คณะ ลักษณะของวงปี่พาทย์ที่มีอยู่มากในเมืองลพบุรีส่วนใหญ่จะเป็นวงปี่พาทย์มอญ เพราะจะมีการรับงานบ่อยกว่ามีกิจหลักคือ บรรเลงในงานศพส่วนการตั้งวงปี่

พาทย์จะเป็นในลักษณะว่าเจ้าของเครื่อง หรือหัวหน้าวงมักมีเฉพาะเครื่องดนตรีแต่ไม่มีคนเล่นประจำ หรือที่จะสั่งสอนไว้เป็นลูกศิษย์ก็ไม่ค่อยมี ว่างงานแต่ละที่จึงค่อยไปตามคนมาเล่นจนครบวง คนเล่นจึงไม่ประจำที่ แต่จะวนไปเล่นวงโน้�วงนี้ แล้วแต่หัวหน้าวงไหนจะหา จำนวนวงดนตรีในเมืองลพบุรี มีมากจนกระทั่งเรียกได้ว่ามีมากกว่าจำนวนนักดนตรีแล้วเสียอีก แม้บางคนจะกล่าวว่า นักดนตรีเป่พาทย์ของลพบุรีไม่เด่นเรื่องฝีมือนัก ทั้งนี้เพราะไม่ค่อยมีคนที่จะเอาจริงหรือสนใจเรียนจริง โดยมากเป็นประเภทเรียนพอทำมาหากินได้ แต่สิ่งหนึ่งที่โดดเด่นเป็นพิเศษในจังหวัดลพบุรีคือ เป็นเวทีประจำในการประชันเป่พาทย์ที่ปัจจุบันเหลือเพียงไม่กี่แห่งในเมืองไทย

การประชันเป่พาทย์จัดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2522 ในงานพิธีไหว้ครูประจำปีของ ชมรมดนตรีไทยและนาฏศิลป์ลพบุรี โดยมีประธานชมรมคือ พลเอกหอม ให่ส่ายอง ซึ่งท่านมีส่วนในการเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่นักดนตรีไทยในจังหวัดลพบุรี การตั้งชมรมทำให้นักดนตรีได้พบปะพูดคุยกัน รวบรวมความคิดเพื่อการอนุรักษ์ เผยแพร่ และพัฒนาดนตรีไทย แล้วมีการดำเนินติดต่อกันมาทุกปีกระทั่งปัจจุบัน โดยใช้ศาลาการเปรียญของวัดป่าธรรมโสภณ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เป็นเวทีประชัน ถือเป็นการตีบรรเลงอวด ฝีมือของลูกศิษย์ให้ครูฟัง หรือ ที่เรียกว่า ตีถวายมือ จึงไม่มีการตัดสินอย่างเป็นทางการ หากแต่ผู้ชมที่ล้วนเป็นชาวดนตรี ทั้งที่นั่งกันแน่นศาลาและที่นั่งฟังการกระจายเสียงออกอากาศสดทางวิทยุ จะตัดสินในใจกันเอง แม้ไม่มีกรรมการตัดสิน แต่การประชันเวทีนี้ก็มักติดกา กล่าวคือวงที่มาประชันต้องเป็นวงเป่พาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่ ขึ้นเวทีพร้อมกันทั้งสองวง ผลัดกันบรรเลงวงละสองเพลง จบคู่นี้แล้ว คู่ใหม่ก็ขึ้นมาประชันกันต่อ เป็นเช่นนี้จนครบ แต่ละปีมีวงเป่พาทย์ฝีมือดี จากท้องถิ่นต่างๆ ในพื้นที่ภาคกลางเข้าประชันในราว 10 วง อาทิ จากจังหวัดสุพรรณบุรี ออยุธยา กรุงเทพฯ ลพบุรี การประชัน คู่หนึ่งจะใช้เวลาชั่วโมงเศษ เรียกว่ากว่าจะครบทุกคู่ก็ค่อนข้างทุกปี น้้าว่า ร่มโพธิ์ทอง (2545 : สัมภาษณ์)

ศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีไทย เรียกได้ว่าเป็นศิลปะที่เป็นภูมิปัญญาแขนงหนึ่งที่มีอยู่ทั่วทุกภาคในประเทศไทย หากเปรียบเทียบวงดนตรีไทยในจังหวัดลพบุรีกับจังหวัดอื่นๆ นั้นก็ถือว่าเป็นจังหวัดที่มีคณะดนตรีไทยค่อนข้างมาก จากการสำรวจดนตรีไทยในจังหวัดลพบุรี จำแนกวงออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. วงเป่พาทย์มอญ ซึ่งประกอบด้วยเป่พาทย์มอญเครื่องคู่ และเป่พาทย์มอญเครื่องใหญ่
  2. วงเป่พาทย์ไม้แข็ง ซึ่งประกอบด้วยเป่พาทย์เครื่องห้า เป่พาทย์เครื่องคู่ และเป่พาทย์เครื่องใหญ่
- วงดนตรีไทยในจังหวัดลพบุรีที่สำรวจพบ มีจำนวน 35 คณะ โดยจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1. ท้องที่อำเภอเมืองลพบุรี 25 คณะ ได้แก่
  - 1.1 คณะนายพล จันทรเทียน
  - 1.2 คณะนกหวีดยอดบรรเลง
  - 1.3 คณะพรมาลีบรรเลง
  - 1.4 คณะผู้ใหญ่สมาน อินทร์อ่อน
  - 1.5 คณะนางสมปอง ชูเกษร
  - 1.6 คณะนายบุญลือ แจ่มแจ้ง
  - 1.7 คณะนายสมหวัง เพชรสันทัตติ
  - 1.8 คณะวิชัยงามศิลป์
  - 1.9 คณะสนับ วิงวอน
  - 1.10 คณะนิดหน้อย แสงอรุณ
  - 1.11 คณะน้้าวนบริการ

- 1.12 คณะวันชัย (หนู) ขาวสะอาด
- 1.13 คณะสีหมึกบริการ
- 1.14 คณะศราพรไชว
- 1.15 คณะสุภัทร ภมรศิลป์
- 1.16 คณะบุญยงค์ รามวงศ์
- 1.17 คณะศิษย์วัดทองแท่งนิสยาราม
- 1.18 คณะนายสรวง อินทร์เจริญ
- 1.19 คณะโจ่ง กงนัม
- 1.20 คณะศิษย์โรงเรียนโคกตูม
- 1.21 คณะสาคร – ช้อง อุ่นาค
- 1.22 คณะไพเราะบรรเลง
- 1.23 คณะลูกแมวการดนตรี
- 1.24 คณะช้างน้อยการดนตรี
- 1.25 คณะดอกอ้อ ส.ดาวรุ่ง
2. ห้องที่อำเภอบ้านหมี่ 2 คณะ
  - 2.1 คณะนายเต็ม พรหมวงศ์ ตำบลบางขาม
  - 2.2 คณะเสน่ห์ศิลป์
3. ห้องที่อำเภอท่าม่วง 2 คณะ
  - 3.1 คณะนายสนิท บ้านบางลี่
  - 3.2 คณะนายดี บ้านบางมะยม
4. ห้องที่อำเภอโคกสำโรง 1 คณะ
  - 4.1 คณะนายแมน บ้านโคกสำโรง
5. ห้องที่อำเภอพัฒนานิคม 1 คณะ
  - 5.1 คณะผู้ใหญ่พยอม
6. ห้องที่อำเภอหนองม่วง 1 คณะ
  - 6.1 คณะไก่แจ้
7. ห้องที่อำเภอชัยบาดาล 3 คณะ
  - 7.1 คณะขบวนศิลป์พิพาทย์ไทยลายทองของนายขบวน คำเจียง บ้านท่ามะกอก
  - 7.2 คณะนายสมเดช กลิ่นทอง บ้านท่าดินดำ
  - 7.3 คณะลูกพ่อแก่ของนายจุก บ้านท่าดินดำ

คณะดนตรีส่วนใหญ่จะเป็นพิพาทย์มอญมากกว่าวงพิพาทย์ไทย เพราะวงพิพาทย์มอญสามารถหารายได้ได้ดีกว่า คือจะใช้บรรเลงประกอบงานศพมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ บรรเลงประกอบการแสดงลิเก จากการสัมภาษณ์ผู้มีความสามารถทางด้านดนตรีไทยและเจ้าของคณะได้กล่าวเช่นเดียวกันว่า การเล่นดนตรีไทยประเภทวงพิพาทย์มีมานานหลายชั่วอายุคน โดยการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษไปสู่ลูกหลาน จากครูสู่ลูกศิษย์ ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่มีฝีมือ มีความชำนาญ เมื่อได้รับการถ่ายทอดจากคนมีฝีมือ และความรู้จนถึงระดับหนึ่งแล้ว ครูดนตรีเหล่านี้ก็กลับมาประกอบอาชีพที่จังหวัดลพบุรี แล้วนำความรู้ด้านดนตรีที่ได้รับมาถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไปอีกหลายต่อหลายรุ่น ในช่วงเวลาย้อนหลังไปประมาณ 50 – 60 ปี

ที่ผ่านมา มีครุดนตรีหลายท่านที่ทำหน้าที่เป็นครูถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ชาวลพบุรี ซึ่งปัจจุบันบางท่านได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว แต่ก็ยังมีลูกศิษย์ และนักดนตรีด้วยกันพูดถึงความรู้ความชำนาญกันอยู่ไม่มีวันจบดังรายนามต่อไปนี้

1. ครูสว่าง มะลิพวง เป็นชาวลพบุรีโดยกำเนิด มีความชำนาญในเครื่องดนตรีทุกชนิดถึงแก่กรรมแล้ว
2. ครูใบ มาลีหอม ถึงแก่กรรมเมื่ออายุ 83 ปี เป็นชาวลพบุรีโดยกำเนิด มีความชำนาญในการเป่าปี่
3. ครูสวัสดิ์ จันทรเทียน ถึงแก่กรรมเมื่ออายุ 80 ปี เป็นชาวลพบุรีโดยกำเนิด ชำนาญในการบรรเลงระนาดเอก
4. ครูสรวง อินทร์เจริญ อายุ 78 ปี เป็นคนชัยนาทมาแต่งงานกับคนลพบุรี มีความชำนาญในการบรรเลงระนาดเอก ปัจจุบันทำหน้าที่บรรเลงระนาดเอกในงานสำคัญต่างๆ ทั่วไป
5. ครูหวล จันทรเทียน อายุ 79 ปี เป็นชาวลพบุรีโดยกำเนิด มีความชำนาญในการบรรเลงดนตรีหลายชนิด ปัจจุบันเป็นเจ้าของวงปี่พาทย์คณะหวล จันทรเทียน
6. ครูบุญยงค์ รามวงศ์ ถึงแก่กรรมเมื่อปี พ.ศ. 2544 เป็นชาวลพบุรีโดยกำเนิด มีความสามารถบรรเลงดนตรีได้ทุกชนิด เคยเป็นครูผู้สอนดนตรีไทยที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด กรมศิลปากร
7. ครูสนับ วิงวอน ปัจจุบันอายุ 91 ปี ยังสามารถเล่นดนตรีได้คล่องแคล่ว บรรเลงดนตรีไทยได้หลายชนิด เป็นชาวลพบุรีโดยกำเนิด
8. ครูแก้ว แว่วสอน ถึงแก่กรรมแล้ว เป็นชาวลพบุรีโดยกำเนิด เป็นศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้จากครูสอน วงฆ้อง
9. ครูชื่น ดุริยประณีต เป็นครูดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงในสกุลดุริยประณีต กรุงเทพมหานคร เดินทางมาถ่ายทอดวิชาความรู้ด้านดนตรีไทยให้กับชาวลพบุรีเป็นระยะๆ ช่วงสั้นๆ เท่านั้น
10. ครูน้ำว่า ร่มโพธิ์ทอง อายุ 71 ปี เป็นชาวสิงห์บุรีโดยกำเนิด เป็นศิษย์ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เดินทางมาเป็นครูถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี กรมศิลปากร ในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญการด้านดนตรีไทย

ศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีไทยของจังหวัดลพบุรีในปัจจุบันมีการเผยแพร่ออกไปสู่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีวงดนตรีไทยเพิ่มขึ้นจำนวนมาก และสามารถยึดเป็นอาชีพมีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้เป็นอย่างดี คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ (2542 : 233-235)

ที่ได้กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่า ในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีการตั้งวงดนตรีไทยมากกว่าในอำเภออื่นๆ ในการรับงาน บรรเลงในงานต่างๆ นักดนตรีของแต่ละวง มีการยืมตัวกัน จะมีนักดนตรีซ้ำกันเป็นส่วนใหญ่ เรียกได้ว่ารู้ถึงกันหมดว่าตอนนี้มีงานที่ไหน วงใดเล่นที่ไหน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นปึกแผ่นสามัคคี ช่วยเหลือกันในหมู่นักดนตรีด้วยกัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยเลือกศึกษาดนตรีไทยแต่ละคณะที่มีอยู่ในอดีต และปัจจุบัน มีการวิวัฒนาการการสืบทอด การคงที่ การเปลี่ยนแปลง ตลอดจนมีบทบาทกับชุมชนเมืองทางด้านดนตรีไทยอย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างอาชีพและทำให้เกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมให้กับชุมชน ผู้วิจัยเชื่อว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ และการพัฒนาวัฒนธรรมดนตรีไทยที่ยั่งยืน เพื่อให้อยู่คู่กับสังคมไทยตลอดไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อวิเคราะห์ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรีไทยของชุมชนใน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. เข้าใจความสำคัญของดนตรีไทย ว่าสามารถสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมให้กับชุมชนโดยมีความหลากหลายกระจายอำนาจ กระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น มีความบูรณาการ สร้างความบรรสานสอดคล้อง (Harmony) และความสมดุลยั่งยืน มีการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม และเป็นการผดุงศิลปกรรมของสังคม โดยศึกษาวงดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

2. ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับความเป็นมา วิถีชีวิต พิธีกรรม การบริหารคณะ การแสดงของวงดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

3. ได้แนวทางในการส่งเสริมดนตรีไทยเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตและพื้นที่ วงดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ทั้ง 25 คณะ และเก็บข้อมูลตามลักษณะความสำคัญของประเด็นที่จะศึกษา วงดนตรีไทยแต่ละวงซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มอาชีพเดียวกัน มีวิถีชีวิตแบบเดียวกัน เพื่อให้เห็นภาพรวมของวิวัฒนาการ การดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของแต่ละคณะในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ซึ่งสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมชุมชน

- 1.1 คณะนายพล จันทรเทียน
- 1.2 คณะนกหวีดยอดบรรเลง
- 1.3 คณะพรมาลีบรรเลง
- 1.4 คณะผู้ใหญ่สมาน อินทร์อ่อน
- 1.4 คณะนางสมปอง ชูเกษร
- 1.5 คณะนายบุญลือ แจ่มแจ้ง
- 1.6 คณะนายสมหวัง เพชรสันทัดดี
- 1.7 คณะวิชัยงามศิลป์
- 1.8 คณะสนับ วิงวอน
- 1.9 คณะนิตหน้อย แสงอรุณ
- 1.10 คณะน้ำวนบริการ
- 1.11 คณะวันชัย (หนู) ขาวสะอาด
- 1.12 คณะสีหมึกบริการ
- 1.13 คณะศราพรไชว
- 1.14 คณะสุภัทร ภมรศิลป์
- 1.15 คณะบุญยงค์ รามวงศ์
- 1.16 คณะศิษย์วัดทองแท่งนิสยาราม
- 1.17 คณะนายสรวง อินทร์เจริญ
- 1.18 คณะโจ่ง คงนัม

- 1.19 คณะศิษย์โรงเรียนโคกตูม
- 1.20 คณะสาคร – ช้าง อุ๋นาค
- 1.21 คณะไฟเราะบรรเลง
- 1.22 คณะแมวทองการดนตรี
- 1.23 คณะช้างน้อยการดนตรี
- 1.24 คณะดอกอ้อ ส.ดาวรุ่ง

2. การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยคณะดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ตามทฤษฎีของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ที่กล่าวว่า สิ่งที่เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้สังคมเข้มแข็งก็คือวัฒนธรรม วัฒนธรรมคือ พลังแห่งการพัฒนา ดังนั้นสังคมหรือชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมต้องมีคุณลักษณะ 8 ประการ คือ

- 2.1 มีความหลากหลายกระจายอำนาจจึงส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย
- 2.2 กระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ
- 2.3 ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น
- 2.4 มีความบูรณาการ
- 2.5 สร้างความบรรสานสอดคล้อง (Harmony) และความสมดุลยั่งยืน
- 2.6 มีการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง
- 2.7 ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม
- 2.8 เป็นการผดุงศีลธรรมของสังคม

คุณลักษณะ 8 ประการ จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่วัฒนธรรมดนตรีไทยสามารถสร้างให้เกิดขึ้นในชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

วัฒนธรรม	หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความ เป็นเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน
วัฒนธรรมดนตรีไทย	หมายถึง ผลงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ เป็นตัวกำหนดให้มีเอกลักษณ์ประจำชาติไทย
ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรี	หมายถึง ความยั่งยืนในวิถีการดำรงชีวิตที่มี ความเกี่ยวข้องผูกพันกับผลงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์
ระบบเครือ	หมายถึง ระบบที่เกิดจากการประสานกันของสถานภาพและบทบาทของบุคคล ซึ่งได้รับการพิจารณาจากสังคมว่าเกี่ยวข้องกันโดยการสืบสายโลหิต การสมรสหรือการรับบุตรบุญธรรม
มุขปาฐะ	หมายถึง วิธีการเรียนการสอนโดยยึดแบบอย่างครูเป็นหลัก มีลักษณะแบบตัวต่อตัว ปากต่อปาก ไม่ใช่ลายลักษณ์อักษร
พิธีกรรม	หมายถึง กิจกรรมที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น โดยเป็นเรื่องของความเชื่อที่ยึดถือ สืบต่อกันมา
การถ่ายทอด	หมายถึง การสอนดนตรีไทย ระหว่างครูกับศิษย์ หรือระหว่างบรรพ

	บุรุษกับลูกหลาน
ต่อเพลง	หมายถึง การสอนเพลงต่างๆ ให้กับศิษย์
โค้ง	หมายถึง จำนวนฆ้องมอญ เช่น ฆ้องมอญ 4 วง ก็เรียกว่าสี่ พาทย์มอญ 4 โค้ง เป็นต้น
พิธีไหว้ครู	หมายถึง นักดนตรีอาวุโสที่กระทำพิธีไหว้ครูดนตรีไทย โดยได้รับมอบ โองการไหว้ครู หรือ ตำราไหว้ครู จากครูผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้เลือก ครอบและมอบ ให้แก่ผู้มีคุณสมบัติที่เหมาะสม
กำนล	หมายถึง สิ่งของที่จัดไว้ให้วงทำการไหว้ครูก่อนที่จะบรรเลง
ค่าตัว	หมายถึง อัตราค่าจ้างผู้แสดง
งานเจ้า	หมายถึง งานบรรเลงดนตรีหรือแสดงละครถวายแก่เจ้าพ่อ เจ้าแม่ตาม ศาล หรือตำหนักทรงเจ้าต่างๆ
งานหา	หมายถึง งานที่มีผู้มาว่าจ้างคณะดนตรีไปบรรเลง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีไทย อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิเคราะห์ โดยทำการแยกเป็น

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของชาติ อันก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ เป็นปัจจัยหนึ่งในการสร้างชาติให้คนในชาติได้ปฏิบัติ ด้วยความจำเป็นนี้เอง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2524 มาตรา 64 จึงระบุว่า “รัฐพึงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2522:1) “วัฒนธรรม” มาจากคำว่า “Culture” ในภาษาอังกฤษ คำนี้มีรากศัพท์มาจาก Cultura ในภาษาละติน มีความหมายว่า การเพาะปลูกและบำรุงให้เจริญงอกงาม ณรงค์ เส็งประชา (2532 : 4) ภาษาไทย คำว่า “วัฒนธรรม” เป็นคำที่ได้มาจากการรวมคำ 2 คำ เข้าด้วยกันได้แก่ วัฒนธรรม ซึ่งความหมายทั่วไปว่า เจริญงอกงาม รุ่งเรือง ธรรม ซึ่งในที่นี้หมายถึง การกระทำ หรือข้อปฏิบัติดังนั้นวัฒนธรรมจึงหมายถึงข้อปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม คำว่าวัฒนธรรม จะมีคำที่เกิดจาก Culture ซึ่งมีความหมายหลายนัย ดังที่สุชีพ ปุญญานุภาพ (2496.24-34) ได้อธิบายไว้เช่น การบูชา การไถ่พื้นดิน การเศรษฐกิจในครอบครัว ความดีขึ้นหรือประณีตขึ้นกว่าเดิมโดยการศึกษาและการฝึกหัด การฝึกหัดหรือการทำให้ประณีตขึ้นซึ่งจิตใจ รสนิยม และจริต อหยาตัย แต่ความหมายวัฒนธรรมที่ราชการนำมาใช้ ดังที่ พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติพุทธศักราช 2485 ได้กำหนดไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม วัฒนธรรมคือวิถีแห่งชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เรียนกันได้ เอาอย่างกันได้ พระยาอนุมานราชธน (2515) นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ เซอร์เอ็ดเวิร์ด บี ไทเลอร์ (2414) ได้ให้คำจำกัดความของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมคือ ทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งได้มาจากการเรียนรู้ ความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม กฎหมาย ประเพณี ตลอดจนความสามารถและอุปนิสัยต่าง ๆ ของสังคมและสมาชิกได้มีส่วนร่วมในการใช้สิ่งนั้นๆ เลสลี ไวท์ (2502) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมเกิดขึ้นในกระบวนการวิวัฒนาการทางชีววิทยา และเมื่อเกิดขึ้นมาแล้ววัฒนธรรมก็มีชีวิตและการเคลื่อนไหวของมันเอง แต่ที่สำคัญคือ วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมการใช้สัญลักษณ์ ซึ่งเฉพาะมนุษย์เท่านั้นที่สามารถสร้างและกำหนดความหมายสัญลักษณ์ได้ โครเบอร์ และโคลด์ คลักคอน (2495 : 47) กล่าวถึงคำจำกัดความของวัฒนธรรมว่ามักเน้นถึงระบบความเชื่อ และค่านิยมทางสังคม วัฒนธรรมมิใช่พฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ แต่เป็นระบบความเชื่อและค่านิยมทางสังคมซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์

ยศ สันตสมบัติ (2537) กล่าวถึงวัฒนธรรมไว้ในมานุษยวิทยากับการศึกษาวัฒนธรรม ว่า วัฒนธรรมมีลักษณะพื้นฐานที่สำคัญ 6 ประการด้วยกัน คือ ประการแรก วัฒนธรรมเป็นระบบความคิดและค่านิยมที่สมาชิกสังคมมีร่วมกัน ประการที่สอง วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ ประการที่สาม วัฒนธรรมมีพื้น

ฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ ประการที่สี่ วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญา ประการที่ห้า วัฒนธรรมคือกระบวนการในการกำหนดนิยามความหมายของชีวิตและสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ และประการที่หก วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง แต่เปลี่ยนแปลงปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ในเรื่องวัฒนธรรมกับการดำเนินชีวิต นั้น บุญยงค์ เกตุเทศ (2536) กล่าวว่าในวัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์ว่าด้วยเรื่องการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้นมิได้เป็นไปด้วยสัญชาตญาณ และพฤติกรรมตามธรรมชาติ แต่เพียงอย่างเดียว หากต้องอาศัยพฤติกรรมที่กระทำสั่งสม และถ่ายทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของแบบแผนความประพฤติ ตลอดจนคติ ความคิดความเชื่อค่านิยมต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มิได้มีอยู่เองในธรรมชาติ หากแต่เป็นผลการสร้างสรรค์ของมนุษย์ เกิดมีภาษาพูด เครื่องมือเครื่องใช้ กิริยามารยาทขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลป ศาสนา หรือค่านิยมที่แตกต่างกัน

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพิไล เลิศวิชา (2539 : 31) กล่าวว่าในทิศทางวัฒนธรรมไทย ว่ามีกรอบและทิศทางแผนวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2535 – 2539) ซึ่งมีสาระทันสมัยต่อเหตุการณ์ และสอดคล้องต่อกระแสโลกดังนี้

1. ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมในลักษณะที่เป็นองค์รวม (holistic) มากขึ้น กล่าวคือ เป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ
2. ได้ชี้แนะแนวทางในการดำเนินงานวัฒนธรรม ด้วยว่าการดำเนินงานใดๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรม จำเป็นต้องเข้าใจบริบทและเงื่อนไขแวดล้อม ศักยภาพของมนุษย์ ตลอดจนสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น
3. ได้วิเคราะห์สรุปสภาพและปัญหาวัฒนธรรมที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่และคาดว่าจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น โดยสรุปปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรมไว้ 8 ประการ ซึ่งครอบคลุมถึงวิถีชีวิต การขาดดุลยภาพระหว่างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม ความเสื่อมของสถาบันทางสังคม การขาดการยอมรับภูมิปัญญาชาวบ้าน การปรับปรนทางวัฒนธรรม กระบวนการและเครื่องมือในการสืบทอดวัฒนธรรม การอนุรักษ์วัฒนธรรม รวมทั้งระบบการบริหารงานวัฒนธรรม
4. ที่สำคัญคือได้เสนอหลักการสำคัญในการดำเนินการวัฒนธรรมไว้ 2 ประการคือการกล่าวถึงการใช้มิติทางวัฒนธรรมในการพัฒนา และการสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมให้กับประชาชน นอกจากนั้นยังได้กำหนดบทบาทของหน่วยงานของรัฐไว้ด้วยว่า ให้ทำหน้าที่ในการเสนอแนะให้ข้อมูล และเฝ้าระวังในกรณีที่เห็นภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นทางวัฒนธรรมเท่านั้น ไม่มีหน้าที่และบทบาท ในการครอบงำประชาชน ซึ่งนับเป็นการจำกัดขอบเขตของบทบาทหน่วยงานภาครัฐ และให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชน

วัฒนธรรมในความหมายทางสังคมวิทยา สุพัตรา สุภาพ (2535) กล่าวว่าในหนังสือเรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี ว่าจะมีความหมายกว้างกว่าความหมายที่ใช้กันอยู่ในการพูดหรือการเขียนโดยทั่วไป กล่าวคือ สังคมวิทยาถือว่า วัฒนธรรมเป็นศัพท์ทางวิชาการ [Technical Vocabulary] ซึ่งในทัศนะของสังคมวิทยาหมายถึงวิธีการดำเนินชีวิตกระสวนแห่งพฤติกรรมและบรรดาผลงานทั้งหมดที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น ตลอดจนความคิด ความเชื่อ และความรู้สิ่งต่างๆ เหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้ การสร้างสมของมนุษย์ และสามารถถ่ายทอดกันได้จากสังคมหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนรุ่นต่อไป สรุปได้ว่า วัฒนธรรมคือทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อนำเอามาใช้ช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ในสังคม นอกจากนั้น สุพัตรา สุภาพ (2540) ยังได้กล่าวถึงวัฒนธรรมที่เป็นมรดกทางสังคม มีความหมายครอบคลุมไปถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยแต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมเฉพาะของตนเองประกอบไปด้วย ความรู้ ความเชื่อ ประเพณี วิทยาการ กฎหมาย

ศีลธรรม และทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้คิด และกระทำในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม วัฒนธรรมมีทั้งประเพณีที่เป็น วัฒนธรรมวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุ องค์ประกอบของวัฒนธรรมมีทั้งองค์วัตถุทั้งที่มีรูปร่างและ ไม่มีรูปร่างเป็นองค์การ องค์พิธีการ องค์มิติ ลักษณะของวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ซึ่งต้องมีการ ถ่ายทอดไว้เป็นมรดกทางสังคม เป็นวิถีชีวิตหรือแบบอาการดำรงชีวิตและเป็นสิ่งที่ไม่คงที่สามารถปรับปรุงให้ เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ดนตรีไทยจัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เป็นองค์วัตถุที่ไม่มี รูปร่างใช้เสียงที่ออกมาจากเครื่องดนตรีนั้นๆ เป็นสื่อในการบอกเรื่องราวต่างๆ มีการถ่ายทอดโดยการเรียนรู้ จากครูดนตรีรุ่นก่อนๆ สืบทอดกันมา มีความเกี่ยวข้อง ผูกพันกับวิถีชีวิตของคนไทย มีวิวัฒนาการให้ เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบันได้ ในเรื่องของความเชื่อ จารุวรรณ ธรรมวัตร (2530 :180 – 193) ได้กล่าว ถึงความเชื่อ และพิธีกรรมว่า ความเชื่อของคนไทยคือความรู้สึกเชื่อถือและยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทำให้มนุษย์ มีหลักยึดเหนี่ยวทางใจ เกิดความรู้สึกอบอุ่นมั่นใจว่ามีอำนาจพิเศษคอยปกป้องคุ้มครองภัยให้กับตน และพูดถึง วิวัฒนาการความเชื่อเรื่องมนุษย์ ส่วนพิธีกรรมนั้นมีความสัมพันธ์กับความเชื่อของมนุษย์ และแบ่งพิธีกรรม ออกเป็น 2 ลักษณะคือ พิธีกรรมส่วนรวม และพิธีกรรมจำเพาะท้องถิ่น

ในเรื่องของพิธีกรรมจำเพาะท้องถิ่นนั้น พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง (2540 : 9-10) ได้จัดทำรายงาน การสำรวจวัฒนธรรมชุมชนบางปลา ซึ่งจัดพิมพ์ในวารสาร มน. วิชาการปีที่ 1 ฉบับที่ 1 ของมหาวิทยาลัย หั่วเจียวเฉลิมพระเกียรติ โดยเนื้อหาได้รวบรวมการสัมภาษณ์ท่านผู้ใหญ่เก่าแก่ในชุมชนของตำบลบางปลา ในฐานะที่เป็นชุมชนดนตรีไทยและละครไทยที่ใหญ่แห่งหนึ่งเหมือนชุมชนนางเลิ้ง ที่เรียกกันว่า “สนามควาย” ได้ศึกษาด้านประวัติของชุมชนบางปลา ทรัพยากรธรรมชาติ ลักษณะทางกายภาพของชุมชน การประกอบ อาชีพ วัฒนธรรมด้านอาหาร และ วัฒนธรรมด้านการแสดงละครชาตรี ซึ่งเป็นพื้นฐานข้อมูลในการศึกษา ด้านความเข้มแข็งของชุมชน ท้องถิ่นนั้นๆ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537 :13 - 22) ได้จัดทำหนังสือ “วัฒนธรรมกับการ พัฒนา” ของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ซึ่งพิมพ์เผยแพร่ เนื่องในปรัณรงค์วัฒนธรรมไทย ปี 2538 โดยเนื้อหาได้อธิบายถึงวัฒนธรรมว่า เป็นรากฐานของสังคมแต่ละสังคมสามารถเป็นเครื่องมือที่ทำให้ สังคมเกิดความเข้มแข็ง นอกจากนี้ยังได้สรุป คุณลักษณะของวัฒนธรรมที่เข้มแข็งออกเป็น 8 ประการ คือ

1. มีความหลากหลายกระจายอำนาจ จึงส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย
  2. กระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ
  3. ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น
  4. มีความบูรณาการ
  5. สร้างความบรรสานสอดคล้อง [harmony] และความสมดุลยั่งยืน
  6. มีการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง
  7. ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม
  8. เป็นการผดุงศีลธรรมของสังคม
- ซึ่งขยายความแต่ละข้อดังต่อไปนี้

1. มีความหลากหลายกระจายอำนาจ จึงส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย

ในขณะที่อำนาจรัฐและอำนาจเงินพยายามรวมศูนย์ และทำลายความหลากหลาย วัฒนธรรมจะมีลักษณะหลากหลายไปตามชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ถ้าเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมก็ต้องส่งเสริมความเป็นตัวเอง ทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ก็เท่ากับเป็นการกระจายอำนาจ และส่งเสริมการเมืองระบอบ

ประชาธิปไตย เรื่องประชาธิปไตยจะมีแต่การเลือกตั้งเท่านั้นก็หาไม่ ต้องส่งเสริมความหลากหลายและการกระจายอำนาจ ซึ่งสังคมที่เน้นวัฒนธรรมจะมีลักษณะเช่นนั้น การเห็นคุณค่าและส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นการพัฒนาประชาธิปไตย

2. กระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

ถ้าอยากพูดเรื่องการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ก็ต้องคิดว่าการแข่งขันที่เราเอาชนะได้ง่ายคือ แข่งขันจากจุดแข็งของเราเอง ถ้าแข่งขันในจุดแข็งของคนอื่นก็อยากที่จะชนะ ทุน และเทคโนโลยีไม่ใช่จุดแข็งของเรา จุดแข็งของเราที่คนอื่นไม่มีคือ วัฒนธรรมไทย ควรคิดเรื่องเศรษฐกิจกับวัฒนธรรมให้เชื่อมต่อกัน เรื่องกระจายรายได้พูดกันมานานแล้วแต่ไม่มีมาตรการ และถ้าคิดมาจากมุมมองทางเศรษฐกิจก็คิดไม่ค่อยออก เพราะเศรษฐกิจในรูปแบบปัจจุบัน มีลักษณะกระจายรายได้สูง วัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการกระจายรายได้ เรื่องความเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจกับวัฒนธรรมมีดังต่อไปนี้

2.1. อาชีพของชาวบ้าน

สิ่งใดที่ประชาชนเป็นอันมากปฏิบัติอยู่ ถือเป็นวัฒนธรรมอาชีพที่ชาวบ้านเป็นอันมากปฏิบัติ อยู่เป็นวัฒนธรรม ถ้ามีการศึกษาสำรวจให้ทราบว่าชาวบ้านทำอะไรกันอยู่บ้าง ศึกษาวิจัยให้มีความรู้ในสิ่งนั้นๆ ดีขึ้น ทำให้สามารถดัดแปลงปรับปรุงให้ดีขึ้นในทางที่ชาวบ้านจะได้ประโยชน์ กรออุตสาหกรรมถ้าพัฒนาขึ้นมาจากสิ่งที่ชาวบ้านทำ หรือมีฐานอยู่ในวัฒนธรรม ประโยชน์ก็จะตกอยู่กับคนจำนวนมาก ตรงข้ามกับอุตสาหกรรมที่ขาดทางวัฒนธรรมที่ประโยชน์ตกอยู่กับคนจำนวนน้อยและต่างประเทศ

2.2 ศิลปวัตถุและศิลปกรรม

ในวัฒนธรรมไทยมีศิลปวัตถุและศิลปกรรมที่สวยงามต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้าหรือหัตถกรรมอื่น ๆ ดนตรี ภาพวาด ถ้าสังคมไทยเห็นคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ พยายามศึกษาและพัฒนาให้ดียิ่งๆ ขึ้น ก็ให้มูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างมาก

2.3 อาหาร

อาหารก็เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง อาหารไทยนอกจากอร่อย จัดให้สวยงามได้ ยังมีคุณค่าสูงทางสุขภาพ เพราะเป็นอาหารที่ได้ดูแลและส่วนประกอบที่เป็นยา ถ้าศึกษาให้เข้าใจสิ่งเหล่านี้ก็จะสื่อคุณค่าของอาหารไทยได้ดีขึ้น ถ้าเห็นคุณค่าและพัฒนาอาหารไทย จะก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ

2.4 สมุนไพรและการแพทย์แผนไทย

สมุนไพรและการแพทย์แผนไทยเป็นวัฒนธรรมไทย ปีหนึ่งๆ ประเทศไทยใช้จ่ายเกี่ยวกับสุขภาพกว่า 100,000 ล้านบาท ในจำนวนนั้นหลายหมื่นล้านบาทใช้ไปเพื่อเทคโนโลยีจากต่างประเทศ หลายอย่าง ไม่จำเป็น ไม่มีประสิทธิผลหรือมีโทษ ถ้าส่งเสริมพัฒนาสมุนไพร และการแพทย์แผนไทย นอกจากประหยัดเงินตราเป็นหมื่นล้านบาทต่อปีแล้ว ยังกระจายรายได้ให้ชาวบ้านที่ปลูกสมุนไพร และมีส่วนในกระบวนการเตรียมและกระจายยาและบริการ

2.5 ข้าวของเครื่องใช้แบบชาวบ้าน

ขณะนี้พลาสติกซึ่งเป็นของนอกวัฒนธรรมได้เข้ามาตีตลาดข้าวของเครื่องใช้ ตามวัฒนธรรมมาแต่เดิม การใช้พลาสติกเป็นการกระจายรายได้และก่อปัญหาสิ่งแวดล้อมเพราะย่อยสลายได้ยาก กับอาจปล่อย สารพิษ ถ้านำไปใส่อาหาร ร้อนจัด ถ้าใช้ใบตองกันให้มาก จะกระจายรายได้เพราะชาวบ้านปลูกต้นกล้วยได้ง่ายทั่วไป เดี่ยวนี้ชาวบ้านไปตลาดหรือพระไปบิณฑบาตจะได้ถุงพลาสติกกลับมาจำนวนมาก เดี่ยว

นี้ถ้านิยมใช้ตะกร้าหวายกันแบบเดิมของไทย ก็จะกระจายรายได้ไปสู่ชาวบ้าน และเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พร้อมกันไป

2.6 การท่องเที่ยว

มักกล่าวกันว่า การท่องเที่ยวจะทำให้ลายสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ควรจะจัดการให้การท่องเที่ยวทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ประเทศเรามีวัฒนธรรมที่ดี นักท่องเที่ยวมาเที่ยวประเทศไทยควรจะได้เรียนรู้วัฒนธรรมที่ดีติดตัวไปด้วย เรามีครอบครัวและชุมชนที่ดีติดตัวไปด้วย เรามีครอบครัว และชุมชนที่อบอุ่น ซึ่งฝรั่งไม่มีเราควรอนุรักษ์ความอบอุ่นของครอบครัวและชุมชนไว้สอนโลก เรามีวัดวาอารามและวัดคู่บ้านเนื่องด้วยพุทธศาสนาเป็นอันมาก เราควรอนุรักษ์ไว้ให้ดี และฝึกอบรมคนไทยให้เข้าใจความหมายอันลึกซึ้งของพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก เราควรอนุรักษ์ไว้ให้ดีและฝึกอบรมคนไทยให้เข้าใจความหมายอันลึกซึ้งของพระพุทธศาสนา สามารถอธิบายถ่ายทอดให้คนอื่นเข้าใจคุณค่าอันสูงส่ง ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย คนไทยมีความรู้มากขึ้น ได้รายได้จากความรู้ นักท่องเที่ยวได้อรรถประโยชน์จากพุทธศาสนา มีการศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมในทุกท้องถิ่นในทุกจังหวัด เพื่อบอกให้เข้าใจคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ลึกซึ้ง เมื่อเข้าใจคุณค่าอันลึกซึ้งก็จะหวงแหนและอนุรักษ์ การท่องเที่ยวก็จะมีคุณภาพแห่งการพัฒนาเพิ่มขึ้น

2.7 ความเป็นชุมชน

วัฒนธรรมต้องมีชุมชนที่มีชีวิตเป็นผู้ปฏิบัติจะยั่งยืนและมีพัฒนาการ ไม่ใช่เป็นเพียงการแสดงเท่านั้น อย่างคนชาวท่าลายชุมชนอินเดียนแดงไปหมด เหลือวัฒนธรรมอินเดียนแดง แต่การแสดงซึ่งนับเป็น วัฒนธรรมที่ตายแล้ว ถ้าต้องการรักษาวัฒนธรรมไทยต้องส่งเสริมความเป็นชุมชน องค์การชุมชนและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน คือหัวใจของการพัฒนายั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม พร้อมกันไป โดยสรุป ถ้านิยมไทย จะก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนไทยอย่างมหาศาล นักเศรษฐศาสตร์น่าจะเข้ามาคำนวณมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการ “นิยมไทย” เพื่อให้สาธารณะได้รับรู้และเกิดจิตสำนึก

3. ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น

วัฒนธรรม คือภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีรากย้อยไปไกล ถ้าเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นย่อมมีศักดิ์ศรี ในสภาพที่อำนาจรัฐและอำนาจเงินรวมศูนย์ ชุมชนท้องถิ่นจะไม่มีศักดิ์ศรีเพียงบ้านนอกหรือบริวารของกรุงเทพฯ และกรุงเทพฯ เป็นบริวารของลอนดอน นิวยอร์ก โตเกียว ฯลฯ การที่ผู้คนจะมีความสุข จะขึ้นอยู่กับเงินอย่างเดียวก็หาไม่ แต่ขึ้นกับศักดิ์ศรีด้วย ถ้าชุมชนท้องถิ่นมีศักดิ์ศรี คนทั้งประเทศก็มีเกียรติ มีความสุข เป็นการเปิดทางเลือกกว้างขวางอยู่ให้ผู้คน ลดความเครียดและความขัดแย้งในสังคมลง

4. มีความบูรณาการ

ปัญหาของการพัฒนาเกิดจากการคิดและการกระทำแบบแยกส่วน และนำไปสู่ปัญหาต่างๆ ดังกล่าวในข้อ 2 วัฒนธรรมเป็นเรื่องของความเชื่อมโยงอย่างเป็นบูรณาการทุกมิติ วัฒนธรรมเป็นเรื่องของคนทั้งหมดในชุมชนหรือสังคม ที่มีความเอื้อและระบบคุณค่าและการปฏิบัติร่วมกัน การปฏิบัติเป็นทั้งเรื่องของเศรษฐกิจร่วมกัน การปฏิบัติเป็นทั้งเรื่องของเศรษฐกิจ จิตใจการเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม พร้อมกันไปหมดเป็นเรื่องเดียวกัน

5. สร้างความบรรสานสอดคล้อง (Harmony) และความสมดุลยั่งยืน

เพราะความเป็นบูรณาการและความที่มีรากลึกยาวนาน วัฒนธรรมจึงมีลักษณะผสานหรือมีความบรรสานสอดคล้องระหว่างมนุษย์ทั้งกายและใจ กับสังคม และกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามธรรมชาติ ธรรมชาติหมายถึงความหลากหลายและทั้งหมด ความหลากหลายและความเป็นทั้งหมดก่อให้เกิดความสมดุล เมื่อสมดุลก็ยั่งยืน สังคมแต่เดิมซึ่งดำเนินไปตามพื้นฐานวัฒนธรรมจึงมีความยั่งยืน สังคมแต่เดิมซึ่งดำเนินไปตามพื้นฐานวัฒนธรรมจึงมีความยั่งยืน แต่การพัฒนาในปัจจุบันแบบแยกส่วนได้ก่อให้เกิดความไม่บรรสานสอดคล้อง (Harmony) และความไม่ยั่งยืน

6. มีการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง

การพัฒนาทางวัตถุไม่คำนึงถึงคุณค่าทางจิตใจ และจิตวิญญาณ วัดวาอาราม และสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ ไม่มีความสำคัญเท่าบารมี ในวัดกลับ อาบอบนวด ศูนย์การค้า คอนโดมิเนียม ฉะนั้นจึงสร้างตึกสูงค่าโบสถ์ กำแพงเจดีย์ บังทัศนียภาพของพระธาตุดอยสุเทพ นำเอาบารมี ในวัดกลับ อาบอบนวดเข้ามาประชิดโบสถ์ ประชิดพระเจดีย์ เป็นต้น

7. ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม

ต้นเหตุของความเสื่อมเสียทางศีลธรรม อยู่ที่อำนาจในสังคมไม่สมดุล ต้องส่งเสริมให้สังคมเข้มแข็ง จึงจะถ่วงดุลอำนาจและฟื้นฟูบูรณะศีลธรรมได้ วัฒนธรรมเป็นเครื่องส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม เพราะวัฒนธรรมมีชุมชนท้องถิ่น วัฒนธรรมต้องมีความเป็นชุมชน ความเป็นชุมชนต้องมีการชุมชน ทำให้ชุมชนหรือสังคมเข้มแข็ง

8. เป็นการผดุงศีลธรรมของสังคม

เมื่อวัฒนธรรมมีลักษณะทั้ง 7 ประการดังกล่าวข้างต้น คือ เป็นเรื่องของส่งเสริมอาชีพโดย เป็นเรื่องของเศรษฐกิจแบบกระจายรายได้ เป็นเรื่องส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น เป็นเรื่องบูรณาการที่ก่อให้เกิดความบรรสานสอดคล้อง และความสมดุล เป็นเรื่องของการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง และเป็นเรื่องของการสร้างความเข้มแข็งให้สังคม จึงเป็นการผดุงศีลธรรม ศีลธรรมเป็นเรื่องของความถูกต้องทั้งหมดทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม จิตใจและจิตวิญญาณ ไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องวิชาจริยธรรมเท่านั้น วัฒนธรรมเป็นเรื่องของวิถีชีวิตทั้งหมด จึงมีความสำคัญต่อการผดุงศีลธรรมของสังคม

ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีนี้เป็นแนวทางในการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีไทย อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ซึ่งคุณลักษณะ 8 ประการนี้จะสามารถทำให้วัฒนธรรม เกิดการดำรงอยู่และพัฒนาต่อไป ซึ่งคณะดนตรีไทยทุกคณะในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีวิถีชีวิต การปฏิบัติต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดความสามัคคี รวมกลุ่มกัน โดยใช้วัฒนธรรมดนตรีไทยเป็นสื่อกลาง ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีนี้เป็นแนวทางในการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีไทย อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ในทำนองเดียวกัน กาญจนา อินทรสุณานนท์ (2543 : 43) ได้กล่าวถึง ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมไว้ในบทความเรื่องอิหร่าน : ภูมิทัศน์ประชาชนและวัฒนธรรม ว่า การดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดถึงตายของมนุษย์ ย่อมอยู่ในกระแสของวัฒนธรรม แต่ละคน แต่ละครอบครัว แต่ละชุมชน มีวัฒนธรรมแตกต่างกันและเหมือนกันขึ้นอยู่กับท้องถิ่น ค่านิยม จารีต ประเพณี สิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่เหมือนและแตกต่างกัน ซึ่งในชุมชนแต่ละชุมชนจะมีความมั่นคงทางวัฒนธรรมเพียงไรขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของชุมชนนั้นชุมชนที่อยู่รวม

กันในกลุ่มชนนั้น มีจุดหมายในชีวิตที่แตกต่างกัน แต่ทุกคนในกลุ่มชนจะต้องมีอุดมการณ์ร่วมกันซึ่งจะเป็นรากแก้วของกลุ่มชนทำให้เกิดทฤษฎีขึ้นมาอีกทฤษฎีหนึ่ง คือ ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรม ได้แก่

1. อยู่อย่างไทย
2. ใฝ่ใจศึกษา
3. เสาะหาความรู้
4. เข้าสู่ค่านิยม
5. สร้างสมอุดมการณ์
6. ประสานวัฒนธรรม
7. จัดจำประเพณี
8. ขงดีศาสนา

ทฤษฎีรากแก้วทางวัฒนธรรมนำมาใช้วิเคราะห์ชุมชนต่างๆ ที่ต้องการสืบค้นหาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและกระแสทางวัฒนธรรมอื่นๆ ในการดำรงความเป็นชาติที่สมบูรณ์ได้ ในเรื่องของวัฒนธรรมดนตรีไทยนั้น สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ปัญญา รุ่งเรือง (2517 : 26) กล่าวถึง การดนตรีกับชาวสุโขทัยที่ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกวัดพระยืนเมืองลำพูน “ประกาศเดือนเจียงวันศุกร์ วันท่านเป็นเจ้าจักถึงวันนั้นตนท่านพญาธรรมิกราช บริหารด้วยฝูงโยชามหาชนพลลูกเจ้าลูกขุนมนตรีทั้งหลายยากันถือกระบองข้าวตอกดอกไม้ได้เทียน ดีพาทย์ดังพิณ ข้องกลองปี่สรไน พิสนธูชัย ทะเทียด กาหล แตรสังข์ มานกัสดาล มรทนต์ ดงเดือด เสียงเลศเสียงก้อง อีกทั้งคนโห่ฮือดาสะท้านทั้งนครสุโขทัย...” จากข้อความในจารึกวัดพระยืนนี้ แสดงว่ากรุงสุโขทัยสมัยนั้น คือ ในราวพระมหาธรรมราชาธิราชที่ 1 (พญาลิไท) มีเครื่องดนตรีใช้กันอยู่หลายชนิดแล้ว “.....บ้างเต้น บ้างรำ บ้างฟ้อนระบำ บรรดาดุริยดนตรี บ้างตีด้างสี บ้างตีบ้างเป่า บ้างขับสรรพสำเนียง เสียงหมุ่นักคุณจุนกันไปเดียรดาษ...” จากข้อความนี้ทำให้เห็นได้ว่าสมัยสุโขทัยมีเครื่องดนตรีทั้งตี ดึง เป่า ทวีลทิพย์ ไทรวีจิตร (2522 : 5) ได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีไทยในสมัยสุโขทัย โดยสันนิษฐานว่ามี กลองสองหน้า แตรวง (คล้ายเขาสัตว์ทำด้วยโลหะ) แตรสังข์ ตะโพน ข้อง กลองทัด ฉิ่ง บัณเฑาะว์ กรับ กังสดาล มโหระทึก ขอสสามสาย ระนาด ปี่ไฉน” ธนิต อยู่โพธิ์ (2530 : 131) ได้อธิบายถึงปีพาทย์สมัยสุโขทัยไว้ว่า เครื่องดนตรีในวงปีพาทย์ ตามหลักฐานเห็นว่ามี ข้อง กลอง ตะโพน และฉิ่ง กลอง นั้นในไตรภูมิว่า กลองใหญ่ กลองรามและกลองเล็ก กลองใหญ่ก็คือ กลองทัดอย่างในวงปีพาทย์ กลองรามคือกลองขนาดย่อมหรือขนาดกลางก็น่าจะได้แก่ กลองที่เราใช้ในการแสดงหนังใหญ่ ซึ่งเรียกว่ากลองดึง ส่วนกลองเล็กก็อาจเป็นกลองขนาดเล็กอย่างกลองชาตรีนี้เอง ข้องก็คงจะไม่ใช่มีแต่ฆ้องโหม่งหรือฆ้องหุ่ยต้องเป็นฆ้องหลายๆ ลูก อย่างฆ้องวง มิฉะนั้นก็จะมีสิ่งที่จะใช้สำหรับบรรเลงให้เป็นเสียงสูงต่ำได้เลย ในไตรภูมิมีคำว่า ฉิ่งแจ้ง การเรียกชื่อเครื่องดนตรีในภาษาไทย โดยมากจะเรียกชื่อตามเสียง เพราะฉะนั้นฉิ่ง ก็คือ ฉิ่ง อย่างเดียวกับปัจจุบันนี้ ในเรื่องการประสมวงดนตรีไทยในสมัยสุโขทัยนั้น มนตรี ตราโมท (2515 : 164) เขียนเกี่ยวกับเรื่องปีพาทย์เครื่องห้าว่า “...เมื่อครั้งที่ข้าพเจ้าสัมภาษณ์เรื่องดนตรีไทยสมัยสุโขทัยนั้นก็เคยค้นคว้าอยู่ ได้ความว่ามีวงปีพาทย์ครบเป็นเครื่องห้า...” คำว่าปีพาทย์นี้ หมายถึงวงดนตรีที่ประกอบด้วย เครื่องตีและเครื่องเป่า ปีพาทย์เครื่องห้าสมัยสุโขทัยประกอบด้วย 1. ปี่ 2. ตะโพน 3. กลอง 4. ข้อง 5. ฉิ่ง คือเป็นเครื่องห้าแท้ๆ ปี่ที่ว่าเป็นคือ ปี่นอกหรือปี่ใน กลองเข้าใจว่ากลองทัด ซึ่งสมัยนั้นใช้เพียง 1 ลูก แสดงให้เห็นได้ว่า ปีพาทย์เริ่มเป็นวัฒนธรรมดนตรีของชาวไทย เต้นชัดมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย

สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ปัญญา รุ่งเรือง (2517 : 43-47) ได้อธิบายถึงปีพาทย์สมัยอยุธยาไว้ว่า ชาวพระนครศรีอยุธยาครั้งนั้นมีความใฝ่ใจในการดนตรีและนิยมเล่นอย่างแพร่หลาย จนกระทั่ง

สมัยพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991-2031) ต้องมีกฎหมายเฝ้าระวังกำหนดไว้ว่า “....ห้ามร้องเพลงเรือ เป่าขลุ่ย เป่าปี่ สีซอ ดีดกระจับปี่ ดีดจะเข้ ดีโหนดทับ ในเขตพระราชฐาน...” เพลงไทยจึงเกิดขึ้นมากมาย จารุวรรณ ไวยเจตน์. (2529) กล่าวว่าหลักฐานเชื่อได้ว่า มีเพลงในจังหวัดสองชั้นเกิดขึ้นมากมายเพลง ทั้งนี้เพราะสมัยอยุธยา มีการแสดงประเภทโขน ละคร และหนังใหญ่ ซึ่งต้องอาศัยดนตรีทั้งสิ้น” ในสมัย กรุงศรีอยุธยา มีความเจริญรุ่งเรือง ด้านดนตรีไทย สร้างเครื่องดนตรีไทย และบทเพลงประกอบโขน ละคร ขึ้นมากมาย เกิดวงดนตรีไทยขึ้น 3 ประเภท คือ วงปี่พาทย์ วงมโหรี และวงเครื่องสาย จนเป็นมรดกตกทอดมา จนถึงปัจจุบัน กล่าวถึงประเพณีอันเก่าแก่ของเมืองลพบุรี จากบันทึกของบาทหลวงเดอ ชัวซีย์ (2516:482) ระหว่างปี พ.ศ.2208 – 2231 บาทหลวง เดอ ชัวซีย์ ได้ติดตามคณะราชทูต เดอ โซมองต์ เข้าเฝ้าที่ลพบุรี และได้พรรณนาถึงการตามประทีปโคมไฟที่พระราชวังว่า “ตอนค่ำเราไปที่พระราชวังเพื่อชมการตามประทีปโคมไฟ ที่ห้องหน้าต่างทุกแห่ง มีโคมไฟ และตะเกียงจุดไว้สว่างไสว มีเครื่องตกแต่งที่ให้ความสว่างทุกประเภท ฉากกระจกลายดอกไม้ธรรมชาติ จุดเทียนตั้งไว้เบื้องหลัง ดูงามตายิ่งนัก ช่างบัญชาพระที่นั่งและพระตำหนัก ทุกองค์ มีมู่ลี่ทำด้วยฟางข้าวกันทุกช่อง ดูงดงามยิ่งกว่าประดับด้วยทองคำและเงินเสียอีก...” ปัจจุบันคืองาน แผนดินสมเด็จพระนารายณ์ ซึ่งจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ สมบัติ จำปาเงิน (2526) เป็นช่วงแห่งการฟื้นฟูและการสร้างสรรค์ ตั้งแต่ สมัยรัชกาลที่ 1 ไปจนถึงสิ้นสมัยรัชกาลที่ 3 ยุคนี้ได้ถือว่าเป็นยุคที่กำลังพุ่งสู่ความเจริญรุ่งโรจน์ พร้อมๆ กับการพัฒนาประเทศในด้านอื่นๆ นักดนตรีมีชื่อเสียงมาก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงตั้ง ราชทินนามของนักดนตรีไว้ดังนี้ จารุวรรณ ไวยเจตน์ (2529 : 235-236)

พระเพลงไพเราะ	หลวงเพราะสำเนียง
หลวงเสียงเสนาะกรรณ	พระสรรพเพลงสรว
หลวงพวงสำเนียงร้อย	หลวงสร้อยสำเนียงสนธิ์
หลวงวิมลวังเวง	หลวงบรรเลงเลิศเลอ
ขุนบำเรอจิตรจรุง	หลวงบำรุงจิตรเจริญ
ขุนเจริญดนตรีการ	พระยาประสานดุริยศัพท์
หลวงศรีวาทิต	หลวงสิทธิวาทิน
พระพิณบรรเลงราช	พระพาทย์บรรเลงรมย์
หลวงประสมสังคีต	พระประณีตวรศัพท์
พระประดับดุริยกิจ	ขุนสนิทบรรเลงการ
หมื่นประคมเพลงประสาน	หลวงชาญเชิงระนาด
ขุนฉลาดฉ้องวง	ขุนบรรจงทุ่มเลิศ
หมื่นประเจิดปีเสนาะ	หลวงไพเราะเสียงขอ
ขุนกลอขลุ่ยคล่อง (ไม่มีตัวจริง)	หลวงว่องจะเข้รับ
หมื่นคนธรรพประสิทธิสาร	หมื่นขับคำหวาน
หมื่นดนตรีการ เจนจิตร	หลวงประดิษฐ์ไพเราะ
พระยาเสนาะดุริยางค์	พระสำอางค์ดนตรี
ขุนสำเนียงชั้นเชิง	

แสดงให้เห็นว่ายุคสมัยนี้มีความเจริญทางด้านดนตรีไทยและเพลงไทยอย่างยิ่ง จนเกิดนักดนตรีไทยและเพลงไทยขึ้นมากมาย ทั้งพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ เอาใจใส่ให้พสกนิกร และบรรดาศักดิ์ดนตรีมี

ความเป็นอยู่ดีมีสุข พร้อมทั้งพระราชทานนามสกุล นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่วงการดนตรีไทยอย่างล้นพ้น

ในเรื่องประเพณีการรื่นเริงของจังหวัดลพบุรี กล่าวไว้ในเรื่องจังหวัดต่างๆ ในประเทศไทย (2491 : 191) ที่นิยมกันมากในสมัยนี้ ที่นิยมกันมาก ก็คือ การเล่นระบำแก้กัน ทำนองเพลงฉ่อย แต่เป็นกลอนสั้นๆ นอกจากนี้ก็มีการทรงเจ้าในวันสงกรานต์ตามศาลเจ้าที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ กับการชกมวยในวันขึ้น 5 ค่ำ เดือน 5 ปีละครั้ง นอกจากการแห่ทอดกฐิน ผ้าป่า และมีเพลงเรือ การไหว้พระตามวัดในฤดูน้ำและแข่งเรือที่สำคัญก็คือการไหว้พระวัดไผ่ ซึ่งมีกำหนดการต่อเนื่องจากวัดพระนอนจักรสีห์ จังหวัดสิงห์บุรี เล่นเพลงกันแต่เย็น กลางคืน จนวันรุ่งขึ้น ถึงเวลาบ่ายขึ้นไหว้พระ ถ้าเป็นเชื้อสายรามัญ หญิงสาวก็รำเข้ากับปีพาทย์มอญเป็นพุทธบูชา ส่วนในเรื่องการเรียนดนตรีไทยในสมัยโบราณนั้น สิริชัยชาญ พักจำรูญ (2538 : 60-71) ได้บรรยายเรื่องความสำคัญและปัญหาของวิชาการทฤษฎีดุริยางค์ไทย โดยกล่าวว่า วิธีการเรียนของไทยโบราณสืบทอดกันมานานแล้ว แต่ไม่ได้มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร นักดนตรีและนักวิชาการจะคิดทำอย่างไร เมื่อครูอาจารย์ดนตรีไทยได้พยายามเริ่มศึกษาโดยร่างเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ เมื่อมีลายลักษณ์ออกมาย่อมมีการวิพากษ์วิจารณ์และการยอมรับ อันก่อให้เกิดเป็นทฤษฎีใช้กันต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรรณศิริ จุลภาพ (2542) กล่าวถึงเรื่อง ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของดนตรีไทยคณะสุดท้าย ประเสริฐ ในตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้ทฤษฎีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของศาสตราจารย์ประเวศ วะสี ซึ่งได้สรุปเป็น 3 ข้อ คือ 1.ด้านเศรษฐกิจ มีการกระจายรายได้ โดยบริหารเงินอย่างมีระบบและยุติธรรม 2. ด้านจิตใจ มีความประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นการสร้างเกียรติ ศักดิ์ศรี และความภูมิใจในหมู่คณะ 3. สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจ

กาญจนา อินทรสุณานนท์, มานพ วิสุทธิแพทย์ และ เมธี พันธุ์วราร (2543 : 106) ศึกษาวิเคราะห์เพลงระบำบ้านนา ตำบลบางลูกเสือ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก พบว่า ในบทเพลงระบำบ้านนา กล่าวถึง ค่านิยมในการนับถือศาสนาพุทธ พ่อแม่ ครูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มรรยาทในการต้อนรับ การแต่งกาย อาชีพ เศรษฐกิจ การเมือง ยาเสพติด ความรักระหว่างชายหญิง ผัวเมีย พ่อแม่ลูก ความรักชาติพระมหากษัตริย์ และเรื่องเพศ และเพลงระบำบ้านน่ายังมีบทบาทต่อสังคมในการสร้างความบันเทิง ความสามัคคี การแจ้งข่าวสาร บันทึกเรื่องราวและให้ความรู้ในด้านต่างๆ นอกจากนั้นยังสรุปตามทฤษฎีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม 8 ข้อ ของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

1. เพลงระบำบ้านนานั้นส่งเสริมการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
2. เพลงระบำบ้านนานั้นไม่สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ มีการเล่นน้อยเพราะขาดความนิยม อาชีพของพ่อเพลงแม่เพลงนั้นอยู่กับการทำไร่ทำนา ทำนาเก่ง เศรษฐกิจไม่ดี
3. การส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น เพลงระบำบ้านนาได้ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น เพราะมีบทเพลงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมท้องถิ่นและพ่อเพลงแม่เพลงก็เป็นที่ยกย่องนับถือในชุมชนนั้นๆ
4. วัฒนธรรมของเพลงระบำบ้านนานั้น บูรณาการศาสตร์ด้านต่างๆ มารวมร้องอยู่ในเพลง เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไทย อาทิ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และเรื่องท้องถิ่น

5. การสร้างความประสานสอดคล้องและสมดุลยั่งยืน มีในกลุ่มคนกลุ่มเล็กเป็นที่รู้จักในหมู่บ้านเล็ก ๆ แต่สู่แรงกระแสนของวัฒนธรรมทางซีกโลกตะวันตกไม่ไหว ไม่มีผู้สืบทอดที่สามารถทำให้ระบำบ้านนายั่งยืนได้

6. เพลงระบำบ้านนานั้น ในบทเพลง ได้แทรกการพัฒนาจิตใจและวิญญาณอันลึกซึ้งซึ่งจะเห็นได้ในบทกลอนต่างๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ ที่มีความละเอียดอ่อนทางด้านการพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรมของคนไทย การไหว้ครู การเชิญขึ้นบ้าน ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

7. ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม ในข้อนี้เพลงระบำบ้านนามีส่วนช่วยส่งเสริมอยู่ในวงแคบเฉพาะในหมู่บ้านในท้องถิ่น คนกลุ่มเล็ก แต่เป็นที่รู้จักดีให้ความเคารพนับถือกัน โดยเฉพาะทางด้านวัฒนธรรม จริยธรรม และต่อต้านยาเสพติด

8. การผดุงศีลธรรม เพลงระบำบ้านนาช่วยผดุงศีลธรรมในกลุ่มคนการสอนให้ทำความดี อนุรักษ์เรื่องศาสนา ฯลฯ

ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมมาประกอบการวิจัยในครั้งนี้ และทำนองเดียวกัน ดวงเดือน สดแสงจันทร์ (2544: 62) ได้ทำการศึกษาเพลงพื้นบ้านของคณะขวัญจิต ศรีประจันต์ การเปรียบเทียบตามทฤษฎีของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี เช่นกัน พบว่า วัฒนธรรมสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอำเภอศรีประจันต์ได้ โดยใช้เพลงพื้นบ้านเป็นเครื่องมือในการรวบรวมคนในหมู่บ้านให้เป็นกลุ่มเดียวกัน มีความผดุงชอบร่วมกัน ทำให้เกิดความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จึงทำให้วัฒนธรรมและชุมชนเกิดความเข้มแข็งได้

สาคร พรหมนิน (2538 : 298) กล่าวถึงเรื่อง วิเคราะห์วัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าคือ เพื่อศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กของ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ

วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ การแต่งกาย และด้านอาหาร ผลการศึกษาปรากฏว่าชาวอำเภอปากพนังนิยมสร้างที่อยู่อาศัยแบบเรียบง่ายชั้นเดียว มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ แต่งกายตามสมัยนิยมแบบภาคใต้ทั่วไป และนิยมอาหารที่มีรสจัด

วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี ผลจากการศึกษาพบว่า ด้านความเชื่อจะเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม เช่นทางด้านไสยศาสตร์ การบำเพ็ญกุศลในด้านต่างๆ และมีค่านิยมในความเป็นอิสระ รักพวกพ้อง ยึดมั่นในจารีตประเพณี

จรินทร์ เทพสงเคราะห์ (2540 : 4) กล่าวไว้ในเรื่อง การศึกษาบทเพลงดนตรีกาหลอ ในจังหวัดสงขลา ในสาขาวิชามานุษยวิทยาวชิราวุธ เนื้อหากล่าวถึงดนตรีกาหลอเป็นดนตรีประกอบศพของชาวดัตช์ที่ค่อยๆ สูญหายไป จนแทบไม่มีให้เห็นในงานศพปัจจุบัน เนื่องจากนักดนตรีมีอายุมาก และไม่ได้สืบทอดต่อเนื่อง ชัยยังคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจ ความเสื่อมของกาหลอมีเหตุผลหลายประการ ที่สำคัญ 1. ความเชื่อ ความยึดมั่น และความเคร่งครัดในธรรมเนียมการเล่น 2. การปฏิบัติตนที่เข้มงวดเกินไป และการไม่ปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบการเล่นให้ทันยุคทันสมัย จึงเป็นสิ่งล้าหลังไม่มีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ ซึ่งผลการวิจัยดนตรีกาหลอในจังหวัด สงขลาจึงเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นความเสื่อมของวัฒนธรรมที่ไม่มีการปรับเปลี่ยน

พลตรีหอม ให้อย่าง (2536 – 2537) ได้ทำเอกสารการวิจัยเรื่องการอนุรักษ์ศิลป วัฒนธรรมไทย กับความมั่นคงแห่งชาติ ศึกษาเฉพาะการดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทย นาฏดนตรี (ลิเก) เน้นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย อารยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

อันเป็นพื้นฐานศิลปวัฒนธรรมไทยกับความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อวิเคราะห์แนวทางเสริมสร้างความมั่นคงชาติ ทางด้านสังคมจิตวิทยา ให้ความรู้ไปพร้อมกับการด้านเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การเมือง การทหาร และให้มองเห็นภาพลักษณ์ในทาง ยุทธศาสตร์ยุทธวิธีในอดีตของบรรพบุรุษ ที่ได้ดำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นเอกราชอธิปไตยของชาติไทย ซึ่งในช่วงเวลานี้ท่านได้ดำรงตำแหน่งประธานชมรมดนตรีไทย-นาฏศิลป์ไทยของจังหวัดลพบุรี

สุจิตลักษณ์ ดีผดุง และคนอื่นๆ (2538 : 2-29) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทด้านสังคม วัฒนธรรม ความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี ของกรุงรัตนโกสินทร์ ได้รวบรวมเรื่องราว ชาวมอญและชาวไทยเชื้อสายมอญ ที่เกี่ยวข้องกับกรุงรัตนโกสินทร์ในรอบ 200 ปี แบ่งเป็นประวัติการอพยพ ความเป็นมาของชาวมอญ บทบาท ประเพณี พิธีกรรม ศาสนา สังคมและความเชื่อ ดนตรีและบทเพลง

วิมาลา ศิริพงษ์ (2535 : 1-18) กล่าวถึงเรื่องการสืบทอดวัฒนธรรมไทยในสังคมไทยปัจจุบัน ศึกษากรณีสกุลพาทยโกศลและสกุลศิลปบรรเลง ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาลักษณะและวิธีการที่วัฒนธรรมดนตรีไทยดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบัน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม โดยเลือกกลุ่มนักดนตรีไทยที่ยังสืบเนื่องกิจกรรมต่อบรรพบุรุษ 2 กลุ่มคือ กลุ่มสกุลพาทยโกศล และกลุ่มสกุลศิลปบรรเลง โดยเปรียบเทียบจาก 3 ประเด็นหลัก คือ 1. การจัดองค์กรทางดนตรีของแต่ละสกุล โดยพิจารณารูปแบบขององค์กร กิจกรรมที่กระทำแล้ว ผู้เข้าร่วมกิจกรรม 2. ลักษณะทางดนตรี พิจารณาเรื่องของเพลง การถ่ายทอดวิชา และการบันทึก 3. พิธีกรรมและโลกทัศน์ พิจารณาพิธีไหว้ครูและโลกทัศน์ ของทั้งสองสกุล ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สกุลพาทยโกศล เป็นองค์กรที่ประกอบด้วยสมาชิกในบ้านหรือกลุ่มเครือญาติ บรรเลงประกอบพิธีกรรมเป็นหลักเพื่อหารายได้ การถ่ายทอดวิชาเป็นวิธีการบอกเล่าปากต่อปากตามประเพณีปฏิบัติ พาทยโกศล จึงเป็นสกุลที่พยายามรักษารูปแบบเดิมให้คงอยู่ ส่วนสกุลศิลปบรรเลงนั้นเป็นสกุลที่พยายามเปลี่ยนแปลงตัวเอง เพื่อตอบสนองความเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม ด้วยการมีองค์กร อยู่ในรูปของมูลนิธิหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ประกอบกิจกรรมด้านอนุรักษ์และเผยแพร่ดนตรีไทย โดยเปิดสอนให้กับบุคคลทั่วไป อีกทั้งพัฒนาวิธีการบันทึกโน้ตเพลง

ในทำนองเดียวกัน กนก คล้ายมุข. (2541 : 138-141) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การสืบทอดปี่พาทย์ ในอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวถึงการถ่ายทอดดนตรีไทยโดยใช้ความทรงจำ จากครูไปสู่ศิษย์ ในลักษณะตัวต่อตัว นิยมรับลูกศิษย์ในวันพฤหัสบดีด้วยการจับมือต่อเพลง ครูส่วนใหญ่ยังจับแบบเดิมด้วยฆ้องวงใหญ่โดยใช้เพลงสาธุการและจับมือแบบใหม่ด้วยฆ้องมอญวงใหญ่ โดยใช้เพลงประจำวัด แต่ทั้งนี้เนื้อหาในการเรียนหลังจากการจับมือด้วยฆ้องไทยแล้วต่อเพลงไปได้เล็กน้อย ก็ต้องมาต่อเพลงประจำวัดเพื่อเตรียมตัวออกไปบรรเลงในงานศพเช่นกัน แม้การต่อเพลงแบบเดิมทำให้เด็กแตกฉานกว่า แต่ก็ไม่ทันแก่การใช้งาน

ณรงค์ เขียนทองกุล (2539:1-5) กล่าวในเรื่องมานุษยวิทยาดนตรี : กรณีศึกษา บ้านบางลำภู โดยศึกษาเกี่ยวกับบ้านบางลำภู สถาบันครอบครัวที่ทำหน้าที่สืบทอด วัฒนธรรมด้านดนตรีไทย ในเรื่องลักษณะภูมิศาสตร์ทั่วไปของแหล่งที่ตั้งของสำนักดนตรี ประวัติความเป็นมาของบ้านบางลำภู ชีวประวัตินักดนตรีในบ้านบางลำภู เครือญาติและบุคคลภายนอก กระบวนการดำเนินงานวิชาชีพดนตรี การบันทึกผลงานเพลง และอุตสาหกรรมการสร้างเครื่องดนตรีตลอดจนการกระจายตัวของนักดนตรีในตระกูล และบรรดาศิษย์ที่ออกไปรับใช้สังคม

ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น (2539) ศึกษาวัฒนธรรมดนตรีปี่พาทย์มอญ ผลการศึกษาพบว่า ดนตรีมอญมีความเกี่ยวข้องกับปี่พาทย์มอญ ในแง่ของการผสมผสานวัฒนธรรมบางสิ่งบางอย่างที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน และนำมาบูรณาการจนเกิดเป็นรูปแบบในการนำเสนอร่วมกันโดยศึกษาประเด็นเรื่องเครื่องดนตรี การประสมวง การประพันธ์ บทเพลง ระเบียบวิธีการบรรเลง ระดับเสียง บทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรี โดยอธิบายว่า ปี่พาทย์มอญเป็นรูปแบบหนึ่งแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรมดนตรีระหว่างมอญและไทย ซึ่งได้มีการสร้างสรรค์และพัฒนาจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันโดยลำดับ ยังไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดว่าปี่พาทย์มอญเข้ามาในประเทศไทยเมื่อใด แต่มีปรากฏหลักฐานในสมัยกรุงธนบุรี กล่าวถึงในพระราชพิธีสมโภชพระแก้วมรกต ว่า มีพิณพาทย์รามัญรวมบรรเลงอยู่ด้วย

วงปี่พาทย์มอญนั้น เป็นวงปี่พาทย์ประเภทเดียวที่มีการประสมวงโดยการเพิ่มเติมเครื่องดนตรีเข้าไป จนกลายเป็นวงดนตรีที่มีความยิ่งใหญ่ อลังการวงหนึ่ง ความเชื่อและค่านิยมของคนไทยได้ถูกปลูกฝังสืบต่อกันมาจนกลายเป็นข้อกำหนดทางสังคมว่า วงปี่พาทย์มอญนั้นใช้บรรเลงได้แต่เฉพาะงานศพเท่านั้น ในบรรดาประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตนั้น พิธีกรรมเกี่ยวกับการตายหรือเรียกกันอย่างไม่ทั่วไประบุว่าเป็นประเพณีที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิด และชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์มากที่สุดพิธีหนึ่ง เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสูญเสียทั้งในฐานะของการเป็นสมาชิกในครอบครัว ชุมชน และสังคมในวงกว้าง ทุกสังคมก็ล้วนแต่มีพิธีกรรมเกี่ยวกับการตายทั้งสิ้น แต่ก็มี ความแตกต่างหลากหลายตามความแตกต่างของค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนบริบททางสังคมของสังคมนั้น

ศรัณย์ นักรบ (2541 : 178) ได้ทำงานวิจัยเกี่ยวกับบทเพลงชาวเขาเผ่าเหยาเป็นการวิเคราะห์เพลงต่างๆ โดยทั่วไป โดยเฉพาะการวิเคราะห์ที่เกี่ยวกับอารมณ์ของบทเพลงนั้นจะบอกให้รู้ถึงสภาพของสังคม ความเป็นอยู่ และความหมายต่างๆ ซึ่งมีประโยชน์มากกับการวิเคราะห์ บทเพลงมอญของปทุมธานี เพราะเพลงจะสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมความเป็นอยู่ของคนมอญ วัฒนธรรม ดนตรีและอื่นๆ

ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์ (2543) ได้ทำการศึกษาเรื่องลักษณะเฉพาะของเพลงประจำในวงปี่พาทย์มอญ พบว่า เพลงประจำ คือเพลงมอญใช้ประโคมในงานศพ และใช้ประโคมบอญจนเป็นเพลงหลักสำหรับวงปี่พาทย์มอญ เสียงฆ้อง ตะโพน เป็นสัญญาณบอกว่าที่นี่มีงานศพ เพลงประจำวัดและประจำบ้านเป็นเพลงมอญประโคมศพควบคู่กันมา เมื่อนำมาบรรเลงบอญครั้งทำให้เกิดการสร้างเพลงประจำทางต่างๆ ขึ้นเพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย ระหว่างบรรเลง บทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ยังคงเอกลักษณ์และมีเจตนาในการบรรเลงดั้งเดิม

ประชุม บุญน้อม และคณะ (2543) ได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่องการศึกษากับความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านวงปี่พาทย์พื้นเมือง ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นผลการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 เชิงประเมินสถานการณ์และศักยภาพของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า วงปี่พาทย์พื้นเมืองเป็นวงดนตรีเก่าแก่คู่ล้านนา เดิมเรียกว่า วงพาทย์ หรือพาทย์ฆ้อง วงพาทย์ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ฆ้องวงแน (ปี่) ตะโพนมอญ ฉิ่ง ฉาบ ต่อมาได้มีเครื่องดนตรีจากภาคกลางเข้าไปผสม ได้แก่ ระนาดเอก - ระนาดทุ้ม จึงเรียกว่าวงปี่พาทย์พื้นเมือง ชาวบ้านเรียกว่า วงปาดหรือวงทิ้งทึง วงปี่พาทย์พื้นเมืองยังคงมีความสำคัญในพิธีกรรมงานศพของชาวบ้าน

อำภา จันทราภาศ (2543) กล่าวในเรื่อง ทูทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยเลือกศึกษา บ้านโป่งนก ตำบลแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้ แนวคิดทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยา และแนวคิดทางการศึกษานอกกระบวน เป็นกรอบในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ ผลสรุปการวิจัยได้ดังนี้ ทูทางสังคมทั้งทูทางวัฒนธรรม ทูทางทรัพยากรธรรมชาติ ทูบุคคล ทูกลุ่ม

องค์กร ทุนเครือญาติและเครือข่ายที่มีอยู่ในชุมชน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งเพราะชุมชนได้ใช้ทุนทางสังคมมาเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับชุมชน และปัจจัยที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของผู้คนในชุมชน และการมีจิตสำนึกสาธารณะที่ทำให้ชุมชนสามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การที่ผู้คนมารวมกลุ่มกันได้มีความรู้สึก และตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ต้องดูแลรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ในชุมชน จึงทำให้การนำทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนมาให้ได้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างอำนาจต่อรองกับภายนอกและ ชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไปของธรรมชาติ และสังคมภายนอกได้อย่างมีศักดิ์ศรีและยังคงรักษาความเป็นชุมชนได้อย่างมั่นคง

สุจิต มีจันทร์ (2539) กล่าวถึงเรื่อง การควบคุมทางสังคม : ศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีวัฒนธรรมจากวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเป็นแหล่งรวบรวมหลักการและกฎเกณฑ์การควบคุมสังคมไว้อย่างพร้อมมูล เช่น กฎเกณฑ์ด้านการควบคุมสังคมกฎเกณฑ์ด้านการปกครองหรือรัฐศาสตร์ กฎเกณฑ์ด้าน ขนบธรรมเนียมประเพณี กฎเกณฑ์ด้านความเชื่อ กฎเกณฑ์ด้านศาสนาและกฎเกณฑ์ด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

วัฒนธรรมของชุมชนมอญในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ไฉน สนสกุล (2535 : 5) ได้กล่าวไว้ในเรื่อง การธำรงชาติพันธุ์และการผสมกลมกลืนของชาวมอญ : กรณีศึกษาชุมชนมอญบ้านบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี ได้เห็นถึงการปรับตัวของชาวมอญให้เข้ากับชาวไทยได้เป็นอย่างดี โดยมีความสัมพันธ์ที่ยอมรับกันได้ ทั้งนี้ชาวมอญบางขันหมากยังคงรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มชน เช่น ภาษา ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณี แม้จะมีบางส่วนที่ขาดหายไปแต่ยังคงบางส่วนไว้ได้เป็นอย่างดี การศึกษาเอกลักษณ์และการธำรงชาติพันธุ์นั้น อะระโท โอระชิม (2536 : 10) ได้ศึกษาชีวิตและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนมอญในเมืองไทย : กรณีศึกษาในเขตบ้านมน อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และกล่าวถึงการแสดงออกและการเรียนรู้เอกลักษณ์ชาติพันธุ์มอญในชีวิตประจำวันและพิธีกรรมต่างๆ ของชาวมอญ ความสัมพันธ์ระหว่างธำรงชาติพันธุ์ (ethnicity) กับพฤติกรรมด้วยทฤษฎีการธำรงชาติพันธุ์และทฤษฎีการวิเคราะห์พิธีกรรม ซึ่งมีปัจจัยสำคัญ 3 ประการที่จะทำให้กลุ่มชาติพันธุ์นั้น ยังคงอยู่ได้คือ กลุ่ม (group) ประวัติ (history) และเอกลักษณ์ (identity) ในขณะเดียวกันพิธีกรรมก็มีความสำคัญในการที่จะทำให้บุคคลเข้ามารวมกันเป็นกลุ่ม ทั้งนี้ยังมีความสำคัญต่อการสร้างเอกลักษณ์ของบุคคลต่างๆ ที่เข้ามาร่วมพิธีกรรมเมื่อศึกษาชีวิตประจำวันของคนมอญในเขตบ้านมน อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จะเห็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ที่ซับซ้อน 2 ระดับคือระดับที่เป็นคนไทยและระดับที่เป็นคนมอญควบคู่กันไป การที่มีการสืบสานและรักษาเอกลักษณ์ของชาวมอญนั้น ความเชื่อ และพิธีกรรมทางศาสนา เป็นส่วนที่ทำให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียว และรักษาเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ ในเรื่องนี้ดวงรัตน์ ทรัพย์ประดิษฐ์ ได้กล่าวถึงความเชื่อที่ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษชาวมอญ ที่ได้อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองไทย และได้พาเอาเจ้าพ่อซึ่งถือกันว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดของชาวมอญมาด้วย ในปริญญานิพนธ์เรื่อง พิธีรำเจ้าพ่อของชาวมอญ : กรณีศึกษาดนตรีและพิธีรำเจ้าพ่อของชาวมอญ ซึ่งพิธีการรำเจ้าพ่อนี้เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อเรื่องโซกลาง ซึ่งเกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ [Qualitative Research] และเพื่อให้การศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ผู้วิจัยจึงแบ่งลำดับขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. ขั้รวบรวมข้อมูล

ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร บทความและสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดนตรีอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 1.2 หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.3 หอสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล
- 1.4 สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ศูนย์ข้อเสนอเทศการวิจัย
- 1.5 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมเทพสตรี ราชภัฏเทพสตรี
- 1.6 สภาวัฒนธรรม จังหวัดลพบุรี
- 1.7 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร บรมราชชนนี เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ
- 1.8 ห้องสมุดประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
- 1.9 ห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารี อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าคณะของวงดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

1. คณะนายพล จันทรเทียน
2. คณะนกหวีดยอดบรรเลง
3. คณะพรมาสีบรรเลง
4. คณะผู้ใหญ่สมาน อินทร์อ่อน
5. คณะนางสมปอง ชูเกษร
6. คณะนายบุญลือ แจ่มแจ้ง
7. คณะนายสมหวัง เพชรสันต์ดี
8. คณะวิชัยงามศิลป์ (บุญชู ท่าแค)
9. คณะสนับ วังวอน
10. คณะนิตหน้อย แสงอรุณ
11. คณะน้ำวนบริการ
12. คณะวันชัย (หนู) ขาวสอาด
13. คณะสีหมึกบริการ
14. คณะศราพรไชว
15. คณะสุภัทร ภมรศิลป์

16. คณะบุญยงค์ รามวงศ์
17. คณะวัดทองแท่งนิสยาราม
18. คณะนายสรวง อินทร์เจริญ
19. คณะโจ่ง คงนิม
20. คณะศิษย์โรงเรียนโคกตูม
21. คณะสาคร – พ้อง อุ่ناق
22. คณะไพเราะบรรเลง
23. คณะลูกแมวการดนตรี
24. คณะช้างน้อยการดนตรี
25. คณะดอกอ้อ ส.ดาวรุ่ง

ข้อมูลจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

1. พิธีไหว้ครูของชมรมดนตรีไทย – นาฏศิลป์ไทย
2. งานมงคล และงานอวมงคล
3. งานฤดูหนาว
4. งานวันนารายณ์มหาราช

2. ศึกษาข้อมูล

2.1 ศึกษาภูมิหลังของดนตรีไทยในอำเภอเมือง

2.2 ศึกษาการบริหารคณะ การจัดการวง พิธีกรรม การบรรเลง รวมถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ด้านดนตรีไทยของแต่ละคณะในอำเภอเมือง ศึกษาโดยวิธีการสังเกตการณ์ภาคสนามแบบผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมดนตรีไทยในอำเภอเมือง ในฐานะผู้ฟังและสังเกตจากภายนอก

3. วิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาและวิเคราะห์วัฒนธรรมดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยใช้ทฤษฎีของ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ในหัวข้อ ต่อไปนี้

3.1 วัฒนธรรมดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

3.1.1 การไหว้ครูดนตรีไทย

3.1.2 วัฒนธรรมดนตรีที่เกี่ยวข้องกับประเพณีต่าง ๆ

3.2 ศึกษาดนตรีไทยแต่ละคณะ

3.2.1 ภูมิหลังของดนตรีไทยทุกคณะ

3.2.2 ระบบการจัดการด้านดนตรีไทย

3.2.3 การบริหารคณะ

3.2.4 การรับงาน

3.2.5 กระบวนการถ่ายทอด

3.2.6 ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านดนตรีไทย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วัฒนธรรมดนตรีไทย อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ลพบุรีเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ลพบุรีมีความสำคัญเป็นพิเศษถึงขั้นเป็นราชธานีแห่งที่ 2 รองจากกรุงศรีอยุธยา ปัจจุบันมีลพบุรีเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทั้งทางเศรษฐกิจ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการทหาร กล่าวกันว่าเป็นเมืองทหารที่มีหน่วยทหารเป็นกำลังหลักของประเทศในสมัยรัฐบาลคณะราษฎร ทั้งพลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา และจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้วางนโยบายและพัฒนาเมืองลพบุรีให้เป็นเมืองทหาร โดยประกาศเขตหวงห้ามและเวนคืนที่ดินทางทิศตะวันออกของตัวเมืองลพบุรี คิดเป็นร้อยละ 9.8 ของพื้นที่จังหวัดลพบุรี เพื่อใช้เป็นพื้นที่ฝึกและพื้นที่ตั้งหน่วยทหาร

จอมพลป. พิบูลสงคราม ได้เป็นผู้วางรากฐานในการสร้างความเจริญให้กับจังหวัดลพบุรี และเหล่าทหารปืนใหญ่ จนสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็วจนถึงปัจจุบัน (คำนิยมจากพลเรือโท ประสงค์ พิบูลสงคราม ในอนุสรณ์ครบรอบ 100 ปี, 2540) จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ขึ้นมาเป็นผู้นำสูงสุดของประเทศได้ให้ความสำคัญ และมีความผูกพันกับเมืองลพบุรี แนบแน่นกว่าจังหวัดอื่นใด กล่าวคือเตรียมสร้างเมืองลพบุรีให้เป็นเมืองทหาร โดยการพัฒนาหน่วยทหารที่มีอยู่เดิมให้เมืองลพบุรี ให้เป็นศูนย์ส่งกำลังบำรุงไปยังกรุงเทพฯ เลือกเมืองลพบุรีให้เป็นเมืองที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ และให้เป็นฐานที่มั่นแทนกรุงเทพฯ พร้อมกับพัฒนาเมืองลพบุรีในด้านต่างๆ ควบคู่กันไป เช่น ริเริ่มให้ตั้งงานนิคมสร้างตนเองพระพุทธบาท-ลพบุรี กำหนดบูรณะลพบุรีให้เป็นเมืองใหญ่ ส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เป็นต้น ส่วนเรื่องศาสนาและวัฒนธรรมในสมัยนั้นรัฐบาลของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม มีนโยบายที่จะส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศซึ่งมีอยู่แล้วเป็นอันดีนั้น ให้สนิทสนมยิ่งขึ้นโดยทั่วกัน ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ปรับปรุงระเบียบประเพณี ศิลปกรรมของบ้านเมือง และการส่งเสริมทางวัฒนธรรมของชาติให้เป็นที่ยอมรับและทัดเทียมอารยประเทศ สังคมไทยยุคใหม่มุ่งให้ประชาชนละทิ้งประเพณี และความยึดมั่นในไสยศาสตร์อันมลายต่าง ๆ เน้นการใช้ภาษา การแต่งกาย มีการออกกฎเกณฑ์ทางด้านวัฒนธรรมที่พลิกโฉมหน้าทางประวัติศาสตร์สังคมจากหน้ามือเป็นหลังมือ

วัฒนธรรมที่ยังคงอยู่ เรื่องการเคารพธงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมีเรียกร้องให้ประชาชนชาวไทย แสดงความเคารพเมื่อได้เห็นการชักธงชาติขึ้นหรือลงจากเสาประจำสถานที่ราชการตามปกติ หรือเมื่อได้ยินเพลงชาติในงานพิธีหรือ เมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมี ซึ่งทางราชการบรรเลงในราชการก็ดีใน โรงมหรสพหรืองานสโมสรใด ๆ ก็ดี ทั้งนี้เป็นการย้าให้ประชาชนปฏิบัติเหมือนเช่นเคยมาโดยทั่วไป (รฐนิยมฉบับที่ 4 ลงวันที่ 8 กันยายน 2482) ครั้นถึง พ.ศ. 2482 รัฐบาลได้เปลี่ยนชื่อประเทศจากประเทศสยามเป็นประเทศไทย ซึ่งเป็นเหตุผลที่จะต้องแก้ไขบทร้องเพลงชาติ โดยต้องการให้เป็นบทร้องที่ร้องจบได้เพียงเที่ยวเดียว และเป็นบทร้องที่มีใจความดีถึงขนาดจริง ๆ ด้วย จึงได้ประกาศให้ประกวดบทร้องเข้ากับทำนองเพลงชาติขึ้นใหม่ โดยมีเงินรางวัลจำนวน 1,000 บาท ซึ่งในการประกวดครั้งนี้ถือว่าสำคัญมาก เพราะคณะรัฐมนตรีเป็นผู้จัดตัดสินขั้นสุดท้ายและจะได้ถือเป็นบทร้องเพลงประจำชาติไทยที่แน่นอนต่อไป จึงมีผู้ส่งบทร้องเข้าประกวดมากมาย

พ.อ. หลวงสารานุกรมประพันธ์ (นวล ปราจีนพักษ์) เป็นจิตรกรผู้หนึ่งที่ประพันธ์บทเพลงชาติเข้าประกวดในนามของกองทัพบก และได้รับรางวัลที่ 1 ชาวไทยได้ร้องเพลงชาติสืบต่อมาจนบัดนี้ ประกาศให้รัฐนิยมฉบับที่ 6 ลงวันที่ 10 ธันวาคม 2482 ให้ใช้ทำนองเพลงของพระเจนดุริยางค์ ตามแบบที่มีอยู่ที่กรมศิลปากร และให้ใช้บทร้องของกองทัพบก

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ดำริเปลี่ยนแปลงวันขึ้นปีใหม่ เพื่อให้เหมือนกันนานาอารยประเทศ ตลอดถึงประเทศใหญ่ ๆ ที่นิยมใช้วันที่ 1 มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่ ท่านได้ริเริ่มตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2483 เป็นวันสุดท้ายของปี และให้เปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2484 เป็นวันขึ้นปีใหม่ และในปี 2484 ให้ประชาชนสวมหมวกสวมรองเท้า ตลอดจนห้ามรับประทานหมาก เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงครามต้องพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสิ่งเหล่านี้พลอยเลิกไปด้วย ท่านเห็นว่าการสวมหมวกของประชาชนชาวไทยจะช่วยให้ประเทศไทยเป็นมหาอำนาจ

ต่อมาระหว่างสงครามเอเชียบูรพา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยถูกกระทบกระเทือน เป็นเหตุให้งานการปรับปรุงส่งเสริมวัฒนธรรมต้องชะงักลง ทำให้จิตใจของประชาชนจากศีลธรรมและวัฒนธรรม แม้สงครามจะได้สิ้นสุดลงแล้ว ก็เกิดสงครามในรูปแบบใหม่ขึ้นมาแทนที่ นั่นคือสงครามเย็น แฝงเข้ามาในรูปสงครามจิตวิทยา สงครามเศรษฐกิจ และการรุกรานทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นอันตรายไม่น้อยกว่าสงครามอาวุธเท่าใดนัก ในขณะนั้นมีการประกาศสิทธิมนุษยชนเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม และใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการระงับสงคราม ดังจะเห็นได้จากกฎบัตรองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมว่า “เมื่อสงครามได้เริ่มต้นจากวิญญาณของมนุษย์ ฉะนั้นการที่จะป้องกันสงคราม จึงควรที่จะเริ่มจากวิญญาณของมนุษย์เช่นเดียวกัน” ในยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม วัฒนธรรมนำไทยได้เกิดคำหักทลายขึ้น คือ คำว่า “สวัสดี” โดยพระยาอุปกิตศิลปสาร ได้ออกจากคำภาษาบาลีที่ว่า “โสติ” เป็นคำไทยว่า “สวัสดี” สำหรับวัฒนธรรมนำไทยในช่วง พ.ศ. 2481 - 2487 ได้มีการประกวดร้องเพลง โดยเฉพาะเวทีงานวัดในยุคไทยสร้างชาติ ยุคที่คนไทยรู้จักทำสวนครัว เลี้ยงไก่ แต่งกายถูกต้องตามวัฒนธรรม

กรมโฆษณาการ ได้เกิดขึ้นในสมัยที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีระหว่าง พ.ศ. 2484 - 2487 วิทยุกรมไปรษณีย์โทรเลขซึ่งเดิมมีชื่อว่า “เจ็ด, พี.เจ. ศาลาแดง” ได้มาขึ้นกับกรมโฆษณาการ เปลี่ยนชื่อเป็น วิทยุกระจายเสียงกรมโฆษณาการเมื่อ พ.ศ. 2482 และใน พ.ศ. 2484 ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย”

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ส่งเสริมการดนตรีให้มีความก้าวหน้าทันสมัยขึ้นเพลงไทยเดิมหายไปชั่วระยะหนึ่ง ในยุคที่กระแสการเมือง “เชื้อผู้นำ ชาติพันธุ์” และมัลลนาไทยไปสู่มหาอำนาจ อยู่ในจิตสำนึกของคนไทยทั่วไป การออกนโยบายปฏิวัติทางวัฒนธรรมหลายอย่างในขณะนั้นได้รับการตอบสนองจากบุคคลรอบด้าน ทั้งแสดงออกมาในรูปของคำขวัญ แบบเรียน นิยาย ละคร และบทเพลง

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยเข้าร่วมกับสัมพันธมิตรคือประเทศญี่ปุ่น ก็เร่งปรับปรุงสภาพของประชาชนไทยให้เทียบทันมิตรประเทศ อาทิความเป็นระเบียบเรียบร้อย ชายต้องแต่งกายสากลนิยม หญิงต้องนุ่งกระโปรงสวมหมวกทุกคน จึงจะเป็นสัญลักษณ์ว่า ไทยเป็นชาติมหาอำนาจเทียมทันมิตรประเทศ ต่อมาท่านยังได้พิจารณา ปรับปรุงอีกหลายอย่าง เช่น จัดให้ข้าราชการเดินทางไกล เพื่อแสดงว่าคนไทยเราแข็งแรงเข้มแข็ง ต้องมีการสังสรรค์จัดงานรื่นเริงบ่อย ๆ เพื่อแสดงว่าไทยเรากล้าหาญ ร่าเริงไม่ขลาดกลัวภัยสงคราม ทุกๆ บ่ายวันพุธให้ข้าราชการหยุดทำงาน แต่ต้องมาร่วมชุมนุมกันเล่นกีฬา หรือรื่นเริงเล่นร่ำวงหรือเต้นรำ ถ้าใครไม่ร่วมมือไม่เล่นร่ำวงไม่ชวนชววยที่จะหัดร่ำวงก็จะเป็นการไม่เหมาะสม

นอกจากนั้นท่านพิจารณา เรื่องศิลปะ เห็นว่าการดนตรีของไทยนั้นคร่ำครึ ล้าสมัย ป่าเถื่อน เป็นที่น่าอับอายแก่มวลมหามิตร ท่านก็เลยออกคำสั่งเป็นทางราชการห้ามเล่นเครื่องดนตรีไทยบางชนิดทั่วประเทศ จะเล่นได้ก็แต่ดนตรีสากลเท่านั้น และท่านยังมีความคิดเห็นว่า เพลงไทยที่มีชื่อน่าด้วยคำว่า ลาว เขมร พม่า ฯลฯ นั้นก็ไม่ถูกวัฒนธรรมไทย เกรงว่าจะเป็นการไปลอกเลียนเอาทำนองเพลงของชาติเหล่านั้นมา จึงให้ตัดชื่อน่าหน้าด้วยคำเหล่านั้นออกให้หมด อานันท์ นาคคง (2544) การที่ทางการสั่งห้ามนักดนตรีไทยเล่นดนตรีไทยนั้น เป็นคำสั่งที่เด็ดขาดเล่นภายในบ้านก็ไม่ได้ เพราะถ้ามีเสียงดังลอดออกไปนอกบ้าน อาจมีความผิด นักดนตรีไทยทุกคนรู้สึกเศร้าใจ ท้อใจ หดกำลังใจ รู้สึกหมดอิสรภาพ ผู้ที่รักการดนตรีทั้งหลายหมดความสุขในชีวิต เสียหายที่ศิลปะของชาติจะต้องสูญไป แต่ยุคนั้น “ทุกคนจะต้องเชื่อผู้นำ ชาติจึงจะพ้นภัย”

มีบทเพลงหนึ่งที่นิยมร้องเล่นในเวลาต่อมา มีการเรียบเรียงด้วยศิลปะการประพันธ์เพลงที่สละสลวยจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ซึ่งเป็นนักดนตรีไทย และดุริยางค์ของไทย เป็นเพลงเถาเพลงหนึ่งที่เกิดขึ้นในยุคนั้น แนวคิดไม่เชื่อผู้นำ ท่านหลวงประดิษฐไพเราะรู้สึกเสียใจในคำสั่งห้ามเล่นดนตรีไทยนี้มาก ท่านได้ระบายความรู้สึกของท่านของออกมาด้วยการแต่งเพลงขึ้น ชื่อว่า เพลงแสนคำนึง โดยท่านได้นำทำนองเพลงลาวเพลงหนึ่ง ซึ่งได้คิดแต่งไว้บ้างแล้วมาประดิษฐ์ใหม่ให้มีลีลาแปลกไปจากเดิม แล้วแต่งเนื้อร้องระบายความแค้นเคือง ที่ถูกห้ามเล่นดนตรีไทย ผลจากความไม่เชื่อผู้นำ ด้วยความรักและห่วงในวัฒนธรรมดนตรีบทเพลงที่ออกมา จึงยังคงความเป็นเพลงแห่งสังขารมาจนทุกวันนี้

ถึงแม้จอมพล ป. พิบูลสงคราม จะนำความเจริญและพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ก็ตาม ในเรื่องของวัฒนธรรมดนตรีไทย ไม่ส่งเสริมการดนตรีและมีคำสั่งห้ามไม่ให้บรรเลงดนตรีไทย อย่างไรก็ตามนักดนตรีก็ไม่สามารถหยุดและเลิกบรรเลงได้ สำหรับนักดนตรีในลพบุรีสมัยนั้น จากการสัมภาษณ์ นายสนับ วิจารณ์ ศิลปินอาวุโสในกลุ่มน้ำลพบุรี กล่าวถึงสมัยนั้นว่า “มีพูดกันว่าไม่ให้เล่นดนตรี แต่พ่อก็ไม่เคยหยุดเลย ในเมืองก็มีแอบเล่นเหมือนกันนะ ก็ไม่เห็นมีใครว่าอะไร ถ้าให้เลิกก็เลิกกันไม่ได้หรอก” แสดงว่านักดนตรีไม่ปฏิบัติตามนโยบายของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และสมัยนั้นทำให้นักดนตรีเกิดความคับแค้นใจขึ้นอีก

จากการศึกษาดนตรีไทยคณะต่าง ๆ ทำให้เห็นสภาพดนตรีไทยในเมืองลพบุรี ว่าได้รับการถ่ายทอดจาก 2 แหล่งด้วยกันคือ

- 1) จากบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นนักดนตรีได้ถ่ายทอดสู่ลูกหลาน จนเป็นมรดกตกทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน
- 2) ศึกษาเล่าเรียนจากสำนัก หรือวงดนตรีใกล้บ้าน เนื่องจาก มีใจรักและชอบอยู่แล้ว จึงเข้าร่วมฝึกจนมีความชำนาญ

การเล่นดนตรีไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเภทวงปี่พาทย์ มีมานานหลายชั่วอายุคน โดยการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นปู่สู่รุ่นหลาน จากครูสู่ลูกศิษย์ ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่มีฝีมือ มีความชำนาญ เมื่อได้รับการถ่ายทอดจากคนมีฝีมือและความรู้ จนถึงระดับหนึ่ง ครูดนตรีเหล่านี้ก็จะกลับมาประกอบอาชีพในลพบุรี โดยนำความรู้ด้านดนตรีที่ได้รับมาถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไป อีกหลายต่อหลายรุ่น

ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีนักดนตรีชาวลพบุรี เสียชีวิตลงหลายคน ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันคือ นายสวัสดิ์ จันทรเทียน นายแหว่ แก้วสอน นายประยงค์ รามวงศ์ นายสว่าง มะลิพวง ฯลฯ ลูกศิษย์ของทุกท่านส่วนใหญ่จะนำวิชาที่ได้จากครูเหล่านี้ มาประกอบเป็นวิชาชีพนี้เลี้ยงปากเลี้ยงท้อง และยึดถือระเบียบประเพณีสืบทอดต่อมา ที่ยังคงมีชีวิตอยู่ เป็นที่เคารพนับถือ คือ นายน้ำว่า ร่มโพธิ์ทอง สิบเอกสรวง อินทร์เจริญ ผู้ซึ่งนักดนตรีไทยทุกคนในเมืองลพบุรีให้ความเคารพเชื่อก็คือ

4.1.1 การไหว้ครูดนตรีไทยของชมรมดนตรีไทยนาฏศิลป์ลพบุรี

พิธีไหว้ครู จะมีทั้งทำบุญเลี้ยงพระ และพิธีอ่านโอองการไหว้ครู ดนตรีต้องทำเพลงให้ถูกต้องตาม กระบวนพิธีนั้นๆ การไหว้ครูนั้นไทยเรามากจะปฏิบัติกันทุกอย่างไม่ว่าจะประกอบกิจกรรมอะไรก็ตาม คนไทยเรามั่นในความกตัญญูทวดที่ต่อบุพการีเป็นนิสัยโดยเฉพาะครูบาอาจารย์ไม่ว่าวิชาใด ตั้งแต่เด็กนักเรียนขึ้นไปจนถึงชั้นนิสิตและผู้ที่ได้เล่าเรียนวิชาชีพอิสระหลายประเภท จะต้องประกอบพิธีไหว้ครูประจำปีทั้งนั้น แม้แต่แพทย์แผนโบราณก็ยังต้องมีพิธีไหว้ครู อุทิศ นาคสวสดี (2511) เรามักจะเคารพบูชาระลึกถึงคุณานุคุณ ถ้ามีโอกาสตอบแทนได้ก็มักจะกระทำเสมอตามฐานะและโอกาส หากครูสิ้นชีพไปแล้วก็ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ หรือ เชิดชูเกียรติคุณในสิ่งที่ครูได้กระทำไว้ให้แพร่หลาย ที่กล่าวมานี้เป็นกตเวทิตุณที่ศิษย์กระทำด้วยความกตัญญูในวิชาต่างๆ ไป แต่โดยเฉพาะวิชาที่เป็นศิลป์ การกระทำกตเวทิตุณยังแผ่ออกไปถึงเทพเจ้าที่วิชานั้นถือว่าเป็น ครูบาอาจารย์ด้วย การไหว้ครูของดนตรีไทยนั้น ก็มีหลายอย่าง เวลา ก่อนนอนเราสวดมนต์ไหว้พระแล้วก็ไหว้ครูบาอาจารย์ด้วย นี่ถือเป็นการไหว้ครูโดยปกติวิสัย เราไหว้ทุกวันจะเป็นวันไหนก็ได้ แต่ถ้าเป็นการประกอบพิธีไหว้ครูที่เป็นพิธีรีตอง มีเครื่องสังเวย มีครูผู้เป็นหัวหน้าอ่านโอองการตามแบบแผน ต้องเป็นวันพฤหัสบดีเท่านั้น เพราะถือว่าพระพฤหัสบดีเป็นครูทั่วทุกวิชา (มนตรี ตราโมท . 2527)

พิธีไหว้ครูประจำปีจัด ณ วัดป่าธรรมโสภณ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ชมรมดนตรีไทยและนาฏศิลป์ลพบุรี ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2522 โดยมีพลเอกหอม ให้อย่าง เป็นประธานชมรม ซึ่งครั้งนั้นดำรงตำแหน่งพันโท ท่านให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมไทย ท่านสนใจ ดนตรีและหัตถ์เป่าปี่ กับพ่อสรวง อินทร์เจริญ ครูอาวุโสเป็นที่รู้จัก และให้ความเคารพ ในหมู่นักดนตรี ทำให้นักดนตรีประจักษ์ถึงความสามารถของประธานชมรม ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่นักดนตรี ที่จะช่วยกันคนละไม้ละมืออย่างแข็งขัน

จากการสัมภาษณ์หัวหน้าคณะดนตรีในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ทุกคณะแล้ว ไม่มีคณะใดที่จะละเลยวัฒนธรรมของการรับศิษย์ บูชาครู และพิธีไหว้ครูที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีนอกจากแต่ละคณะจะมีพิธีไหว้ครูของตนเองแล้ว ทางด้านชมรมดนตรีไทยและนาฏศิลป์ลพบุรี ก็ยังจัดขึ้นทุกปีด้วย เนื่องจากวิทยาการด้านการดนตรีและนาฏศิลป์แพร่หลาย มีนักดนตรีไทย ศิลปิน นักแสดงมากขึ้น ต่างคนก็ไปประกอบอาชีพตามความถนัดของตนไม่ค่อยได้พบปะกันบ่อยนัก นอกจากผู้ที่เกี่ยวข้องและร่วมงานกันเป็นประจำ บางครั้งศิษย์ไม่ได้พบครูเลย บรรดานักดนตรีไทยและศิลปิน นักแสดงจึงได้จัดงานพิธีไหว้ครูประจำปีขึ้น ทำให้ได้พบปะสังสรรค์ระหว่างศิษย์กับครูหรือศิษย์กับศิษย์ด้วยกันเอง ทั้งนี้เพื่อทบทวนความรู้เดิมและแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ๆ ซึ่งกันและกันด้วย การไหว้ครูจึงมีความหมายที่แสดงความกตัญญูรู้คุณของศิษย์ต่อครูที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ แม้ครูบางท่านจะล่วงลับไปแล้วก็ตามก็ยังกราบไหว้บูชา ระลึกถึงอยู่เสมอ นอกจากนั้นยังเป็นการขอขมาภัยโทษที่ศิษย์ได้ล่วงเกินโดยมิได้ตั้งใจ และพร้อมกันนั้นก็ขอพรจากครู เพื่อเป็นสิริมงคล แก่ตนเองและหมู่คณะตลอดไป

พิธีกร จะทำการไหว้ครูตามประเพณี ตรวจสอบโต๊ะหมู่บูชา ที่ตั้งแท่นโต๊ะพระพุทธรูป วางศิระศรุธ ให้อยู่ในลักษณะรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว ในปัจจุบันนิยมตั้งศิระศรุธเพื่อการบูชาดังนี้

1. พระอิศวร	2. พระพรหม
3. พระนารายณ์	4. พระพรคนทรรพ
5. พระพิฆเนศ	6. พระวิษณุกรรม
7. พระครุฑาษี (พ่อครู)	8. พระพิราพ

9. เทริดชาตรี

10. พระปัญจสิงขร

11. พระอินทร์ ฯลฯ

ศิระครูตั้งสำหรับบุชานั้น อาจนำมาตั้งเพิ่มเติมมากกว่านี้ก็ได้ ขึ้นอยู่กับจำนวนศิระที่จะนำมาเข้าพิธีบูชาครู เพื่อความเป็นมงคล ภาพพระบรมฉายาลักษณ์ตลอดจน รูปภาพของครูอาจารย์ที่ได้สิ้นไปแล้ว ทั้งทางดุริยางคศิลป์หรือนาฏศิลป์ก็มักนำมาวางไว้เพื่อการบูชาในพิธีด้วย

เครื่องสังเวทในพิธีบูชาครู ประกอบด้วย

1. บายศรีตอง 5 ชั้น 2 บายศรีปากชาม 2
2. ศิระะสุกรสุก 1 ศิระะสุกดิบ 1
3. ไก่สุกและดิบอย่างละ 2 ถาด ๆ ละ 2 ตัว
4. เป็ดสุกและดิบอย่างละ 2 ถาด ๆ ละ 2 ตัว
5. หมูนอตองสุก 1 ถาด และหมูนอตองดิบ 1 ถาด
6. เครื่องกระยาบวช 2 ถาด
7. น้ำหอมทรงพระ 1 ขวด
8. ใบเงิน ใบทอง กล้วยาพรกใส่พาน 1 พาน
9. ผ้าสีชมพู สำหรับผูกและห้อย 1 พาน
10. ชันน้ำ พานรอง กระโถน อย่างละ 1 ชุด
11. หมาก พลุ บุหรี่ ฯลฯ
12. กล้วย อ้อย มะพร้าว ขนุน ผลไม้ใส่พานต่างหาก 5 – 9 ชนิด

เครื่องสังเวทในปัจจุบัน อาจเพิ่มเติมสิ่งของที่เป็นมงคลอีกก็ได้ เช่น ถั่วงา ข้าวตอก มะพร้าวอ่อน 3 ผล อ้อยควั่น ขนมน้ําแดง ขนมน้ําขาว ขนุนและอื่นๆ ตามความเหมาะสมได้

ครูอาจารย์ทางดุริยางคศิลป์และนาฏศิลป์ต่างถือกันว่า บรรดาเพลงหน้าพาทย์ของดนตรีปี่พาทย์และกระบวนทำนองบางทำเป็นเพลงและทำนองที่ศักดิ์สิทธิ์ ถ้ายังมีได้ทำพิธีไหว้ครู หรือพิธีครอบครูก่อนแล้ว ครูอาจารย์ ทางศิลป์ทั้งหลายก็ไม่ค่อยกล้าสอน กล้าหัดให้กับศิษย์ด้วยถือว่า อาจเป็นผลร้ายแก่ครูผู้สอนและตัวศิษย์เอง หากมีสิ่งใดเกิดขึ้นกับเจ้าตัวด้วยแล้วก็จะอ้างกันว่า “ผิดครู” หรือ “แรงครู” (หอม ให้อย่าง. 2536 : 225 – 226) พิธีไหว้ครูได้มีผู้นับถือและกระทำสืบต่อ ๆ กันมานานแล้ว ครูใหญ่ของดนตรีสมมติว่าเป็นเทพยดา คือพระวิษณุกรรม กล่าวว่าเป็นผู้สร้างสรรค์ดนตรีต่าง ๆ พระปัญจสิงขร เป็นครูในทางเครื่องดีดสี ประคนธรรพ เป็นครูตะโพนซึ่งถือกันว่าเป็นบรมครู พระสัพพาศรีเป็นครูระนาด พระนาคพิภพเป็นครูฆ้อง พระศรีสมชาย (บางที่เรียกพระศรีลมนเจื้อย) เป็นครูปี่ และเครื่องเป่าต่าง ๆ พระศรีสนั่นเป็นครูกลอง

พิธีไหว้ครูประจำปี 2545 ณ วัดป่าธรรมโสภณ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีในวันที่ 28 สิงหาคม 2545 เวลา 20.00 น. จะมีการแสดงลิเก 3 คณะ ได้แก่ คณะขวัญใจ มาลัยนาค คณะพรเทพ พรทวี และคณะทิวา เทรินทร์ ในวันที่ 29 สิงหาคม 2545 เวลา 9.00 น. เริ่มพิธีไหว้ครู – ครอบครู เมื่อเสร็จพิธี ในเวลา 18.00 น. จะมีการบรรเลงถวายมือโดยวงปี่พาทย์ 8 คณะ ได้แก่ คณะผู้ใหญ่สมาน อินทร์อ่อน จังหวัดลพบุรี คณะศิษย์ เขียวขาว วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี คณะส.สุนิมิตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะมานะศิลป์ จังหวัด นครสวรรค์ คณะพยุ่งศิลป์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะน้ําดังนฤมิตร จังหวัดกรุงเทพมหานคร คณะศิษย์ วัดสระบัว จังหวัดกรุงเทพมหานคร คณะค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

พิธีไหว้ครูของชมรมดนตรีไทยและนาฏศิลป์ลพบุรีนั้น ทุกๆปีจะมีระเบียบและพิธีการคล้ายคลึงกัน ความแตกต่างขึ้นอยู่กับพิธีกรไหว้ครู

พิธีไหว้ครูจัดทำเป็นระเบียบดังนี้

1. พิธีกรในงานกล่าวเชิญประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ไหว้พระประสงฆ์
2. พิธีกรนำให้ศิษย์ว่าตาม เรียกเพลงสาธุการกลอง
3. พิธีกรเชิญท่านผู้มีเกียรติ จุดเทียนชัย เข้าพิธีพราหมณ์ เรียกเพลงพราหมณ์เข้า
4. พิธีกรว่าคาถาชุมนุมเทวดา ศิษย์นึกตามในใจ ไม่ต้องว่าตาม เรียกเพลงเทวาประสิทธิ์
5. ขอเชิญท้าวจตุโลกบาลทั้ง 4 เรียกเพลงพระเจ้าเปิดโลก รัวคูกพาทยต่อด้วยกราวใน
6. พิธีกรบูชาพระสยามเทวาธิราชบูรพกษัตราพระมหาราชแห่งชาติไทย (พ่อครูหลวงแห่งแผ่นดิน) เรียกเพลงสยามมานุสติหรือตระโหมโรง
7. พิธีกรบูชาสามมหาเทพ เรียกเพลงเชิญเหนือเชิญใต้ หรือตระเชิญ ต่อด้วยบาทสกุณี 16 ไม้เต็ม เพลงตระพระพรหม ตระพระคิเวประทานพร
8. พิธีกรอัญเชิญสามเทวดา (พระปัญจสิงขรณ พระปรคนทรรพ พระวิษณุกรรม) อัญเชิญหกพระบรมครู (ปี ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ข้องวงใหญ่ ข้องวงเล็ก ตะโพน กลอง ฆ้องขลุ่ยซำ สารพัดช่าง)
9. พิธีกรบูชาพ่อครูฤๅษีร้อยแปดตน เรียกเพลงตระสันนิบาต เสมอ 15 ไม้ลา
10. พิธีกรบูชาพ่อครูพราหมณ์ เรียกเพลงเสมอพราหมณ์ หรือดำเนินพราหมณ์หรือสระหม่าแขก
11. พิธีกรอัญเชิญสี่พระแม่ (พระแม่อุมาเทวี พระแม่สรัสวดี พระแม่ลักษมี พระแม่กวนอิม) เรียกเพลงนางเดิน หรือเพลงโคมเวียน
12. พิธีกรบูชา และอัญเชิญเทพเจ้าแห่งความสำเร็จ เทพเจ้าแห่งศิลปวิชาการ เทพเจ้าแห่งความกตัญญู เรียกเพลงตระพระพิศเนศเต็มองค์ (รัว 3 ลา เข้าม่าน ลา รัว)
13. พิธีกรบูชาพ่อครูใหญ่ องค์พระพิราพ เพลงพระพิราพเต็มองค์ (ปฐุม ลา รัว เสมอมาร เสมอผี โล้ แผละ กราวนอก เสมอข้ามสมุทร ตระมงคลจักรวาล)
14. พิธีกรอัญเชิญพระมหาเทพ เทวดา ครูบาอาจารย์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้าประทับลดหลั่นตามขั้นตอน เสมอเข้าที่ เรียกเพลงเสมอเข้าที่
15. พิธีกรถวายเครื่องสังเวย เรียกเพลงนั่งกิน เช่นเหล้า หรือเพลงมิดเชือดหมู
16. พิธีกรเชิญสานุศิษย์รำถวายครู ร่วมโปรยข้าวตอกดอกไม้ ลาเครื่องสังเวย
17. เข้าพิธีครอบ บัดเป่า จุนเจิม เสริมสติปัญญา เรียกเพลงเสมอเถร
18. พิธีกรเข้ามานั่งให้ศิษย์นำขันมาบูชา บรรเลงเพลงมหาฤกษ์ มหาชัย
19. พิธีกรให้พรศิษย์ ประสิทธิ์ประสาท เรียกเพลงตระบองกัน
20. พิธีกรเชิญพระมหาเทพ คุณครูกลับ ดับเทียนชัย เรียกเพลงตระนาฏราช หรือตระประทานพร
21. พิธีกรให้พรลาศิษย์ เรียกเพลงพราหมณ์ออก หรือเชิดต่อด้วยแล้วกราวรำ เป็นอันจบพิธี

เพลงไหว้ครูดนตรีไทยและนาฏศิลป์

1. สาธุการกลอง (รัวธรรมดา)
2. ตระพระปรคนทรรพ (รัวเฉพาะ)
3. ตระเชิญ (รัวธรรมดา)
4. โคมเวียนหรือเหาะ (รัวธรรมดา)
5. โหมโรง , วา (รัวธรรมดา)
6. ตระบรรทมสินธุ์ (รัวธรรมดา)
7. แผละ (รัวธรรมดา)
8. กลม (รัวธรรมดา)
9. กราวนอก (รัวธรรมดา)
10. กราวใน (รัวธรรมดา)
11. เพลงช้า (รัวธรรมดา)
12. เชิดฉิ่ง (รัวธรรมดา)
13. ลูกพาทย
14. องค์พระพิราพ (ปฐมแล้วรัวธรรมดา)
15. ลงสรง
16. เชิด
17. รำดาบ (รัวเฉพาะ)
18. เสมอผี (รัวธรรมดา)
19. เสมอมาร (รัวธรรมดา)
20. นั้กกิน (รัวธรรมดา)
21. เซ่นเหล้า (รัวธรรมดา)
22. ไปรยข้าวตอก (รัวธรรมดา)
23. พราหมณ์เข้า (รัวธรรมดา)
24. เสมอสามลา (รัวธรรมดา)
25. มหาชัย
26. เสมอเถร (รัวเฉพาะ)
27. พราหมณ์ออก (รัวเฉพาะ)
28. เวียนเทียน (รัวธรรมดา)
29. กราวรำ
30. เชิด
31. เสมอเข้าที่ (รัวธรรมดา)
32. กราวรำ

การไหว้ครู กรอบครูในสมัยปัจจุบันนั้น ยังคงยึดถือพระราชพิธีการไหว้ครู กรอบครู ในสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งมีแนวทางอนุโลมพระตำรามาจากพระราชพิธีในรัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 2 เป็นหลัก หากแต่ได้นำมาประยุกต์และเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยขึ้น โดยกรมศิลปากร ดุริยางค์ศิลป์ ก็จะนำศิษย์ของตนไปกระทำพิธีครอบเป็นการเฉพาะต่อไป ซึ่งกระทำเป็นประจำไม่เฉพาะใน ร.ร. นาฏศิลป์ของกรม ศิลปากร เท่านั้น หากแต่สมาคมและชมรม ฯ ทางนาฏศิลป์และดุริยางค์ศิลป์ต่าง ๆ ก็ยึดถือระเบียบปฏิบัติ เช่นเดียวกัน รวมถึงองค์กรอื่น ๆ ซึ่งเป็นของประชาชนด้วย เช่น สหทัยศิลป์นวัตพระพิเรนทร์ ชมรมดนตรีไทยและนาฏศิลป์ลพบุรี ชมรมนาฏศิลป์นครสวรรค์ และชมรมดนตรีไทยจันทบุรี ฯลฯ เป็นต้น

ตำราไหว้ครู กรอบครูแต่โบราณมักมอบให้กับเป็นการเฉพาะ โดยกระทำพิธีมอบตำราสำหรับผู้ที่มีคุณลักษณะเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถและความประพฤติที่จะเป็นพิธีกรได้ จึงได้มีการมอบเพื่อสืบสวนแนวทางเดียวกันตามที่กล่าวมาแล้วสำหรับองค์กรและเอกชนก็มีพิธีกร ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนมากมายหลายท่าน เช่น ท่านอาจารย์ ม.ร.ว. จรูญสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์ ท่านอาจารย์ สมยศ โปะเปี่ยมลาภ ฯ (โขน, ละคร, นาฏศิลป์) และ ท่านอาจารย์ มนตรี ตราโมท, อาจารย์ เฉลิม บัวทั้ง (ดุริยางค์ศิลป์, ดนตรีไทย ฯลฯ)

ประวัตินายสินพร เพียรเจริญ โดยสังเขป

พิธีกรไหว้ครูประจำปี 2546 ของชมรมดนตรีไทยและนาฏศิลป์ลพบุรี

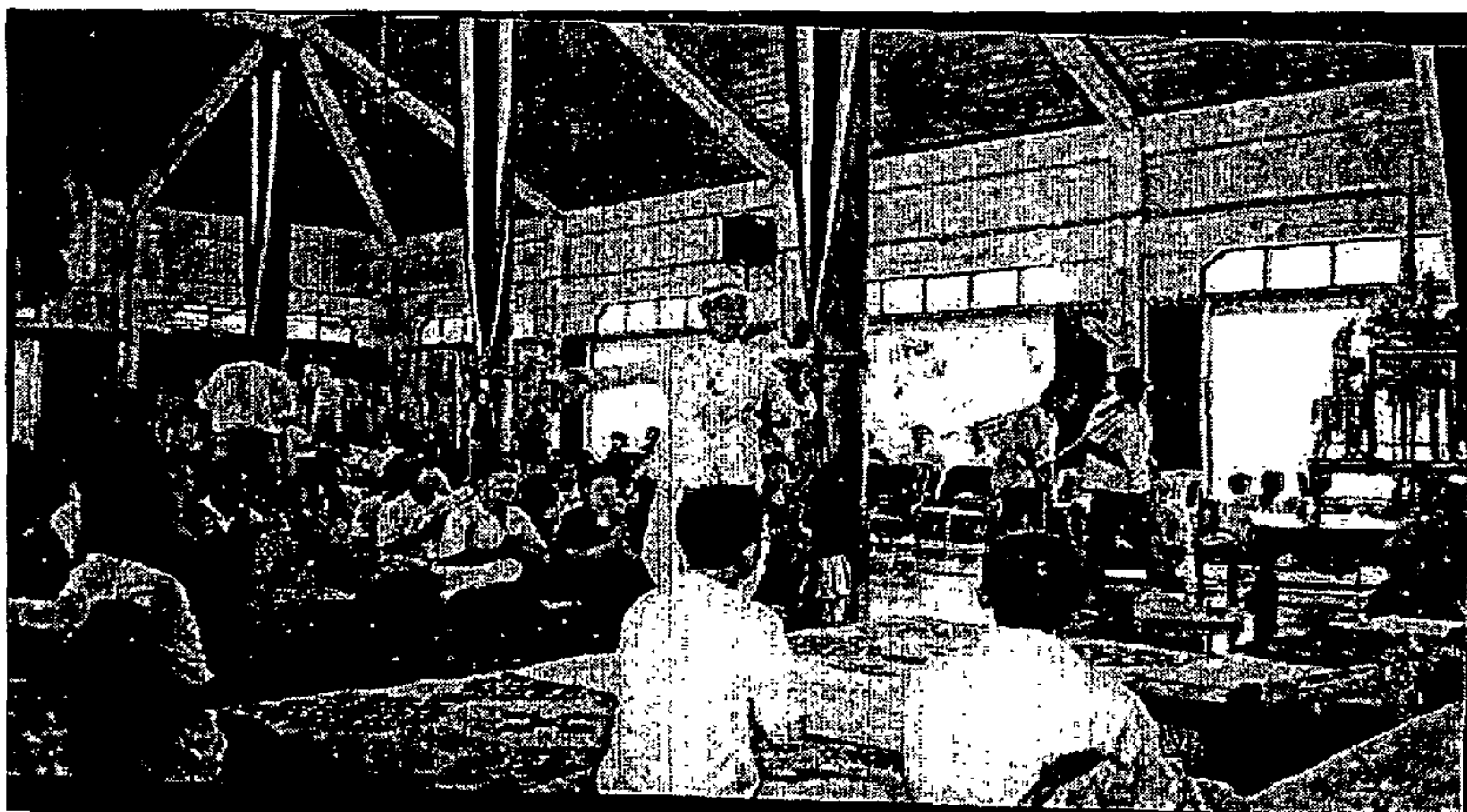
เกิดวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2469 ปัจจุบันอายุ 77 ปี

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 39/1 หมู่ที่ 1 ริมทางรถไฟบางขุนเทียน ต.บางขุนเทียน อ. บางขุนเทียน กรุงเทพฯ เบอร์โทรศัพท์ 01 - 6885936

เริ่มเรียนรำ จากคุณย่าและคุณพ่อ จากนั้นเรียนกับคุณครูสนิท จรกา เคยเป็นนักเรียนโขนราชสำนักท้ายวังหลวง ปัจจุบันคือโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ เมื่อสำเร็จการศึกษาจึงมาแสดงลิเกคณะของตนเอง เริ่มเป็นพระเอกลิเกเมื่ออายุ 16 ปี มีโอกาสได้ศึกษาวิชาหน้าพาทย์เพิ่มเติมจากครูเดช ปัญญาพล ปัจจุบันได้รับมอบเป็นพิธีกรบูชาครูทางด้านดนตรีไทยและนาฏศิลป์ สืบต่อมาจากอาจารย์บุญยัง เกตุคง

ภาพประกอบ 1 การบรรเลงปี่พาทย์ประกอบพิธีไหว้ครู

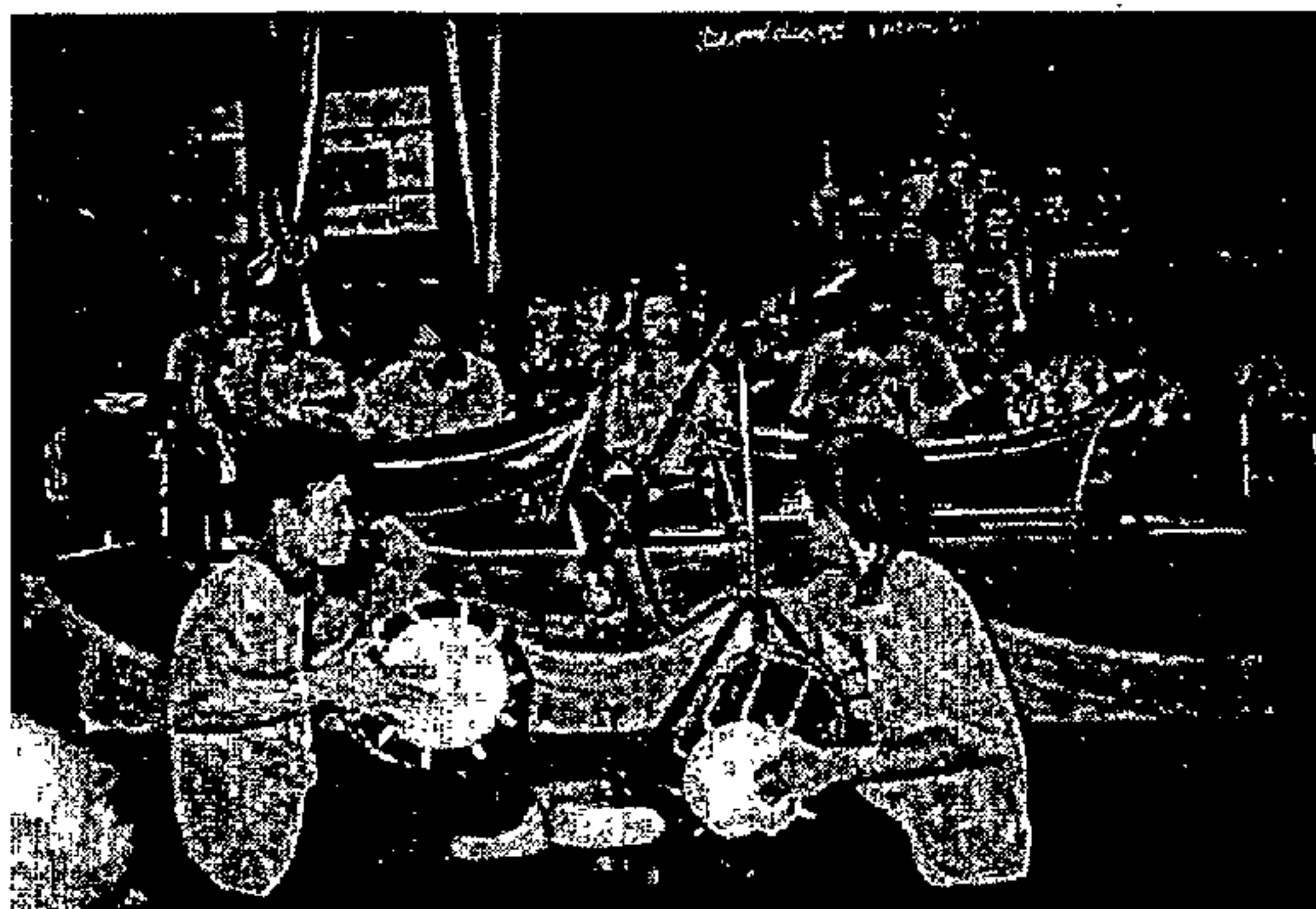
ภาพประกอบ 2 พิธีกรำถวายมือ เรียกเพลงพราหมณ์เข้า

ภาพประกอบ 3 พิธีกรำถวายมือ เรียกเพลงตระพระพินนศ

ภาพประกอบ 4 พิธีกรำล้างเจิมประสิทธิ ให้กับท่านพลเอกหอม ให้ล่ายอง ประธานในพิธี

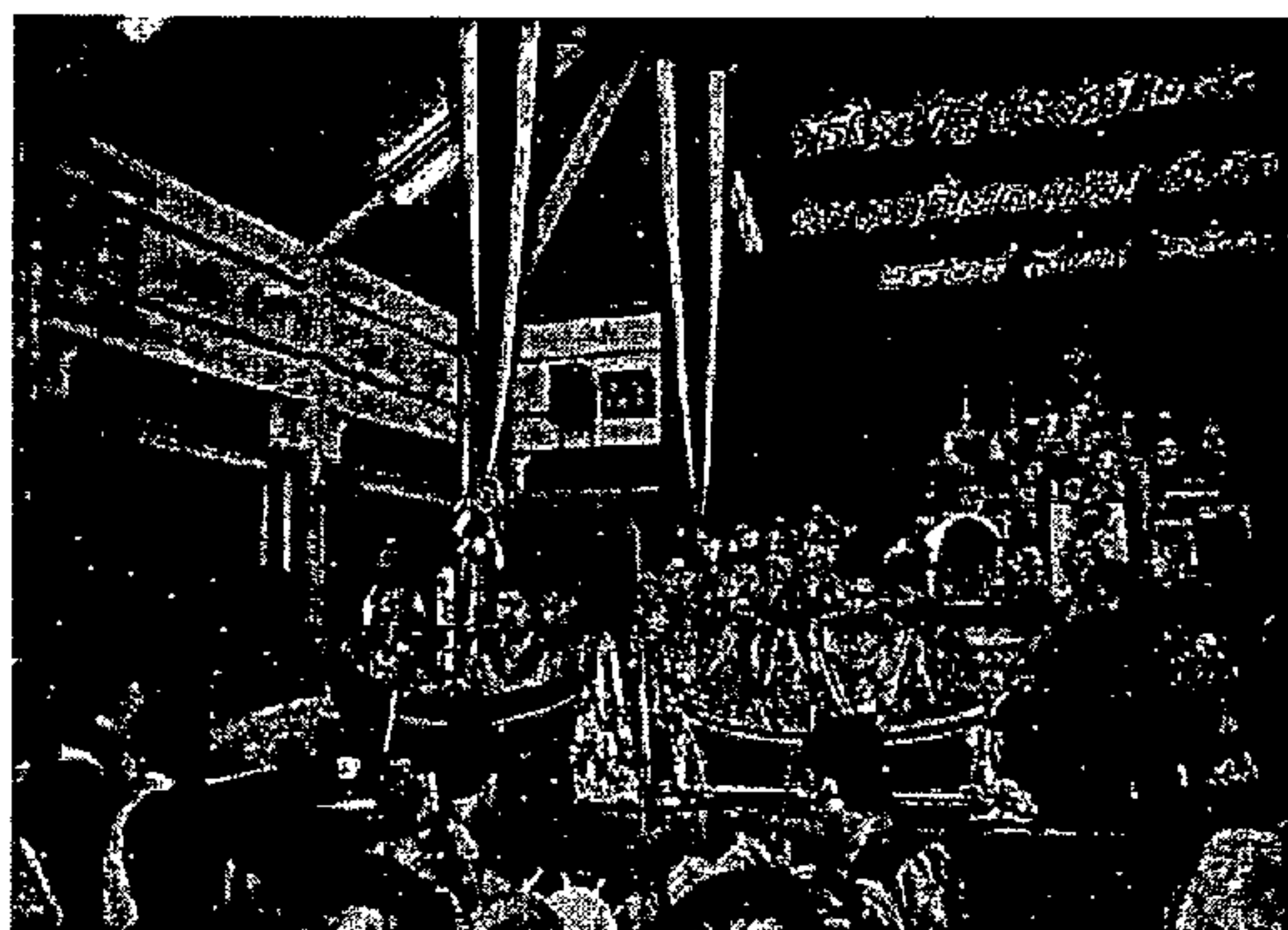

ภาพประกอบ 5

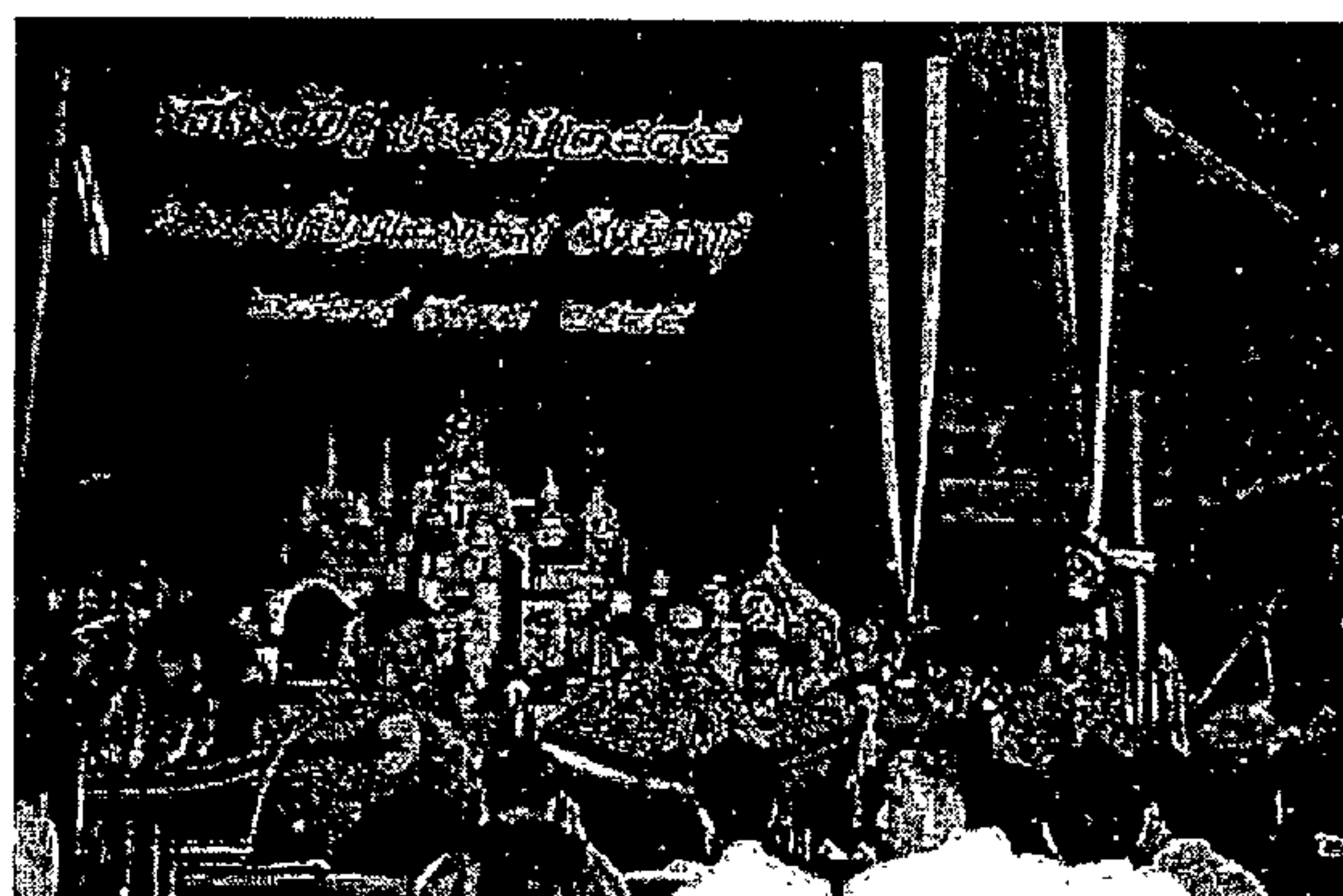

ภาพประกอบ 6

การบรรเลงถวายมือระหว่าง วงผู้ใหญ่มาน อินทร์อ่อน กับวงศิษย์เขียว-ขาว

ภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 8

การบรรเลงถวายมือระหว่างวงศิษย์วัดสระบัว กับวงเทศบาลนครกรุงเทพฯ

4.1.2 วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนาพิธีกรรมต่าง ๆ ของคณะปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ดนตรีและเพลงไทย เข้าไปทำหน้าที่มีบทบาทกับพิธีกรรมทางศาสนาและประเพณีทำบุญ สวดมนต์ เลี้ยงพระนิยมให้มีพิธีเป็นสองวาระที่เรียกว่าสวดมนต์เย็น และฉันเช้า ประเพณีเทศน์มหาชาติ นิยมใช้วงปี่พาทย์บรรเลงเช่นกัน โดยใช้ประกอบในแต่ละกัณฑ์ ชาวจังหวัดลพบุรียังคงมีพิธีกรรมทางศาสนาที่ดนตรีและเพลงเข้าไปมีบทบาทอยู่อย่างมาก วงดนตรีที่ใช้มักใช้วงปี่พาทย์เป็นหลัก เพราะมีเสียงดัง เหมาะแก่การประโคมโหมบอ กกำหนดหมายให้รู้ทั่วๆ ไป

เพลงที่ใช้ในพิธีสวดมนต์เย็น เป็นไปตามกระบวนการของพระสงฆ์ เริ่มด้วยเพลงโหมโรง ซึ่งเรียกว่า โหมโรงเย็น เวลาพระสงฆ์มาจะบรรเลงเพลงช้า เรียกว่า เพลงรับพระอันเป็นเพลงหน้าพาทย์ประกอบอิริยาบถที่สุภาพงดงาม ครั้นพระเข้านั่งยังที่แล้ว ก็บรรเลงเพลงที่เรียกว่า พระพร้อม เพื่อกำหนดให้รู้แลเตรียมตัวฟังพระสวดมนต์ เมื่อพระสวดมนต์จบปี่พาทย์ทำเพลงพระจบด้วยเพลงกราวใน อันเป็นเพลงหน้าพาทย์ประกอบอิริยาบถสำหรับเพลงหนึ่งกระทั่วพระสงฆ์กลับก็บรรเลงเพลงส่งพระด้วยเพลงเชิด อันเป็นเพลงหน้าพาทย์ประกอบกิริยาไปมาของตัวละครโดยทั่วไป ส่วนพิธีฉันเช้าปี่พาทย์เริ่มด้วยโหมโรงเช้า แล้วบรรเลงตามลำดับคือ รับพระ พระพร้อม พระจบ แต่มีเพิ่มพระฉัน ซึ่งแต่เดิมนิยมบรรเลงเป็นสามตอนตามลำดับคือเรื่องเพลงเรื่องต้นเพลงฉิ่ง อันมีเพลงต้น เพลงฉิ่งสามเล่า ถอยหลังเข้าคลอง จระเข้ขวางคลอง สร้อยเพลงฉิ่ง จากนั้นเป็นเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง พระฉัน อันมี เพลงฉิ่งพระฉันและออกเพลงฉิ่งต่างๆ ซึ่งมีหลายแบบ เพลงตอนสุดท้ายหากพระยังฉันไม่อิ่ม ก็บรรเลงออกเพลง เบ็ดเตล็ดต่างๆ ปัจจุบันดนตรีมักนิยมบรรเลงเพลงเกร็ดต่างๆ มีทั้งร้องส่ง และไม่มีตามอัธยาศัย แทนกระบวนการ เพลงดังกล่าวนั้น เมื่อพระฉันเสร็จ ขณะยกสำรับออก จะบรรเลงเพลงเชิดฉิ่งประกอบจนเสร็จ ครั้นพระสวดให้พรเสร็จแล้ว จะทำเพลงกราวรำ แต่ปัจจุบันมักใช้เพลงพระเจ้าลอยเถา จากนั้นทำเพลงส่งพระเป็นอันเสร็จพิธี

นอกจากประเพณีทำบุญสวดมนต์เลี้ยงพระแล้วยังมีพิธีกรรมทางศาสนาอีกคือประเพณีเทศน์มหาชาติ ซึ่งนิยมใช้ปี่พาทย์บรรเลงประกอบในแต่ละกัณฑ์ด้วยดังนี้

กัณฑ์ทศพร	เพลงสาธุการ
กัณฑ์หิมพานต์	เพลงดวงพระธาตุ
กัณฑ์ทานกัณฑ์	เพลงพญาโคก
กัณฑ์วนปเวศ	เพลงเดิน
กัณฑ์ชูชก	เพลงเช่นเหล่า
กัณฑ์จุลพล	เพลงร่ำสามลา หรือเพลงคุกพาทย์
กัณฑ์มหาพน	เพลงเชิดกลอง
กัณฑ์กุมาร	เพลงเชิดฉิ่งสลับกันเพลงโอด
กัณฑ์มัทรี	เพลงทยอยกับเพลงโอด
กัณฑ์สักกบรรพ	เพลงเหาะ หรือเพลงกลม หรือ เพลงตระบองกัน
กัณฑ์มหาราช	เพลงกราวนอก
กัณฑ์ฉกษัตริย์	เพลงตระนอน
กัณฑ์นครกัณฑ์	เพลงกลอนโยนกับเพลงเชิด

การฟังเทศน์มหาชาติ นิยมทำในระหว่างเพ็ญเดือน 12 หรือ เพ็ญเดือนยี่ ก่อนจะตั้งธรรมทางวัด ก็จะป่าวประกาศให้ศรัทธาของวัดทราบ ใครประสงค์จะทานธรรมอะไรบ้างก็ให้ไปแสดงความจำนงบูชาทางธรรมที่วัดแล้วนำมาไว้ที่บ้าน

การว่ากาพย์หรือแหล่ของมหาชาติพื้นเมืองนั้น บิดาว่ากัณฑ์ชูชก กุมาร มัทรี สักบรรพ มหาราช กษัตริย์ และนครกัณฑ์ เฉพาะกัณฑ์ชูชก มหาราช และนครกัณฑ์ นิยมเสียงทึมใหญ่ ส่วนกัณฑ์มัทรี กุมารและสักบรรพ นิยมเสียงเล็กแต่ไม่ใช่เสียงเด็ก ส่วนกัณฑ์กษัตริย์นั้นมักนิยมใช้สามเณรองค์เล็กๆ ที่มีเสียงไพเราะเทศน์ การเทศน์มหาชาติทุกกัณฑ์ อาจารย์จะอาราธนาเป็นกาพย์ทำนองเดียวกับพระเทศน์ และองค์นักเทศน์ จะแหล่กาพย์ต้นก่อนเทศน์

การแหล่จะกล่าวถึงคำสอนหรือนิทานอะไรก็ได้ จบแล้วจึงเริ่มเทศน์ เมื่อเทศน์จบจะแหล่กาพย์ส่งท้ายอีกครั้ง เป็นกาพย์สรุปใจความของกัณฑ์ที่เทศน์จบลงนั้น เช่น เทศน์กัณฑ์มัทรีก็จะแหล่สรุปเรื่องกัณฑ์มัทรี ก็เป็นอันเสร็จพิธี

คนไทยมีประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และโดยทั่วไปประเพณีจะเกี่ยวข้องกับศาสนา การดำเนินชีวิต มีระบบผู้อาวุโสมีระบบครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้น มีรูปแบบที่เรียบง่าย อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์บ้างพิธีเกี่ยวกับการดำรงชีวิต เช่น ประเพณีบวช แต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ แต่ละประเพณีก็จะมีรายละเอียดขั้นตอนแตกต่างกันไป เช่น ประเพณีแต่งงาน นอกจากมีพิธีกรรมทางศาสนา คือ การทำบุญเลี้ยงพระแล้ว ยังมีพิธีย่อยอีกเช่น แห่ขันหมาก รดน้ำอวยพร เลี้ยงรีนเริง และเข้าหอ ซึ่งในแต่ละพิธีเหล่านี้ นิยมใช้ดนตรีและเพลงประกอบพิธีตามความเหมาะสมโดยตลอด เช่น ใช้วงมโหรีหรือปี่พาทย์ไม้นวม หรือเครื่องสายบรรเลงประกอบ ในพิธีรดน้ำอวยพรด้วยเพลงมงคลต่าง ๆ เช่น เพลงนางนาค เวสสุกรรม มหาฤกษ์ มหาชัย ฯลฯ กับบรรเลงกล่อมหอ งานบวชมีพิธีแห่หน้าค ซึ่งนิยมใช้แตงวอน กลองยาว บรรเลงเพลงแห่แห่น

4.1.3 วัฒนธรรมดนตรีที่เกี่ยวข้องพิธีการของชีวิต

พิธีเกี่ยวกับการตาย มีดนตรีประเภทประโคมประกอบพิธี เช่น วงปี่พาทย์นางหงส์ ปี่พาทย์มอญประโคมศพ ความเชื่อและค่านิยมของคนไทยได้ถูกปลูกฝังสืบต่อกันมาจนกลายเป็นข้อกำหนดทางสังคมว่า วงปี่พาทย์มอญนั้นใช้บรรเลงได้แต่เฉพาะงานศพเท่านั้นถึงแม้ว่า ปรากฏการณ์ที่ผ่านมา ปี่พาทย์มอญจะใช้บรรเลงได้ในโอกาสทั่วไป โอกาสที่เป็นมงคลและอวมงคลก็ตาม

นักดนตรีปี่พาทย์ที่ตั้งตัวเป็นเจ้าของคณะ โดยส่วนมากจะมีผู้ว่าจ้างวงปี่พาทย์มอญ บรรเลงตามงานศพ ซึ่งแสดงถึงความรักต่อผู้ที่จากไป เจ้าภาพส่วนใหญ่มองเห็นถึงวัฒนธรรมดนตรีที่อยู่คู่กับการตายหรือพิธีศพของสังคมไทยมักจะจัดงานอย่างใหญ่โต มีการทำบุญเลี้ยงพระ สวดพระอภิธรรม ตลอดจนขั้นตอนต่างๆ ตามพิธีกรรมของงาน เพื่อเป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศล ให้กับผู้ตายและยังเป็นการระลึกถึงคุณงามความดี และแสดงความกตัญญูกตเวทิต่อผู้ตายด้วยเจ้าของคณะปี่พาทย์เกือบทุกคณะ จะสร้างเครื่องปี่พาทย์ไว้ประจำคณะของตน เพื่อทำหน้าที่บริการสมาชิกในสังคม ปี่พาทย์มอญได้กลายเป็นประเพณีและส่งผลให้ได้ความนิยมแพร่หลาย ใช้ได้กับคนทุกระดับชั้น เห็นได้ว่าคณะปี่พาทย์มอญในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เพิ่มขึ้นจำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงความนิยมของคนในสังคม ทำให้วงปี่พาทย์มอญเป็นเครื่องหมายระดับเกียรติของผู้ตาย รวมทั้งเป็นเครื่องแสดงฐานะของเจ้าภาพ หากเจ้าภาพต้องการให้ลักษณะของงานมีความยิ่งใหญ่ ก็จะจ้างหาวงปี่พาทย์

มอญ โดยการ เพิ่มเติมฆ้องมอญเข้าไปอีกจำนวนหลายวง โดยความต้องการของเจ้าภาพ บางงานมีปีพาทย์มอญประกอบศพ โดยใช้ฆ้องมอญประมาณ 10 โคงก็มียิ่งจำนวนฆ้องมอญมากเท่าใด ย่อมเป็นเครื่องแสดงความยิ่งใหญ่ของงานนั้น ๆ กล่าวได้ว่าปัจจุบันวงปีพาทย์มอญที่มีรูปแบบการประสมวงพิเศษนี้ กำลังเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในสังคมไทย ทำให้วัฒนธรรมดนตรี ยังคงเกี่ยวข้องกับการตายตลอดมาและตลอดไป

นอกจากการทำหน้าที่สนองความต้องการของสมาชิกในสังคมแล้ว คณะปีพาทย์มอญทุกคณะ จะมีระเบียบวิธีการบรรเลงในงานอวมงคลหรือพิธีศพด้วยโดยทั่วไปจะแบ่งเวลาออกเป็น 2 ช่วง ดังที่ ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น (2539) กล่าวไว้คือ

1. ช่วงที่ 1 วันตั้งศพบำเพ็ญกุศล และสวดพระอภิธรรม
2. ช่วงที่ 2 วันประชุมเพลิงหรือฌาปนกิจศพ

ช่วงที่ 1 วันตั้งศพบำเพ็ญกุศล และสวดพระอภิธรรม

การประกอบพิธีในงานศพ ตามที่ปรากฏมาถึงปัจจุบันนี้ มักกระทำได้ 2 ลักษณะ คือ

1. เป็นการประกอบพิธีบำเพ็ญกุศลที่วัด
2. เป็นการประกอบพิธีบำเพ็ญกุศลที่บ้าน

1. เพลงเชิญ เป็นบทเพลงที่ใช้บรรเลงเป็นลำดับแรก ในกรณีที่มีการตั้งศพบำเพ็ญกุศลอยู่แล้ว ปีพาทย์มอญก็จะบรรเลงเพลงเชิญเป็นเพลงแรก (กรณีเช่นนี้ มักจะเป็นงานที่นักดนตรีเรียกว่า “ศพสด” หมายถึง ผู้ตายเพิ่งเสียชีวิต แล้วมีการบำเพ็ญกุศล และได้จัดให้มีปีพาทย์มอญบรรเลงเพื่อประกอบในงานดังกล่าวด้วย) ส่วนกรณีที่วงปีพาทย์มอญไปถึงงานก่อนที่จะมีการตั้งศพบำเพ็ญกุศล (กรณีนี้มักเป็นงานที่เรียกว่า “ศพแห้ง” หมายถึง ศพที่ทางเจ้าภาพ ลูกหลานได้เก็บบรรจุไว้ อาจจะเป็น 100 วัน หรือ 1 ปี หรือจะเป็นเวลานานเท่าใด ก็แล้วแต่ความประสงค์ของเจ้าภาพ จากนั้นก็กำหนดวันที่จะทำการประชุมเพลิง ซึ่งจะต้องมีการเคลื่อนศพเพื่อบำเพ็ญกุศล มาทำพิธีสวดพระอภิธรรมก่อน) วงปีพาทย์มอญ ไม่ต้องบรรเลงเพลงใดๆ ทั้งสิ้น จนกว่าจะถึงเวลาที่เคลื่อนศพมาสู่ศาลา บำเพ็ญกุศล ช่วงเวลาที่มีการเคลื่อนศพนี้เอง ปีพาทย์มอญจะบรรเลงเพลงมอญเพลงหนึ่ง ซึ่งตั้งชื่อเรียกเป็นที่เข้าใจร่วมกันว่า “เพลงยกศพ” จากนั้นเมื่อตั้งศพ ศาลาบำเพ็ญกุศลแล้ว จะบรรเลงเพลงเชิญในลำดับต่อไป

เพลงเชิญนี้ น่าจะมีวัตถุประสงค์ในการบรรเลงดังนี้

1. เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและเป็นการเชิดเชิญผีในฐานะที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตามคติความเชื่อของชาวมอญ (คนมอญมีการนับถือผี ตามที่กล่าวไว้ในบทที่ 2)
2. เป็นการบอกเล่าและแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั่วไป
3. เป็นการแสดงความเคารพและให้เกียรติกับผู้ตาย

2. เพลงประจำวัดและเพลงประจำบ้าน

เพลงประจำวัดหรือที่นักดนตรีเรียกกันทั่วไปว่า “เพลงประจำ” เป็นเพลงที่ใช้สำหรับประกอบในช่วงที่ไม่มีพิธีกรรมใด ๆ (ตั้งศพบำเพ็ญกุศลที่วัด ประกอบด้วยเพลงประจำวัน ถ้าวางศพที่บ้าน จะประกอบด้วยเพลงประจำบ้าน) เปรียบเทียบได้กับการบรรเลงเพลงนางหงส์ ซึ่งเป็นการประกอบของปีพาทย์นางหงส์

3. เพลงสองชั้น – เพลงเร็ว

ตามประเพณีนิยมแต่โบราณนั้น เพลงที่ใช้สำหรับการประกอบก็คือเพลงประจำวัดและเพลงประจำบ้าน ซึ่งมักจะบรรเลงต่อกันด้วยเพลงมอญสองชั้นโบราณที่อยู่ในกลุ่มเพลงที่ใช้บรรเลงต่อจากเพลงประจำวัด โดยจะใช้เพลงประจำวัดประกอบในช่วงเวลาที่ไม่มีการพิธีกรรม ต่อมาหลังจากมีการปรับปรุงและเรียบเรียงเพลงมอญขึ้นใหม่ ซึ่งนักดนตรีเรียกเพลงในกลุ่มนี้ว่า “เพลงมอญ” ซึ่งจะประกอบด้วย 2 อัตราจังหวะอันได้แก่ เพลงสองชั้นและเพลงเร็วในอัตราชั้นเดียวจึงเกิดความนิยมในการนำเพลงในกลุ่มนี้ไปบรรเลงประกอบสลับกับเพลงประจำวัดและประจำบ้าน ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายในการบรรเลง เพราะไม่ต้องประกอบแต่เพลงประจำวัดหรือประจำบ้านเท่านั้น จนกระทั่งในสมัยต่อมาได้รับความนิยมในการบรรเลงมากขึ้น ทำให้เพลงประจำวัด (หรือประจำบ้าน) เป็นเพลงที่ใช้สำหรับประกอบในการเริ่มต้นบรรเลงเท่านั้น การประกอบในช่วงเวลาอื่น ๆ นั้น นิยมบรรเลงเพลงมอญสองชั้นและเพลงเร็วกันอย่างแพร่หลาย

นอกจากนั้น เพลงมอญ (สองชั้นและเพลงเร็ว) ยังนิยมใช้บรรเลงสลับในช่วงที่พระสงฆ์หยุดสวดพระอภิธรรมในแต่ละจบด้วย

4. เพลงย่ำคำ

เพลงย่ำคำนี้มีลักษณะคล้ายเพลงเรื่องของไทย ใช้บรรเลงในช่วงเวลาพลบค่ำ จึงเรียกว่า “ย่ำคำ” นิยมบรรเลงก่อนที่พิธีสวดพระอภิธรรมจะเริ่มต้นขึ้น

5. เพลงประจำบ้าน

เพลงประจำวัดใช้บรรเลงประกอบในกรณีที่มีการบำเพ็ญกุศลศพที่วัด ถ้าการบำเพ็ญกุศลศพจัดขึ้นที่บ้าน จะใช้เพลงประจำบ้านเป็นเพลงประกอบ

ช่วงที่ 2 วันประชุมเพลิงหรือฌาปนกิจศพ

1. เพลงย่ำรุ่ง

นักดนตรีนิยมเรียกกันว่า “เพลงย่ำรุ่ง” เนื่องจากเป็นเพลงที่ใช้บรรเลงเป็นเพลงแรกในช่วงเช้าตรู่ของวันที่ 2 (วันประชุมเพลิงหรือฌาปนกิจศพ) ทำนองเพลงย่ำรุ่งก็คือทำนองเพลง “ประจำ” นั้นเอง เมื่อประกอบด้วยเพลงประจำวันหรือประจำบ้านแล้ว (จะใช้เพลงใดประกอบขึ้นอยู่กับสถานที่ว่าเป็นที่วัดหรือบ้าน) เมื่อจบเพลงประจำก็บรรเลงต่อกันด้วยส่วนสุดท้ายของเพลงย่ำคำติดต่อกันไปเป็นเพลงเดียวกัน

2. เพลงประกอบ

ในช่วงเวลาที่ไม่มีการพิธีการใดๆ ส่วนใหญ่จะใช้เพลงมอญ (สองชั้นและเพลงเร็ว) เป็นเพลงประกอบ

3. เพลงพระฉันมอญ

ใช้บรรเลงในช่วงที่พระภิกษุสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้าและเพล เพลงพระฉันมอญนี้ก็คือเพลงกลุ่มเดียวกันกับเพลงที่ใช้บรรเลงต่อจากเพลงประจำวัดหรือประจำบ้าน ซึ่งโบราณจารย์ได้นำเพลงต่างๆ เหล่านั้นนำมาเรียบเรียงและบรรเลงติดต่อกัน (มีลักษณะคล้ายกับเพลงเรื่องจึงพระฉันของไทย) สำหรับวงปี่พาทย์มอญใช้บรรเลงในช่วงเวลาที่พระฉันภัตตาหาร

4. เพลงเร็วมอญ

แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

4.1 ช่วงเวลาที่พระขึ้นหรือลงมายังศาลาบำเพ็ญกุศล ก็จะใช้เพลงมอญทั่วๆ ไป เป็นเพลงบรรเลงรับ – ส่งพระสงฆ์

4.2 ในขณะที่จุดธูปเทียน ก่อนที่จะมีการสวดพระอภิธรรมหรือก่อนที่จะมีการแสดงพระธรรมเทศนา จะใช้เพลงมอญ ที่นักดนตรีเรียกว่า “เพลงเร็วจุดเทียน” บรรเลงในช่วงเวลาดังกล่าว

5. เพลงย่าเที่ยง

เพลงย่าเที่ยงก็คือเพลง “มอญรำ” นั่นเอง โดยนำมาบรรเลงอิสระไม่ต้องมีผู้แสดงมอญรำประกอบ นิยมบรรเลงช่วงเวลาหลังจากที่ถวายภัตตาหารเพลแก่ภิกษุสงฆ์และเลี้ยงอาหารกลางวันผู้ที่มาร่วมงานเป็นที่เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ระยะเวลาตั้งแต่ 12.00 – 12.30 น. โดยประมาณ จึงเรียกว่า “ย่าเที่ยง” ถือเป็นการบรรเลงประกอบในช่วงเวลาก่อนที่จะมีการแสดงพระธรรมเทศนาในช่วงลำดับต่อไป

6. เพลงยกศพ

ใช้บรรเลงในช่วงเวลาที่มีการเคลื่อนศพจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่ง เช่น จากที่บรรจุศพมาสู่ศาลาบำเพ็ญกุศลหรือเคลื่อนจากศาลาบำเพ็ญกุศลไปยังฌาปนสถานหรือเมรุ เพื่อที่จะประกอบพิธีประชุมเพลิง

7. เพลงที่ใช้ในการประชุมเพลิง

การประชุมเพลิงนั้นแบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ

7.1 ที่เรียกกันว่า “เผาหลอก” หมายถึงช่วงที่แขกผู้ร่วมพิธีขึ้นวางดอกไม้จันทน์ เพื่อเป็นการเคารพและไว้อาลัยแก่ผู้ถึงแก่กรรม ช่วงเวลานี้ ปี่พาทย์มอญจะบรรเลงเพลงประจำบ้าน (ถ้าใช้ระยะเวลาบรรเลงนาน ก็จะออกเพลงในกลุ่มที่ใช้บรรเลงต่อเพลงประจำจนกว่าจะเสร็จสิ้นขั้นตอนของพิธีในช่วงนี้)

7.2 ช่วงเวลาประชุมเพลิงจริงหรือ “เผาจริง” จะใช้เพลงบรรเลงที่นักดนตรีเรียกกันว่า “เพลงประชุมเพลิง”

ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นระเบียบการบรรเลง ที่ใช้เป็นหลักสำคัญของการบรรเลง ปี่พาทย์มอญเพื่อประกอบพิธีในงานศพ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงการบรรเลงปี่พาทย์มอญ ด้วยการผสมผสานกับระเบียบวิธีการบรรเลงของปี่พาทย์ไทย เช่น นำเพลงประเภทเสภาหรือเพลงนางหงส์ มาบรรเลงในวงปี่พาทย์มอญด้วย ซึ่งได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในหมู่นักดนตรีไทย แต่ในช่วงที่เป็นพิธีกรรมขั้นตอนสำคัญของงานยังคง ยึดหลักดังกล่าวข้างต้น

4.1.4 วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวจังหวัดลพบุรี

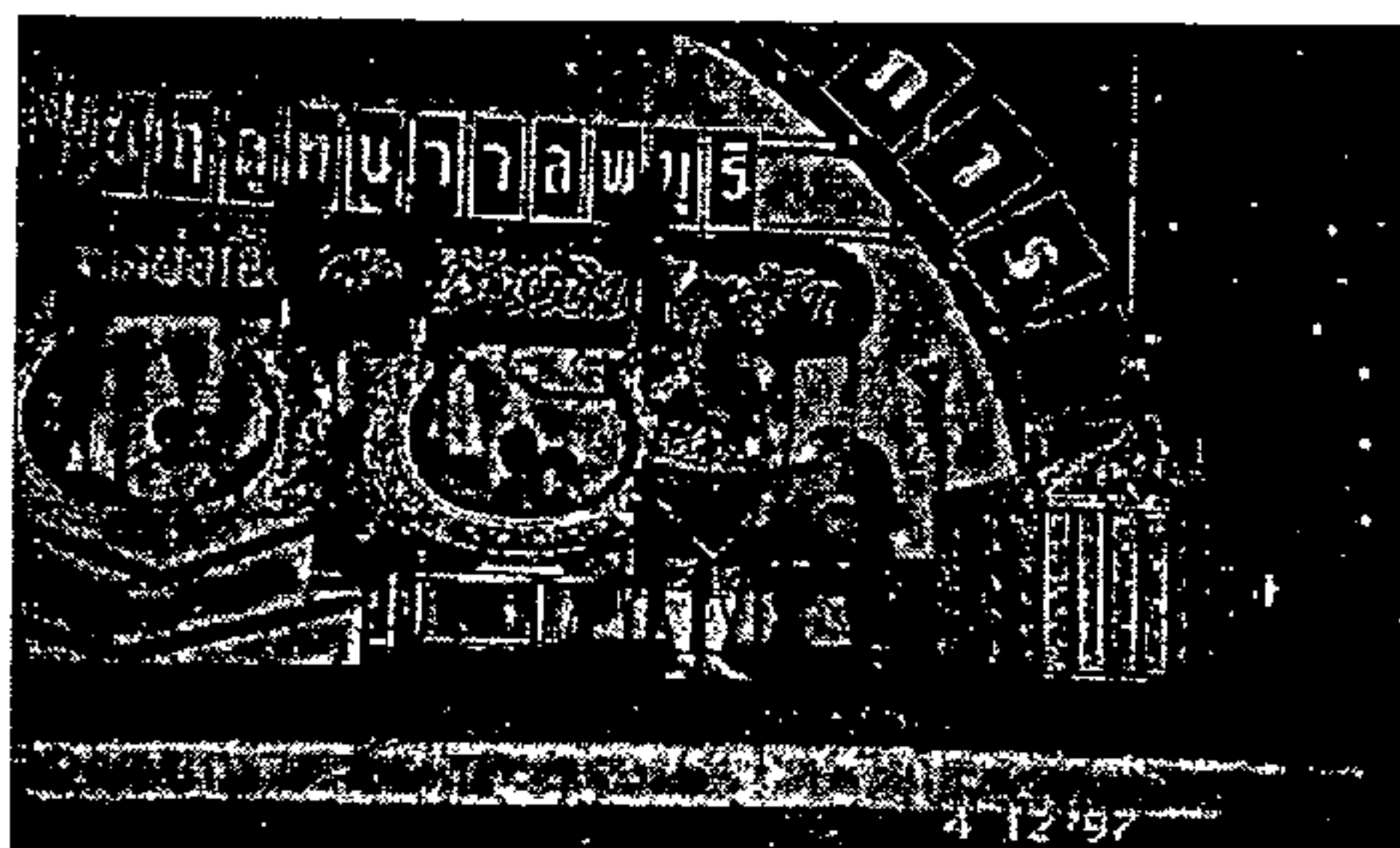
1. งานฤดูหนาว

จัดขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 1 – 5 ธันวาคม พ.ศ. 2508 โดยสมาคมผู้ปกครองและครู โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย สมาคมนักเรียนเก่าพิบูลวิทยาลัย และโรงเรียนพิบูลวิทยาลัย ในสมัยที่นายชอบ ชลเกตุ เป็นนายกสมาคมผู้ปกครองและครู นายชงค์ วงษ์จันทร์ เป็นอาจารย์ใหญ่ การจัดงานมีวัตถุประสงค์เพื่อหาทุนเข้าสมาคมผู้ปกครองและครู สำหรับการบริหารงาน และช่วยเหลือในกิจการการศึกษาของโรงเรียน โดยการจัดหาให้แก่มหาสมาคมในระยะแรกประมาณ 100,000 บาท ในงานมีการแสดงมหรสพหลายอย่าง ภาพยนตร์ (ได้รุ่ง) ลิเก ลำตัด ดนตรี การจำหน่ายสินค้า และมีการสาธิต จำหน่าย ประกวดกล้วยไม้ การจัดนิทรรศการด้านชลประทาน (ของชลประทานที่ 8) จากการจัดงานปีนั้น ทำให้เกิดสมาคมกล้วยไม้จังหวัดลพบุรีในปีต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ต่อมาก็จัดงานขึ้นอีก โดยกำหนดงานเป็น 7 วัน คือวันที่ 1-7 ธันวาคม พ.ศ. 2509 มีหน่วย ราชการมาร่วมงานมากขึ้น มีการจัดนิทรรศการด้านการศึกษา ด้านอุตสาหกรรม ด้านการเกษตร ด้านความมั่นคง (ของราชการทหาร) ด้านการสื่อสาร การจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองทั่วทุกภาคของไทย การออกร้านของหน่วยราชการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ส่วนมหรสพก็มีการแสดง รวมทั้งการจัดสวนสนุกต่าง ๆ อีกมากมาย

หลังจากนั้นงานฤดูหนาวของลพบุรีจะใช้เวลา 7 วันเป็นหลัก (บางปีก็จัดรวมถึง 10 วัน เพราะเนื่องมาจากฝนตก ร้านจำหน่ายสินค้าขายไม่ได้ เพิ่มวันงานอีก) มีการประกวดนางงามลพบุรี การประกวดลิเก การประกวดชายงาม การประกวดสาวงามประเภท 2 การประกวดผลงานทางด้านการเกษตร ด้านการศึกษา การแข่งขันกีฬากลางแจ้ง การกระโดดหอของหน่วยทหาร รวมทั้งการชกมวยอีกด้วย

การเปิดงานครั้งแรก ทำพิธีเปิดงานในเวลากลางวัน เวลาประมาณ 16.00 น. ด้วยการแข่งขันฟุตบอลระหว่างทีมต่าง ๆ การแข่งขันกระโดดร่มลงในสนาม การแข่งขันการเตะบอลของช้าง การแข่งขันชักเย่อระหว่างคนกับช้าง เป็นต้น โดยเชิญดารานักแสดง ดาราและนักร้องมาร่วมงาน ต่อมาการเปิดงานเวลากลางวันก็ยกเลิกเพราะเกิดปัญหาคือสนามก็ต้องปิดชั่วคราวและมีปัญหากับร้านค้าต่าง ๆ รวมทั้งการติดตั้งจอภาพยนตร์ จึงเลื่อนการแสดงมาเป็นเวลากลางคืนจนปัจจุบัน การจัดงานฤดูหนาวลพบุรี เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และทางผู้จัดงานก็กำหนดวันงานที่แน่นอน คือ วันที่ 30 พฤศจิกายน ถึงวันที่ 6 ธันวาคมของทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพประกอบ 9 งานฤดูหนาวประจำปี

2. งานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

จังหวัดลพบุรีจัดงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นงานประจำปี เพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณ และเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ผู้ทรงมีคุณูปการต่อแผ่นดินเมืองลพบุรี ทรงสร้างสรรค์ พัฒนาเองลพบุรีให้เจริญก้าวหน้า งานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีกิจกรรมหลายอย่าง มีการเชิญชวนชาวเมืองลพบุรีแต่งกายชุดไทย จัดพิธีบวงสรวงดวงพระวิญญาณสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเมืองลพบุรี มีการจัดขบวนแห่ปราสาทดอกไม้ของอำเภอต่างๆ อัญเชิญน้ำศักดิ์สิทธิ์ของแต่ละอำเภอเพื่อสรงน้ำพระพุทธรูปสำคัญ ซึ่งอัญเชิญมาประดิษฐาน ณ ชุ่ม ซึ่งจัดตกแต่งหน้าหน่วยงานราชการ ถนนนารายณ์มหาราช จัดขบวนแห่พยุหยาตราเพชรพวง ซึ่งเป็นขบวนช้างและม้า เป็นการจำลองขบวนแห่ทางสถลมารคอันยิ่งใหญ่ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช รวมทั้งขบวนประชาคมต่างชาติด้วย

ลพบุรีเคยเป็นเมืองยิ่งใหญ่ทางประวัติศาสตร์ที่ควรแก่การศึกษา สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเสด็จประทับเป็นเวลานานและสวรรคตที่พระที่นั่งสุทธารสวรรค ในพระนารายณ์ราชนิเวศน์ปัจจุบัน เมืองลพบุรีเป็นเองเก่าแก่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุที่น่าสนใจจำนวนมาก ชาวลพบุรีมีความภาคภูมิใจ ถือเป็นสิ่งเชิดหน้าชูตา แต่ดูเหมือนว่าลพบุรีจะค่อนข้างอากัปกิริยาติดกับบางจังหวัดที่ผู้คนหลงใหลไปเที่ยวชมกันมาก

ก่อนจะมาเป็นงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ ชาวลพบุรีเคยมีงานประเพณีอยู่อย่างหนึ่ง คือ งานในวัง ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อการจัดหารายได้นำไปก่อสร้างอนุสาวรีย์สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งมีดำริให้สร้างอนุสาวรีย์ในราวปี พ.ศ. 2500 ต่อมาจึงได้มีการวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2505 และดำเนินการก่อสร้างจนเสร็จเรียบร้อย สมบูรณ์ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธีเปิด ในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2509

งานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ เกิดขึ้นจากแนวคิดของชมรมอนุรักษ์โบราณวัตถุสถาน และสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรีกับนายเชาวน์วัศ สุดลาภา ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรีในขณะนั้น ที่จะพัฒนาเมืองลพบุรีให้เมืองท่องเที่ยว เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่ทรงสร้างเมืองลพบุรีให้เจริญรุ่งเรือง การจัดงานครั้งแรก ตั้งชื่องานว่า นารายณ์รำลึก ต่อมาเปลี่ยนเป็นชื่อ งานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ และจัดงานครั้งแรกเมื่อวันที่ 17 - 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 ซึ่งในเดือนกุมภาพันธ์นี้ถือว่าเป็นเดือนพระราชสมภพของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

รูปแบบของงานมีทั้งภาคกลางวันและกลางคืน มีการถอดรูปแบบและจำลองเหตุการณ์ในครั้งประวัติศาสตร์ มีขบวนแห่ของชนชาติต่างๆ ที่เข้ามาเจริญพระราชไมตรี และเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร สร้างบรรยากาศในงานคล้ายกับสมัยแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ให้มากที่สุด จัดขบวนแห่ออกแห่แห่รอบตัวเมืองลพบุรี ซึ่งจัดให้มีขบวนทหาร มีผู้เข้าร่วมขบวนไม่ต่ำกว่า 1,000 คน การจัดขบวนแห่พระราชสาส์นนี้ เป็นการย้อนรำลึกถึงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งครั้งกระนั้นได้จัดให้มีขบวนแห่รับและแห่ส่งพระราชสาส์น อันเป็นผลจากการเปิดสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ ขบวนแห่ประกอบด้วย

1. ขบวนแห่พระราชสาส์น ซึ่งประกอบด้วยขบวนม้าหน้า และขบวนคณะทูต
2. ขบวนกฐินสมุหนายก ซึ่งประกอบด้วยขบวนเจ้ากรมช้าง ขบวนจางวางกรมช้าง ขบวนสมุหนายก
3. ขบวนเจ้าพระยาพระคลัง และขบวนผ้าพระกฐิน
4. ขบวนเสด็จฝ่ายใน

5. ขบวนแห่ประเพณีพื้นบ้าน ในขบวนนี้ประกอบด้วยขบวนบวชนาค ขบวนขันหมาก ขบวนแห่นางแมว ขบวนใส่กระจาด ขบวนผ้าป่า ขบวนชาวนา

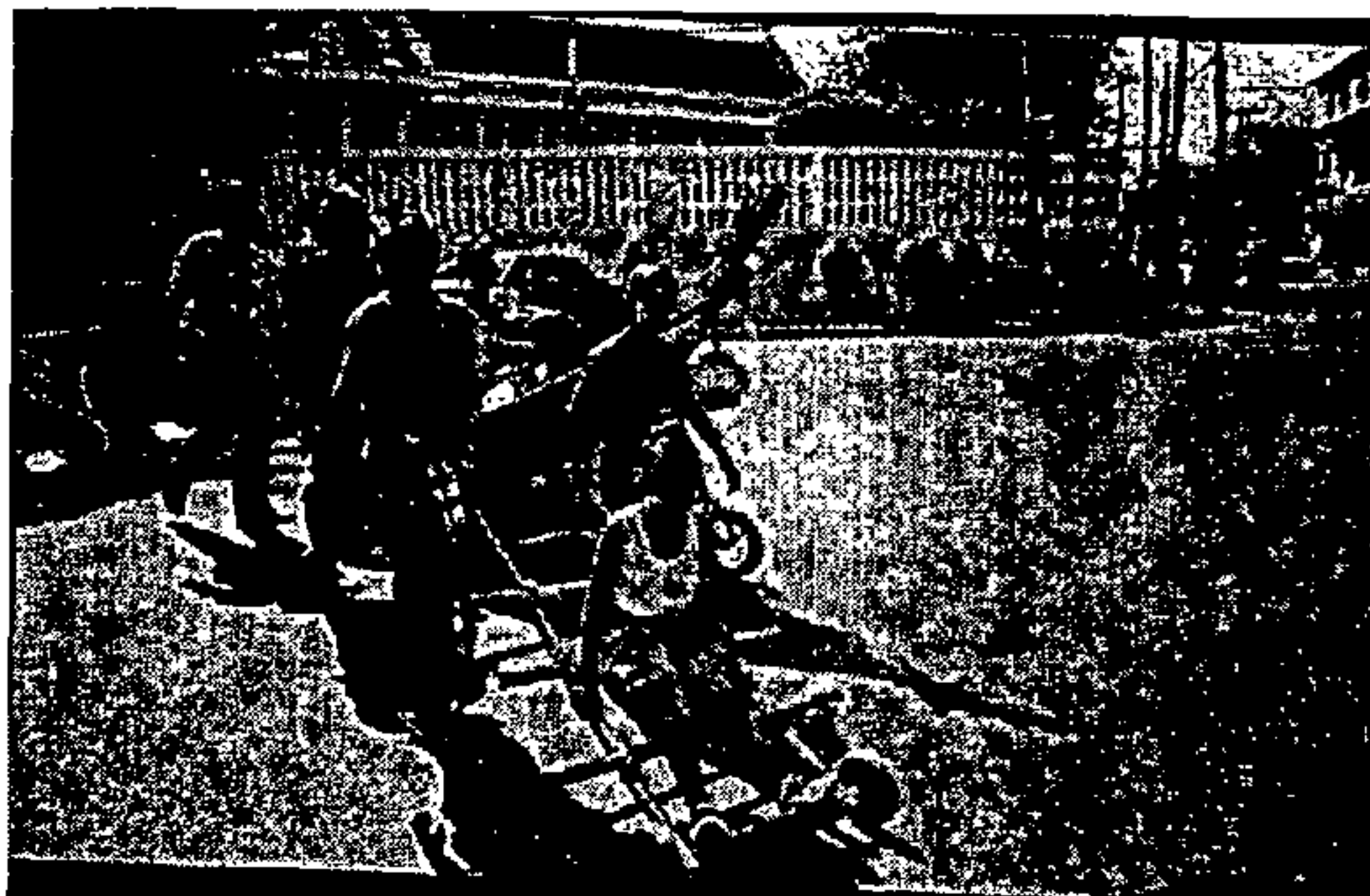
มีการแต่งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และคำประพันธ์ต่างๆ มีร้านจำหน่ายและสาธิตสินค้า มีการจุดประทิบดอกไม้ตามช่องสำหรับวางประทีป รอบกำแพงด้านในพระราชวัง เหมือนยามกลางคืนครั้งแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ในอดีต มีการประกวดการแต่งกายสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และส่งเสริมให้ชาวลพบุรีแต่งไทยทั้งเมือง มีผู้ให้การสนับสนุน และร่วมงานทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมากมาย การจัดงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จึงนับเป็นความสำเร็จและจัดได้ว่าเป็นงานระดับชาติที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ชาวจังหวัดลพบุรี

ภาพประกอบ 10 การแสดงหมากรูกคน ในงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์

ภาพประกอบ 11 ขบวนแห่แห่ วิถีชีวิตไทย งานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์

ภาพประกอบ 12 จุก โกะ แกละ เปีย งานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์

4.2 การศึกษาดนตรีไทยแต่ละคณะในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาวงดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่ามีจำนวน 25 วง ดังนี้

1. คณะหวล จันทรเทียน

หัวหน้าคณะชื่อ นายหวล จันทรเทียน

สถานที่ตั้งคณะ 36/5 ซอยวัดเชิงท่า ตำบลท่าหิน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 1500

เบอร์ติดต่อ (036) 411397

เกิดปี พ.ศ. 2468 ปัจจุบันอายุ 78 ปี

บิดาชื่อ นายห้อย จันทรเทียน มารดาชื่อ นางบุ๋ จันทรเทียน (แว่วสอน)

มีพี่น้องทั้งหมด 5 คน ผู้ชายมีความสามารถด้านดนตรีทุกคน ผู้หญิงไม่ได้รับการฝึกหัดเลย ได้แก่

1. นางลมูล จันทรเทียน
2. นางลมัย จันทรเทียน
3. นายสวัสดิ์ จันทรเทียน
4. นายถวิล จันทรเทียน
5. นายหวล จันทรเทียน

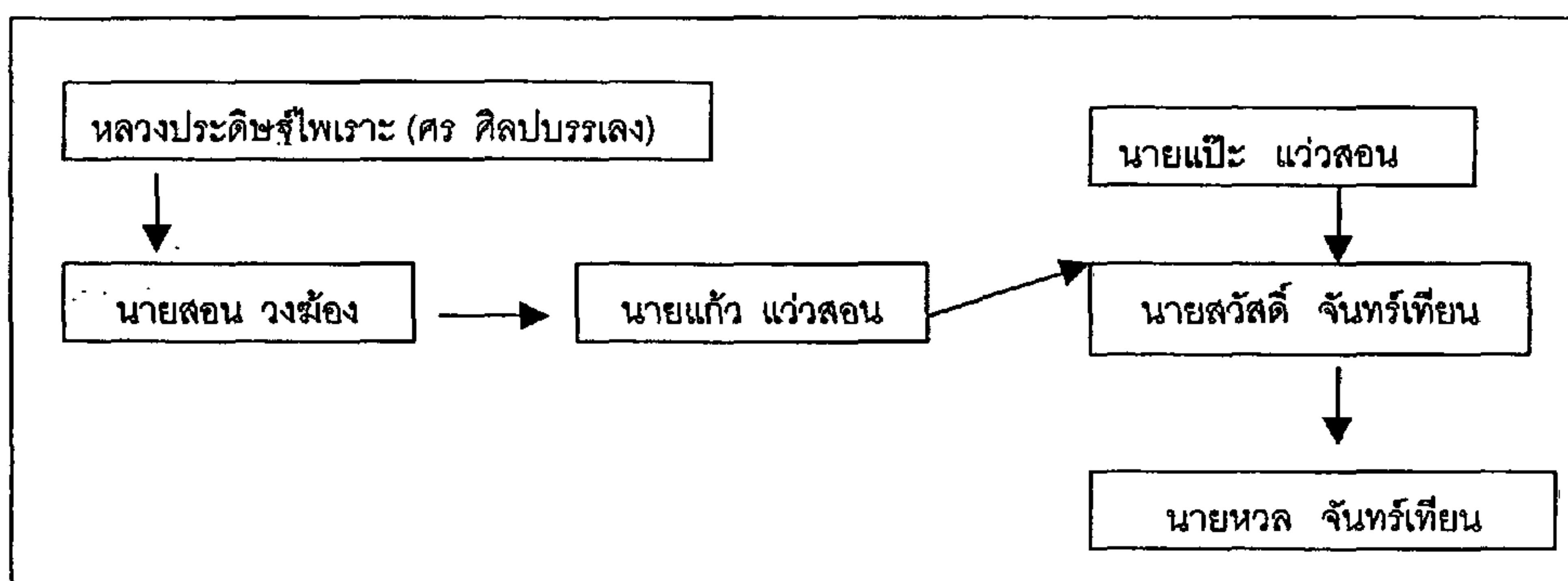
นายสวัสดิ์ จันทรเทียน เป็นนักดนตรีที่มีชื่อเสียงของลพบุรี เป็นมีอระนาดเอกคนสำคัญ โดยเริ่มเรียนดนตรีกับนายแป๊ะ แว่วสอน และนายแก้ว แว่วสอน ซึ่งเป็นน้องชายของนางบุ๋ จันทรเทียน โดยนายแก้ว แว่วสอน ได้รับการต่อเพลงจาก ครูสอน วงฆ้อง ซึ่งเป็นศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) โดยตรง จากนั้นจึงตั้งวงดนตรีปี่พาทย์ขึ้นมาชื่อ คณะสวัสดิ์ จันทรเทียน รับบรรเลงดนตรีตามงานต่างๆ และนายสวัสดิ์ จันทรเทียน ได้นำความรู้ทางด้านดนตรีมาถ่ายทอดให้กับน้องชาย และลูกศิษย์เรื่อยมา นายหวล จันทรเทียน เล่าให้ฟังว่า ช่วงที่นายสวัสดิ์ จันทรเทียน พี่ชายของนายหวลยังมีชีวิตอยู่นั้นเป็นช่วงที่มีงานด้านดนตรีมาก มีคนรู้จักและนิยมชมชอบ แต่ก่อนอยู่เป็นครอบครัวใหญ่ในตำบลโพธิ์เก้าต้น เมื่อถึงเวลาถึงงานบรรเลง นักดนตรีที่มาบรรเลงโดยส่วนใหญ่จะเป็นนักดนตรีในหมู่เครือญาติ เมื่อนายสวัสดิ์ จันทรเทียน ว่างจากงานบรรเลง จะมีลูกศิษย์มาต่อเพลงที่บ้าน นายสวัสดิ์ จันทรเทียนถึงแก่กรรมในปี พ.ศ. 2536

นายหวล จันทรเทียน เริ่มเรียนดนตรีจากนายสวัสดิ์ จันทรเทียน ซึ่งมีศักดิ์เป็นพี่ชาย โดยเครื่องดนตรีชิ้นแรกที่เริ่มฝึกหัดคือฆ้องวงใหญ่ เมื่อพี่ชายรับงานมาจะชวนน้องๆ ไปบรรเลงดนตรีในงานด้วย เพื่อเป็นการฝึกฝน ก่อให้เกิดความชำนาญ สมัยก่อนวงดนตรีปี่พาทย์ไทยมีงานบรรเลงดนตรีบ่อย มีงานอยู่ตลอด แต่ในปัจจุบันวงดนตรีปี่พาทย์มอญ เริ่มเป็นที่นิยมของคนทั่วไป จึงทำให้นายหวล จันทรเทียน ต้องฝึกหัดเพิ่มเติม และจัดซื้อเครื่องดนตรีปี่พาทย์มอญเพิ่มขึ้น และรับงานบรรเลงดนตรีเรื่อยมา นายหวล มีบุตร - ธิดาทั้งหมด 7 คน เสียชีวิตตั้งแต่วัยเด็ก 2 คน ปัจจุบันนายหวลมีบุตร - ธิดาทั้งหมด 5 คน ได้แก่

1. นางหนู	จันทร์เทียน	ไม่ได้เล่นดนตรี
2. นายประทีป	จันทร์เทียน	ประกอบอาชีพนักดนตรี
3. นางอุบล	จันทร์เทียน	ไม่ได้เล่นดนตรี
4. นายเกิน	จันทร์เทียน	ประกอบอาชีพนักดนตรี และเป็นผู้ดูแลคณะหลวง

จันทร์เทียน

ปัจจุบันคณะหลวง จันทร์เทียน ยังคงรับงานบรรเลงดนตรีงานต่างๆ อยู่เป็นประจำ และยังคงมีผู้สืบทอดเจตนารมณ์ทางการดนตรีต่อไป

ภาพประกอบ 13 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายหลวง จันทร์เทียน

ลำดับ	รายนามนักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายหลวง จันทร์เทียน	78	ฆ้องวงใหญ่	รับราชการ(ทหาร)	นักดนตรี
2	นายเกิน จันทร์เทียน	43	ระนาดเอก	รับราชการ(ทหาร)	นักดนตรี
3	ส.อ. จรัส ภูมิดี	43	ระนาดเอก ,ทุ้ม	รับราชการ(ทหาร)	นักดนตรี
4	นายประทีป จันทร์เทียน	50	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
5	ส.อ. เณร จันทร์เทียน	40	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
6	นายวันชัย โพธิ์ช่วย	32	เครื่องหนัง	นักดนตรี	-
7	นายวิรัช สุขสำราญ	22	เครื่องหนัง	นักดนตรี	-
8	นายพรประดิษฐ์ สุขสำราญ	22	เปิงมางคอก	นักดนตรี	-

ตาราง 1 รายนามนักดนตรีคณะหลวง จันทร์เทียน

ภาพประกอบ 14 การบรรยายปฐาพทย์คณะหวล จันทรเทียน

ภาพประกอบ 15 นายหวล จันทรเทียน

2. คณะนกกหวีด ยอดบรรเลง

หัวหน้าคณะชื่อ นายสุชาติ โพธิ์ทอง

สถานที่ตั้งคณะ 166/2 ตำบลท่าหิน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ (01) 6820838

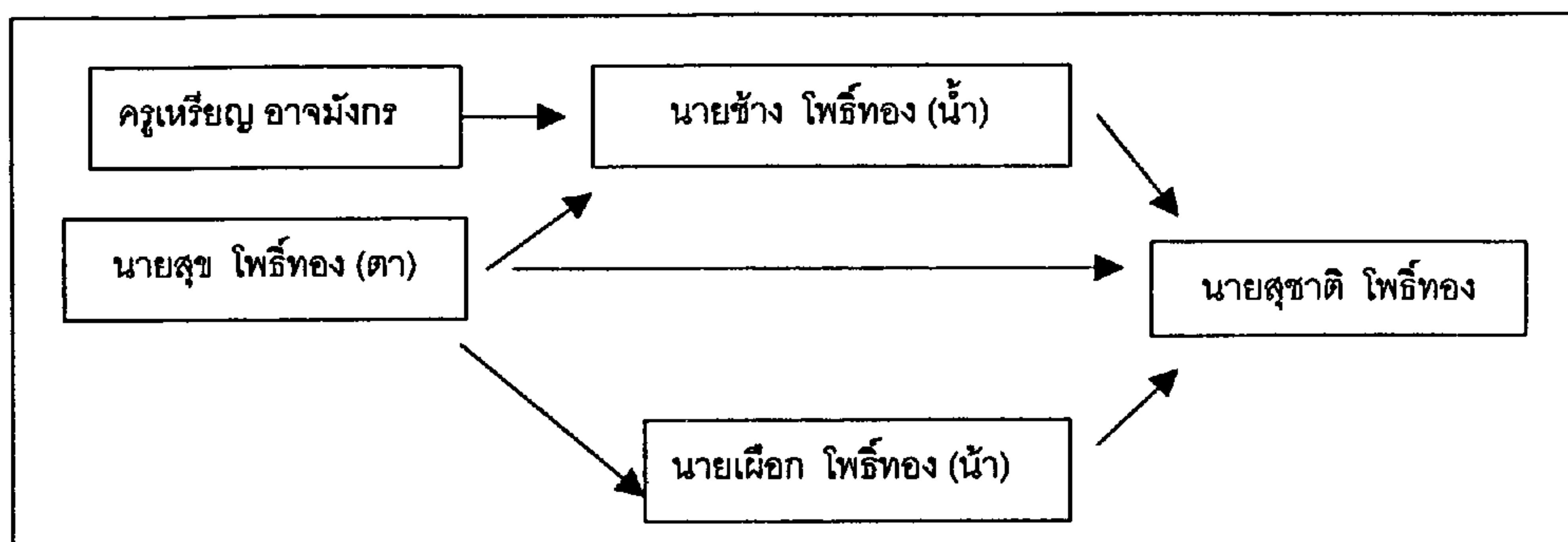
เกิดปี พ.ศ. 2511 ปัจจุบันอายุ 35 ปี

บิดาชื่อ นายเปี้ยก โพธิ์ทอง มารดาชื่อ นางนกแก้ว โพธิ์ทอง

มีพี่น้องทั้งหมด 4 คน

1. นายสุชาติ โพธิ์ทอง (เจ้าของคณะนกกหวีด ยอดบรรเลง)
2. นายอำนาจ โพธิ์ทอง (เล่นดนตรีได้ แต่ดำเนินชีวิตเป็นพ่อค้า)
3. นายประสาน โพธิ์ทอง (นักดนตรี ,พระเอกลิเก กังสดาล เมือง
ละโว้)
4. นางสาวกัลยา โพธิ์ทอง (เล่นดนตรีได้ นาฏศิลป์ไทย, ลิเก)

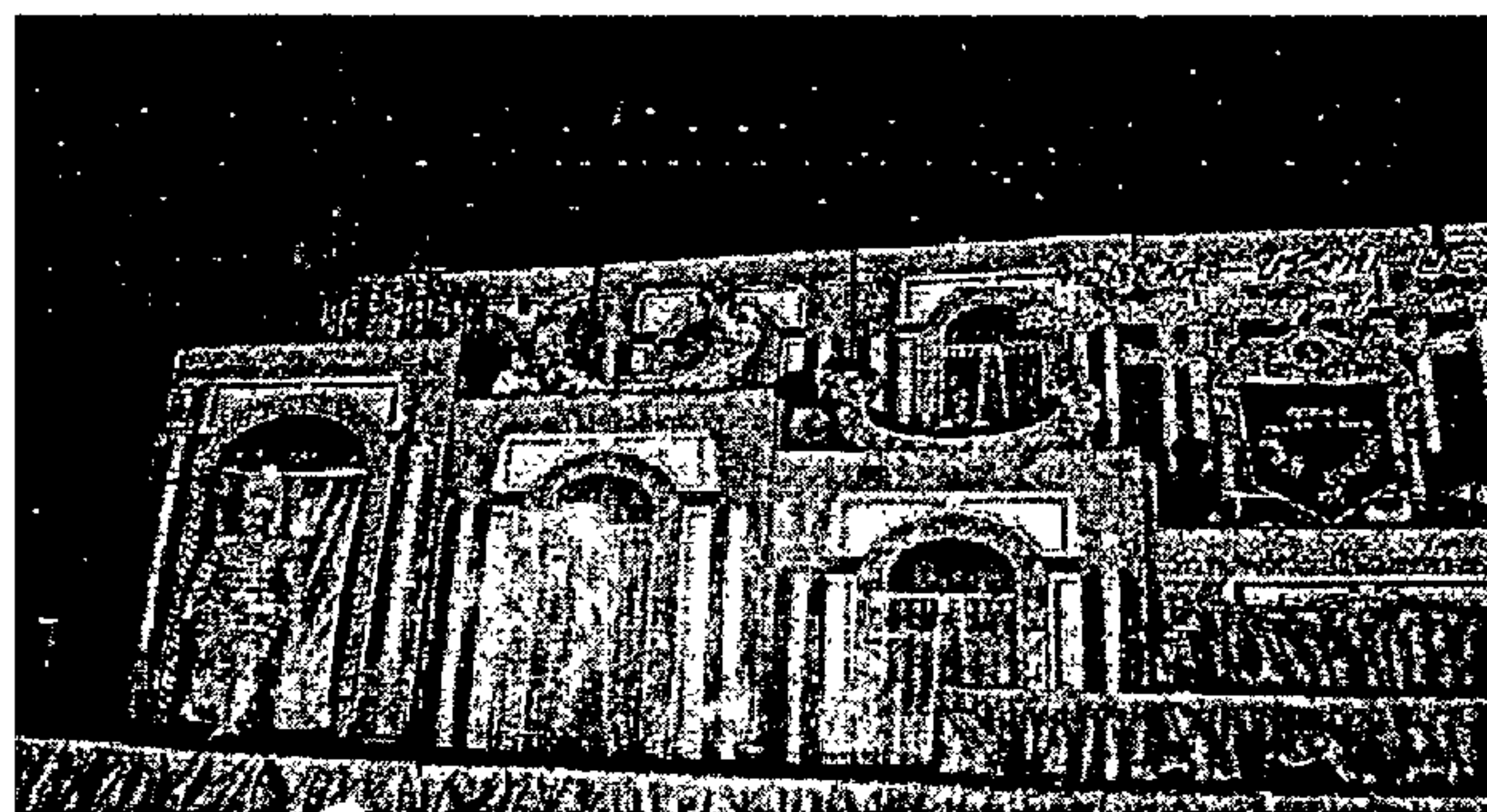
นายสุชาติ โพธิ์ทอง หรือนกกหวีด เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาลท่าโพธิ์ ในวัยเด็กชอบติดตามนายสุ โพธิ์ทอง ซึ่งมีศักดิ์เป็นตา และเป็นนักดนตรีเป่าพาทย์ รับจ้างบรรเลงตามคณะต่างๆ นายสุชาติ โพธิ์ทอง ตามไปตีเครื่องประกอบจังหวะ จังหวะ ฉาบฉวย ตามโอกาส โดยได้เงินค่าขนม 5 – 10 บาท หรือรางวัลเล็กๆ น้อย ๆ ตอบแทนเป็นบางครั้งคราว ทำให้เกิดความชอบและเริ่มเรียนดนตรีอย่างจริงจังเมื่ออายุ 7 ปี เครื่องดนตรีชิ้นแรกที่เริ่มฝึกหัดคือ ข้องวงใหญ่ กับนายสุ โพธิ์ทอง และมีนักดนตรีแกนนำของวงคือ นายช่างและนายเผือก โพธิ์ทอง นายช่างเรียนกับครูเหรียญ อาจมั่งกร และมาถ่ายทอดให้กับนายสุชาติ โพธิ์ทอง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2532 ได้ก่อตั้งคณะนกกหวีด ยอดบรรเลงขึ้นโดยมีผู้สนับสนุนคือนายสุ โพธิ์ทอง โดยนักดนตรีในวงส่วนใหญ่จะเป็นญาติ พี่น้อง ในส่วนของเครื่องดนตรีนั้นได้มีการสะสมไว้บ้างแล้ว แต่ถึงกระนั้นนายสุชาติก็ได้จัดทำเครื่องดนตรีเพิ่มเติมขึ้นมาอีก และได้มีการชักจูงนักดนตรีที่เป็นรุ่นน้องจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ ลพบุรี ให้มาร่วมบรรเลงสมทบ จาก นายประสาน โพธิ์ทอง ซึ่งมีศักดิ์เป็นน้องชาย เข้ามาช่วยทำให้เป็นทีมหรือคณะที่มีคุณภาพ มีการฝึกซ้อมร่วมกันก่อนออกบรรเลงตามงาน มีการปรับเพลง ปรับวงจนเป็นที่พอใจ ถือว่าคณะนกกหวีดยอดบรรเลงมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว มีเด็กนักเรียนมาอาศัยอยู่ที่บ้านเป็นประจำ และทำการต่อเพลงสำหรับออกงาน ทำให้เกิดความชำนาญ และได้ประสบการณ์มากยิ่งขึ้น เมื่อจบการศึกษา นักเรียนเหล่านั้นไปประกอบอาชีพตามที่ต่างๆ แต่ก็ยังสามารถกลับมาช่วยงานในบางโอกาส ปัจจุบันนี้นักดนตรี ในคณะครึ่งหนึ่งจะเป็นนักดนตรีในหมู่เครือญาติ อีกครึ่งหนึ่งเป็นเพื่อนนักดนตรี จุดเด่นที่พบในคณะนกกหวีด ยอดบรรเลงนี้ คือมีนักดนตรีที่เพียงพอในการบรรเลง เนื่องจากมีงานสม่ำเสมอ โดยมากจะไม่ยืมตัวนักดนตรีจากวงอื่น งานประจำคือบรรเลงประกอบลิเก คณะขวัญใจ มาลัยนาค

ภาพประกอบ 16 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายสุชาติ โพธิ์ทอง

ลำดับ	รายนามักดนตรี		อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายสุชาติ	โพธิ์ทอง	35	ได้รอบวง	นักดนตรี	-
2	นายธวัช	สีม่วง	31	ระนาดเอก	นักดนตรี	-
3	นายเกรียงไกร	ศรีสุวรรณ	32	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
4	นายจรัส	ศรีสุวรรณ	30	ฆ้องวงเล็ก	นักดนตรี	-
5	นายมานะ	พิบูลงาม	27	ระนาดทุ้ม	นักดนตรี	-
6	นายสำเริง	สีม่วง	30	ตะโพน	นักดนตรี	-
7	นายหาญณรงค์	ทองงาม	34	เปิงมางคอก	นักดนตรี	-
8	นายกิตติพงษ์	แต่ไพบุลย์ศักดิ์	30	ฉิ่ง	นักดนตรี	-
9	นายธนาธิกร	ยีนบุรี	32	เครื่องกำกับ	นักดนตรี	-
10	นายกิตติศักดิ์	ชูศรี	34	จิ้งหะ	นักดนตรี	-

ตาราง 2 รายนามักดนตรีคณะนกหวีดยอดบรรเลง

ภาพประกอบ 17 การบรรเลงปีพาทย์มอญประกอบลิเกของคณะนกหวีด ยอดบรรเลง

3. คณะพรมาลี บรรเลง

หัวหน้าคณะชื่อ นายสมพร มงคลสาร

สถานที่ตั้งคณะ 74/1 ถ. กาญจนาคม ตำบลท่าหิน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ (09) 7436046

เกิดวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2503 อายุ 43 ปี

บิดาชื่อ นายมัช มงคลสาร มารดาชื่อ นางตุ้ มงคลสาร

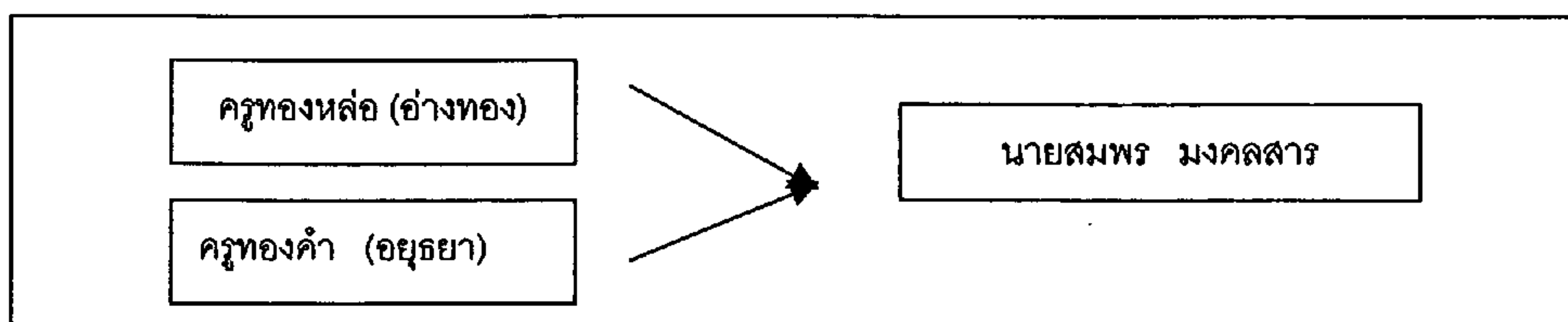
มีพี่น้องทั้งหมด 10 คน ไม่มีคนใดที่มีความสามารถทางด้านดนตรี

1. นายผ่อง มงคลสาร (ทำเกษตรกรรม)
2. นายผิน มงคลสาร (ทำเกษตรกรรม)
3. นายเผ่า มงคลสาร (ทำเกษตรกรรม)
4. นายผล มงคลสาร (ทำเกษตรกรรม)
5. นายผิว มงคลสาร (ทำเกษตรกรรม)
6. นายผาด มงคลสาร (ทำเกษตรกรรม)
7. นายผ่อง มงคลสาร (ทำเกษตรกรรม)
8. นายสมพร มงคลสาร (นักดนตรีไทย , หัวหน้าคณะพรมาลีบรรเลง)
9. นายชุมพล มงคลสาร (ทำเกษตรกรรม)
10. นายพาล มงคลสาร (ทำเกษตรกรรม)

นายสมพร มงคลสาร พื้นเพเดิมเป็นคนจังหวัดอยุธยา เข้ามาอยู่จังหวัดลพบุรีเมื่อปี พ.ศ. 2529 เนื่องจากมาบรรเลงดนตรีประจำให้กับลิเกคณะพงษ์ศักดิ์ สวนศรี มาเป็นเวลา 13 ปี จากนั้นจึงลาออกมา รับงานบรรเลงดนตรีตามงานทั่วไป

นายสมพร มงคลสาร เริ่มฝึกหัดดนตรีเมื่ออายุ 12 ปี เครื่องดนตรีชิ้นแรกๆ ที่เริ่มฝึกหัดกับครูทองหล่อ ไม่ทราบนามสกุล ฟานักอยู่ที่จังหวัดอ่างทอง และเรียนปีกับครูทองคำ ไม่ทราบนามสกุล ฟานักอยู่ที่จังหวัดอยุธยา ในช่วงที่ฟานักอยู่กับครู ได้มีโอกาสบรรเลงดนตรีประกอบลิเกเป็นประจำ ทำให้เกิดการ พัฒนาฝีมือทางดนตรีขึ้น

เริ่มแรกเมื่อนายสมพร มงคลสาร เข้ามาทำงานในจังหวัดลพบุรีนั้น ได้เป็นนักดนตรีประจำคณะ ผู้ใหญ่สมานอินทร์อ่อน ในปัจจุบันนายสมพรยังคงรับงานดนตรีตามแต่โอกาสการว่าจ้างงาน และมีโอกาสร่วมงานกับผู้ใหญ่สมาน อินทร์อ่อน อยู่เสมอ

ภาพประกอบ 18 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายสมพร มงคลสาร

ลำดับ	รายชื่อนักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายสมพร มงคลสาร	43	ได้รอบวง (เป้)	ค้าขาย	นักดนตรี
2	นายบุญยัง รามวงศ์	43	ระนาดเอก	ค้าขาย	นักดนตรี
3	นายสมชาย โkobัว	43	ระนาดทุ้ม	ค้าขาย	นักดนตรี
4	นายขวด รักสอาด	45	ฆ้องวงใหญ่	ค้าขาย	นักดนตรี
5	นายฉัตรชัย ขลิบแสง	25	เครื่องหนัง	ค้าขาย	นักดนตรี

ตาราง 3 รายชื่อนักดนตรีคณะพรมาลี บรรเลง

ภาพประกอบ 19 หัวหน้าคณะพรมาลีบรรเลง บรรเลงดนตรีในงานฌาปนกิจศพ

4. คณะผู้ใหญ่สมาน อินทร์อ่อน

หัวหน้าคณะชื่อ นายสมาน อินทร์อ่อน

สถานที่ตั้งคณะ 3 หมู่ 8 ตำบลป่าตาล อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ (036) 422697 , (01) 6276732

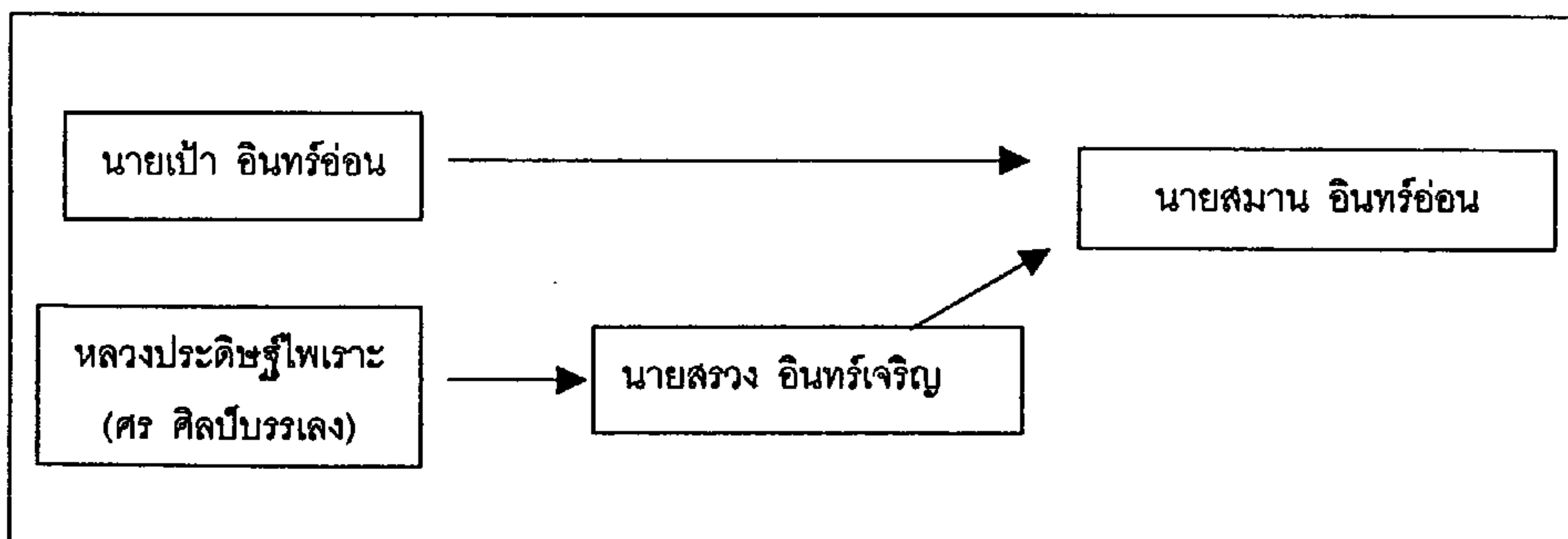
เกิดวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2487 อายุ 57 ปี

บิดาชื่อ นายเป้า อินทร์อ่อน มารดาชื่อ นางใบศรี อินทร์อ่อน

นายสมาน อินทร์อ่อน มีพี่น้องทั้งหมด 5 คน

1. นายสมาน อินทร์อ่อน (หัวหน้าคณะผู้ใหญ่สมาน อินทร์อ่อน)
2. นายแสงทอง อินทร์อ่อน (นักดนตรีในจังหวัดนนทบุรี)
3. นายสมปอง ชูเกษตร (หัวหน้าคณะสมปอง ชูเกษตร)
4. นายนิอร อินทร์อ่อน (ทำนา , ตั้งคณะแตรวง)
5. นางบังเอิญ ชื่อสัตย์ (ทำงานธนาคาร ,ตั้งคณะ แตรวง)

นายสมาน อินทร์อ่อน เริ่มฝึกหัดดนตรีไทยครั้งแรกจากนายเป้า อินทร์อ่อน ซึ่งเป็นบิดา พื้นเพเดิมอยู่ที่จังหวัดชัยนาท เมื่ออายุ 12 ปี บิดาส่งให้มาฝึกหัดระนาดเอกกับสิบเอกสรวง อินทร์เจริญ ซึ่งมีศักดิ์เป็นลุง ที่บ้านวัดมณีชลขันธ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ซึ่งขณะนั้นสิบเอกสรวง อินทร์เจริญ รับราชการทหาร เมื่อว่างจากงานราชการก็จะต่อเพลง และซ้อมเพลงให้ นายสมาน อินทร์อ่อน อยู่ปรนนิบัติรับใช้สิบเอกสรวง เสมือนบิดา จนกระทั่งอายุ 22 ปี จึงแยกออกมาสร้างครอบครัวของตนเอง จากนั้นจึงเริ่มก่อตั้งวงดนตรีไทยของตนเอง โดยใช้ชื่อคณะว่าสมานบริการ และได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2530 จึงเปลี่ยนชื่อคณะเป็นคณะผู้ใหญ่สมาน อินทร์อ่อน และใช้ชื่อนี้มาจนถึงปัจจุบัน

ภาพประกอบ 20 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายสมาน อินทร์อ่อน

ลำดับ	รายนามนักดนตรี	อายุ	เครื่องมือนักดนตรี	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายสมาน อินทร์อ่อน	54	ระนาดเอก	ผู้ใหญ่นักดนตรี	นักดนตรี
2	นายเรม่อน อินทร์อ่อน	22	ระนาดเอก	นักดนตรี	-
3	นายนาถ ชูสุข	40	ระนาดทุ้ม	นักดนตรี	-
4	นายสมพร มงคลสาร	43	ฆ้องวงใหญ่	กำขาย	นักดนตรี
5	นายพิษณุ แนนเงิน	32	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
6	นายชูพันธ์ ชูสุข	32	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
7	นายธนารักษ์ ยืนบุรี	28	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
8	นายองอาจ ปานโพธิ์	27	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
9	นายเชิงชาย ชูสุข	23	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
10	นายจำรัก ปทุมมามลย์	30	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
11	นายวัชรินทร์ ปทุมมามลย์	27	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
12	นายอนิรุช ปทุมมามลย์	18	ฆ้องวงใหญ่	นักเรียน	นักดนตรี
13	นายสาธิต ปทุมมามลย์	17	ฆ้องวงใหญ่	นักเรียน	นักดนตรี
14	นายสุริยา ปทุมมามลย์	23	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
15	นายสมนึก ทรัพย์นิมิตร	27	เครื่องหนัง (เปิง)	นักดนตรี	-

ตาราง 4 รายนามนักดนตรีคณะผู้ใหญ่นักดนตรี สมาน อินทร์อ่อน

ภาพประกอบ 21 ผู้ใหญ่นักดนตรี สมาน อินทร์อ่อน

5. คณะสมปอง ชูเกษร

หัวหน้าคณะชื่อ นางสมปอง ชูเกษร

สถานที่ตั้งคณะ 55 หมู่ 8 ตำบลพรหมาสตร อำเภอมือง จังหวัดลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ (036) 617206 , (01) 7946886

เกิดปี พ.ศ. 2492 อายุ 54ปี

บิดาชื่อ นายเป้า อินทร์อ่อน มารดาชื่อ นางใบศรี อินทร์อ่อน

นางสมปอง ชูเกษรมีพี่น้องทั้งหมด 5 คน

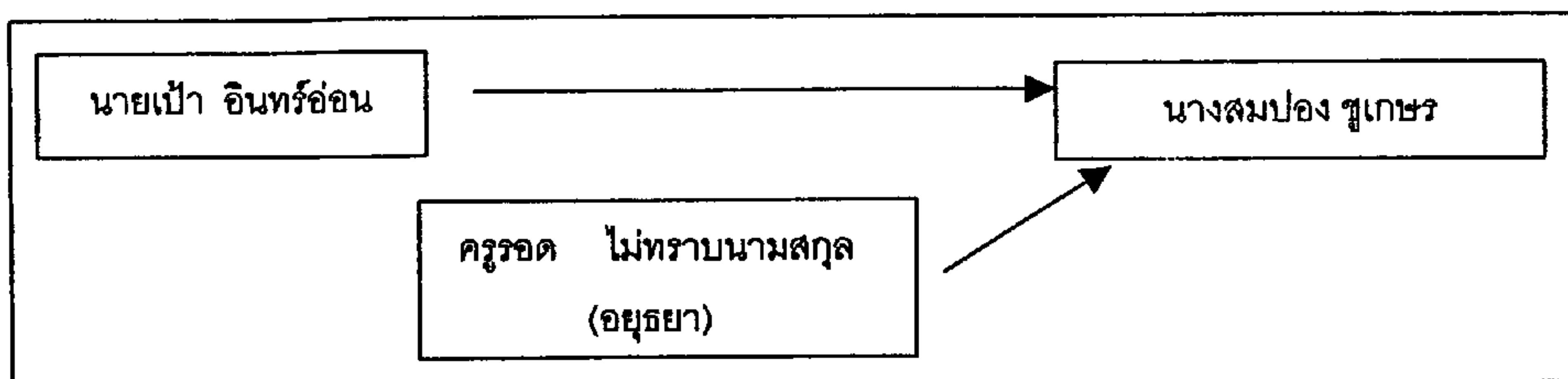
1. นายสมาน อินทร์อ่อน (หัวหน้าคณะผู้ใหญ่สมาน อินทร์อ่อน)
2. นายแสงทอง อินทร์อ่อน (นักดนตรีในจังหวัดนนทบุรี)
3. นายสมปอง ชูเกษร (หัวหน้าคณะสมปอง ชูเกษร)
4. นายนิอร อินทร์อ่อน (ทำนา , ตั้งคณะแถว)
5. นางบังเอิญ ชื่อสัตย์ (ทำงานธนาคาร ,ตั้งคณะ แถว)

สามีชื่อ นายสวัสดิ์ ชูเกษร มีบุตร – ธิดา 4 คน

1. นายทวี ชูเกษร นักดนตรี คณะสมปอง ชูเกษร (ระนาดเอก)
2. ส.ท. อีรพงษ์ ชูเกษร รับราชการตำรวจ (ฆ้องวงใหญ่)
3. นายชัยรัตน์ ชูเกษร นักดนตรี คณะสมปอง ชูเกษร (ปี่)
4. นายสมบัติ ชูเกษร นักดนตรี คณะสมปอง ชูเกษร (ฆ้องวงใหญ่)

บรรพบุรุษรุ่น ปู่ ย่า ตา ยาย มีวงดนตรีเป็นของตนเองอยู่ก่อนแล้ว เมื่อนางสมปอง ชูเกษร โตขึ้นมาก็ได้ยินเสียงดนตรี และซึมซับมาตลอด เรียกได้ว่ายังไม่ได้ฝึกหัดก็สามารถร้องด้วยปากได้ บิดาเป็นผู้ฝึกหัดดนตรีให้กับลูกทุกคน และหัดให้นางสมปองอย่างจริงจัง เมื่ออายุประมาณ 12 ปี เมื่อนายเป้า อินทร์อ่อน บิดาของนางสมปอง ถึงแก่กรรม ได้แบ่งเครื่องดนตรีที่มีอยู่ทั้งหมด ให้กับลูก ทั้ง 5 คน นางสมปอง ชูเกษร ได้ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฆ้องวงใหญ่ เป็นมรดกตกทอด และเมื่อมาตั้งคณะของตนเอง จึงจัดซื้อเครื่องดนตรีชิ้นอื่นเพิ่มขึ้นภายหลัง

ทางด้านสามีคือ นายสวัสดิ์ ชูเกษร มีบรรพบุรุษที่เป็นนักดนตรีเช่นกัน คือ นายถนอม ชูเกษร บิดาของนายสวัสดิ์ ชูเกษร เป็นผู้ให้วิชาความรู้แก่นายสวัสดิ์ ชูเกษร และก่อตั้งคณะสวัสดิ์ ชูเกษรขึ้น ในปี พ.ศ. 2517 ที่บ้านในซอยวัดศรีสุทธาวาส ต. พรหมมาสตร์ อ. เมือง จ. ลพบุรี โดยใช้ชื่อคณะ สวัสดิ์ ชูเกษร จนกระทั่งปี พ.ศ. 2531 นายสวัสดิ์ ชูเกษรถึงแก่กรรม ปีต่อมาจึงเปลี่ยนชื่อคณะ เป็น คณะสมปอง ชูเกษร จนกระทั่งปัจจุบัน

ภาพประกอบ 22 การถ่ายทอดการบรรเลงของนางสมปอง ชูเกษร

ลำดับ	รายนามนักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายทวี ชูเกษร	35	ระนาดเอก	นักดนตรี	-
2	นายชัยรัตน์ ชูเกษร	32	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
3	นางสมปอง ชูเกษร	54	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
4	นายสมบัติ ชูเกษร	30	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
5	นายอำนาจ มัลลีนาค	21	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
6	นายสุรัชย์ เดือนฉาย	30	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
7	นายธงชัย ขุนทอง	22	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
8	นายภูวนัย มัลลีนาค	18	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
9	นายพรพงษ์ วิปะติ	21	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
10	นายยุทธภูมิ บุญชู	21	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
11	นายกมล กลองชัย	22	ระนาดทุ้ม	นักดนตรี	-
12	นายเอนก ยศปัญญา	24	ฉิ่ง	นักดนตรี	-
13	นายเรม่อน เสนี	22	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
14	นายองอาจ ปานโพธิ์	23	เครื่องหนัง	นักดนตรี	-
15	นายสุชาติ สุขเกษม	24	เปิงมางคอก	นักดนตรี	-
16	นายอาทิตย์ เลี้ยงชีพชอบ	22	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
17	นายชัชวาล เข้มเพชร	21	ฆ้องวงใหญ่	นักเรียน	นักดนตรี
18	เด็กชายสุรัชย์ ปุญโยสุข	13	ฆ้องวงใหญ่	นักเรียน	นักดนตรี
19	เด็กชายพิทพล ทาระจิน	8	ฆ้องวงใหญ่	นักเรียน	นักดนตรี
20	เด็กชายธีระพงษ์ ทิเบต	8	ฆ้องวงใหญ่	นักเรียน	นักดนตรี
21	เด็กชายอนุชา นครเกตุ	8	ฆ้องวงใหญ่	นักเรียน	นักดนตรี
22	เด็กชายอนุวัฒน์ แก้วลี	8	ฆ้องวงใหญ่	นักเรียน	นักดนตรี

ตาราง 5 รายนามนักดนตรีคณะสมปอง ชูเกษร

ภาพประกอบ 23 นางสมปอง ชูเกษร

6. คณะบุญลือ แจ่มแจ้ง

หัวหน้าคณะชื่อ นายบุญลือ แจ่มแจ้ง

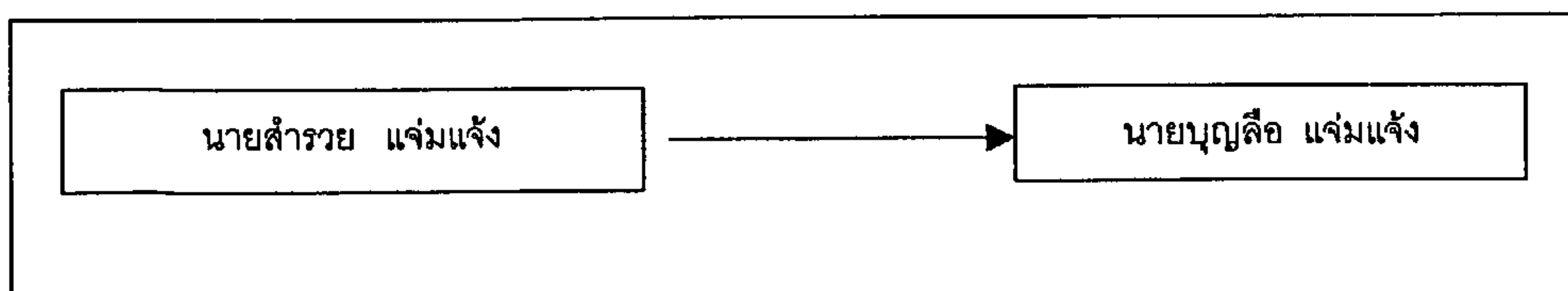
สถานที่ตั้งคณะ 13 หมู่ 2 ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ (036) 610597 , (09) 2337434

บิดาชื่อ นายสำรวย แจ่มแจ้ง

นายบุญลือ แจ่มแจ้ง โตมาในวงปีพาทย์ แต่ก่อนใช้ชื่อคณะว่า คณะสำรวย แจ่มแจ้ง นายสำรวย แจ่มแจ้งเป็นครูใหญ่ ใน อ.วิเศษชัยชาญ จ.อ่างทอง นายบุญลือเริ่มฝึกหัดดนตรี กับพ่อเมื่ออายุ 13 – 14 ปี เริ่มจากการไปงานกับพ่อ ขณะนั้นพ่อบรรเลงดนตรีประกอบลิเกคณะหอมหวล เมื่อพ่อถึงแก่กรรมจึงเปลี่ยนชื่อมาใช้ชื่อตนเอง โดยพ่อบอกกับนายบุญลือว่า “ไ้หิด พ่อตายแล้วค่อยใช้ชื่อนะ”

ขณะที่รับงานบรรเลงดนตรีตามงานต่างๆ ได้เดินทางจากอ่างทองเข้ามารับราชการทหารที่ลพบุรี สักพักหนึ่งจึงลาออก และสร้างครอบครัวที่ลพบุรี ปัจจุบันบรรเลงดนตรีประกอบการรำแก๊สสินบน อยู่ที่ศาลพระกาฬ (บรรเลงระนาดแทน ไม่ได้ประจำ) ถ้ามีเจ้าภาพมาติดต่องานก็ยัง คงรับอยู่ และหานักดนตรีจากวงทั่วไป เครื่องดนตรีที่ใช้กับประกอบการรำแก๊สสินบนคือ ระนาดเอก และตะโพน จึง มีนักดนตรีประจำอยู่ไม่มาก ปัจจุบันยังไม่มีผู้สืบทอดต่อทางด้านดนตรีไทย

ภาพประกอบ 24 การถ่ายทอดการบรรเลง คณะบุญลือ แจ่มแจ้ง

ลำดับ	รายนามนักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายบุญลือ แจ่มแจ้ง	64	ระนาดเอก	นักดนตรี	-
2	นายพนธ์ ทองคำ	64	ตะโพน	นักดนตรี	-

ตาราง 6 รายนามนักดนตรีคณะ บุญลือ แจ่มแจ้ง (ประจำศาลพระกาฬ)

ภาพประกอบ 25 นายบุญลือ แจ่มแจ้ง บริเวณศาลพระกาฬ

7. คณะสมหวัง เพชรสันทัดดี

หัวหน้าคณะชื่อ นายสมหวัง เพชรสันทัด

สถานที่ตั้งคณะ 120/9 หมู่ที่ 1 ด้านหลังโรงเรียนเมืองใหม่ (ชลอราษฎร์บำรุง) ตำบลเขาสาม
ยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ (07) 0331417

เกิดวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2474 ปัจจุบันอายุ 72 ปี

บิดาชื่อ นายฟอง เพชรสันทัด มารดาชื่อ นางเขียน เพชรสันทัด

มีบุตรคนแรกชื่อ นายชด เพชรสันทัด เป็นนักดนตรีประจำคณะสมหวัง เพชร
สันทัดดี

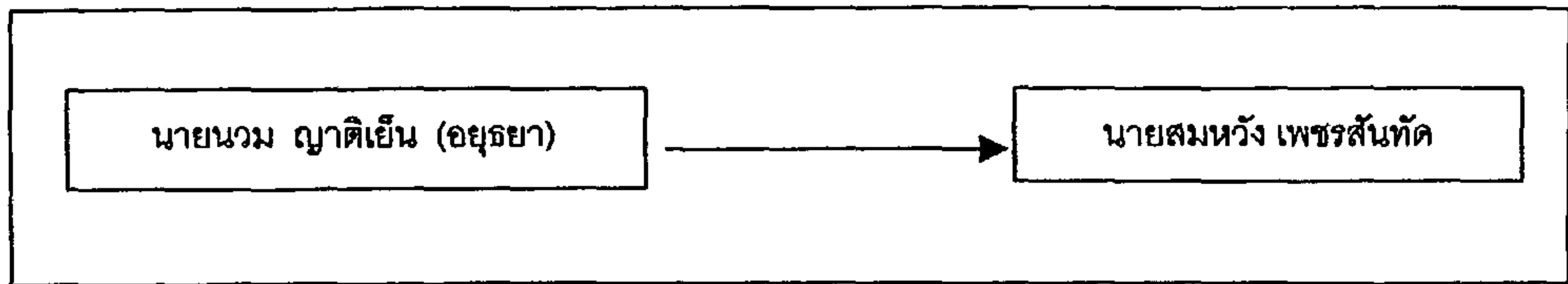
ภรรยาปัจจุบัน ชื่อ นางละเมียด เพชรสันทัด

มีบุตรธิดาทั้งหมด 8 คน ได้แก่

1. นางกาญจนา จินอ่อง แม่บ้าน ไม่มีความสามารถด้านดนตรี
2. นายวิเชียร เพชรสันทัด นักการโรงเรียนเมืองใหม่ และนักดนตรี
3. นายเชิงชาย เพชรสันทัด นักการโรงเรียนเมืองใหม่ และนักดนตรี
4. นายเอกสิทธิ์ เพชรสันทัด รับราชการกรมสรรพสามิต มีความสามารถด้านดนตรี
5. นายศราวุธ เพชรสันทัด ทำงานบริษัท มีความสามารถด้านดนตรี
6. นายโกวิท เพชรสันทัด รับราชการกรมศุลกากร มีความสามารถด้านดนตรี
7. นางนุจริย์ โกสนนิยม ค้าขาย ไม่มีความสามารถด้านดนตรี
8. นายเรวัตติ เพชรสันทัด รับจ้าง มีความสามารถในการบรรเลงดนตรีแต่ไม่ได้

บรรเลงประจำ

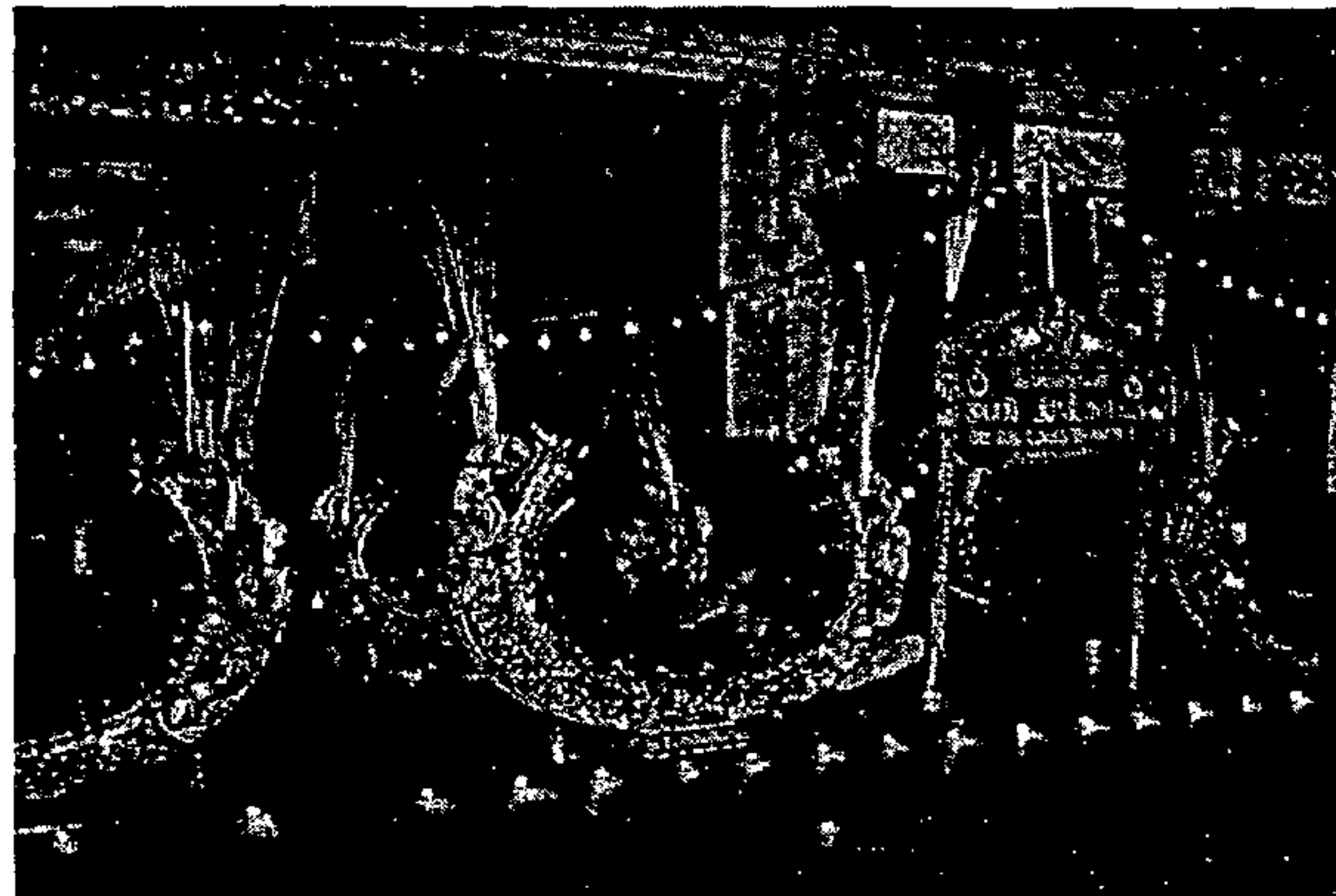
นายสมหวัง เพชรสันทัด พื้นเพเดิมอยู่จังหวัดอยุธยา เดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดลพบุรีเมื่อปี พ.ศ. 2501 โดยทำงานเป็นลูกจ้าง จากนั้นปีพ.ศ. 2506 เข้ามาทำงานในตำแหน่งนักการภารโรง ประจำโรงเรียนเมืองใหม่ ความรู้ทางด้านดนตรีนั้นได้นำมาใช้มากขึ้น นายสมหวัง เพชรสันทัด เริ่มฝึกหัดดนตรีเมื่ออายุ 15 ปี กับนายนวนม ญาติโยน ซึ่งเป็นครูในจังหวัดอยุธยา เครื่องดนตรีชิ้นแรกที่เริ่มฝึกหัดคือ ข้องวงใหญ่ เมื่อได้เพลงจนครูเห็นว่าเหมาะสมแล้ว นายสมหวัง เพชรสันทัด มีความสนใจในเครื่องดนตรีประเภทเป่า โดยเฉพาะปี่ จึงขอฝึกหัด และได้ไปบรรเลงตามงานต่างๆ เรื่อยมา โดยมากจะบรรเลงปี่ จนเป็นความชำนาญกว่าเครื่องดนตรีชิ้นอื่น ถือได้ว่าการฝึกหัดของนายสมหวังจะได้จากครูพักลักจำ ความชำนาญเสียส่วนใหญ่ เข้ามาทำงานเป็นนักการภารโรง ที่โรงเรียนเมืองใหม่ (ชลอราษฎร์บำรุง) รับจ้างเล่นดนตรีคณะต่าง ๆ เรื่อยมาจนเกษียณอายุจึงเริ่มสร้างเครื่องดนตรีเอง ก่อตั้งคณะเมื่อปี พ.ศ. 2537 เริ่มจากการจัดซื้อเครื่องดนตรีประเภทปี่พาทย์ไทยก่อน จากนั้นเมื่อมีความพร้อมจึงจัดซื้อเครื่องดนตรีปี่พาทย์มอญภายหลัง ในส่วนของชื่อคณะนั้นนายสมหวัง เพชรสันทัด ได้กล่าวว่า คณะสมหวัง เพชรสันทัดดี นั้น ที่มีคำว่าดี ต่อท้าย เนื่องจากหลวงพ่อดาวเมืองใหม่ ท่านเดิมให้เมื่อแรกเริ่มในการก่อตั้งคณะ ในเรื่องของนักดนตรีประจำคณะนั้น โดยมากจะเป็นนักดนตรีที่เป็นลูกหลาน เครือญาติ จึงสะดวกที่จะรับงานนอกเวลาราชการมากกว่า แต่ถ้าอยู่ในเวลาราชการก็สามารถหานักดนตรีได้ตามต้องการ จากเพื่อนนักดนตรีทั่วไป ปัจจุบันยังรับงานบรรเลงอยู่เสมอ และมีผู้สืบทอดเจตนารมณ์ทางด้านดนตรี

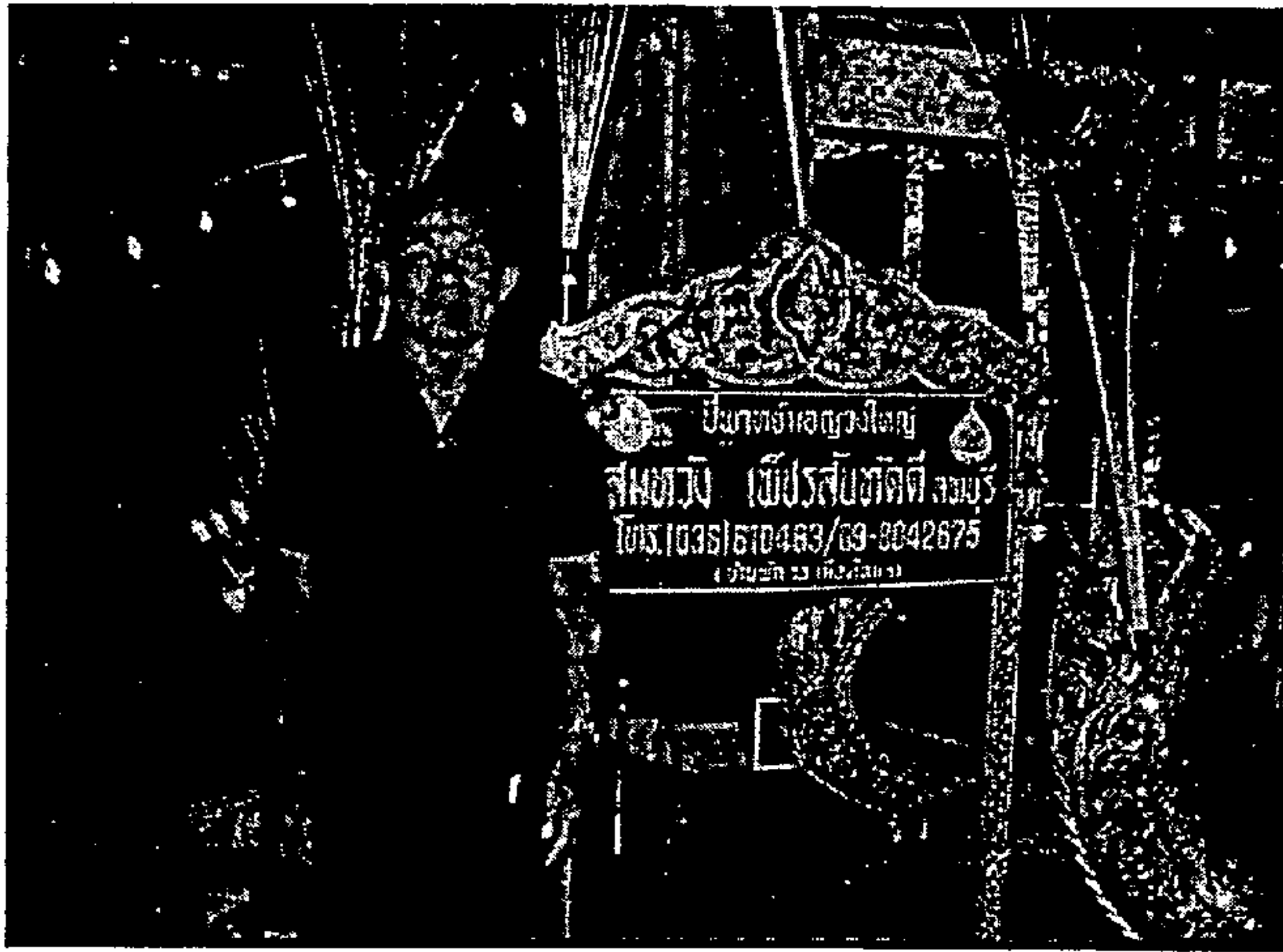
ภาพประกอบ 26 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายสมหวัง เพชรสันทัด

ลำดับ	รายชื่อนักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายสมหวัง เพชรสันทัด	72	ปี่	ป่าเห็จ(นักการ)	นักดนตรี
2	นายเชิงชาย เพชรสันทัด	44	ฆ้องวงใหญ่	นักการภารโรง	นักดนตรี
3	นายวิเชียร เพชรสันทัด	46	ฆ้องวงใหญ่	นักการภารโรง	นักดนตรี
4	นายชด เพชรสันทัด	53	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	
5	นายชัยรัตน์ เพชรสันทัด	35	ระนาดเอก	นักดนตรี	
6	นายสุพรรณ พลายอินทร์	47	ตะโพน	นักดนตรี	
7	นายพิเชษ พลายอินทร์	16	เครื่องหนัง	นักดนตรี	

ตาราง 7 รายชื่อนักดนตรีคณะ สมหวัง เพชรสันทัดดี

ภาพประกอบ 27 การบรรเลงปี่พาทย์มอญคณะสมหวัง เพชรสันทัดดี

ภาพประกอบ 28 นายสมหวัง เพชรสันทัต

8. คณะวิทยังามศิลป์

หัวหน้าคณะชื่อ นายวิชัย ปานงาม

สถานที่ตั้งคณะ 12/2 ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ (036) 640371 (01) – 7433579

เกิดวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2501 ปัจจุบันอายุ 45 ปี

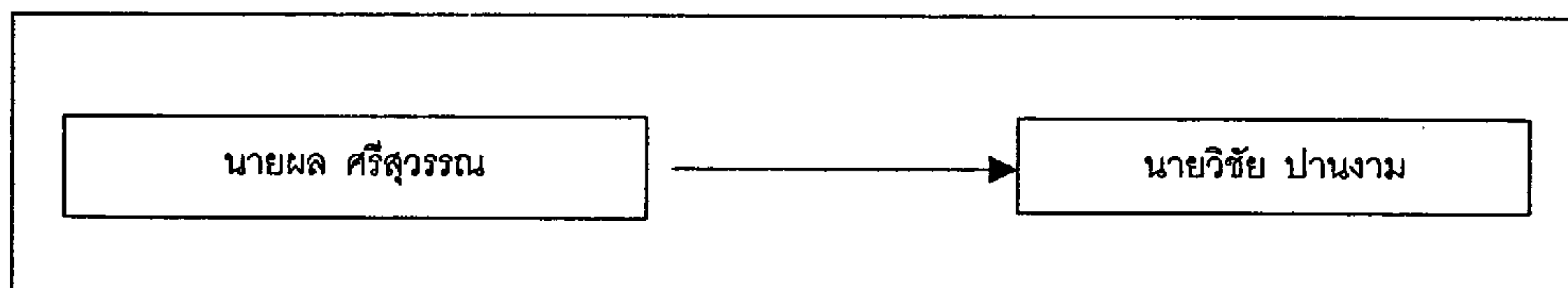
มีพี่น้องทั้งหมด 7 คน

1. นายสมเกียรติ ปานงาม
2. นายวิชัย ปานงาม
3. นายวิชา ปานงาม
4. นางปราณี ปานงาม
5. นางอารีย์ ปานงาม
6. นายชม ปานงาม
7. นางมาลัย ปานงาม

ภรรยาชื่อ นางสาวไย ปานงาม มีบุตร-ธิดา 2 คน

1. นางสาวสุรรัตน์ ปานงาม
2. นางสาวชไมพร ปานงาม

จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เริ่มเรียนดนตรีกับตา ชื่อ นายผล ศรีสุวรรณ เมื่ออายุประมาณ 12 ปี ตาผลเป็นนักดนตรีอาชีพ สละมเครื่องดนตรี และรับจ้างเล่นดนตรีตามงานต่างๆ จึงทำให้นายวิชัย เติบโตมาพร้อมๆ กับดนตรีไทย เมื่อได้เห็นได้ยินได้ฟังก็เกิดใจรัก เมื่อก่อนอยู่ตำบลบางขันหมาก ใกล้ๆ วัดทองแท่งนิสยาราม นายผล เคยให้ความช่วยเหลือไปงานของวัดเป็นครั้งคราว แต่เมื่อตาเสียชีวิต เครื่องดนตรีเหล่านั้นตกเป็นของลูกๆ ซึ่งไม่ได้สืบทอดมาถึงนายวิชัย และไม่ทราบว่าเครื่องดนตรีเหล่านั้นได้นำมาประกอบอาชีพหรือไม่

ภาพประกอบ 29 การถ่ายทอดการบรรเลง คณะวิชัย งามศิลป์

ลำดับ	รายชื่อนักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายวิชัย ปานงาม	41	เป้	นักดนตรี	-
2	นายกิตติศักดิ์ ปานงาม	21	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
3	นายวิชา ปานงาม	36	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
4	นายบรรทม ร่มโพธิ์ทอง	30	ระนาดเอก	นักดนตรี	-
5	นายสัมพันธ์ ภูระหง	51	เครื่องหนัง	นักดนตรี	-

ตาราง 8 รายชื่อนักดนตรีคณะ วิชัย งามศิลป์

ภาพประกอบ 30 นายวิชัย และนายวิชา ปานงาม

9. คณะสนับ วิงวอน

หัวหน้าคณะชื่อ นายสนับ วิงวอน

สถานที่ตั้งคณะ 206 หมู่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

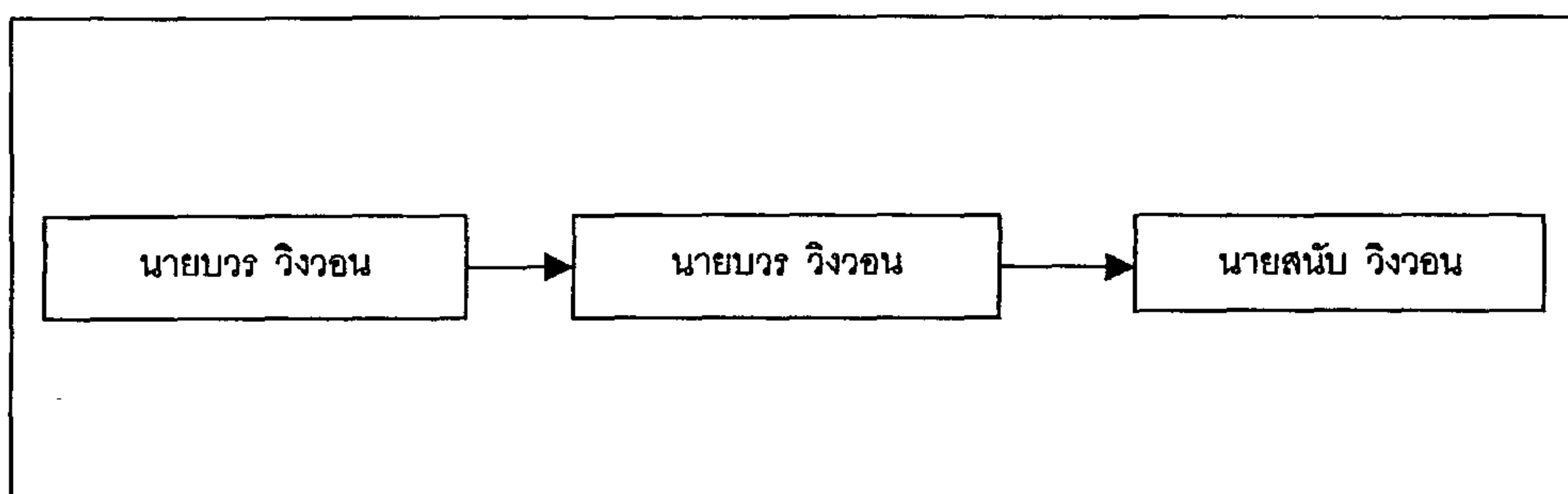
เบอร์ติดต่อ (036) 656-477 ,01 – 8523970, 01 – 4025781

เกิดวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2456 ปัจจุบันอายุ 91 ปี

มีบุตร – ธิดา 3 คน ได้แก่

1. พันโทสนิท วิงวอน (รับราชการทหาร และเป็นนักดนตรีประจำกองดุริยางค์)
2. จำสับเอก กระเน วิงวอน (ลาออกจากราชการ นักดนตรีประจำคณะสนับ วิงวอน
3. จำสับเอกหญิงสำเนา วิงวอน (ช่วยดูแลคณะ รับงานของคณะสนับ วิงวอน)

นายสนับ วิงวอน เรียนดนตรีตั้งแต่วัยเด็ก ไม่ทราบแน่ชัดว่าเริ่มเรียนตั้งแต่เมื่อใด เพราะโตมาจากวงดนตรีไทย ปี่พาทย์ และเครื่องสาย ของ นายบวร วิงวอน ซึ่งมีศักดิ์เป็นปู่แท้ๆ และถ่ายทอดมาถึง นายมิ่ง วิงวอน (พ่อ) นายสนับ ไม่ได้ต่อเพลงจากครูคนใดเลย นอกจาก พ่อและปู่ แล้วนั้น นายสนับ วิงวอนไม่ได้เรียนดนตรีเพิ่มจากแหล่งอื่นเลย ความรู้ที่ได้เกิดจากความชำนาญ และครูฝึกหลักจำ พี่น้องของนายสนับมีความสามารถทางด้านดนตรีทุกคน ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษเป็นส่วนใหญ่ นายสนับ วิงวอน เล่าว่า แต่ก่อนลำบาก ไม่มีรถ จะไปเล่นดนตรีที่ไหนก็เดินไปบ้าง แยกเครื่องดนตรี นั่งเกวียนไปบ้าง สมัยก่อนได้ค่าจ้าง 6 – 10 บาทก็ถือว่าเยอะ และเรียนกับไม่สูง ยึดอาชีพนักดนตรีเป็นหลัก นายสนับ วิงวอน ได้ถูกเชิญให้เป็นครูสอนตามโรงเรียนต่างๆ ที่ประจำอยู่ตลอดคือ โรงเรียนวัดยาง ณ รังสี ปัจจุบันพักผ่อนอยู่ที่บ้านเมือม้งาน ก็จะไปบรรเลงทุกครั้ง

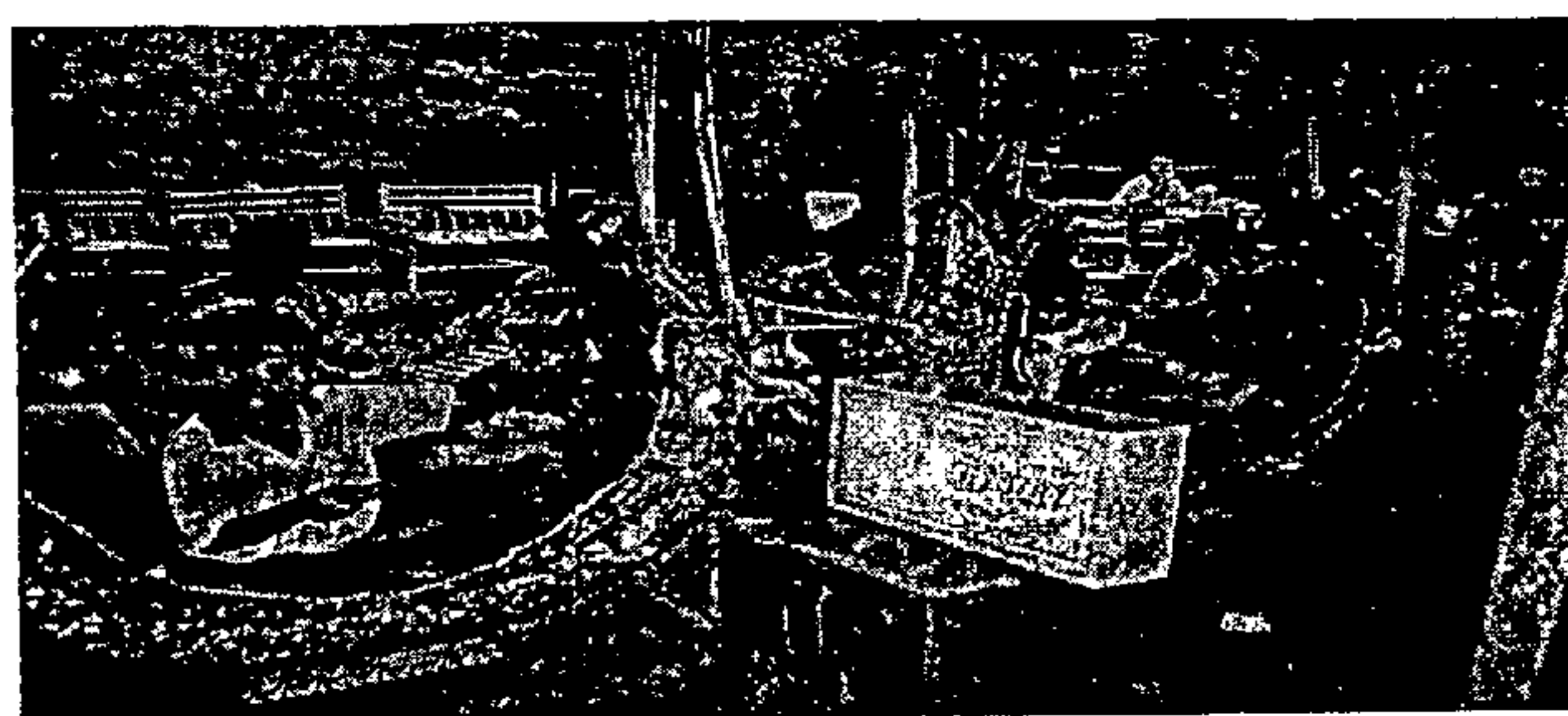
ภาพประกอบ 31 การถ่ายทอดการบรรเลง ของนายสนับ วิงวอน

ลำดับ	รายนามนักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1.	นายสนับ วิจารณ์	90	ได้รบบวง	นักดนตรี	-
2.	พ.ท. สนิท วิจารณ์	67	ได้รบบวง	นักดนตรี	-
3.	จ.ส.อ. วิจารณ์	55	ได้รบบวง	นักดนตรี	-
4.	นายประยูร พิมพ์ขาน	75	ได้รบบวง	นักดนตรี	-
5.	ร.ต.สัมฤทธิ์ พิงส์ถัย	73	ได้รบบวง	นักดนตรี	-
6.	จสอ.หญิงสำเนา วิจารณ์	60	กำกับจังหวะ	นักดนตรี	-

ตาราง 9 รายนามนักดนตรีคณะสนับ วิจารณ์

ภาพประกอบ 32 นายสนับ วิจารณ์

ภาพประกอบ 33 การบรรเลงปี่พาทย์มอญคณะสนับ วิจารณ์

10. คณะนิตน้อย แสงอรุณ

หัวหน้าคณะชื่อ นายวิชา แสงอรุณ

สถานที่ตั้งคณะ 35 หมู่ 7 ตำบลโก่งธนู อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

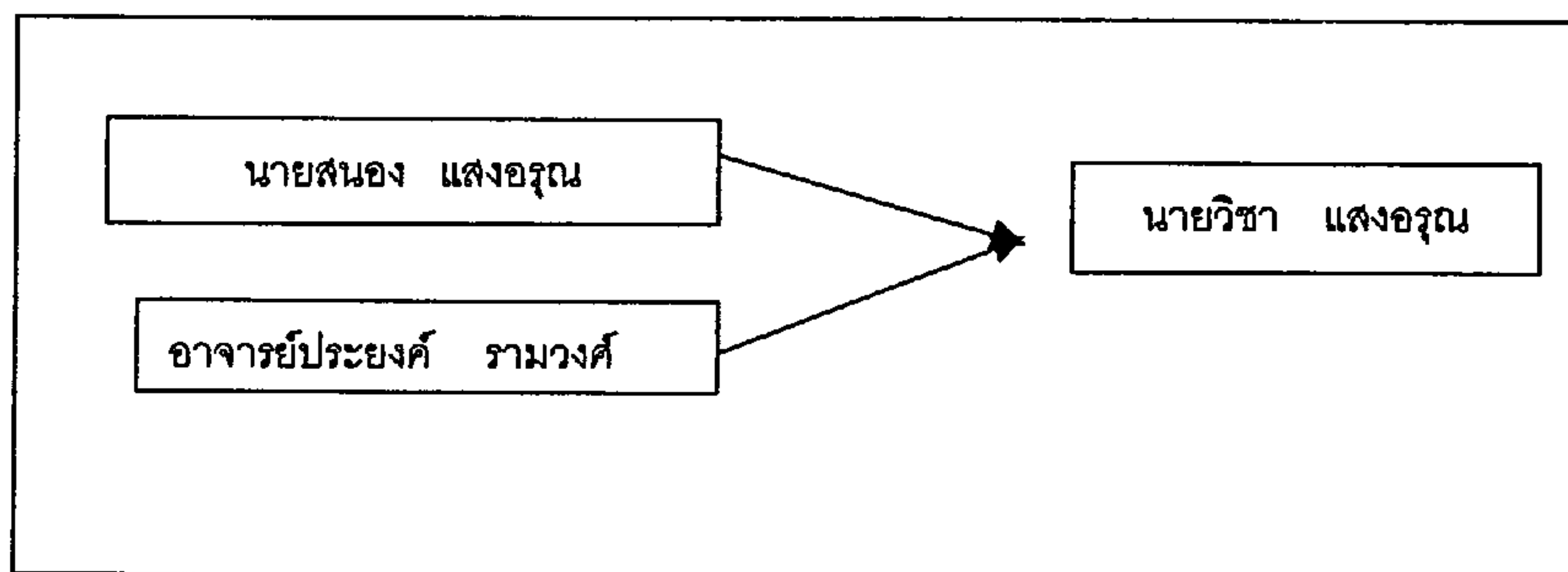
เบอร์ติดต่อ (035) 386441, 01 – 9480411

บิดา ชื่อ นายสง่าง แสงอรุณ มารดาชื่อ นางบุญมี แสงอรุณ

เกิดวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2510 อายุ 36 ปี

นิตน้อย เป็นชื่อเรียกกันติดปากทำให้ใช้ชื่อคณะว่า นิตน้อย แสงอรุณ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2537 เป็นคณะของตนเอง เริ่มจากมีเงินอยู่ 20,000 บาท รวมกับขายรถจักรยานยนต์ เริ่มซื้อฆ้อง มอญที่ละโค้ง สะสมเครื่องดนตรีทีละชิ้น เวลาออกงานจะใช้เครื่องดนตรีของเราบ้างตามโอกาส บางครั้งเช่า เขาบ้าง ในช่วง 3 ปีแรก ของการก่อตั้งคณะรู้สึกว่าคุณะนิตน้อย แสงอรุณ ยังไม่เป็นที่รู้จักกันเท่าที่ควร จึงต้องประชาสัมพันธ์เมื่อเพื่อนนักดนตรี หรือเด็กที่ฝึกหัดให้ มาบรรเลงดนตรีให้กับคณะนิตน้อย หรือคณะ อื่นตามที่ต่างๆ โดยประชาสัมพันธ์ให้ทราบว่า นิตน้อยได้มีคณะ และนักดนตรี พอที่จะบอกว่าเรามีแล้ว และทำให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

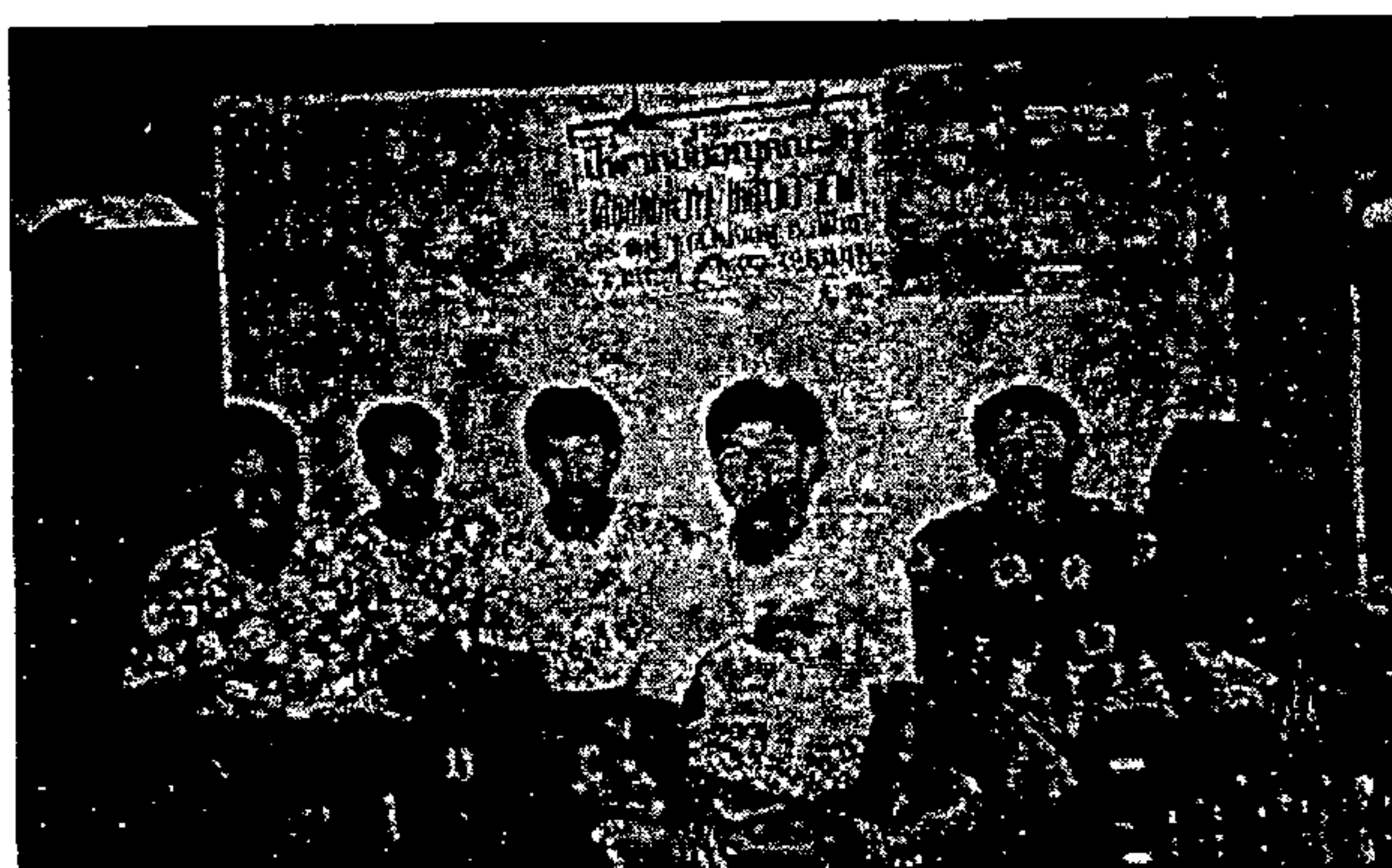
แรกเริ่มเดิมที มีพ่อแก่ แม่แก่ ซึ่งมีศักดิ์เป็นตาที่มีความสามารถด้านดนตรี ในวัยเด็กเริ่ม ฝึกหัดดนตรีไทยอย่างจริงจัง แต่เป็นที่น่าเสียดาย ที่นายวิชา แสงอรุณ ไม่มีโอกาสได้ศึกษาความรู้ด้านดนตรี จากตา เนื่องจากถึงแก่กรรม เมื่อนายวิชา แสงอรุณ สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นายวิชา ได้ย้ายไปอาศัยอยู่กับพี่ชายที่จังหวัดอ่างทอง พี่ชายมีความสามารถทั้งทางลิเกและปี่พาทย์ และได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับนายวิชา แสงอรุณด้วย จึงเรียนรู้ ทางด้านดนตรีไปพร้อมกับงานบรรเลง จนเกิดเป็นความ ชำนาญในที่สุด เมื่ออายุครบบวชจึงมีโอกาสนกลับบ้านที่ลพบุรี ได้ข่าวว่าครูประยงค์ รามวงศ์ ลูกศิษย์ ครู หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มีฝีมือ เดิมครูประยงค์ รามวงศ์อยู่ท่าช้าง วังแดง อยุธยา แต่เมื่อ มาเรียนที่บ้านอิฐ บ้านสี จังหวัดอ่างทอง ในสมัยดาอยู่มาสอนเพลงอยู่ที่จนได้ภรรยาเป็นคนลพบุรี ทำให้ ได้มีโอกาสต่อเพลงกับครูประยงค์ รามวงศ์

ภาพประกอบ 34 การถ่ายทอดการบรรเลง คณะนิตน้อย แสงอรุณ

ลำดับ	รายชื่อนักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1.	นายวิชา แสงอรุณ	37	ได้รอบวง	นักดนตรี	-
2.	นายรินทร์ แสงอรุณ	35	ได้รอบวง	นักดนตรี	-
3.	นายไพรินทร์	40	ได้รอบวง	นักดนตรี	-
4.	นายแสวง	45	ได้รอบวง	นักดนตรี	-
5.	นายโก๊ะ	45	ได้รอบวง	นักดนตรี	-

ตาราง 10 รายชื่อนักดนตรีคณะนิสิตน้อย แสงอรุณ

ภาพประกอบ 35 นายวิชา แสงอรุณ และนักดนตรีในคณะนิสิตน้อย แสงอรุณ

11. คณะนั้วน บริการ

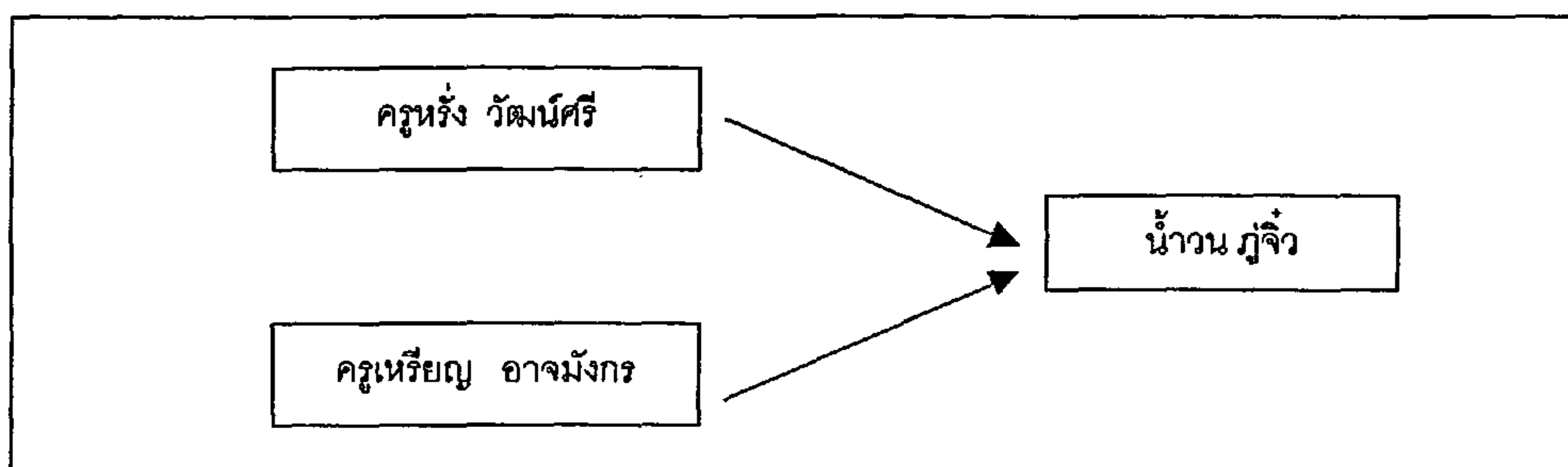
หัวหน้าคณะชื่อ นายนั้วน ภูจื๋ว

สถานที่ตั้งคณะ 42 หมู่ 9 ตำบลจัวราย อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ (036) 656586

ภรรยาชื่อ นางทองปลิว ภูจื๋ว มีบุตร – ธิดา 8 คน

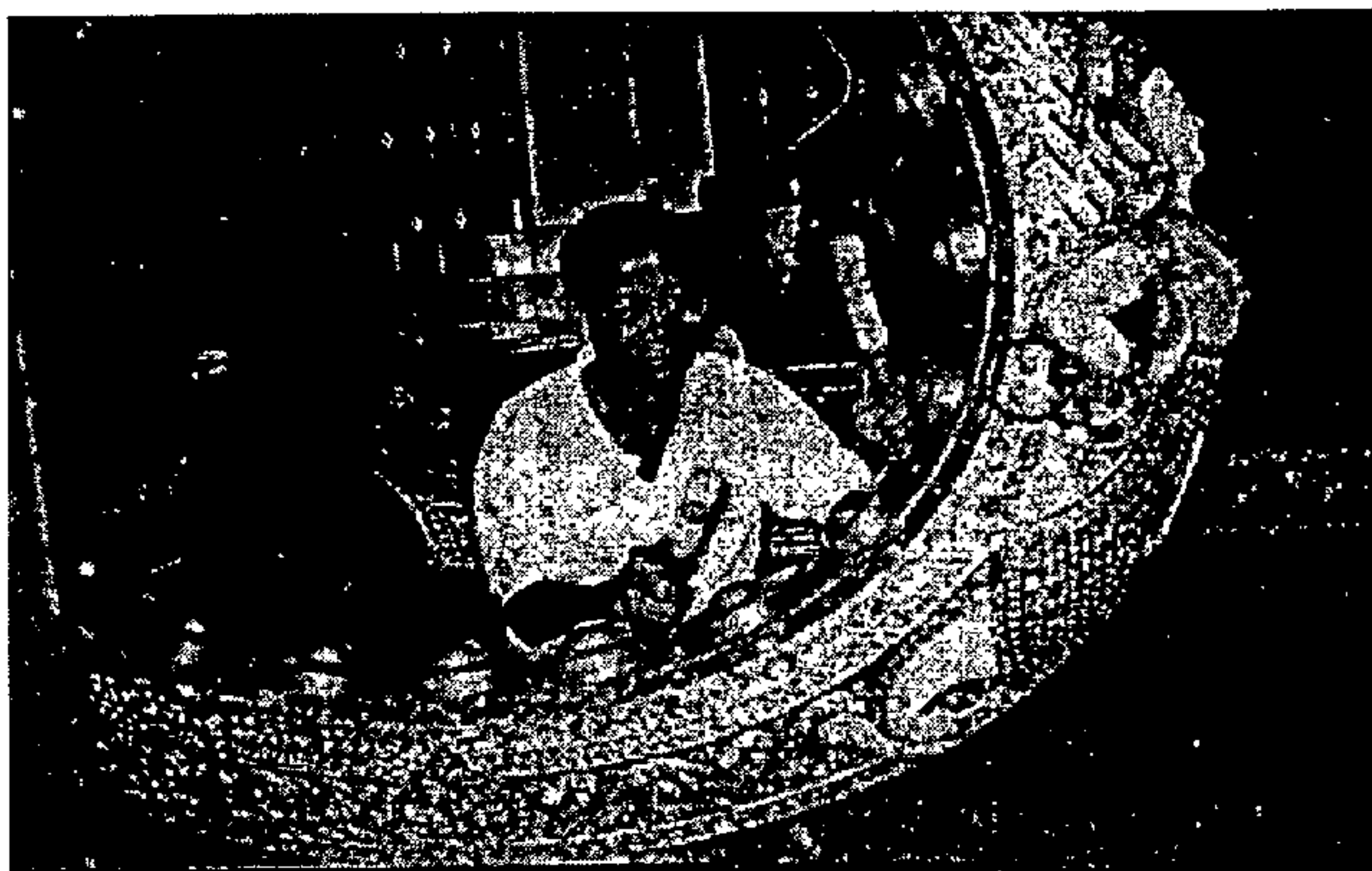
นายนั้วน ภูจื๋ว เป็นคนพื้นเพจังหวัด ลพบุรี เริ่มเรียนดนตรีกับครูหรั่ง วัฒนศิริ บ้านอยู่ละแวกเดียวกัน และติดตามครูหรั่ง เพื่อฝึกหัดเพิ่มเติม และรับจ้างเล่นดนตรีตามงานต่าง ๆ โดยที่ยังไม่มีเครื่องดนตรีเป็นของตนเอง โดยการขอยืมเครื่องดนตรีของเพื่อนมาสอนลูก และเริ่มซื้อเครื่องดนตรีไทยบางชิ้น ซื้อม้องวงใหญ่จากครูเหรียญ อาจมั่งกร และยังรับงานและเล่นดนตรีอยู่กับครูเหรียญด้วยเก็บเงินซื้อเครื่องเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มีการสอนเด็กที่อยู่ใกล้เคียง นายนั้วน เล่าว่า “พอมีวงเป็นของตนเองเริ่มรับงานเอาบรรดาลูก ๆ หลาน ๆ มาฝึกหัดแต่ก็ไม่ได้ผล ส่วนใหญ่เพื่อต่อไหมโรงเช่า – เย็นจบ ก็จะเลิกฝึกหัดกัน จึงไม่มีลูกศิษย์ที่เล่นดนตรีเป็นจริงเป็นจัง เคยเข้าประกวดเครื่องดนตรีได้รับรางวัลโล่พระราชทาน ปี พ.ศ. 2535

ภาพประกอบ 36 การถ่ายทอดการบรรเลง ของนายนั้วน ภูจื๋ว

ลำดับ	รายชื่อนักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายทวิน ภูจื๋ว	72	ระนาดเอก	นักดนตรี	-
2	นายนั้วน ภูจื๋ว	43	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
3	นายทวาย ภูจื๋ว	35	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
4	นายศราวุธ ภูจื๋ว	18	ฆ้องวงใหญ่	นักศึกษา	นักดนตรี
5	นายจิรศักดิ์ ภูจื๋ว	18	ฆ้องวงใหญ่	นักศึกษา	นักดนตรี
6	นายสง	72	ปี่	ทำสวน	นักดนตรี

ตาราง 11 รายชื่อนักดนตรีคณะ นั้วน บริการ

ภาพประกอบ 37 นายน้าวน ภูจิ๋ว

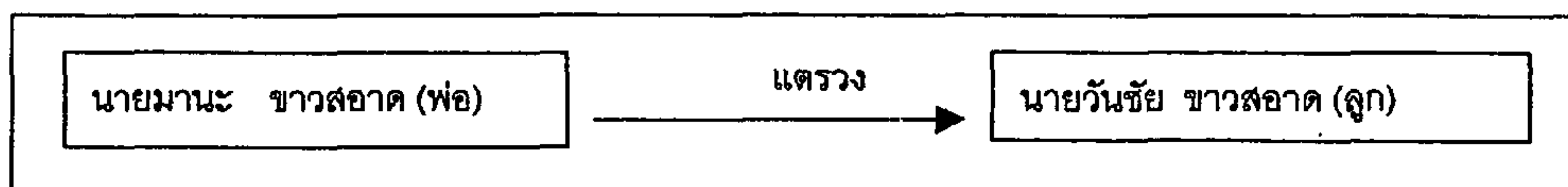
12. คณะวันชัย (หนู) ขาวสอาด

หัวหน้าคณะชื่อนายวันชัย ขาวสอาด

สถานที่ตั้งคณะ 25 หมู่ 4 ตำบลป่าตาล อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ (036)610-612

เป็นคนลพบุรีโดยกำเนิด ไม่มีพื้นฐานทางดนตรีเป่าพาทย์มอญ แต่มีเครื่องดนตรี เนื่องจาก
คุณพ่อชอบดนตรี เมื่อมีเงินจะซื้อเครื่องดนตรีมาเก็บไว้ เริ่มฝึกหัดเป็นชิ้นแรกคือ แตรวง คุณพ่อเป็นผู้
สอนให้และตามคุณพ่อไปงานต่างๆ จนเกิดความชำนาญ ส่วนเรื่องการถ่ายทอดนั้น นายวันชัยได้รับการ
ถ่ายทอดจากคุณพ่อทางด้านแตรวง นายวันชัยมีลูกทั้งหมด 5 คน แต่ไม่มีใครสืบทอดต่อเลยสักคนเดียว
นายวันชัยจึงนำความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ มาถ่ายทอดให้กับหลาน ถ้ามีเจ้าภาพมาติดต่อสามารถรับงาน
และหาเพื่อนพ้องนักดนตรีได้ครบวง

ภาพประกอบ 38 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายวันชัย (หนู) ขาวสอาด

ลำดับ	รายชื่อนักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายวันชัย ขาวสอาด	60	แตรวง, เครื่อง กำกับจังหวะ	ค้าขาย	นักดนตรี
2	นายบุญเกียรียง นาคจั่น	36	เครื่องหนัง ตะโพน	นักดนตรี	

ตาราง 12 รายชื่อนักดนตรีคณะวันชัย ขาวสอาด

ภาพประกอบ 39 นายวันชัย ขาวสอาด

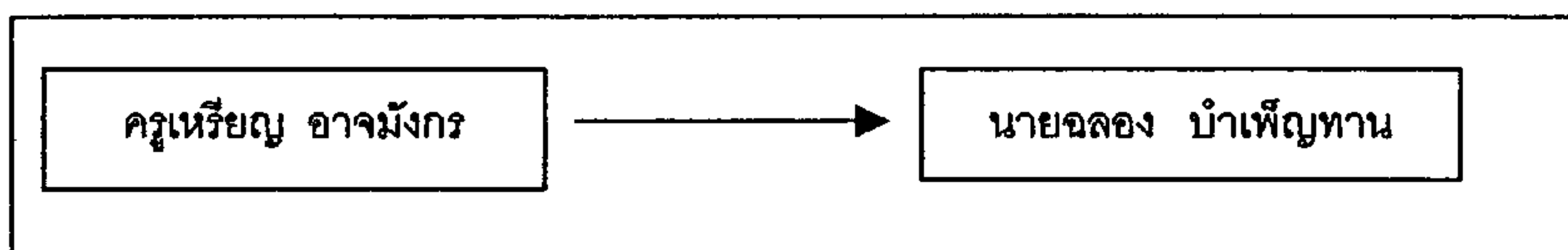
13. คณะศรีหมึกบริการ

หัวหน้าคณะ ชื่อ นายฉลอง บำเพ็ญทาน

สถานที่ตั้งคณะ 1/3 วัดป่าธรรมโสภณ ตำบลชบสร์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000
เบอร์โทรติดต่อ (036) 610640

ภรรยาชื่อ นางบุญมี หวังผล มีบุตร – ธิดา 1 คน

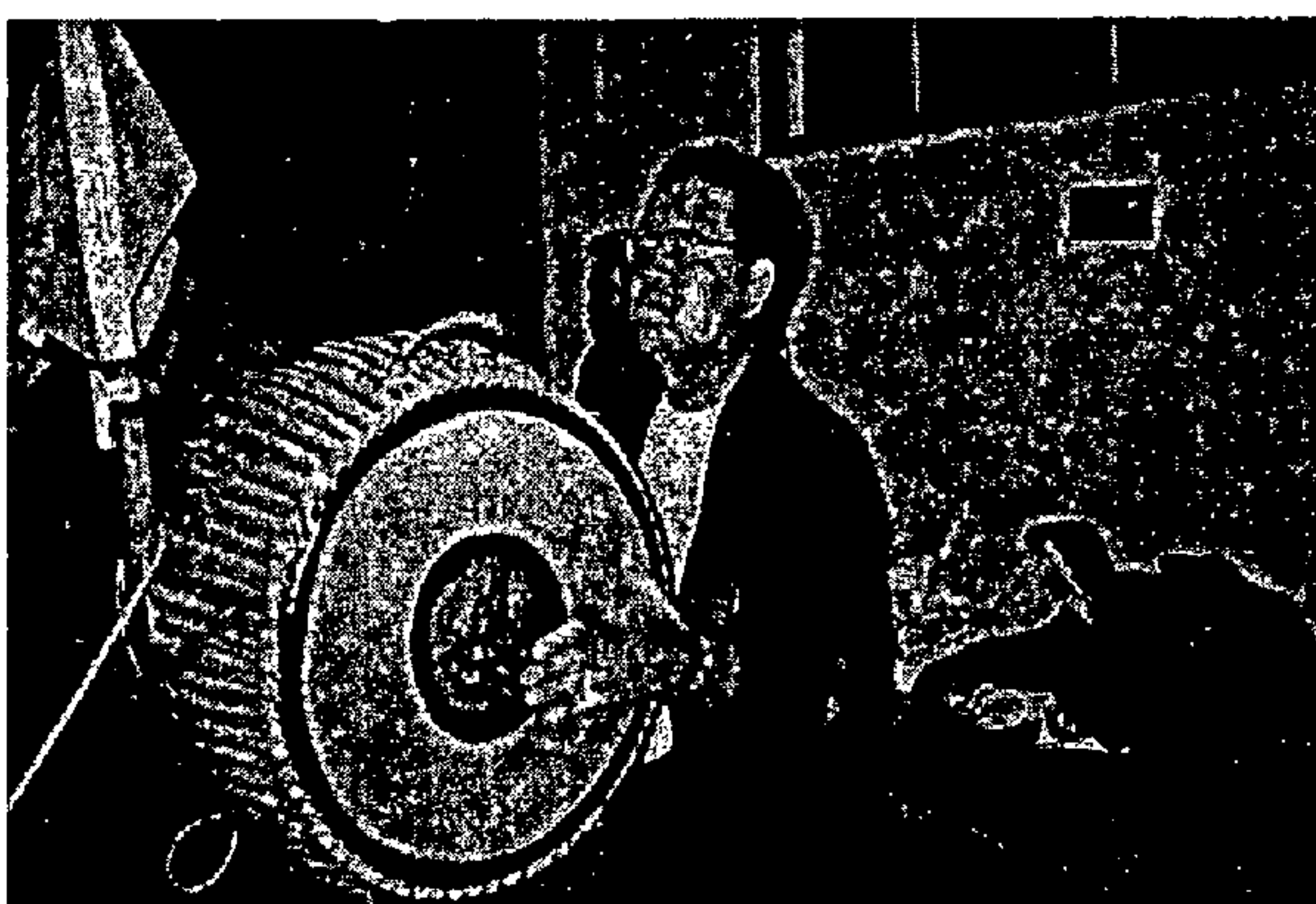
เริ่มแรกเล่นลิเก อยู่ อ. โพธิ์ทอง จ. อ่างทอง และหันมาเล่นดนตรีไทยเมื่ออายุมากขึ้น หัดตีเครื่องหนัง เป็นลูกน้องของครูเหรียญ อามังกร และคณะหวล จันทรเทียน เนื่องจากไปงานบรรเลงบ่อยทำให้รู้จักคนมากขึ้น จึงคิดอยากมีเครื่องเป็นของตนเอง และเริ่มจากการจัดซื้อ ปี่พาทย์ไทย ชิ้นแรกคือระนาดเอก ระนาดทุ้ม ข้องวงใหญ่ กลอง ตะโพน และซื้อเครื่องมอญเพิ่มขึ้นโดยการกู้เงินบ้าง เก็บสะสมบ้าง ปัจจุบันนี้มีทั้งหมด 5 โด้ง เนื่องจากไม่มีลูกน้องเป็นของตนเอง ทำให้เมื่อมีงานจะโทรศัพท์เรียกเพื่อนฝูง เครือญาติ เช่น คณะหวล จันทรเทียน ลูกชายเป็นลูกเขยของศรีหมึก ทำให้ยังคงมีความเกี่ยวพัน และช่วยเหลือกันอย่างดี

ภาพประกอบ 40

การถ่ายทอดการบรรเลงของนายฉลอง บำเพ็ญทาน

นักดนตรีของคณะศรีหมึกบริการ ในปัจจุบันไม่มีที่แน่นอนตายตัว ถ้ามีเจ้าภาพติดต่อมา ทุกครั้งจะหานักดนตรีจากคณะหวล จันทรเทียน และคณะไพเราะบรรเลง เป็นส่วนใหญ่

ภาพประกอบ 41 นายฉลอง บำเพ็ญทาน หัวหน้าคณะศรีหมึกบริการ

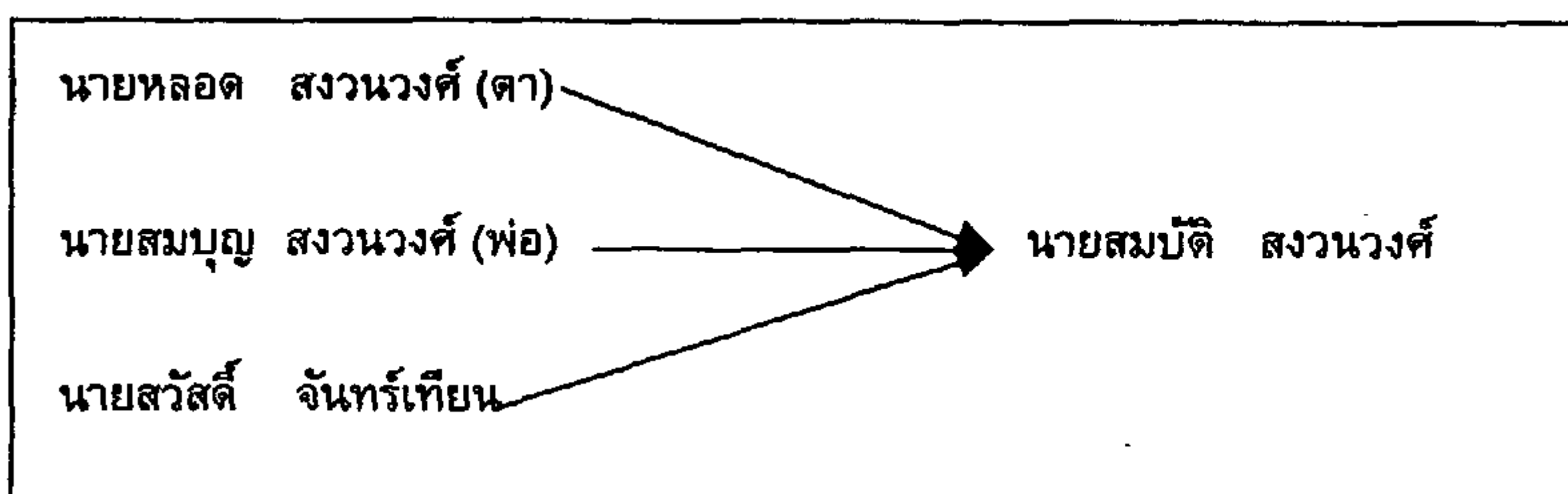
14. คณะศราพรโชว์

หัวหน้าคณะชื่อ นายสมบัติ สวงวงศ์

สถานที่ตั้งคณะ 5 หมู่ 2 ตำบลโพธิ์ไก่ตัน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ (036)656-804 เกิดปี พ.ศ. 2496 ปัจจุบันอายุ 50 ปี

นายสมบัติเริ่มเรียนดนตรีตั้งแต่อายุ 12 ปี กับนายหลอด สวงวงศ์ ซึ่งมีศักดิ์เป็นตา เมื่อจบการศึกษาชั้นประถมปีที่ 6 โรงเรียนวินิตศึกษา จึงเรียนดนตรีอย่างจริงจัง เครื่องดนตรีชิ้นแรกคือ ข้องวงใหญ่ และเรียนปี จากนายสมบุญ สวงวงศ์ (พ่อ) ซึ่งตอนนั้นเป็นข้าราชการครู โรงเรียนวัดโบสถ์ จังหวัดลพบุรี เมื่อนอกเวลาราชการก็จะรับจ้างบรรเลงตามงานต่างๆ นายสมบัติก็จะตามไปด้วย เมื่ออายุประมาณ 20 ปี เรียนระนาดเอกกับครูสวัสดิ์ จันทรเทียน เล่นอยู่ในวงของครูสวัสดิ์บ้าง เมื่อตาเสียชีวิตในปี พ.ศ. 2537 จึงซื้อเครื่องดนตรีเอง เริ่มจากปี่พาทย์ไทย และ ปี่พาทย์มอญ ปัจจุบันมีงานประจำคือ บรรเลงประกอบลิเกคณะ ประเทือง จันทรเพ็ญ (ลพบุรี) เป็นประจำ

ภาพประกอบ 42 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายสมบัติ สวงวงศ์

ลำดับ	รายชื่อนักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายสมบัติ สวงวงศ์	50	ได้รอบวง	สวนเกษตร(ชะอม)	นักดนตรี
2	นายสุเทพ จิระดล	53	ข้องวงใหญ่	ค้าขาย	นักดนตรี
3	นายสุวัฒน์ ไช้ลูกยอด	53	ปี่	ค้าขาย	นักดนตรี
4	นายมานะ ไช้ลูกยอด	30	เครื่องหนัง	ค้าขาย	นักดนตรี
5	นายสมพร สวงวงศ์	25	เครื่องหนัง	จักรยานยนต์รับจ้าง	นักดนตรี
6	นายต้อง เกิดกิจ	28	ข้องวงใหญ่	ค้าขาย	นักดนตรี

ตาราง 13 รายชื่อนักดนตรีคณะศราพรโชว์

ภาพประกอบ 43 นายสมบัติ สงวนวงศ์

15. คณะสุภัทร ภมรศิลป์

หัวหน้าคณะชื่อ นายสุภัทร ภูภมร

สถานที่ตั้งคณะ 254 ถนนรามเดโช ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ (036) 420-119

อายุ 76 ปี เป็นคนลพบุรีโดยกำเนิด

เริ่มเรียนดนตรีชิ้นแรกคือระนาดเอก กับครูตัด (ไม่ทราบนามสกุล) สมัยก่อนที่บ้านจะมีเด็กมาเรียน ตอนนั้น โตขึ้นแต่ละคนต่างออกไปประกอบอาชีพ แต่ก็ยังคงกลับมาหาครู ครูทำงานข้าราชการ (สหกรณ์) เมื่อว่างจากเวลางานก็จะต่อเพลงให้กับศิษย์ สมัยก่อนลูกศิษย์จะมานอนอยู่ที่บ้าน เนื่องจากมีงานมาเรื่อยๆ จึงสะดวกในการจัดนักดนตรีประจำวง และฝึกซ้อมให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ปัจจุบัน นายสุภัทร ไม่สามารถเล่นดนตรีได้เหมือนก่อน เพราะมีโรคประจำตัว และเป็นอัมพาต นางสาวพัชรี ภูภมร (ลูกสาวคนสุดท้อง) ดูแลนายสุภัทร และยังคงรับงานอยู่ ส่วนมากจะเป็นเจ้าภาพที่รู้จักมักคุ้นกัน นางสาวพัชรี จะเป็นผู้ควบคุมวง หานักดนตรีมา โดยใช้เครื่องดนตรีและชื่อคณะสุภัทร ภมรศิลป์ จึงไม่สามารถระบุนามชื่อนักดนตรีประจำวงได้

นายตัด (ไม่ทราบนามสกุล) → นายสุภัทร ภูภมร

ภาพประกอบ 44 แผนภูมิการถ่ายทอดการบรรเลง หัวหน้าคณะสุภัทร ภมรศิลป์

ปัจจุบันนายสุภัทรป่วยเป็นอัมพาต ไม่สามารถเล่นดนตรีได้ ลูกสาวเป็นผู้ดูแลกิจการต่อ แต่ไม่มีนักดนตรีประจำ ถ้ามีงานจะเรียกนักดนตรีตามวงอื่น และนักดนตรีทั่วไป

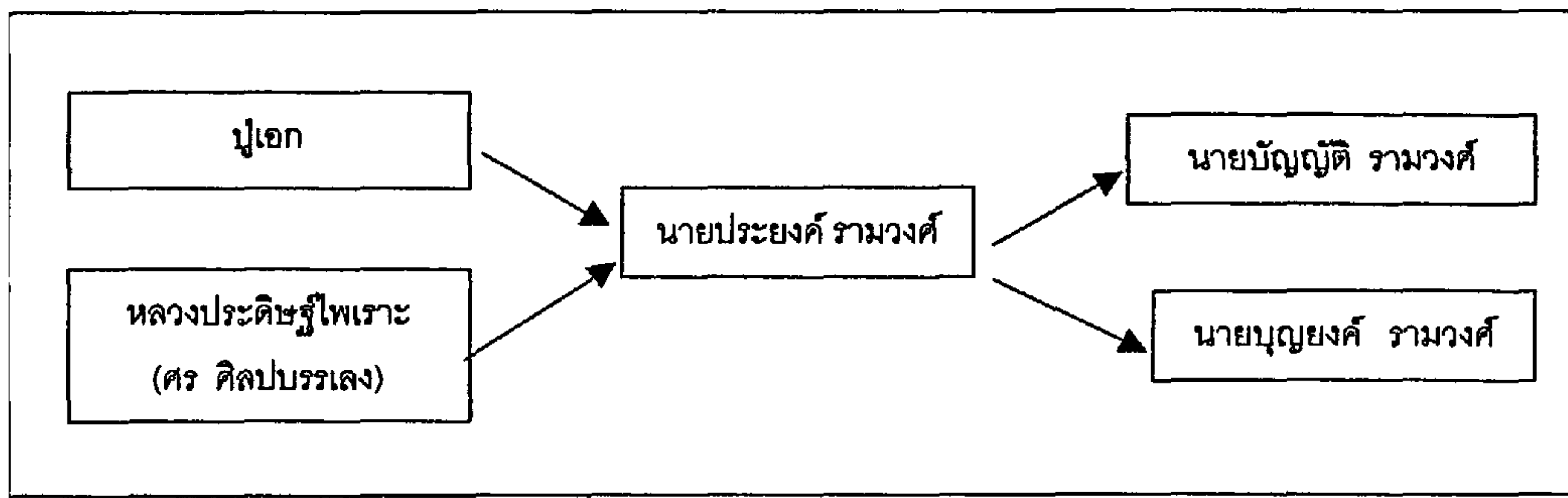

ภาพประกอบ 45 นายสุภัทร ภูภมร

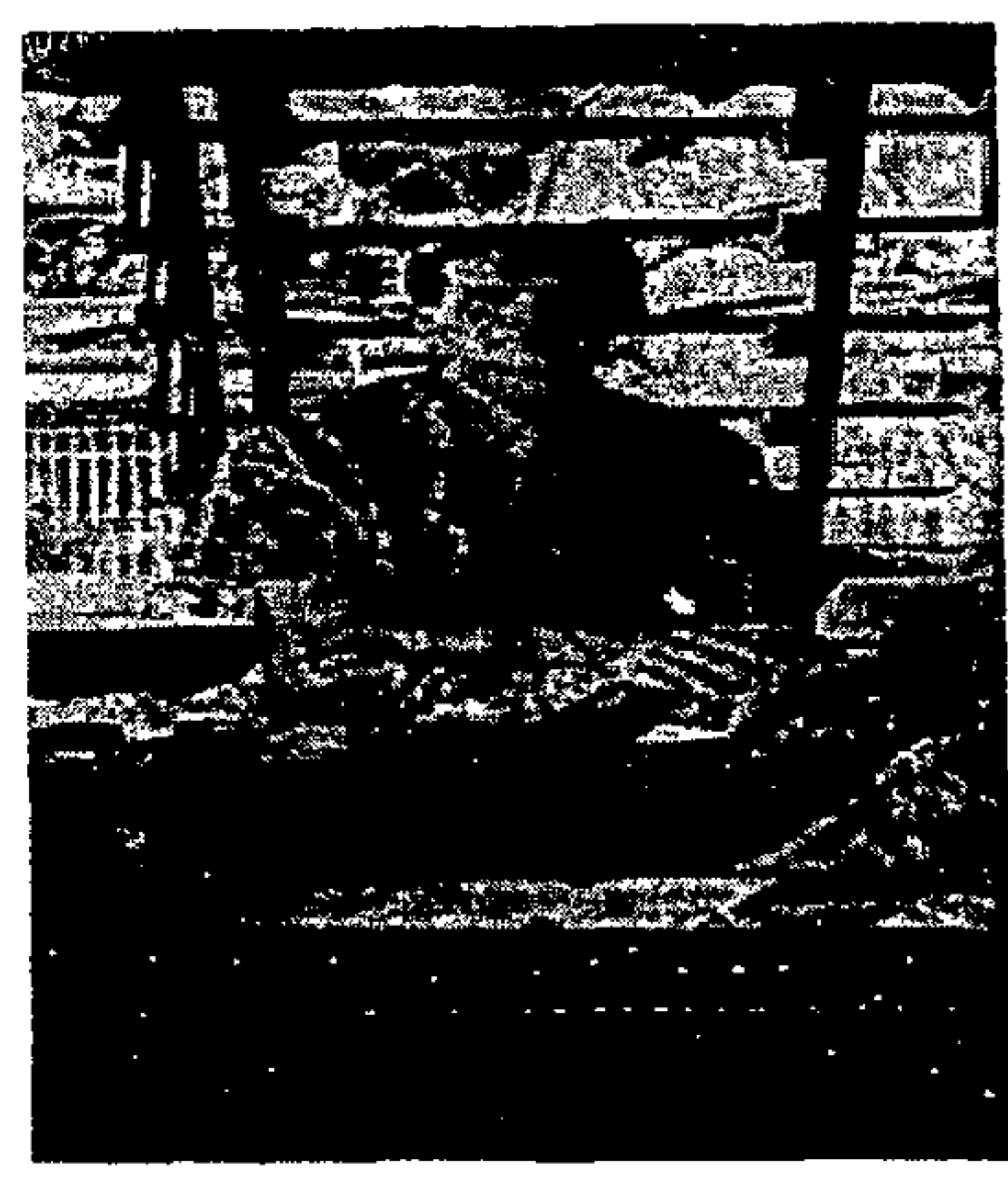
16. คณะประยงค์ รามวงศ์

นายประยงค์ รามวงศ์ เป็นคนพื้นเพอำเภอท่าช้าง จังหวัดอยุธยา มาตั้งรกราก อยู่ที่ลพบุรี เนื่องจากมีภรรยา คือ นางทองใบ รามวงศ์ เป็นคนพื้นเพเมืองลพบุรี โดยกำเนิด มีบุตรชาย 3 คน หญิง 7 คน

สมัยก่อนนายประยงค์ รามวงศ์ ได้ถ่ายทอดการบรรเลงต่าง ๆ ให้กับลูก ๆ ตามความสนใจ เมื่อโตขึ้นมีผู้ที่ประกอบอาชีพนักดนตรีเพียง 2 คน คือ นายบัญญัติ และนายบุญยัง รามวงศ์ นายประยงค์ เป็นอาจารย์ประจำของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด และสอนให้กับลูกศิษย์มากมาย จนลูกศิษย์ออกไปประกอบอาชีพ หลังจากนั้นเข้าไปฝากตัวเป็นศิษย์โดยตรงกับหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

ภาพประกอบ 46 การถ่ายทอดการบรรเลงของ นายประยงค์ รามวงศ์

ภาพประกอบ 47 นายบัญญัติ รามวงศ์ ลูกชาย ซึ่งเป็นนักดนตรีตามวงทั่วไป

ภาพประกอบ 48 นายบุญยัง รามวงศ์

17. คณะศิษย์วัดทองแท่งนิตยาราม

หัวหน้าคณะ คือ เจ้าอาวาสวัดทองแท่งนิตยาราม

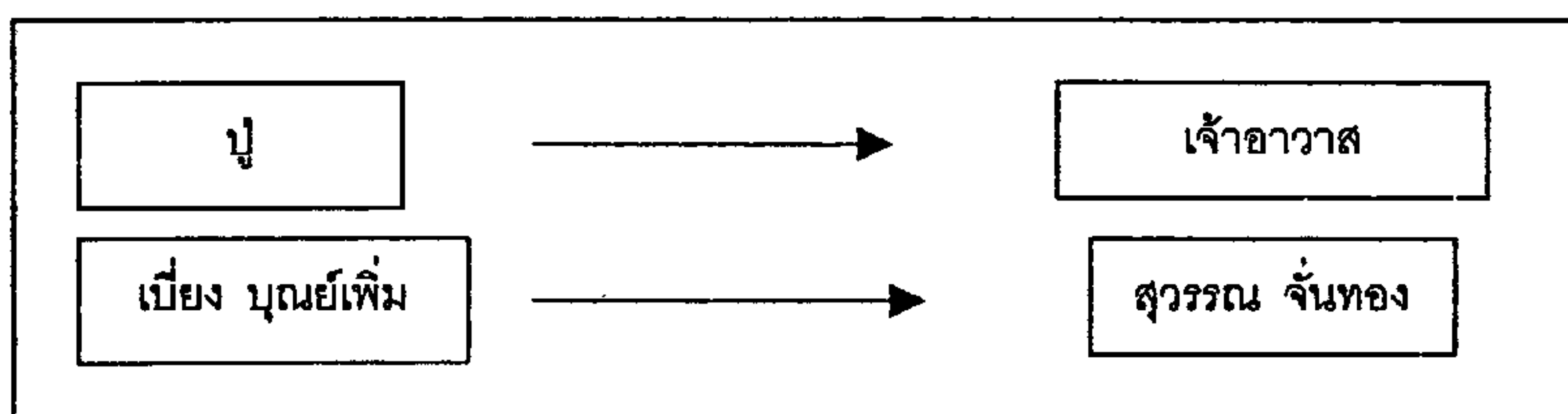
ผู้ควบคุมวง คือ นายสุวรรณ จันทอง (บุญย์เพิ่ม)

สถานที่ตั้งคณะ วัดทองแท่งนิตยาราม ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 15000

เบอร์โทรศัพท์ (036) 617484 หัวหน้าคณะ

สัมภาษณ์ท่านเจ้าอาวาสวัดทองแท่ง กล่าวว่า ตอนที่เป็นมราวาส มีวงดนตรีของปู่และของย่า บรรเลงรับงานทั่วไป และท่านเป็นนักดนตรีอยู่ในวงด้วย เมื่อเล็กเป็นคนอ่อนแอ ร่างกายไม่แข็งแรง เจ็บป่วยบ่อย อายุ 20 ปี จึงเข้ารับการอุปสมบท จนปัจจุบัน อายุ 79 ปี เหตุที่กลายเป็นคณะศิษย์วัดทองแท่ง ๔ นั้นเกิดจากการที่ไม่มีผู้สืบทอด เครื่องดนตรีกำลังถูกขายไป จึงจำเป็นต้องรับไว้ เพื่อไม่ให้เกิดการสูญหายไปจากตระกูล จึงทำให้เกิดประโยชน์เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรี และช่วยเหลือให้บริการชุมชน เมื่อมีงานวัดงานบุญ คณะศิษย์วัดทองแท่งเป็นที่รู้จักกันประมาณ 30 ปีมาแล้ว ในขณะที่ครองจีวรอยู่ ทำให้นายสุวรรณ จันทอง เป็นผู้ควบคุมวงไปงานต่าง ๆ

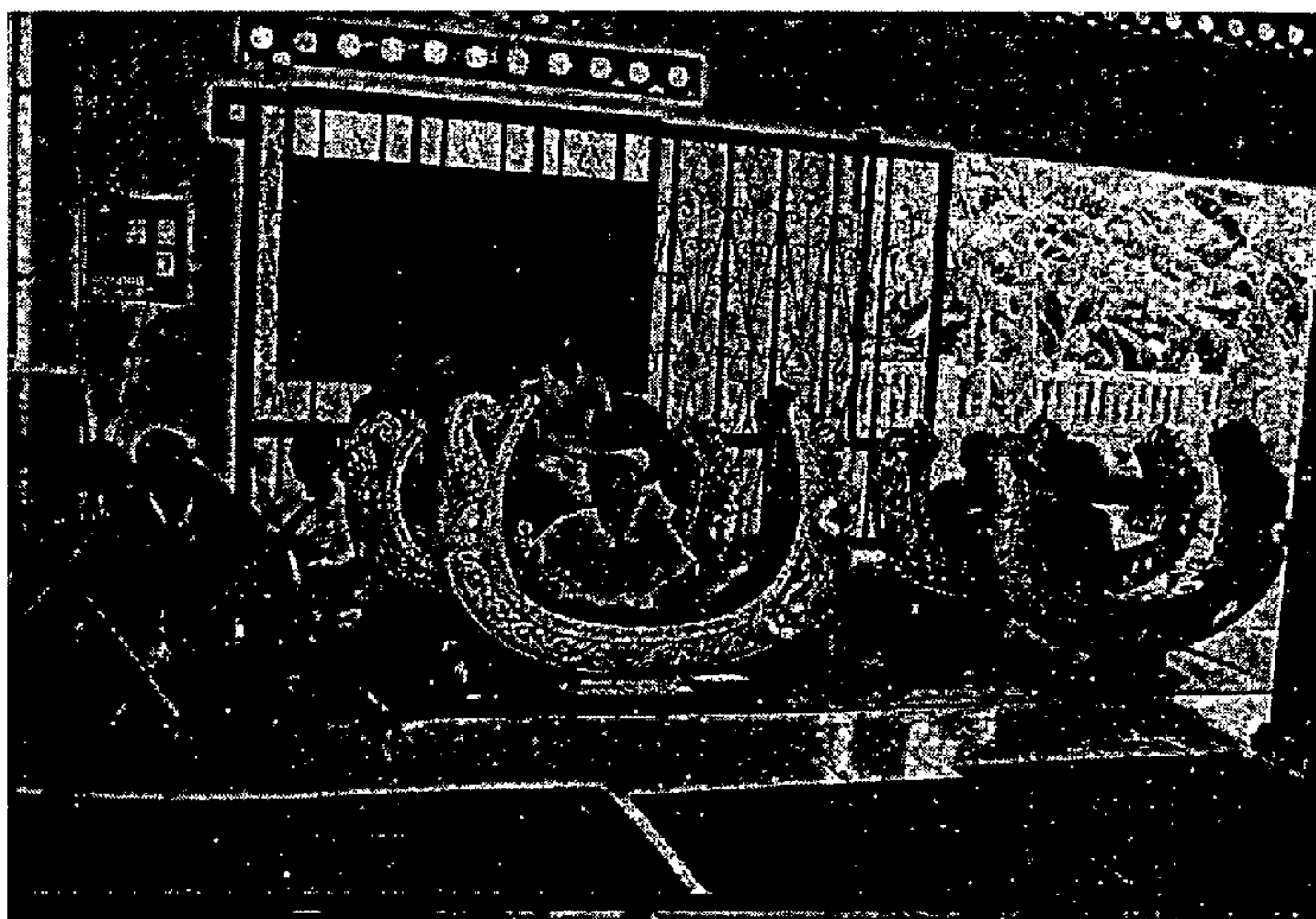
นายสุวรรณ จันทอง อายุ 60 ปี ปัจจุบันควบคุมคณะศิษย์วัดทองแท่ง ๔ เริ่มเรียนดนตรี กับอา (เปียง บุญย์เพิ่ม) ตั้งแต่อายุ 12 ปี จนจบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 ทำนาเป็นอาชีพ ภรรยาชื่อนางพวง จันทอง มีบุตร 5 คนไม่มีใครเล่นดนตรีไทย พบหลวงพ่อกี่โคกสลด ท่านเห็นว่าเราดูแลวงได้ สอนเด็กหัดเด็กอยู่ ท่านจึงชักชวนให้มาช่วยดูแลคณะ ประมาณปี พ.ศ. 2500

ภาพประกอบ 49 การถ่ายทอดการบรรเลง ของเจ้าอาวาสวัดทองแท่งและนายสุวรรณ จันทอง

ลำดับ	รายชื่อนักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายบรรทม ร่มโพธิ์ทอง	27	ระนาดเอก	นักดนตรี	-
2	นายสมพงษ์ สีสม	32	ปี่	นักดนตรี	-
3	นายสุวรรณ บุญย์เพิ่ม	60	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
4	นายบุญลือ ทองคำ	42	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
5	นายจตุพล ขวัญเมือง	28	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
6	นายพิรพล พันธุ์วงศ์	27	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
7	นายมานะ พิกุลงาม	22	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-

ตาราง 14 รายชื่อนักดนตรีคณะ ศิษย์วัดทองแท่ง๔

ภาพประกอบ 50 การบรรเลงปี่พาทย์มอญคณะทองแท่งนิยาราม

18. คณะสรวง อินทร์เจริญ

หัวหน้าคณะ คือ สิบเอกสรวง อินทร์เจริญ

สถานที่ตั้งคณะ 062 วัดมณีชลขันธ์ ตำบลพรหมมาستر อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000
เบอร์โทรติดต่อ (036) 617599

เกิดพ.ศ. 2468 ปัจจุบันอายุ 78 ปี

บิดา ชื่อ หมื่นประชาเจริญ มารดาชื่อ นางเชื่อม อินทร์เจริญ มีพี่น้อง 5 คน

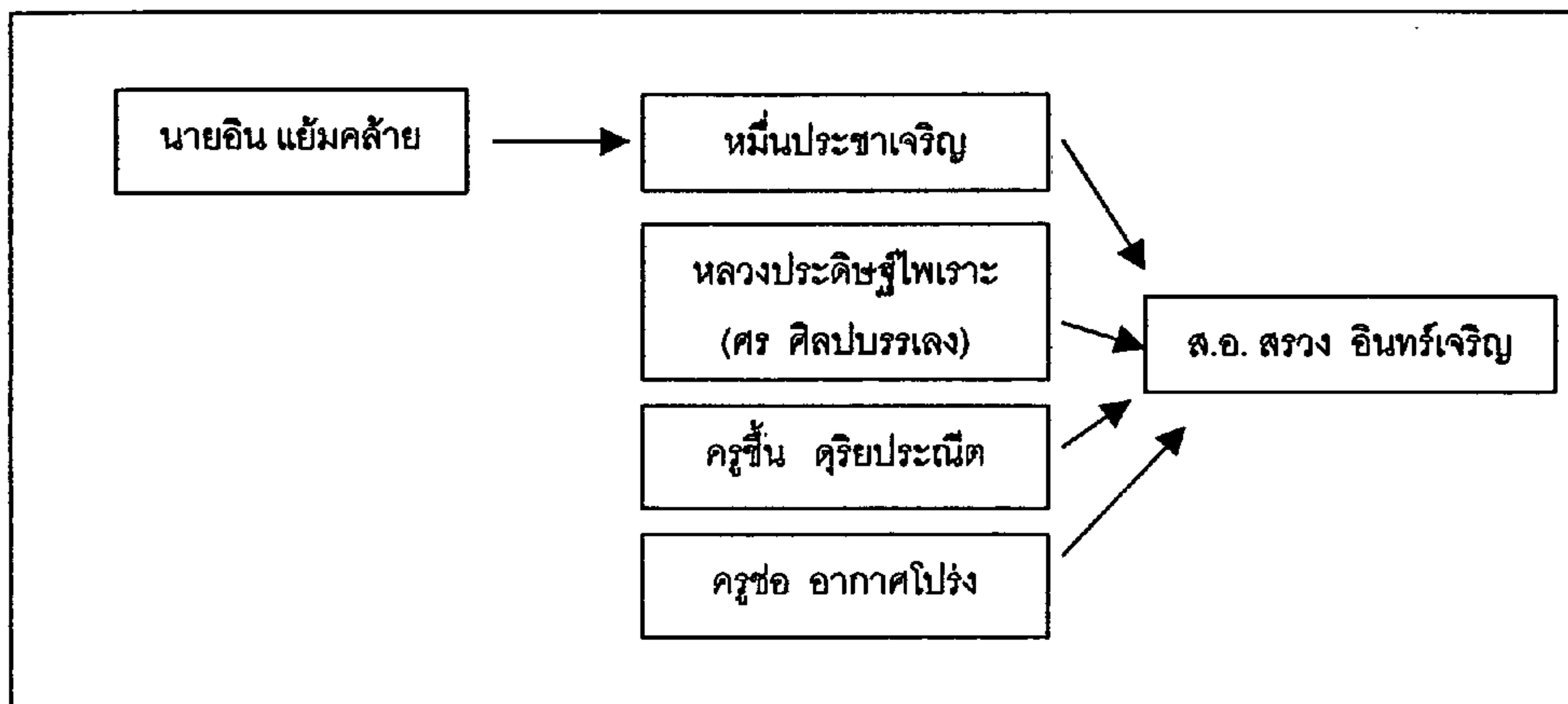
1. นายแนบ อินทร์เจริญ เล่นดนตรีในวงวังบูรพา ถึงแก่กรรม
2. นางเนียน ข้าราชการ , ดนตรี
3. นางพยุ่ง ค้าขาย
4. นางพยอม ค้าขาย
5. ส.อ. สรวง อินทร์เจริญ ศิลปินดีเด่นปี พ.ศ. 2540 หัวหน้าคณะสรวง อินทร์เจริญ และสมรสกับ นางยุพิน อินทร์เจริญ มีบุตร - ธิดา 8 คน

1. นายสันติ อินทร์เจริญ
2. นางเพลินพิศ อินทร์เจริญ
3. นายสุพจน์ อินทร์เจริญ
4. นายสุรพล อินทร์เจริญ
5. นายสัมพันธุ์ อินทร์เจริญ
6. นางศรีไพร อินทร์เจริญ
7. นายไพศาล อินทร์เจริญ
8. นายพิสนธิ์ อินทร์เจริญ

จากการสัมภาษณ์นักดนตรีไทย คณะต่าง ๆ กล่าวถึง นายสรวง อินทร์เจริญ ว่าสมัยก่อนวงดนตรีของนายสรวง มีความสำคัญสูง เป็นผู้ที่ศึกษาความรู้ด้านดนตรีมาก พื้นเพเดิมเป็นคนอำเภอสรรค์ จังหวัดชัยนาท เข้ามารับราชการทหาร และพบภรรยาซึ่งเป็นคนลพบุรี จึงตั้งรกรากสร้างครอบครัวที่ซอยวัดมณีชลขันธ์ ต. พรหมมาستر เมืองลพบุรี แต่บุคคลส่วนใหญ่ จะเรียกกันว่า ปี่พาทย์หมู่สรวง เพราะสมัยก่อนเป็นทหาร ลาออกมาเมื่อเป็นสิบเอก เพราะคิดว่าทำงานไม่ตรงกับความรู้ จึงกลับมาเล่นดนตรีอย่างเก่า เรื่องการดนตรีเกิดมาก็ได้ยินแล้ว พ่อเป็นนักดนตรีมีวงที่บ้านเคยบรรเลงถวาย รัชกาลที่ 5 ประทับทางชลมารคที่วัดมณีชลขันธ์ ประทานยศให้เป็นหมื่นประจักษ์ราชย์ เริ่มหัดมาตั้งแต่ อายุ 5 ขวบ ตอนนั้นพ่อมีลูกศิษย์มาที่บ้านมีนักดนตรีประจำวงประมาณ 10 กว่าคน แต่จำชื่อไม่ได้แล้ว เมื่อบิดาเสียชีวิตมีนักดนตรีประจำวงประมาณ 10 กว่าคน แต่จำชื่อไม่ได้แล้ว เมื่อพ่อเสียชีวิตจึงตั้งวง ดนตรีขึ้น นายสรวงเป็นคนปี่พาทย์ ไม่ชอบดีด สี เพราะกลัวมือที่จะดีดจะขาดเสีย สอนเด็กเมื่ออายุ 20 กว่า ๆ สงสารเด็กตอนนั้นไม่มีชมรมดนตรีนาฏศิลป์ก็ไม่มี ที่เรียนมา 10 กว่าคน เป็นวงใหญ่แล้ว เมื่อได้วิชาความรู้ จากพ่อหมื่นประชาเจริญ แล้วนำมาถ่ายทอด เมื่ออายุ 22 ปี บวชเรียนแล้ว เข้าไปหาครูหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ไปฝากตัวเป็น ศิษย์กลับมารับราชการต่อได้ข่าวว่าครูขึ้น ดุริยประณีต จะกลับกรุงเทพฯ เลยเชิญครูให้มาอยู่ที่บ้านนายสรวง ครูขึ้นมาปรับวง ต่อทั้งเพลงไทยและเพลงมอญ และครูขึ้นก็ไม่สบายนายสรวงจะพาไปรักษาครูช็อกก็ไม่ยอม และเดินทางกลับกรุงเทพฯ จากนั้นครูขึ้น ดุริยประณีตจึงถึงแก่กรรมลง จากนั้นนายสรวงต่อเพลงหน้าพาทย์ต่าง ๆ จากครูช่ออากาศไปร้อง ลูกศิษย์ครู

หลวงประดิษฐไพเราะเหมือนกัน แรงใจที่ทำให้นายสรวงต่อเพลงหน้าพาทย์ทั้งหมดภายใน 2 วันกับ 1 คืนครึ่ง เป็นเพราะหม่อมหลวงจรรยา สุขสวัสดิ์ ผู้ทำพิธีครอบครู ติดต่อมาทางชมรมต้องการให้ตอบรับว่า เพลงหน้าพาทย์ทุกเพลงได้แน่นอนหรือไม่ นายสรวง จึงตอบรับว่าได้ และกลับมาต่อเพลงกับเพลงกับครูช่ออากาศโปรง เมื่อถึงวันงานก็สามารถนำวงได้อย่างไม่ผิดพลาด และเป็นที่น่าพอใจ

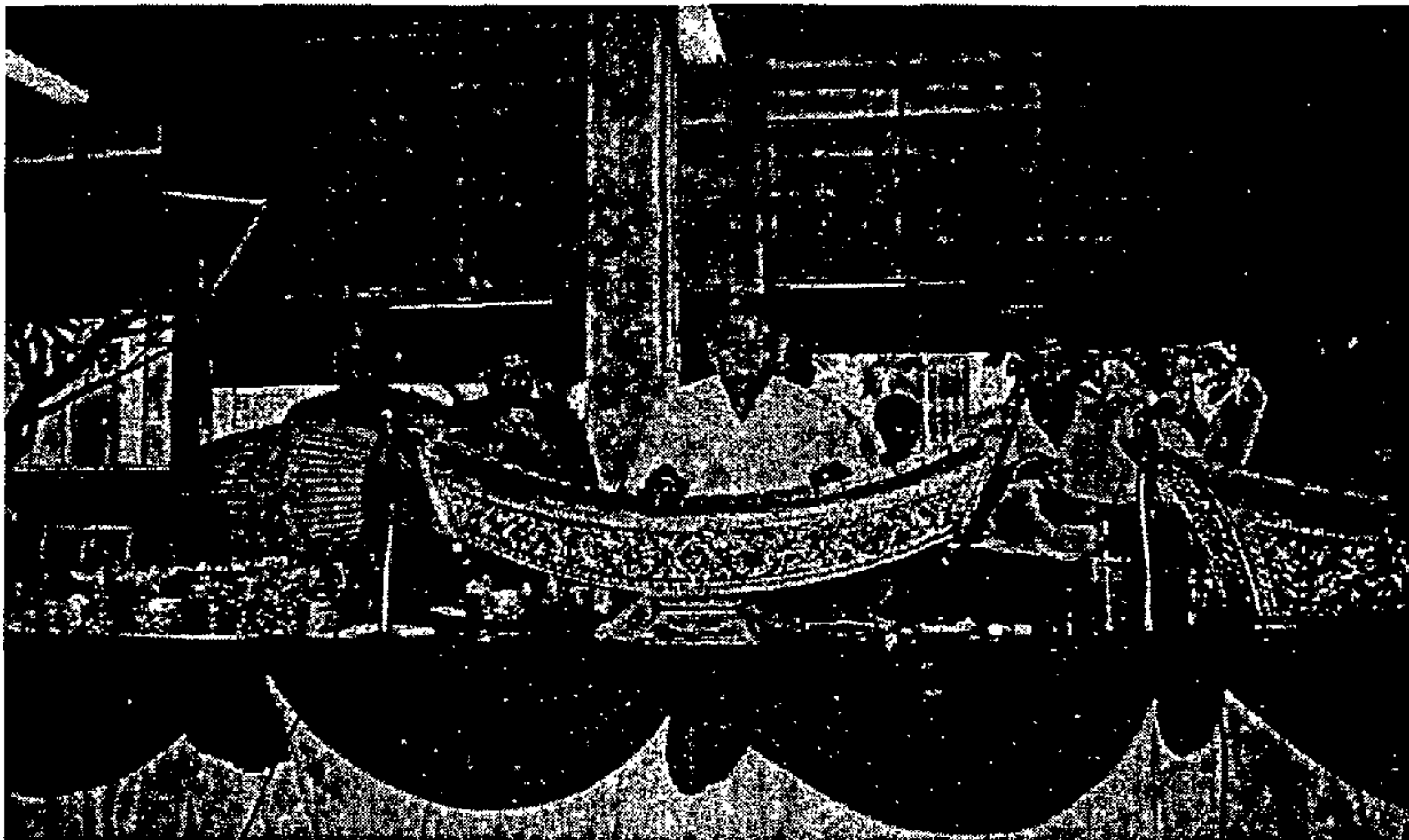
ปัจจุบันมีวงมโหรีโดยนักดนตรีอาวุโส คณะสรวง อินทร์เจริญ จะพบปะฝึกซ้อมกันทุกวัน พุทธศักราชที่บ้านธรณี หน้าเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นบ้านของนักดนตรีไทย ชื่อ นาย ทวี นามวงศ์ เสียชีวิตเมื่อปี 2542 นายสรวงจึงเข้ามาสืบสานเป็นแกนนำของการฝึกซ้อมและการบรรเลง เป็นแบบอนุรักษ์ ส่วนใหญ่จะไปบรรเลงงานวัดงานกุศล ยินดีช่วยโดยไม่รับค่าจ้าง

ภาพประกอบ 51 การถ่ายทอดการบรรเลง ของสิบเอกสรวง อินทร์เจริญ

ลำดับ	รายชื่อนักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายสรวง อินทร์เจริญ	78	ระนาดเอก	ข้าราชการบำนาญ	นักดนตรี
2	นายปรุง ประดิษฐ์ขวัญ	64	ระนาดทุ้ม	ข้าราชการบำนาญ	นักดนตรี
3	ร.ต. สมชัย เต๋นดวง	49	ซอด้วง	ข้าราชการ	นักดนตรี
4	นายบุญส่ง กองโทก	72	ระนาดอลูมิเนียม	ข้าราชการบำนาญ	นักดนตรี
5	นายบุญส่ง ขาติปะนา	57	ซออู้	ข้าราชการบำนาญ	นักดนตรี
6	นายเตย บุญประเสริฐ	65	ฆ้องวงใหญ่	ข้าราชการบำนาญ	นักดนตรี
7	พ.ท. ทวี ทองพาณิชย์	60	ฉิ่ง	เกษตรกรรม	นักดนตรี
8	นางวรรณ นามวงศ์	70	ซออู้	ข้าราชการบำนาญ	นักดนตรี
9	นายทองพูน พรหมน้อย	52	จะเข้	ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า	นักดนตรี
10	ร.ต. ลออ งามเนตร	69	เครื่องหนัง	ข้าราชการบำนาญ	นักดนตรี

ตาราง 15 รายชื่อนักดนตรีคณะสรวง อินทร์เจริญ

ภาพประกอบ 52 การบรรเลงปี่พาทย์ของนายสรวง อินทร์เจริญ

19. คณะโจ่ง คงนึม

หัวหน้าคณะชื่อ นายโจ่ง คงนึม

สถานที่ตั้งคณะ ต.นิคมสร้างตนเอง อ.เมือง จ.ลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ (036) 652 – 190

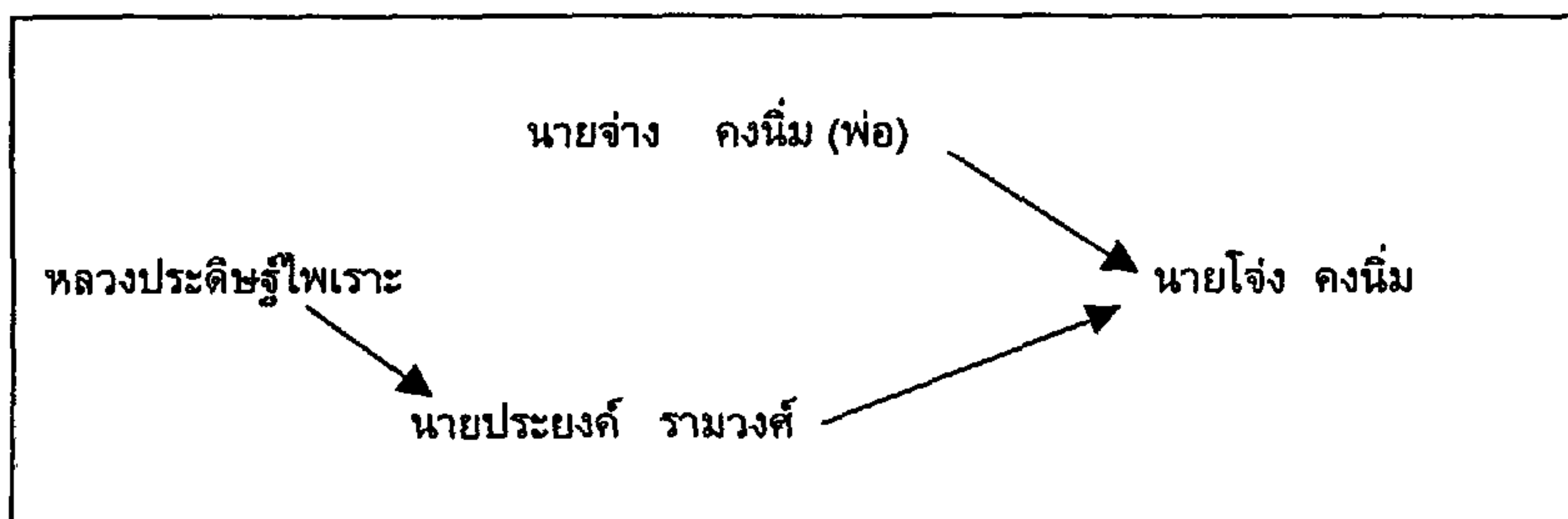
ภรรยาชื่อ นางสาววย คงนึม มีบุตร – ธิดา 3 คน

1. นายดำรง คงนึม (รับราชการ ปัจจุบันไม่เล่นดนตรีแล้ว)

2. นางสาวสมศรี คงนึม (ไม่เล่นดนตรีเลย)

3. นายสุขสันต์ คงนึม (กองดุริยางค์ทหารบก)

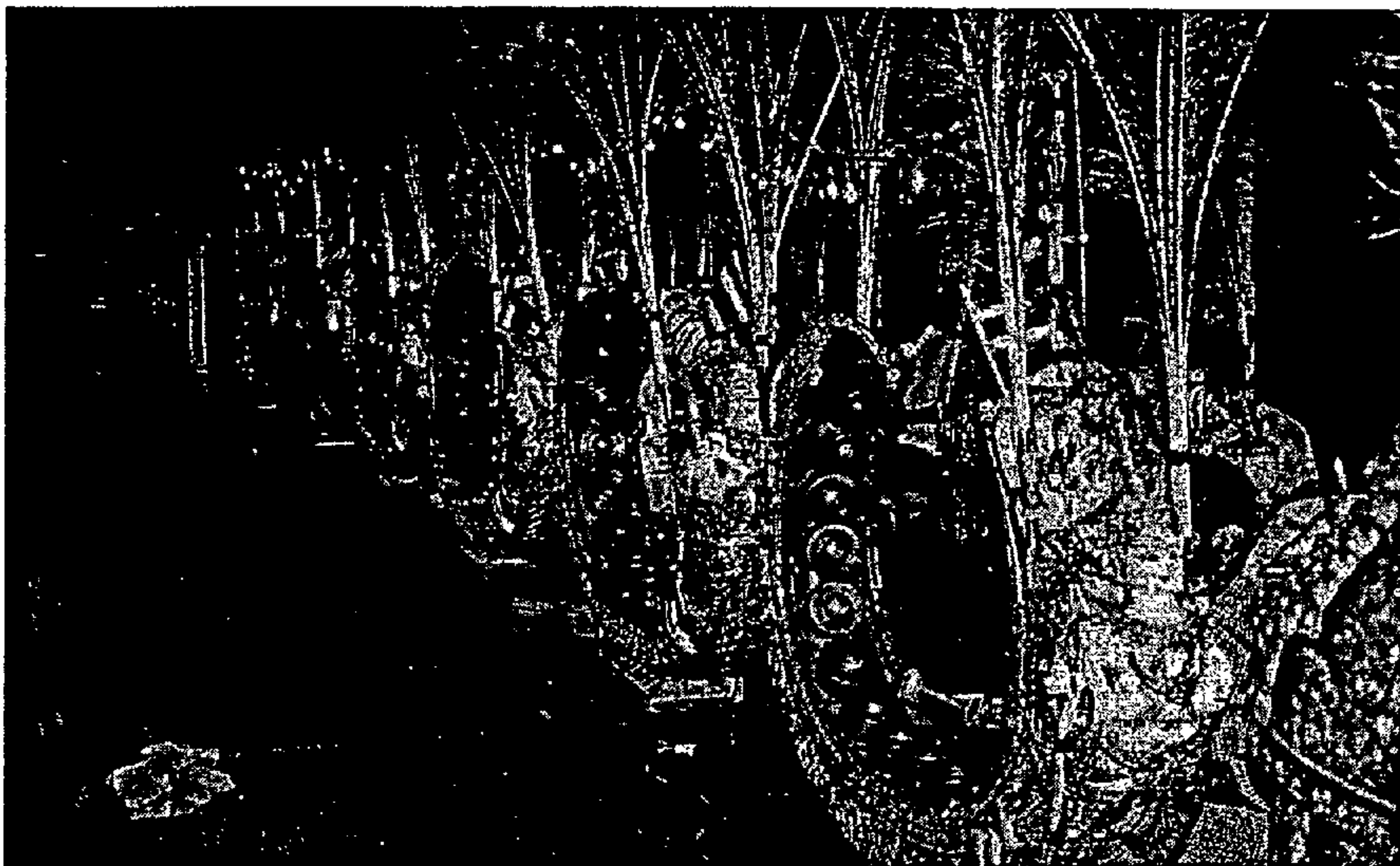
นายโจ่ง คงนึม เริ่มเรียนดนตรีจากพ่อ ชื่อนายจ่าง คงนึม เมื่ออายุ 7 ปี และติดตามไปเล่นดนตรีกับพ่อเสมอ เครื่องดนตรีชิ้นแรกที่เล่นคือ ข้องวงใหญ่ เมื่ออายุประมาณ 17 ปี เข้าไปฝากตัวเป็นศิษย์กับครูประยงค์ รามวงศ์ ซึ่งในตอนนั้นครูมาสอนที่บ้านโก่งธนู เมืองลพบุรี นายโจ่ง คงนึมเป็นคนใกล้ชิดกับนายประยงค์ รามวงศ์ คอยปรนนิบัติรับใช้ ไปไหนมาไหนด้วยเป็นประจำ

ภาพประกอบ 53 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายโจ่ง คงนึม

ลำดับ	รายชื่อนักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายโจ่ง คงนึม	64	ได้รอบวง (ปี)	ทำสวนผลไม้	นักดนตรี
2	นายสายันต์ อารีย์	40	ได้รอบวง	นักดนตรี	
3	สิบเอกสุขสันต์ คงนึม	34	ปี	รับราชการ	นักดนตรี
4	นายบันเทิง ไตวิจิตร	40	ปี	พนักงานประจำวัง บางปะอิน	นักดนตรี
5	นายสมเกียรติ อ่อนนุ่ม	28	ระนาดเอก	นักดนตรี	
6	นายสมบุญ คชพุทธรังค์	59	ระนาดเอก	นักดนตรี	
7	นายสัมฤทธิ์ แพรวง	62	ระนาดทุ้มข้องวง	รับราชการ	นักดนตรี
8	นายเพ็ญ แพรวง	59	ใหญ่	ทำนา	นักดนตรี
9	นายวินัย แพรวง	24	ข้องวงเล็ก	ทำนา	นักดนตรี
10	นายสุเทพ เกิดกิจ	48	เครื่องหนัง	ค้าขาย	นักดนตรี

ตาราง 16 รายชื่อนักดนตรีคณะโจ่ง คงนึม

ภาพประกอบ 54 การบรรเลงปี่พาทย์มอญคณะโจ่ง คงนัม

20. คณะศิษย์โคกตูม

หัวหน้าคณะชื่อ นายกฤษฏางค์ ไวยนันท์

สถานที่ตั้งคณะ 22/5 ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ 01 – 7926413

บิดาชื่อ นายจำลอง ไวยนันท์ มารดาชื่อ นางบุญรอด ไวยนันท์

เกิดวันที่ 4 เมษายน พ.ศ.2502 ปัจจุบันอายุ 44 ปี

พื้นเพเดิมเป็นคนอำเภอบางปะอิน จังหวัดอยุธยา คุณปู่เพี้ยมมีวงเครื่องสายอยู่ที่บ้าน รับงานและสอนลูกหลาน ปู่เพี้ยมมี ลูก 3 คน ทุกคนมีความสามารถในการเล่นดนตรีและถ่ายทอดให้กับลูก และลูกศิษย์ ได้แก่

1. นายจรัส ไวยนันท์ (บรรเลงซอด้วง)
2. นายจำลอง ไวยนันท์ (บรรเลงซอด้วง)
3. นายสุรินทร์ ไวยนันท์ (ตั้งคณะ ส. ไวยนันท์)

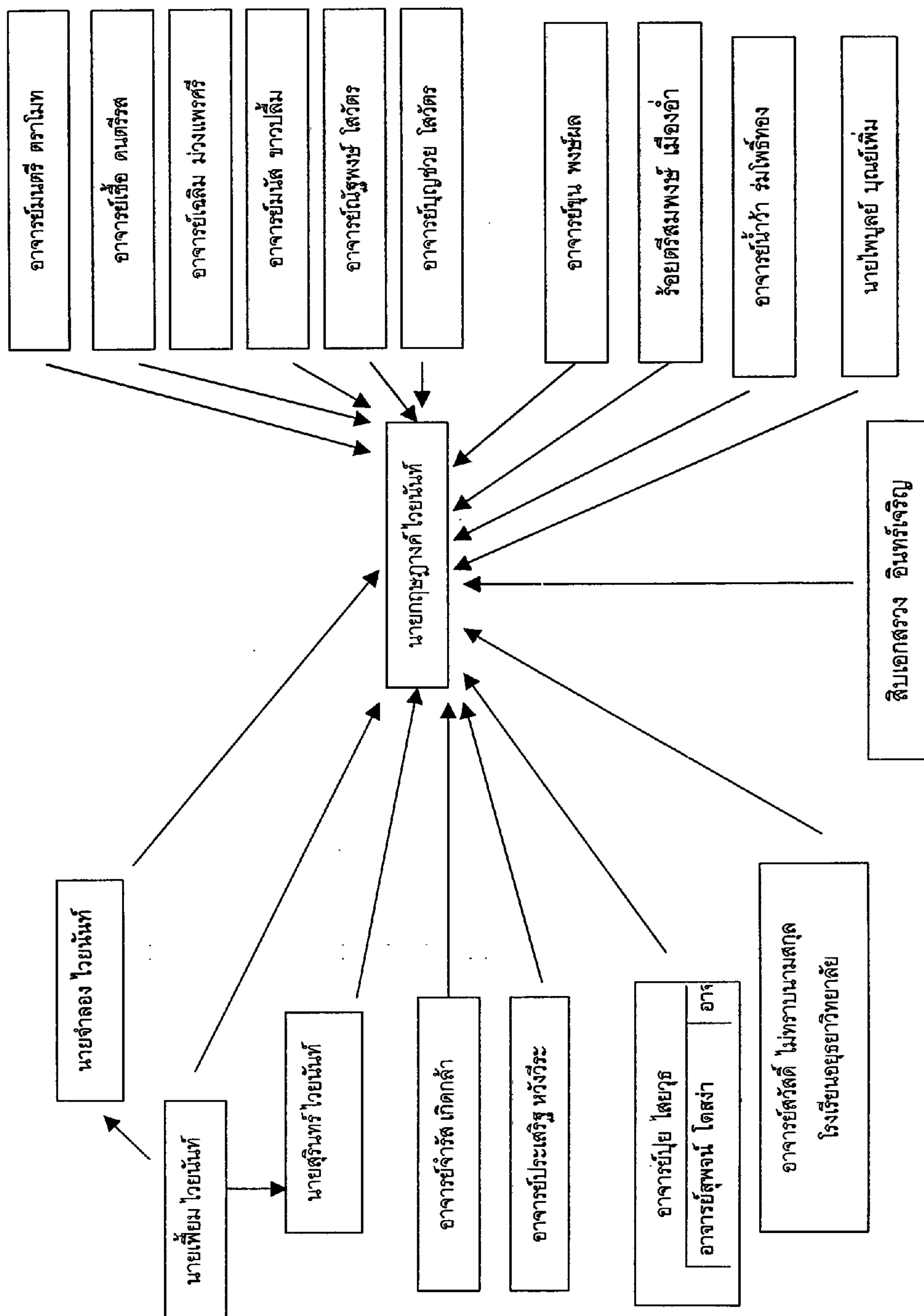
นายกฤษฏางค์มีพี่น้องทั้งหมด 6 คน ทุกคนจะได้รับถ่ายทอดการบรรเลงดนตรีจากบรรพบุรุษ ได้แก่

1. นายกฤษฏางค์ ไวยนันท์
2. นายสำรวม ไวยนันท์
3. นางสาวเรียม ไวยนันท์
4. นายสำราญ ไวยนันท์
5. นางสาวสุวรรณา ไวยนันท์
6. นายชูชาติ ไวยนันท์

ภรรยาชื่อ นางระวีทิwa ไวยนันท์ มีบุตร – ธิดา ทั้งหมด 2 คน

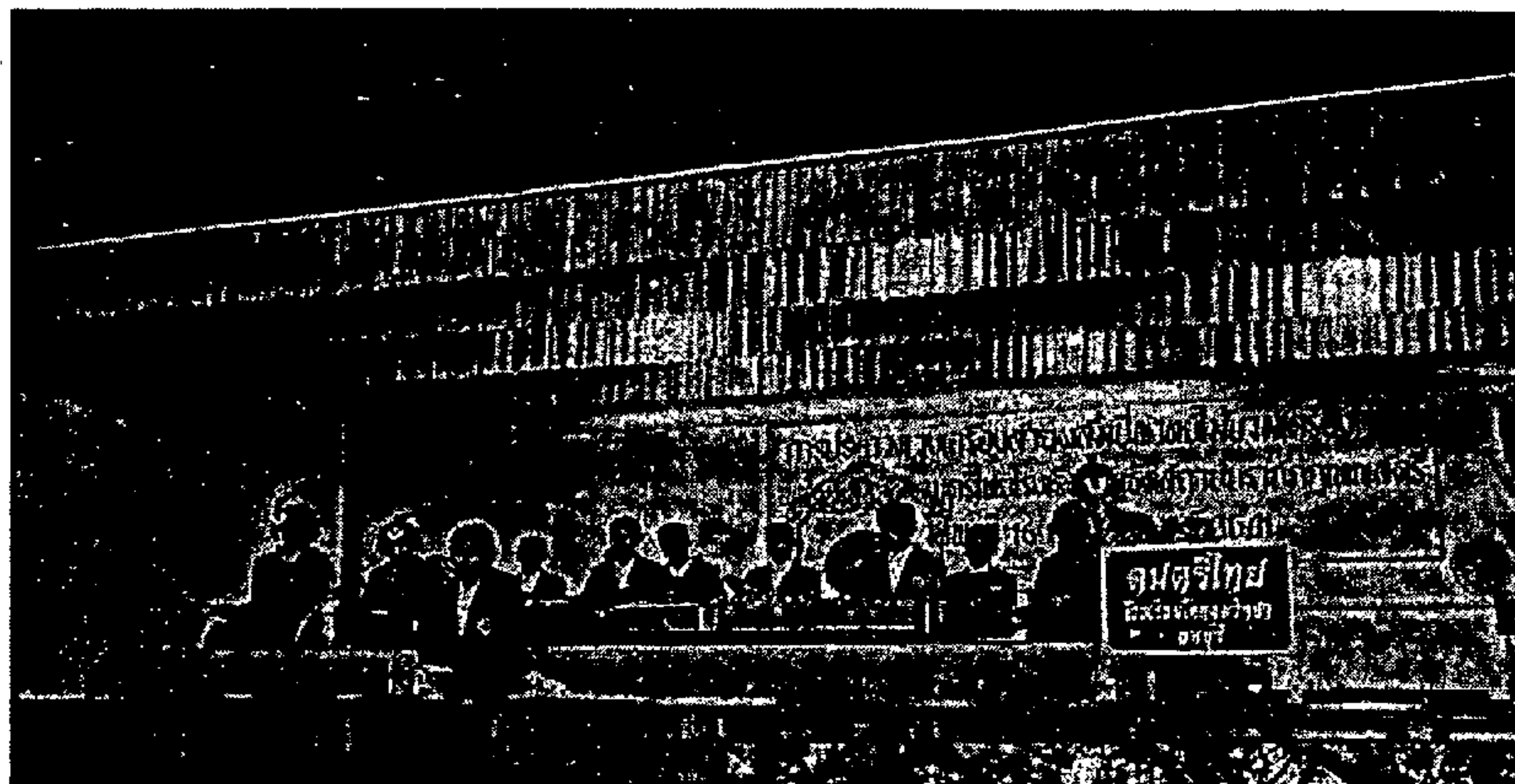
1. นายกฤษระวี ไวยนันท์ อายุ 20 ปี ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเอเซียอาคเนย์ (บรรเลงตะโพนประจำคณะศิษย์โคกตูม)
2. นางสาวภคินีนาฏ ไวยนันท์ อายุ 17 ปี กำลังเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยศิลปากร (นักร้องประจำคณะศิษย์โคกตูม)

ความเป็นมาของคณะศิษย์โคกตูม เริ่มเมื่ออาจารย์กฤษฏางค์จบการศึกษาระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และบรรจุเข้าทำงานในราชภัฏเทพสตรี เมื่อปี พ.ศ. 2525 ในขณะเดียวกัน ภรรยาสอนที่โรงเรียนโคกตูมวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนที่สร้างขึ้นใหม่ มีผู้บริหารที่ส่งเสริมดนตรีไทย ชุมชนบริเวณตำบลโคกตูมนี้ เป็นกลุ่มชาวบ้านที่อพยพมาจากลุ่มน้ำเจ้าพระยา จังหวัดอยุธยา สิงห์บุรี อ่างทอง โดยที่นำวัฒนธรรมของตนเองติดมาด้วย พื้นที่ดั้งเดิมถนนพหลโยธินที่เรียกกันว่าสามแยกนิคม จนถึงพัฒนา นิคม แต่ก่อนเป็นป่ารก จอมพลป. พิบูลสงครามมาจัดเป็นระเบียบเป็นที่ เป็นทาง แล้วเกณฑ์คนมาอยู่ วัฒนธรรมที่ตามมาก็คือ ปี่พาทย์มอญ ชาวบ้านละแวกนี้เข้ามาช่วยกันทำวงของโรงเรียนโคกตูม นำเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย และมโหรี บรรเลงตามงานต่างๆ เช่น ขึ้นบ้านใหม่ งานศพ งานบวชนาค เป็นวงมโหรี เด็ก ที่ให้บริการชาวบ้านเมื่อปี พ. ศ. 2529 ส่งประกวดวงเครื่องสาย มโหรี รางวัลตะโพนทองสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้รางวัลชนะเลิศ

จุดที่ทำให้เกิดความคิดที่เปลี่ยนแปลงคือ เมื่อเวลาชาวบ้านตาย อยากรู้ดนตรี อยากรู้หา
 ปี่พาทย์มอญ แต่ไม่มีเงิน ก็ขอความอนุเคราะห์ วงมโหรีของโรงเรียนไปบรรเลง ทำอย่างนี้เรื่อยมา จนเกิดความคิด
 คิดที่ว่า หากเราวงมโหรี ไปเล่นงานศพเป็นประจำเช่นนี้ อาจทำให้วัฒนธรรมดนตรีเกิดการไขว้เขว ในความรู้สึก
 ของชุมชน อาจทำให้คนในชุมชน รู้สึกว่า วงมโหรี บรรเลงเฉพาะงานอวมงคลเท่านั้น จึงทำให้เกิดความคิดที่
 จะเพิ่มเติมการบรรเลงดนตรี มอญ 2 โค้งแรก ที่เป็นจุดเริ่ม เกิดจากความบังเอิญ ที่นักศึกษาราชภัฏนำมา
 ให้ เป็นมอญที่เก่าแก่มาก ไม่มีลูกมอญ อาจารย์กฤษฎางค์ ต้องนำมาซ่อมแซมจากที่เป็นดนตรีประเภท
 เครื่องสายเพียงอย่างเดียว ต้องศึกษาปี่พาทย์มอญเพิ่มเติม และถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์

ลำดับ	รายนามักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายกฤษฎางค์ ไวยนันท์	44	ได้รอบวง(ปี่)	ข้าราชการ(ครู)	นักดนตรี
2	นายสมพร ชุมเพ็งพันธ์	25	ได้รอบวง	ครูอัตราจ้าง	นักดนตรี
3	นายอุเทน ปัญญา	21	ปี่	นักศึกษา	นักดนตรี
4	นายมานะ ยอดนิล	24	ระนาดเอก	ครู กทม.	นักดนตรี
5	นายรุ่งโรจน์ บัวลี	22	ระนาดเอก	นักดนตรี	-
6	นายรัตนชัย เกตุยา	19	ระนาดเอก	นักศึกษา	นักดนตรี
7	นายอิศรา บัวหิรัญ	16	ระนาดเอก	นักเรียน	นักดนตรี
8	นายปิยะ ชมราพ	25	ฆ้องวงใหญ่	ครู กทม.	นักดนตรี
9	นางขวัญเรือง ชมราพ	25	ฆ้องวงใหญ่	ครู กทม.	นักดนตรี
10	นางสาววรรณพร พรหมา	25	ฆ้องวงใหญ่	ครูอัตราจ้าง.	นักดนตรี
11	นายสุธน ไม้ทอง	22	ฆ้องวงใหญ่	นักศึกษา	นักดนตรี
12	นายบุญช่วย เจียมอยู่	21	ฆ้องวงใหญ่	นักศึกษา	นักดนตรี
13	นางสาวพรพรรณ แสงวดี	15	ฆ้องวงใหญ่	นักเรียน	นักดนตรี
14	เด็กชายชานาญ จันทรทิพย์	13	ฆ้องวงใหญ่	นักเรียน	นักดนตรี
15	นางสาวภคินีนาฏ ไวยนันท์	19	นักร้อง	นักศึกษา	นักดนตรี
16	นายถาวร ภาสตา	23	ฆ้องวงเล็ก	ครูอัตราจ้าง	นักดนตรี
17	เด็กชายวันชัย ขงวน	13	ฆ้องวงเล็ก	นักเรียน	นักดนตรี
18	นายกฤษระวี ไวยนันท์	20	ตะโพน	นักศึกษา	นักดนตรี
19	นายภาพิชิต เจียมอยู่	16	เปิงมางคอก	นักเรียน	นักดนตรี
20	นายอดิสร ล้อมทรัพย์	15	เปิงมางคอก	นักเรียน	นักดนตรี
21	นายปิยะ แสงทรัพย์	23	เครื่องหนัง	ครูอัตราจ้าง	นักดนตรี
22	เด็กชายศุภกิจ จันทรทิพย์	13	ฉิ่ง	นักเรียน	นักดนตรี
23	เด็กชายวัลลภ จันทรทิพย์	13	เครื่องกำกับ	นักเรียน	นักดนตรี
24	เด็กหญิงเอื้อมเดือน สมน้อย	13	จังหวะ เครื่องกำกับ จังหวะ	นักเรียน	นักดนตรี

ภาพประกอบ 55 คณะศิษย์โคกตูม

ภาพประกอบ 56 การบรรเลงดนตรีไทยของคณะศิษย์โคกตูมวิทยา

ภาพประกอบ 57 ศิษย์โลกดุม

ภาพประกอบ 58 เด็กนักเรียนพักรับประทานอาหารในระหว่างการซ้อมดนตรี

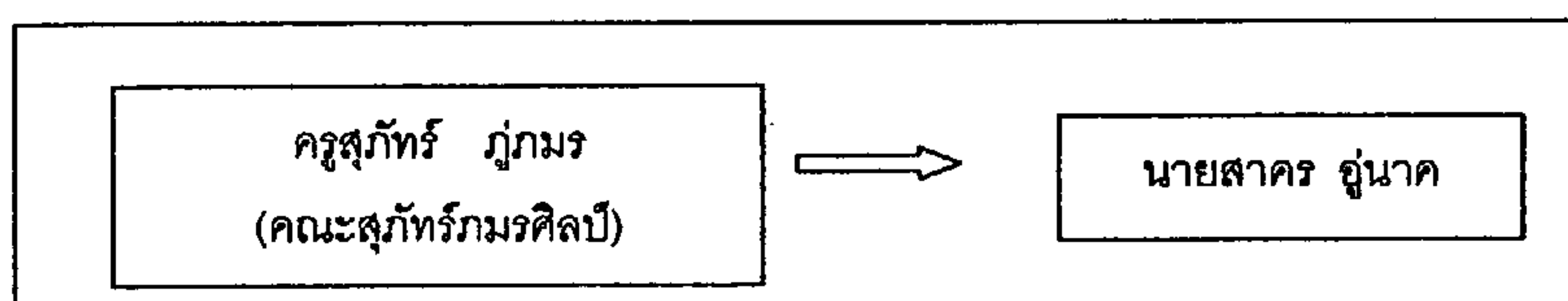
21. คณะสาคร – ช้อง อุ๋นาค

สถานที่ตั้งคณะ 60 หมู่ 3 ตำบลท้ายตลาด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ 09 – 7417532 , 01 – 2994388

หัวหน้าคณะชื่อ นายสาคร อุ๋นาค ภรรยาชื่อ นางช้อง อุ๋นาค

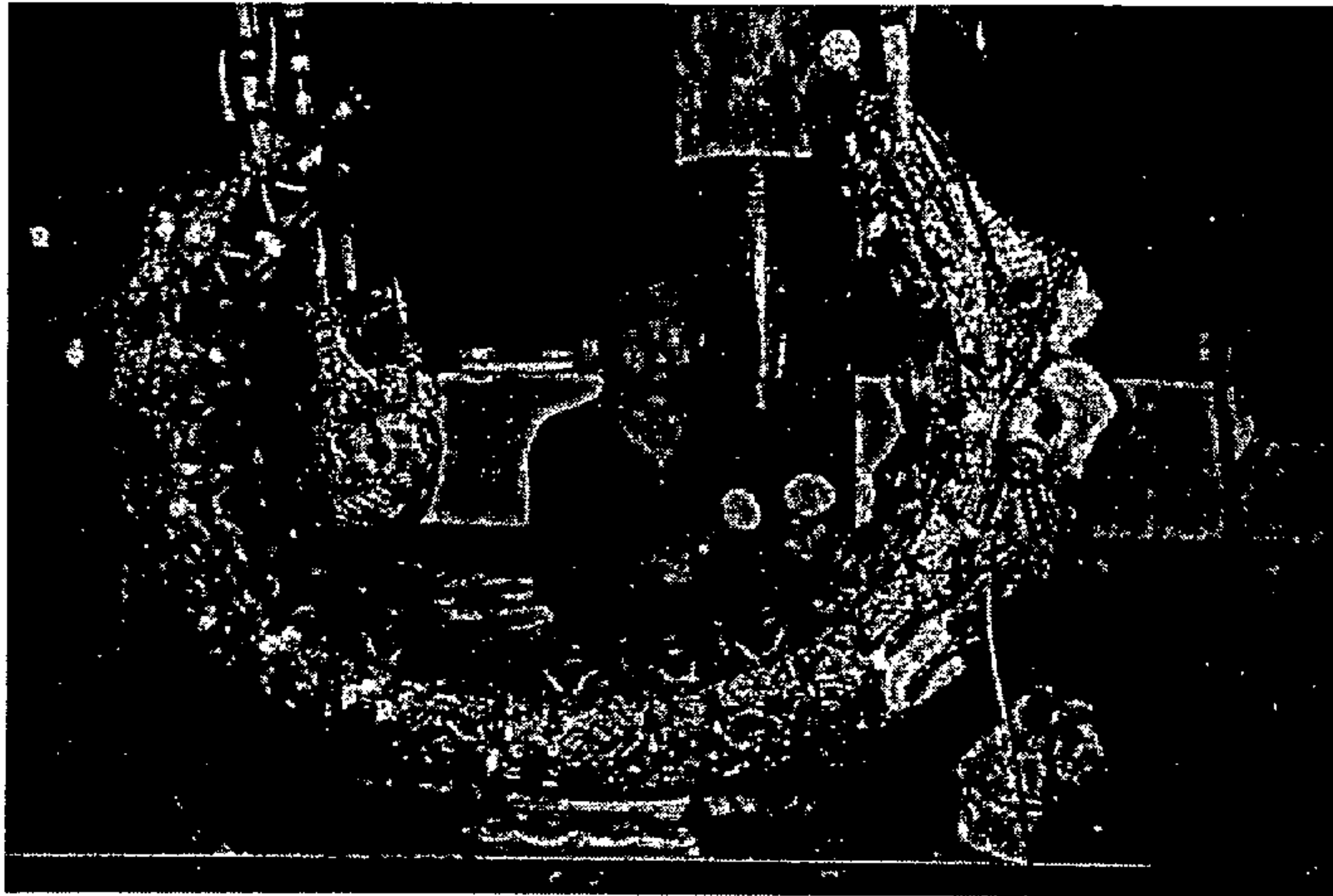
เกิดปี พ.ศ. 2482 อายุ 64 ปี เป็นคนลพบุรีโดยกำเนิด มีอาชีพหลักคือทำนา เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เล่นดนตรีตั้งแต่อายุ 12 ปี กับครูสุภัทร์ ภูภมร เคยเป็นสมาชิกในคณะสุภัทร์ ภมรศิลป์ สมัยนั้นนิยมปีพาทย์ไทย ตั้งคณะเป็นของตนเองในปี พ.ศ 2538 โดยตั้งเป็นคณะปีพาทย์มอญ เนื่องจากมีงานมากกว่าปีพาทย์ไทย นักดนตรีในวง โดยมากจะเป็นหลาน ภรรยาเป็นนักร้องประจำวง และตีเครื่องประกอบจังหวะ ได้ถ่ายทอดให้ลูกทั้ง 6 คน ตั้งแต่เล็ก เมื่อโตขึ้นลูกทั้ง 6 ไม่ได้นำมาใช้ประกอบอาชีพ เลย จึงมีแต่รุ่นหลานที่ยังคงจะสืบทอดต่อ

ภาพประกอบ 59 แผนภูมิการถ่ายทอดการบรรเลง คณะสาคร – ช้อง อุ๋นาค

ลำดับ	รายนามักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายฐานา เถาหิรัญ	18	ระนาดเอก	นักเรียน	นักดนตรี
2	นายบุญเลิศ กกกกลิ่น	56	ระนาดทุ้ม	ทำนา	นักดนตรี
3	นางสาวสุธิดา นนทกลิ่น	16	ฆ้องวงใหญ่	นักเรียน	นักดนตรี
4	เด็กชายนิรุต ยอดศิลป์	14	ฆ้องวงใหญ่	นักเรียน	นักดนตรี
5	เด็กหญิงนุสรา พรหมดี	14	ฆ้องวงใหญ่	นักเรียน	นักดนตรี
6	นายสุเทพ บุญหนัก	32	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
7	นายวิษณุ แจ่มพันธ์ุ	26	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
8	นายวีระ มาลัย	28	เปิงมางคอก	นักดนตรี	-
9	นายพินิต อ่ำอ่อน	20	ตะโพนมอญ	นักดนตรี	-
10	ร.ต. เพื่อน ผลเกตุ	67	ปี่	ราชการบ้านาญ	นักดนตรี
11	นายสาคร อุ๋นาค	60	ฆ้องวงเล็ก	นักดนตรี	-
12	นางช้อง อุ๋นาค	57	ฉิ่ง	นักดนตรี	-

ตาราง 18 รายนามักดนตรีคณะสาคร – ช้อง อุ๋นาค

ภาพประกอบ 60 การบรรเลงปีพาทย์มอญคณะสาคร – พ้อง อุ๋นาค

22. คณะไพเราะบรรเลง

หัวหน้าคณะชื่อ นายสงกรานต์ ไพเราะ

สถานที่ตั้งคณะ 2 หมู่ 2 ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ 01-7926413 หัวหน้าคณะชื่อ นายสงกรานต์ ไพเราะ

บิดา ชื่อ นายประยูร ไพเราะ มารดาชื่อ นางเข็ม ไพเราะ

เกิดวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2512 อายุ 34 ปี มีพี่น้องทั้งหมด 4 คนได้แก่

1. นายสมยศ ไพเราะ (ทำฟาร์มกุ้ง)
2. นายสมชาย ไพเราะ (ทำงานบริษัทการบินไทย)
3. นายสงกรานต์ ไพเราะ (ครู และหัวหน้าคณะไพเราะบรรเลง)
4. นางสาวกิ่งแก้ว ไพเราะ (ทำงานบริษัท)

สมรสกับ นางนพรัตน์ ไพเราะ มีบุตร 1 คน ชื่อ เด็กชาย ปรรัฐกร ไพเราะ อายุ 6 เดือน จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี และจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากสถาบันพัฒนศิลป์ เทคโนโลยีสยามมณฑล

ไพเราะบรรเลงเริ่มกำเนิดขึ้นจากจังหวัดสิงห์บุรี โดยมีนาจัต ไพเราะ (ปู่) เป็นผู้ตั้งขึ้น และมีการสืบทอดมาถึงรุ่นลูก คือนายประยูร ไพเราะ (พ่อ) และรุ่นหลานคือนายสงกรานต์ ไพเราะ ซึ่งมาตั้งรกรากที่เมืองลพบุรี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2536 โดยเริ่มจากการรับงานทั่วๆ ไป เป็นหัวหน้าคณะด้วยการการเช่าเครื่องจาก วงอื่น โดยชักชวนเพื่อน รุ่นพี่และรุ่นน้อง เล่นประจำในวง และเมื่อมีเงินมากขึ้นจึงซื้อเครื่องดนตรีสะสมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นายสงกรานต์ เริ่มเรียนฆ้องวงใหญ่เป็นชิ้นแรก กับนายประยูร ไพเราะ (พ่อ) ตั้งแต่ อายุ 6 ปี และเรียนระนาดทุ้มกับนายวิน ไพเราะ (น้องของปู่จัต) และนายจรัส ไพเราะ (พี่ชายของพ่อ) ควบคู่ไปด้วย

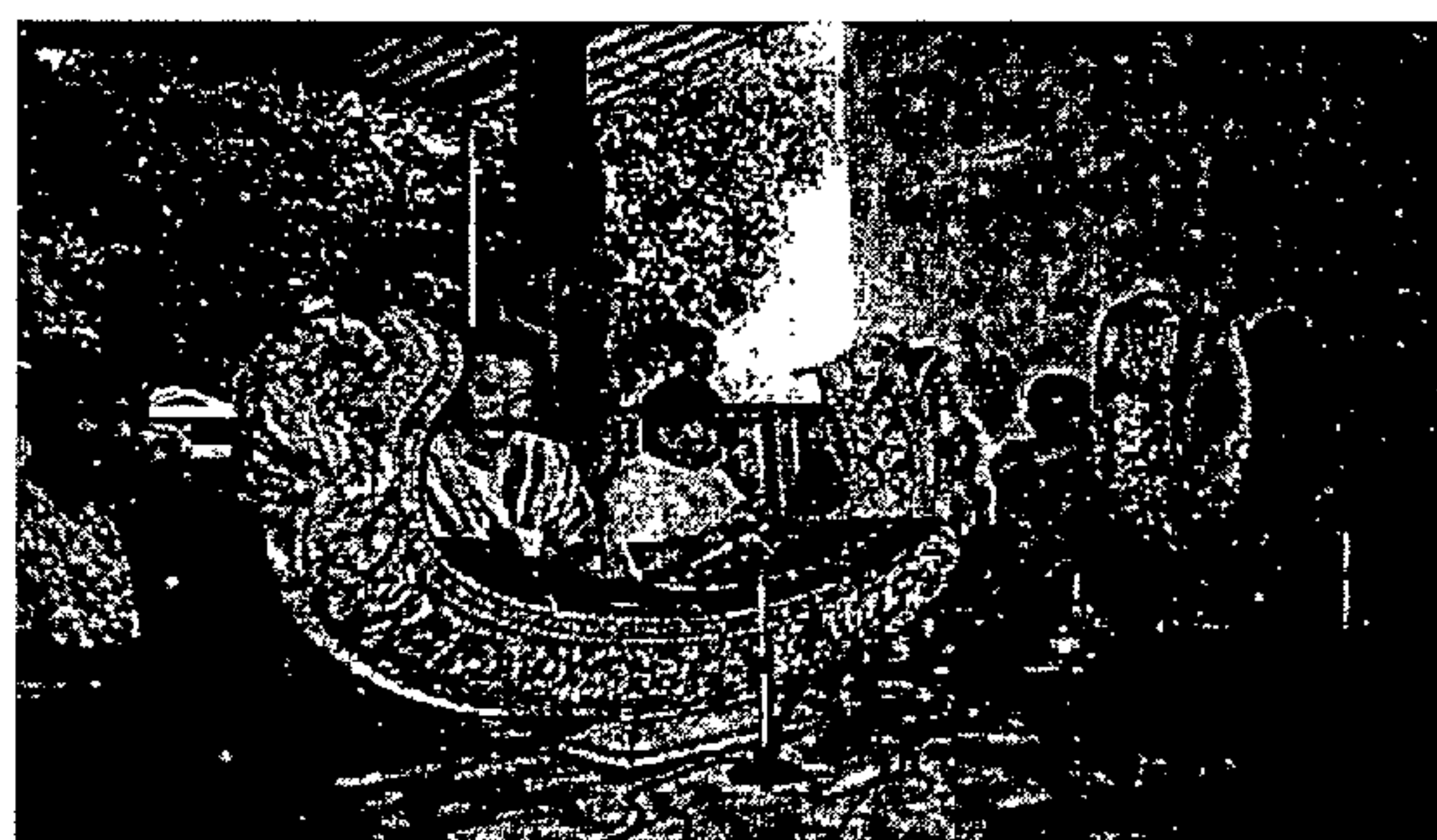
เมื่อนายสงกรานต์เข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในวิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี ได้มีโอกาสต่อเพลง ที่ใช้ประกอบการแสดงละคร และเพลงระบำเพิ่มขึ้น ต่อเพลงกับอาจารย์ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น ในระดับชั้นอนุปริญญาตรี เรียนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ ต่อเพลงกับอาจารย์เจียบ ไสวัตร อาจารย์ลำยอง ไสวัตร อาจารย์จิรัส อัจฉรงค์

เมื่อเข้าทำงานที่วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี จึงมีโอกาสต่อเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงจากอาจารย์สมชาย ดุริยประณีต เมื่อได้เข้ามาทำงานที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี เกิดความเลื่อมใสศรัทธา นายสรวง อินทรเจริญ ศิลปินอาวุโส จึงถือพาน ข้าว ดอก ดอกไม้ กราบขอเป็นลูก และให้วิชาความรู้ทางด้านดนตรีเรื่อยมา

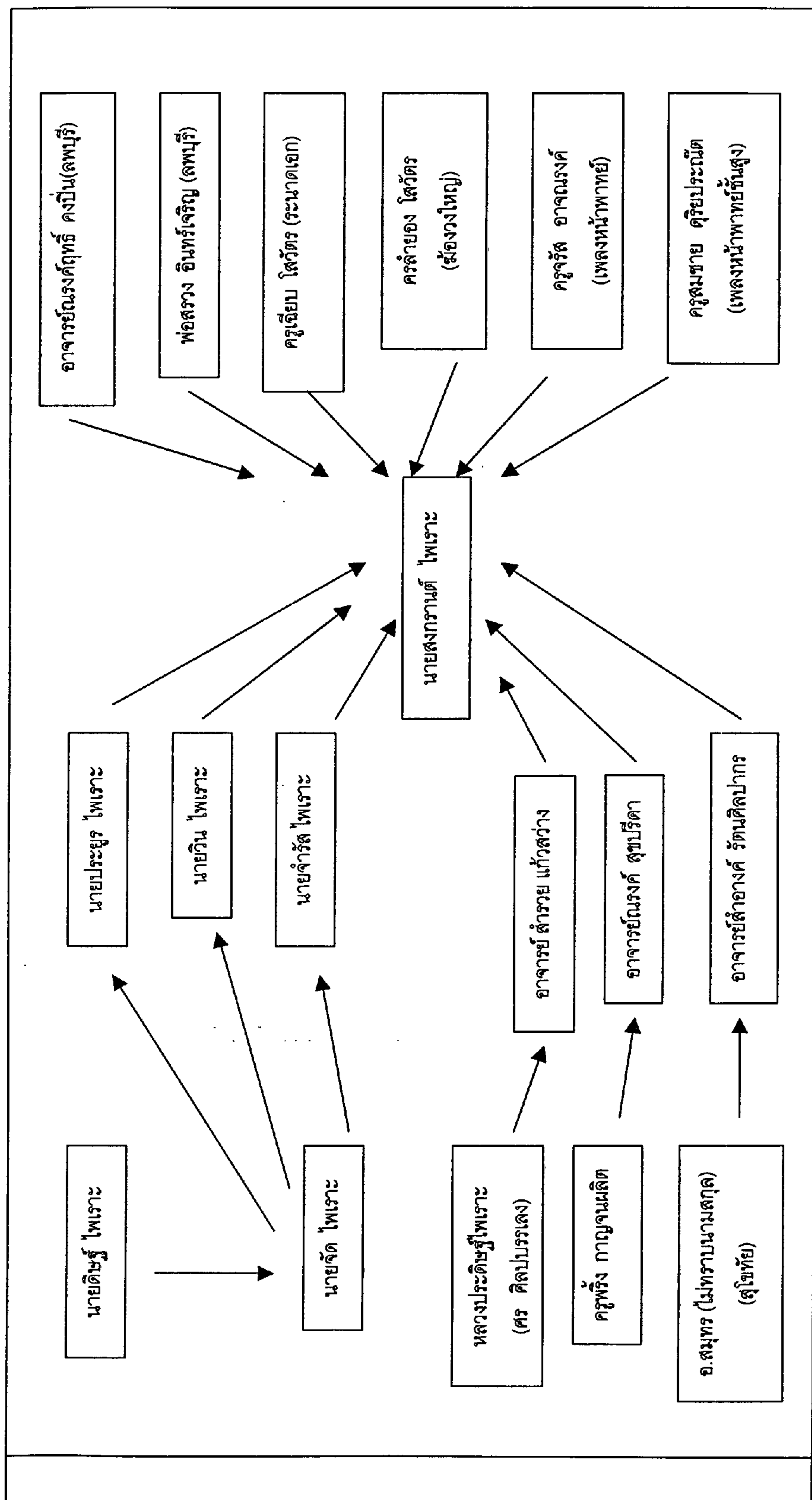
ปัจจุบันนำวิชาความรู้ที่ได้รับมาประกอบอาชีพ และถ่ายทอดให้กับศิษย์ในโรงเรียนวินิตศึกษาในพระบรมราชูปถัมภ์ และที่สถาบันอื่นด้วย นอกจากนั้นยังเห็นอาจารย์สงกรานต์บรรเลงอยู่ในพิธีสำคัญของชาวจังหวัดลพบุรี เช่น งานบวงสรวงพระนารายณ์ งานไหว้ครูต่างๆ ปัจจุบันมีการพัฒนา วงดนตรีของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

ลำดับที่	รายนามนักเรียน	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายสงกรานต์ ไพเราะ	34	ได้รอบวง (ระนาดเอก)	ครู	นักเรียน
2	นายมนัส โพธิ์ระยา	34	ได้รอบวง	นักเรียน	
3	นายณรงค์ สุขปรีดา	65	ได้รอบวง	ทำนา	นักเรียน
4	นายศิวาวุธ กฤษณากรชัย	15	ระนาดเอก	นักเรียน	นักเรียน
5	นายนารถ พวงสายหยุด	53	ระนาดทุ้ม	นักเรียน	
6	นายสอาด งามพัทตร์	40	ปี	ทำนา	นักเรียน
7	นายมนัส ยี่ทอง	34	ปี, ข้องวงใหญ่	นักเรียน	
8	นายประยูร ไพเราะ	69	ข้องวงใหญ่	นักเรียน	
9	นายชาญ วิงวอน	53	ข้องวงใหญ่	นักเรียน	
10	นายธีระพงษ์ สุขภัทร	16	ข้องวงเล็ก	นักเรียน	นักเรียน
11	นายณัฐพงษ์ แสงทอง	15	ฉิ่ง	นักเรียน	นักเรียน
12	นายวิจารณ์ วิงวอน	34	เครื่องหนัง	นักเรียน	
13	นายจิระศักดิ์ สมทรง	15	เครื่องหนัง	นักเรียน	นักเรียน
14	นายเชิด วิบูลย์	19	เครื่องหนัง	นักเรียน	

ตาราง 18 รายนามนักเรียนคณะไพเราะบรรเลง

ภาพประกอบ 61 การบรรเลงปี่พาทย์มอญคณะไพเราะบรรเลง

23. คณะแนวทอการดนตรี

หัวหน้าคณะ ชื่อ นายบุญมี ชื่นอารมณ

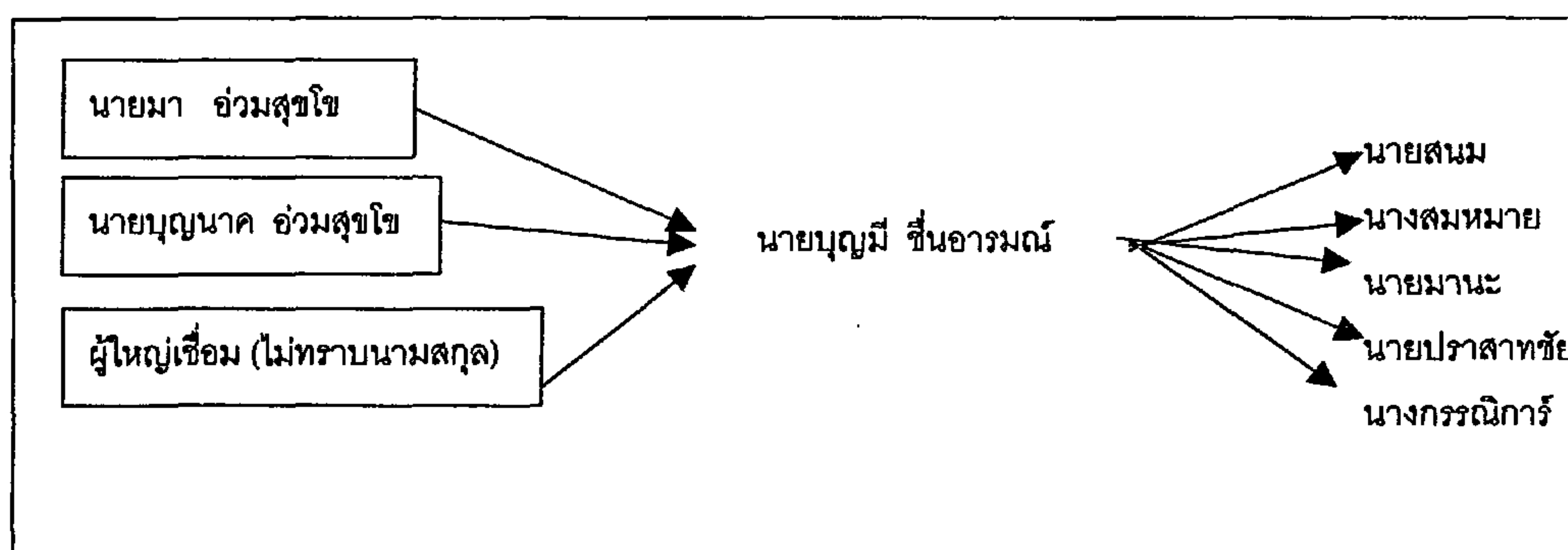
สถานที่ตั้งคณะ 64 / 1 ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ 01 – 3069130

มีบุตร – ธิดา ทั้งหมด 5 คน ได้แก่

1. นายสนม ชื่นอารมณ (เป็นนักดนตรีประจำคณะแนวทอการดนตรี)
2. นางสาวสมหมาย ชื่นอารมณ (ภรรยา)
3. นายมานะ ชื่นอารมณ (หัวหน้าคณะช่างน้อยการดนตรี)
4. นายปราสาทชัย ชื่นอารมณ (เป็นนักดนตรีประจำคณะแนวทอการดนตรี)
5. นางกรรณิการ์ ชื่นอารมณ (แม่บ้าน)

นายบุญมี บ้านเกิดอยู่อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี เริ่มฝึกหัดดนตรีตั้งแต่อายุ 13 ปี กับนายมา อ่วมสุขโข (ตา) ระหว่างนั้นได้มีโอกาสร่วมบรรเลงอยู่ในคณะของนายมาด้วย หลังจากที่นายมา เสียชีวิต จึงได้ต่อเพลงเพิ่มจากนายบุญนาค อ่วมสุขโข (น้าชาย) และผู้ใหญ่เชื้อม (ไม่ทราบนามสกุล) และได้มาถ่ายทอดให้กับรุ่นลูกทุกคน แต่ที่ใช้ประกอบอาชีพในปัจจุบันเหลือเพียงบุตรชาย คือ นายสนม นายมานะ และนายปราสาทชัย ชื่นอารมณ เมื่อ พ.ศ. 2540 เดินทางมาจากบ้านหมอ สระบุรี มาเข้าบ้านอยู่ที่เมืองลพบุรี โดยติดตามมากับลิเกคณะเกียรตินิยม และเริ่มใช้ชื่อคณะแนวทอการดนตรีเรื่อยมา นักดนตรีด้วยกันส่วนใหญ่จะรู้จักในนามคณะ “นายแมว” และคณะของลูกชาย “นายช่าง” ซึ่งใช้นักดนตรีคนเดียวกัน เพียงแต่รับงานคณะที่เท่านั้น ปัจจุบันรับบรรเลงดนตรีประกอบนาฏดนตรี(ลิเก) ทั่วไป เช่น ลิเกคณะไชเล่ ชาตริก(ลพบุรี) ลิเกคณะทิวา เทวินทร์(ลพบุรี) ลิเกคณะพรพิมล มณฑนศิลป์(นครนายก) แต่ไม่ผูกขาดกับคณะใด แล้วแต่คณะลิเกจะว่าจ้างหรือติดต่อมา นักดนตรีในคณะ จะเป็นลูก หลานและเครือญาติ ถ้าจำนวนนักดนตรีไม่เพียงพอ จะมีการยืมตัวจากวงอื่นเหมือนกัน

ภาพประกอบ 63 การถ่ายทอดการบรรเลง คณะแนวทอการดนตรี

ลำดับที่	รายนามักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายบุญมี ชื่นอารมณ์	60	ได้รอบวง	ทำนา	นักดนตรี
2	นายปราสาทชัย ชื่นอารมณ์	28	ได้รอบวง	ทำนา	นักดนตรี
3	นายจตุพร สนใจ	63	ปี่	ข้าราชการ	นักดนตรี
4	นายสนม ชื่นอารมณ์	41	ระนาดเอก	นักดนตรี	-
5	นายประกิต บุญศรีภักดิ์	29	ระนาดเอก	นักดนตรี	-
6	นายสมเกียรติ สุขนุ้ม	26	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
7	นางสาวสมรัก อาลัยสุข	19	ฆ้องวงใหญ่	นักศึกษา	นักดนตรี
8	นายเชิงชาย โตมา	49	ตะโพน	นักดนตรี	-
9	นายเชิงชาย บุญศรีภักดิ์	18	เปิงมางคอก	นักศึกษา	นักดนตรี

ตาราง 20 รายนามักดนตรีคณะแมวทองการดนตรี

ภาพประกอบ 64 นายบุญมี ชื่นอารมณ์ หัวหน้าคณะแมวทองการดนตรี

24. คณะช่างน้อยการดนตรี

หัวหน้าคณะชื่อ นายมานะ ชื่นอารมณ์

สถานที่ตั้งคณะ 205 ซอยโกษาปาน ต.ทะเลชุบศร อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ 01 – 8166587

บิดาชื่อ นายบุญมี ชื่นอารมณ์ มารดา ชื่อ ทองหล่อ ชื่นอารมณ์

เกิดวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2511 ปัจจุบันอายุ 35 ปี

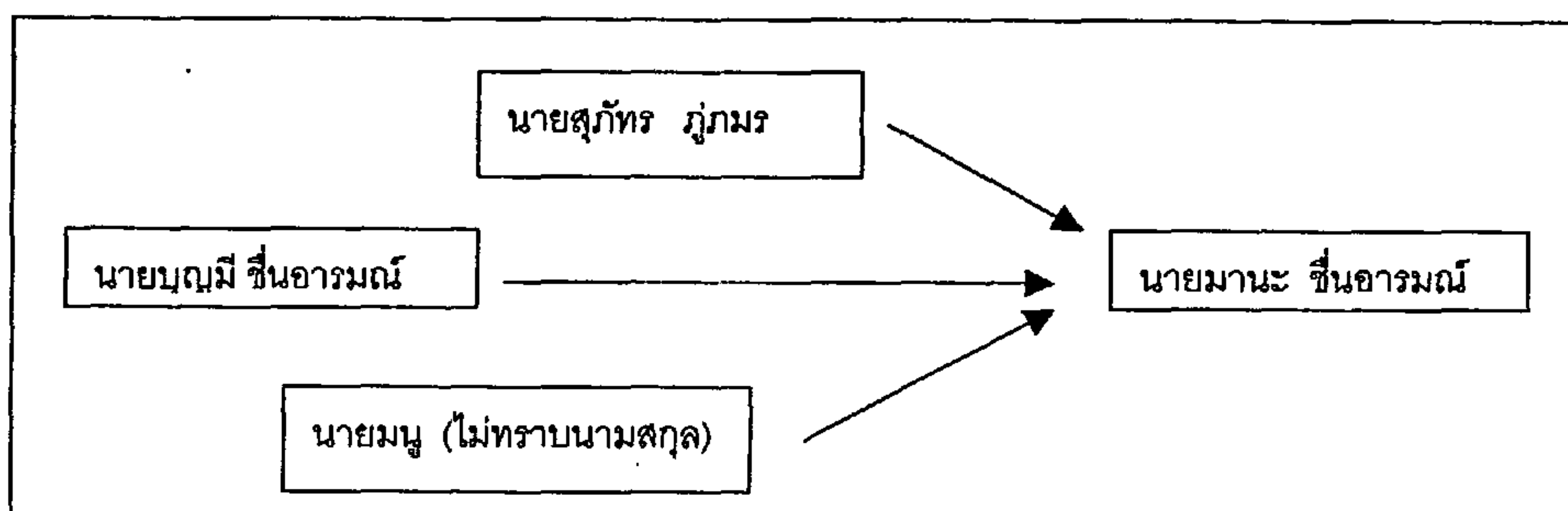
ภรรยา ชื่อ นางยุพิน เชื้อนแก้ว

บุตรบุญธรรม 2 คน ชื่อ

1. นางจาริณี คงแสง ไม่ได้บรรเลงดนตรีไทย
2. นายวีรพงษ์ ถล่ำ มีความสามารถทางด้านดนตรีไทย

เริ่มฝึกหัดดนตรีไทยเมื่ออายุประมาณ 12 ปี กับนายบุญมี ชื่นอารมณ์ ผู้เป็นบิดา เครื่องดนตรีชิ้นแรกที่เริ่มฝึกหัดคือฆ้องวงใหญ่ เรียนจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโคกใหญ่ จังหวัดสระบุรี เมื่ออยู่วัยเด็กไปงานบรรเลงดนตรีกับบิดาเสมอ และได้ส่งนายมานะ ไปฝึกหัดจากนายมนู (ไม่ทราบนามสกุล) เพิ่มเติม ไปอาศัยอยู่ที่บ้าน จนสามารถบรรเลงดนตรีออกงานได้อย่างดี จึงกลับมาบรรเลงดนตรีในคณะของนายบุญมี ชื่นอารมณ์

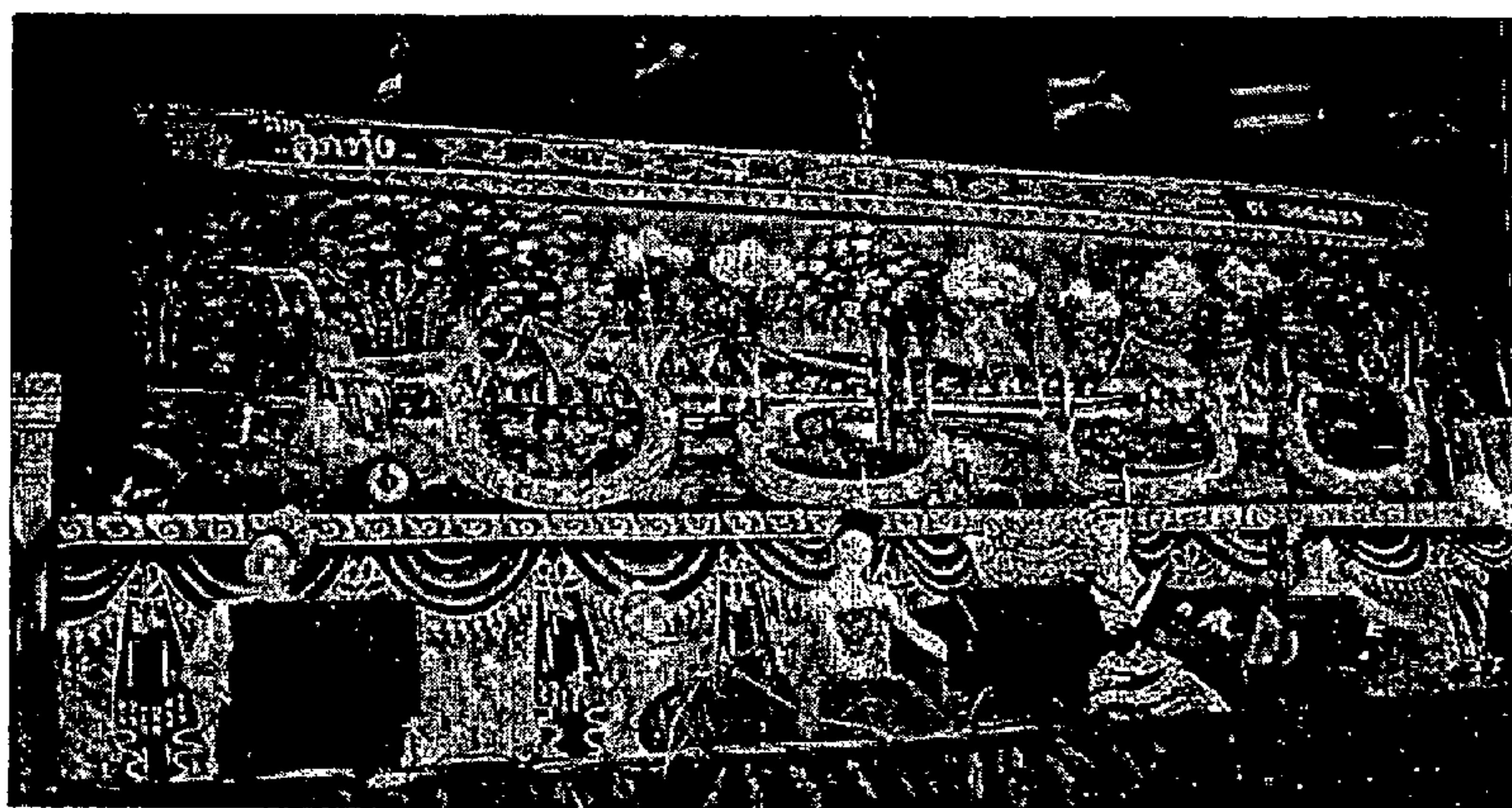
เดินทางเข้ากรุงเทพฯ ตั้งแต่อายุ 16 ปี เริ่มบรรเลงประกอบลิเกคณะเพชร พรชัย เมื่ออายุ 32 ปี จึงออกมาจากคณะของบิดา ก่อตั้งคณะเองจนถึงปัจจุบัน

ภาพประกอบ 65 การถ่ายทอดการบรรเลงของนายมานะ ชื่นอารมณ์

ลำดับที่	รายนามนักดนตรี	อายุ	เครื่องมือนำ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายสิงห์ทอง ร้องรำ	36	ระนาดเอก	นักดนตรี	-
2	นายมานะ ชื่นอารมณ์	36	เครื่องหนัง	นักดนตรี	-
3	นายวิรพงษ์ ถล่ำ	21	ได้รบบวง	นักศึกษา	นักดนตรี
4	นายสุพัทธา ผดุงสุข	28	ได้รบบวง	รับราชการ	นักดนตรี
5	นายทัศนัย ทวีชัยบางยาง	30	ปี่	รับราชการ	นักดนตรี
6	นายศุภชัย โตมา	22	เครื่องกำกับจังหวะ	นักดนตรี	-
7	นายศิริศักดิ์ เกษยา	18	ฆ้องวงใหญ่	นักศึกษา	นักดนตรี
8	นายศราวุฒิ เกษยา	18	ระนาดทุ้ม	นักศึกษา	-
9	นายประสงค์ จันทะพันธ์	22	เครื่องหนัง	รับราชการ	-

ตาราง 21 รายนามนักดนตรีคณะช่างน้อยการดนตรี

ภาพประกอบ 66 นายมานะ ชื่นอารมณ์ หัวหน้าคณะช่างน้อยการดนตรี

25. คณะดอกอ้อ ส.ดาวรุ่ง

หัวหน้าคณะชื่อ นายครรชิต ดาวทอง

สถานที่ตั้งคณะ 28 /13 ตำบลท่าหิน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000

เบอร์ติดต่อ 06 – 0360087

บิดา ชื่อ นายอู๊ด ดาวทอง มารดาชื่อ นางบุญทิ้ง ดาวทอง

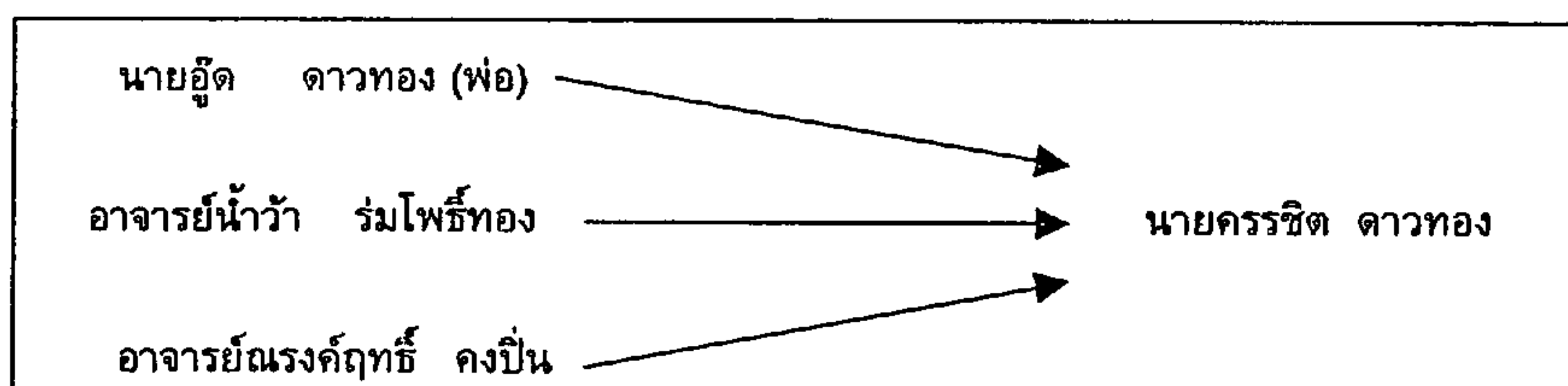
เกิดวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2514

ภรรยาชื่อ นางสาวราณี ดาวทอง มีบุตร – ธิดา ทั้งหมด 2 คน คือ

1. เด็กชาย ราชันย์ ดาวทอง อายุ 6 ปี

2. เด็กหญิงสุพัชชา ดาวทอง อายุ 2 เดือน

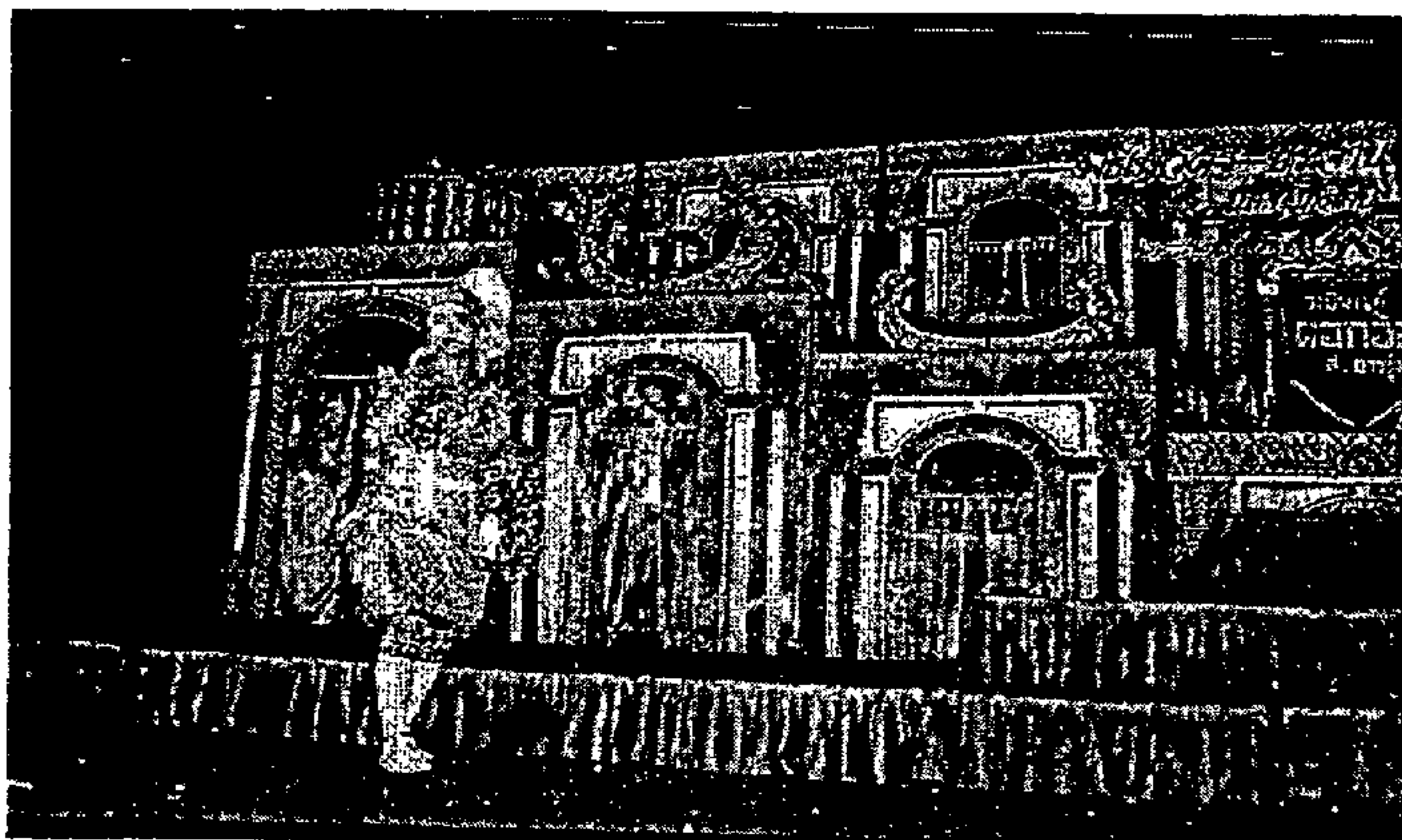
เป็นคนลพบุรีโดยกำเนิด ความเป็นมาของชื่อวง คือ ดอกอ้อเป็นชื่อเล่นที่เรียกกันตั้งแต่วัยเด็ก ส่วนชื่อคณะ ส. ดาวรุ่ง เป็นชื่อคณะของพ่ออู๊ด ดาวทอง เมื่อสมัยที่พ่อมีชีวิตอยู่ ส.ดาวรุ่งเป็นคณะที่มีความนิยมสูงพอสมควร นายครรชิต เริ่มเรียนดนตรีจากนายอู๊ด ดาวทอง (พ่อ) จนเข้าเรียนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี จึงได้มีโอกาสต่อเพลง กับอาจารย์น้ำว่า ร่มโพธิ์ทอง และอาจารย์ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จึงออกมาทำงานอยู่ในคณะ ส. ดาวรุ่ง ทำให้ได้ประสบการณ์จากการ พ่อเสียชีวิตเมื่อปี พ.ศ. 2539 จึงใช้ดอกอ้อ ส.ดาวรุ่งตั้งแต่นั้นมา

ภาพประกอบ 67 แสดงการถ่ายทอดการบรรเลง คณะดอกอ้อ ส. ดาวรุ่ง

ลำดับที่	รายนามักดนตรี	อายุ	เครื่องมือ	อาชีพประจำ	อาชีพเสริม
1	นายครรชิต ดาวทอง	34	ระนาดเอก	นักดนตรี	-
2	นายเอกชัย ดาวทอง	32	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
3	นายมนี ยังสวัสดิ์	42	ปี่	นักดนตรี	-
4	นายทวีชัย อยู่เย็น	39	ระนาดทุ้ม	นักดนตรี	-
5	นายธงชัย ดาวทอง	18	ฆ้องวงใหญ่	นักดนตรี	-
6	นายฉัตรชัย ขลิบเงิน	34	เครื่องหนัง	นักดนตรี	-
7	นายนพดล ทองชื่น	15	เครื่องหนัง	นักดนตรี	-
8	นายมานะ พิภูลงาม	27	ฆ้องวงเล็ก	นักดนตรี	-
9	นายศรัณยู เข้มงาม	25	ฉิ่ง	นักดนตรี	-
10	นายเสกสรร แจ่มแจ้ง	25	เครื่องหนัง	นักดนตรี	-

ตาราง 22 รายนามักดนตรีคณะดอกอ้อ ส. ดาวรุ่ง

ภาพประกอบ 68' การบรรเลงปี่พาทย์มอญคณะดอกอ้อ ส. ดาวรุ่งประกอบลิเกคณะทิวา เทวินทร์

4.2.1 การบริหารคณะ

คณะดนตรีไทยทั้ง 25 คณะนั้น เป็นคณะดนตรีไทยที่บริหารโดยบุคคล ที่รับบรรเลงดนตรีปี่พาทย์ไทยและ ปี่พาทย์มอญ เป็นอาชีพหลัก อีกทั้งยังดำเนินการในรูปของการฝึกสอนดนตรี และที่อยู่อาศัย โดยมีเจ้าของคณะมีฐานะเป็นครู - ลูกศิษย์ พ่อ - ลูก พี่ - น้อง ซึ่งเจ้าของคณะจะอำนวยการเกี่ยวกับการใช้จ่ายส่วนตัว ที่อยู่อาศัย อาหาร และสิ่งของที่จำเป็น ตลอดจนวิชาความรู้เกี่ยวกับการบรรเลงดนตรีไทย รวมถึงการดูแลรักษา การจัดเก็บเครื่องดนตรี เป็นต้น

คณะดนตรีไทยแต่ละคณะ ในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยมากจะเป็นเครือญาติ และมีตรสหาย หัวหน้าคณะแต่ละคณะจะมีการบริหารคณะคล้ายคลึงกัน โดยมากคณะดนตรีจะเป็นคณะปี่พาทย์เก่าแก่ ตั้งแต่บรรพบุรุษ สมัยก่อนมีสมาชิกในคณะที่สามารถแบ่งได้หลายวง อาทิ เช่น คณะหลวง จันทรเทียนจะมีพี่ชายคือนายสวัสดิ์ จันทรเทียนเป็นนักดนตรีและมีวงปี่พาทย์เก่าแก่ มีศิษย์มากมายปัจจุบันสมาชิกได้แยกย้ายกันไปก่อตั้งวงใหม่ คือคณะศรีหมึกบริการ คณะศราพรไชว เป็นต้น

คณะดนตรีไทยเก่าแก่ที่เกิดขึ้นจากบรรพบุรุษ อาทิเช่น คณะสนับ วังวอน คณะไพเราะบรรเลง คณะหลวง จันทรเทียน คณะสรวง อินทร์เจริญ คณะดอกอ้อ ส.ดาวรุ่ง คณะโจ่ง คงนิ่ม ฯลฯ ปัจจุบันหัวหน้าแต่ละคณะจะนำการบริหารคณะของนักดนตรีเก่าแก่มาปรับใช้ให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน หัวหน้าคณะจะคอยดูแลความเรียบร้อย บริหารคณะทั้งด้านบุคคล คือนักดนตรี ซึ่งจะมีหน้าที่บรรเลงประกอบการพิธีกรรมทางศาสนา เช่น ในพิธีเทศน์มหาชาติ พิธีทำบุญเลี้ยงพระ และบรรเลงประกอบพิธีการเกี่ยวกับชีวิต เช่น พิธีบวชนาค พิธีแต่งงานและพิธีศพ งานเทศกาล ซึ่งทำให้เกิดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนด้วย

4.2.1.1 การติดต่องาน

คณะดนตรีไทยทั้ง 25 คณะนั้นจะมีการติดต่องาน 2 ลักษณะคือ

1. ลักษณะเข้ามาติดต่อบ้าน หรือสถานที่ทำงานโดยตรง เจ้าภาพที่รู้จักมักคุ้นโดยมาก ถ้ารู้จักบ้าน ก็จะเข้าไปติดต่องานด้วยตนเอง ถ้าไม่รู้จักที่อยู่ ก็จะใช้วิธีโทรศัพท์จากนามบัตรที่ได้รับหรือจากคำบอกเล่าของบุคคลอื่น จากการสัมภาษณ์หัวหน้าคณะ มีผู้ที่เคยไปงานศพ งานบวช หรืองานต่างๆ ของเจ้าภาพคนอื่นที่มีวงดนตรีไทยไปเล่น เมื่อถึงคราวที่คนนี้ได้เป็นเจ้าภาพบ้าง ก็จะนึกถึงเมื่อครั้งที่ไปงานของเจ้าภาพคนนั้น จึงมีการเสาะหา ถามหาจากเจ้าภาพคนก่อนได้

2. ลักษณะโทรศัพท์เข้ามาติดต่อ เจ้าภาพบางคนอาจจะไปที่บ้านแต่ไม่พบ โดยมากจะมีป้ายชื่อคณะและเบอร์โทรศัพท์ติดอยู่ เจ้าภาพจะใช้วิธีถามรายละเอียดและตอรองราคา ได้จากโทรศัพท์ ปัจจุบันนี้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนประกอบหนึ่งในการดำเนินชีวิต เครื่องมือสื่อสาร เป็นส่วนสำคัญ ในการติดต่องาน เป็นการอำนวยความสะดวก นายวิชา แสงอรุณ (หัวหน้าคณะนิดน้อย แสงอรุณ) เล่าว่า "เมื่อก่อนไม่มีโทรศัพท์ จะไปงานแต่ละครั้งก็ต้องเดินไปตามคันนา ตะโกนไปทั่วว่าพรุ่งนี้จะมีงานให้เตรียมตัว มาพบกันที่บ้านนิดน้อยตอน เช้า เก้าโมง กว่าจะบอกครบวงก็ปาไปครึ่งก่อนวัน เดียวนี้มีโทรศัพท์ เจ้าภาพคนใดสนใจก็แจนนามบัตรแล้วเขาก็จะติดต่อมา" ปัจจุบันเครื่องมือสื่อสาร ประเภท โทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์บ้าน ถือเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกต่อนักดนตรีทุกคน

4.2.1.2 การรับงาน

คณะดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี แบ่งประเภทของการรับงานได้ 3 ประเภท

1. บรรเลงประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น พิธีเทศน์มหาชาติ พิธีทำบุญเลี้ยงพระในงานมงคล พิธีไหว้ครูดนตรีไทย

2. บรรเลงประกอบพิธีการเกี่ยวกับชีวิต เช่น พิธีแต่งงาน พิธีบวช และพิธีศพ

3. บรรเลงประกอบนาฏดนตรี (ลิเก) เช่น คณะนกหวีดยอดบรรเลง ประจำลิเกคณะขวัญใจ มาลัยนาถ คณะศราพรโชร้ ประจำลิเกคณะ ประเทือง จันทรเพ็ญ คณะช้างน้อยการดนตรี ประจำลิเกคณะ ธนชัย พรพิมล ฯลฯ

การรับงานที่มีมากกว่า 1 งานในวันเดียวกัน เจ้าของคณะจะเป็นคนจัดสรรสมาชิกในวงที่ไปบรรเลงใหม่ เช่น ใน 1 วัน รับงานซ้อนกันถึง 3 งาน เจ้าของคณะจะจัดสมาชิกสำหรับวงที่จะไปบรรเลงใหม่ ตามตำแหน่งการบรรเลงเครื่องมือที่ถนัดที่สุด หรือใช้การได้จริง ๆ และต้องหา มีระนาดเอกที่สามารถนำวงได้ ถ้าฝีมือยังไม่คล่องแคล่วได้เพลงไม่มาก จะไม่สามารถให้บรรเลงนำได้ จึงต้องยืมตัวนักดนตรีจากคณะอื่นมาร่วมบรรเลงด้วย โดยเฉพาะเครื่องมือที่เป็นหลัก เช่น ระนาดเอก ข้องวงใหญ่ ปี

ในการรับงานแต่ละงานนั้น ในแต่ละครั้งจะไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆ อาทิ ประเภทของวงดนตรี จำนวนเครื่องดนตรี ระยะเวลา และสถานที่ที่จัดแสดง การเดินทาง ซึ่งหัวหน้าคณะจะต้องทราบก่อนการว่าจ้าง การกำหนดประเภทและขนาดของวงดนตรี ทำให้ทราบว่าจะต้องใช้ผู้บรรเลงกี่คน หากเจ้าภาพต้องการวงดนตรีขนาดใหญ่ เช่นวงปีพาทย์มอญ 4 โถ่ง จำนวนผู้บรรเลงจะมากถึง 15 คน ค่าจ้างการบรรเลงก็จะสูงตามไปด้วย

สำหรับการบรรเลงประกอบพิธีศพ ซึ่งมักจะเรียกการบรรเลงช่วงเช้าถึงเย็น หรือเที่ยงวันถึงกลางคืน ว่า "เวลาเดียว" และมักเรียกการบรรเลงช่วงวันสวดศพวันสุดท้ายคือเที่ยงวันถึงกลางคืน และวันเผา ช่วงเช้าถึงช่วงเย็น ว่า "สองเวลา" ซึ่งจะคิดราคามากกว่าเวลาเดียว เพราะใช้เวลาอยู่สถานที่นั้นนานกว่า

อัตราค่าจ้างผู้บรรเลง หรือที่เรียกว่า ค่าตัวในการแสดง แต่ละคนจะแตกต่างกันไป ตามความสามารถหรือตามเครื่องมือที่ใช้บรรเลง จากการสัมภาษณ์แต่ละคณะ จะอยู่ในระดับราคาใกล้เคียงกัน นักดนตรีที่บรรเลงเครื่องดนตรีที่ทำทำนองซึ่งถือเป็นเครื่องดนตรีหลัก คือระนาดเอก ระนาดทุ้ม ข้องวงใหญ่ ข้องวงเล็ก และปี่ จะได้รับค่าตัวคนละ 400 – 500 บาท หากนักดนตรีที่บรรเลงเครื่องประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง จะได้รับค่าตัวคนละ 200 – 300 บาท

เงินค่าบรรเลงในแต่ละครั้งที่ให้สมาชิกในคณะนั้น ให้เมื่อหักค่าใช้จ่ายค่าพาหนะแล้ว ถ้าหัวหน้าคณะร่วมบรรเลงเป็นนักดนตรีคนหนึ่งในวง ค่าตอบแทนจะได้เพิ่มส่วนหนึ่ง แต่ละคณะจะมีอัตราในการแสดงใกล้เคียงบ้างและลดหลั่นกันไปบ้าง ดังที่ปรากฏในตารางอัตราค่าแสดงของแต่ละวงดังนี้

รายชื่อคณะดนตรี	3 โถ่ง	5 โถ่ง	7 โถ่ง	9 โถ่ง	หมายเหตุ
1. หวล จันทร์เทียน	7,000 – 8,000	8,500 – 9,000	9,500 – 10,000	15,000 ขึ้นไป	
2. นกหวีด ยอดบรรเลง	7,000 – 8,000	8,500 – 9,000	9,500 – 10,000	15,000 ขึ้นไป	
3. พรมาลี บรรเลง	3,500 – 4,500	6,000 – 6,500	7,000 – 8,500	10,000 ขึ้นไป	
4. ผู้ใหญ่สมาน อินทร์อ่อน	4,000 – 4,500	7,000 – 8,000	8,000 – 9,000	10,000 ขึ้นไป	
5. สมปอง ชูเกษร	7,000 – 8,000	7,000 – 8,000	8,000 – 9,000	10,000 ขึ้นไป	
6. บุญลือ แจ่มแจ้ง	3,500 – 4,500	6,000 – 6,500	7,000 – 8,500	10,000 ขึ้นไป	
7. สมหวัง เพชรสันทัตติ	4,000 – 4,500	7,000 – 8,000	8,000 – 9,000	10,000 ขึ้นไป	
8. วิชัยงามศิลป์	4,000 – 4,500	7,000 – 8,000	8,000 – 9,000	10,000 ขึ้นไป	
9. สันับ วังวอน	7,000 – 8,000	7,000 – 8,000	8,000 – 9,000	10,000 ขึ้นไป	
10. นิดหน้อย แสงอรุณ	5,000 – 5,500	6,500 – 7,000	8,500 – 9,500	10,000 ขึ้นไป	
11. น้ำวนบริการ	4,000 – 4,500	7,000 – 8,000	8,000 – 9,000	10,000 ขึ้นไป	
12. วันชัย (หนู) ขาวสะอาด	4,000 – 4,500	7,000 – 8,000	8,000 – 9,000	10,000 ขึ้นไป	
13. ศรีหมึกบริการ	4,000 – 4,500	7,000 – 8,000	8,000 – 9,000	10,000 ขึ้นไป	
14. ศราพรไชว์	4,000 – 4,500	7,000 – 8,000	8,000 – 9,000	10,000 ขึ้นไป	
15. สุภัทร ภมรศิลป์	4,000 – 4,500	7,000 – 8,000	8,000 – 9,000	10,000 ขึ้นไป	
16. ประยงค์ รามวงศ์	-	-	-	-	ถึงแก่กรรม
17. ศิษย์วัดทองแท่งนิสยาราม	4,000 – 4,500	7,000 – 8,000	8,000 – 9,000	10,000 ขึ้นไป	
18. สรวง อินทร์เจริญ	-	-	-	-	ไม่รับงาน
19. โจ่ง คงนิ่ม	6,000 – 7,000	7,000 – 8,000	8,000 – 9,000	10,000 ขึ้นไป	
20. ศิษย์ โรงเรียนโคกตูม	6,000 – 7,000	7,000 – 8,000	8,500 – 9,000	10,000 ขึ้นไป	
21. สาคร – พ้อง อุ่นาค	4,000 – 4,500	7,000 – 8,000	8,000 – 9,000	10,000 ขึ้นไป	
22. ไพเราะบรรเลง	7,000 – 8,000	10,000 – 15,000	15,000 – 25,000	30,000-40,000	
23. แมวทองการดนตรี	4,500 – 5,000	7,000 – 8,000	8,000 – 9,000	10,000 ขึ้นไป	
24. ช่างน้อยการดนตรี	4,000 – 4,500	7,000 – 8,000	8,000 – 9,000	10,000 ขึ้นไป	
25. ดอกอ้อ ส. ดาวรุ่ง	4,000 – 4,500	7,000 – 8,000	8,000 – 9,000	10,000 ขึ้นไป	

ตาราง 23 อัตราค่าจ้างของวงปี่พาทย์มอญจำนวน 25 คณะในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

วิเคราะห์การสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมให้กับชุมชน

จังหวัดลพบุรีเป็นเมืองที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และพัฒนาการทางด้านศิลปวัฒนธรรมมายาวนาน โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมดนตรีไทย กล่าวคืออำเภอเมืองจังหวัดลพบุรีมีดนตรีไทยเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของดนตรี สังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ มีดนตรีไทยและคณะลิเก สืบทอดวัฒนธรรมมานาน จนถึงปัจจุบัน ดนตรีมีส่วนช่วยเพิ่มความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม โดยเฉพาะในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีที่มีการสืบทอดมาตั้งแต่ชั้นบรรพบุรุษจนถึงลูกหลาน มีการขยายวงดนตรีไทยเพิ่มมากขึ้น ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจของประเทศจะซบเซาลงไป แต่ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีไทยกับสังคมในอำเภอเมืองลพบุรีสะท้อนให้เห็นว่าดนตรีนอกจากจะให้ความบันเทิง และผ่อนคลายแล้วยังช่วยให้เกิดความเป็นปึกแผ่นให้กับคนในสังคม วัฒนธรรมดนตรีสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ โดยใช้ดนตรีไทยเป็นเครื่องมือ มีผลทำให้เกิดความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์การสร้างความเข้มแข็งในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ซึ่งในการวิเคราะห์นี้จะใช้ทฤษฎีของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ที่เชื่อว่าวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้สังคมเข้มแข็ง ซึ่งศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้สรุปว่าสังคมที่มีความเข้มแข็งต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ 8 ประการดังนี้

1. มีความหลากหลายกระจายอำนาจ จึงส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย
2. กระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ
3. ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น
4. ความเป็นบูรณาการ
5. สร้างความบรรสานสอดคล้อง (HARMONY) และความสมดุลยั่งยืน
6. มีการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง
7. ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม
8. การผดุงศีลธรรมของสังคม

คุณลักษณะ 8 ประการดังกล่าว เป็นเครื่องมือสำคัญแสดงให้เห็นว่าสังคมจะเข้มแข็งได้ด้วยรากฐานทางวัฒนธรรมที่แข็งแรง คณะดนตรีไทยทุกคณะในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ทำให้อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีเข้มแข็งด้วย ดังเช่น การบริหารคณะใช้ระบอบประชาธิปไตยให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกันในหน้าที่ที่ต่างกัน สร้างความมีวินัย มีความรับผิดชอบ มีระบบในการซ้อมดนตรีไทย การรับงานมีการเฉลี่ยงานให้กับคณะอื่น มีการจัดตั้งชมรมดนตรีไทยและนาฏศิลป์ ซึ่งเป็นการรวมตัวของนักดนตรีคณะต่าง ๆ นักดนตรีชาวลพบุรีและจังหวัดใกล้เคียงได้มาพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านดนตรีไทย นอกจากนี้ นักดนตรีไทยทุกคณะถูกปลูกฝังให้มีความเคารพผู้ที่อาวุโสกว่า สนับสนุนให้สมาชิกในคณะได้รับความรู้ ศึกษาเล่าเรียน เพื่อนำมาใช้ในการประกอบอาชีพของตน

คุณลักษณะดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีมีศักยภาพที่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ตามทฤษฎีของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ซึ่งจะขยายความในแต่ละข้อดังต่อไปนี้

1. มีความหลากหลายกระจายอำนาจ จึงส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย

การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งจะเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการ สามารถกำหนดวิถีชีวิต คุณภาพชีวิตและอนาคตของตนเองและชุมชนได้ตามอัตภาพ เมืองลพบุรีมีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีมีพื้นที่

ทั้งหมด 354,377 ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร 223,378 ไร่ เกษตรกรจำนวน 9,884 ครัวเรือน (ข้อมูลจากที่ว่าการอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ปี 2545) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนา การทำไร่ข้าวโพดและเลี้ยงสัตว์ไม่ต่างจากอำเภออื่น ๆ เพียงแต่การประกอบอาชีพนักดนตรี ไม่ว่าจะเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมก็ตาม สืบพบว่าคณะดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีมีมากกว่าอำเภออื่น ๆ รวมกันเสียอีก ดนตรีไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ นำมาประกอบเป็นอาชีพสร้างรายได้ให้กับกลุ่ม นักดนตรีไทยและชุมชน จนกระทั่งเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยม นอกเหนือจากการเกษตรกรรมซึ่งแตกต่างจาก ชุมชนอื่น

คณะดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีมีวิวัฒนาการด้านดนตรีไทยที่รับช่วงต่อกันมาหลายยุค มีการพยายามพัฒนากิจการเพิ่มเติมความรู้ความชำนาญ ส่งเสริมให้สมาชิกในคณะมีความรู้ความชำนาญด้านดนตรีปี่พาทย์มอญ คณะดนตรีไทยแต่ละคณะจะมีความหลากหลายทางบุคลากรที่มาจากหลายตระกูลและหลากหลายในด้านอาชีพ ดังนั้นหัวหน้าคณะดนตรีไทยจึงมีการปกครองและบริหารคณะด้วยวิธีการกระจายอำนาจใช้การปกครองแบบเครือญาติ และระบบครอบครัวโดยใช้ความเคารพต่อผู้ที่อาวุโสกว่า ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการตัดสินใจต่าง ๆ เสมอภาคเท่าเทียมกันและทุกคนมีความสำคัญต่อคณะเท่าเทียมกัน กล่าวแสดงออกถึงความคิดเห็นและการกระทำที่เป็นประชาธิปไตยส่งผลให้เกิดความสามัคคี เท่าเทียมกัน การกระจายอำนาจและส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย ดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีมีการรวมกลุ่มกันเพื่อรักษาวรรณกรรมประเพณี เช่น จัดตั้งชมรมดนตรีไทยและนาฏศิลป์จังหวัดลพบุรี ส่งผลให้เมืองลพบุรี เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางด้านการเมืองระบอบประชาธิปไตย

2. การกระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของคณะดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีนั้น บางคณะยึดการบรรเลงดนตรีไทยเป็นอาชีพหลัก บางคณะ ทำไร่ ทำสวน และมีงานดนตรีเป็นอาชีพเสริม สมาชิกในคณะจะได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษ โรงเรียน ผู้อาวุโสที่อยู่ในคณะเดียวกันหรือเมืองเดียวกัน บางคณะ หัดและฝึกฝนเด็กไว้ให้เกิดความรู้ความชำนาญ และเพื่อจะได้ช่วยเหลืองานในคณะต่อไป เมื่อว่างจากโรงเรียน ก็ต้องมาช่วยบรรเลงดนตรี จนในที่สุดได้สืบทอดและแผ่ขยายในวงกว้าง แสดงให้เห็นว่าดนตรีไทยมีบทบาทในการกระจายรายได้ ทำให้คนมีอาชีพ สามารถสร้างเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยส่วนใหญ่จะพัฒนาจากการที่มีอยู่ในคณะหรือที่นักดนตรีมีอยู่แล้วคือ 1. แรงงาน หมายถึงการใช้คนในครอบครัว ญาติพี่น้อง หรือลูกศิษย์ โดยเป็นการทุนรายจ่าย 2. สถานที่ หมายถึง การใช้ที่บ้านของตนเองเป็นสำนัก และใช้วัดหรือบ้านของเจ้าภาพเป็นสถานที่แสดง 3. เทคนิค หมายถึง มีความรู้ความชำนาญ เทคนิคในด้านการบรรเลงดนตรียังได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งทั้ง 3 ประการ ดังกล่าวนี้นี้ ถือเป็นทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยเอาคณะดนตรีไทยที่มีอยู่แล้วมาเพิ่มรายได้ และใช้ระบบธุรกิจชุมชน มีการจัดการด้านการตลาด เมื่อคณะดนตรีไปแสดงและบรรเลงยังที่ต่าง ๆ จะมีการประชาสัมพันธ์คณะและจังหวัดของตน เพื่อให้คนทั่วไปรู้จักมากขึ้น ซึ่งหมายถึงจำนวนงานที่จะเข้ามายังชุมชนมากขึ้น ซึ่งก็จะมีเงินเลี้ยงงานไปยังคณะอื่น เพื่อกระจายรายได้ บางคณะที่การประชาสัมพันธ์จากเจ้าภาพบอกต่อๆ กันไป ถ้ามีเจ้าภาพต้องการคณะดนตรีประเภทใดจะมีการประสานต่อไป ถ้าคณะนั้นไม่ว่างจะมีการเลี้ยงงานให้กับคณะอื่นในละแวกเดียวกัน การจัดการด้านระบบการนำนักดนตรีจากภายนอกเข้ามาบรรเลงเพิ่มเติม และปรับปรุงพัฒนาฝีมือการบรรเลงให้เป็นที่น่าสนใจแก่ผู้ว่าจ้าง ทำให้คณะดนตรีไทยในอำเภอเมืองจังหวัดลพบุรี สามารถ

พึ่งตนเองได้ และมีรายได้ประจำ เนื่องจากมีทุนแบละเทคโนโลยีที่ทำให้ชุมชนมีเศรษฐกิจดี สามารถพึ่งตนเองได้ และมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

3. ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น

ลพบุรีมีประวัติความเป็นมายาวนานกว่าร้อยปี เป็นเมืองเก่าแก่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีแหล่งวัฒนธรรมดนตรีที่ใหญ่แหล่งหนึ่ง มีการสืบทอดรับช่วงกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษมาจนถึงชั้นลูกหลานในด้านดนตรีไทย พบว่ามีศิลปิน นักดนตรีที่มีความสามารถ ซึ่งได้สร้างผลงานไว้หลายท่าน เช่น ครูน้ำว่าร่วมโพธิ์ทอง ชาวสิงห์บุรีที่เข้ามาทำงานในวิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี ได้ประพันธ์เพลงและถ่ายทอดวิชาความรู้ด้านดนตรีให้กับศิษย์ชาวลพบุรีมาหลายรุ่น นอกจากนั้นยังมี อาจารย์กฤษฏาพงศ์ ไวยนันท์ หัวหน้าคณะโรงเรียนโคกตูม เป็นอาจารย์ราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี อาจารย์สงกรานต์ ไพเราะ หัวหน้าคณะไพเราะบรรเลง อาจารย์ในโรงเรียนวินิตศึกษา ในพระบรมราชูปถัมภ์ และอีกหลายท่านซึ่งสามารถนำเอาดนตรีไทย พัฒนาปรับให้สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิต และให้มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ เพราะดนตรีไทยนอกจากจะช่วยสร้างงานให้คนมีอาชีพแล้ว ยังช่วยลดความขัดแย้งของคนในสังคมด้วย

4. ความเป็นบูรณาการ ดนตรีไทยสามารถทำให้คนในสังคมยอมรับได้ บทบาทหน้าที่ของดนตรีไทยเข้ามามีส่วนร่วมกับชีวิตประจำวันตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย สำหรับเมืองลพบุรีในทุกๆ ปี จะมีวัฒนธรรมประเพณีที่ใช้ดนตรีไทยเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการบรรเลงประกอบการแสดงนาฏศิลป์ นาฏดนตรี พิธีกรรมต่างๆ การรำกัณฑ์ การแสดงลิเก การเทศน์มหาชาติ การบรรเลงประกอบพิธีไหว้ครู การทำบุญเลี้ยงพระ พิธีแต่งงาน พิธีบวชนาค และพิธีศพ เป็นต้น

บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีไทยกับวิถีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม จิตใจ และกาย ซึ่งดนตรีช่วยสร้างความสัมพันธ์ด้านกาย ใจ สังคม อารมณ์ และสิ่งแวดล้อมให้แก่มนุษย์

5. สร้างความบรรสานสอดคล้อง (Harmony) และความสมดุลยั่งยืน ดนตรีเป็นสื่อแห่งจิตใจ สามารถช่วยสร้างความบรรสานสอดคล้องได้ ดนตรีในอำเภอเมืองจังหวัดลพบุรี แสดงให้เห็นความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งระหว่างดนตรีไทยกับสังคม สารบรรเลงดนตรีไทยเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความสอดคล้อง สัมผัสสามัคคีกันระหว่างนักดนตรีในวง ซึ่งในแต่ละคณะจะมีความแตกต่างในด้านวัย ตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่และสูงอายุ ทุกคนจะได้รับสิทธิเสรีภาพ และได้รับความสำคัญในภาระหน้าที่ที่แตกต่างกัน ดนตรีไทยจะมีส่วนช่วยลดช่องว่างระหว่างวัย ทำให้เกิดความสามัคคี มีส่วนช่วยสร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจ ซึ่งถือว่าการช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

6. การพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง วัดยังคงมีบทบาทสำคัญต่อจิตใจคนในสังคม นอกจากจะเป็นที่สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ แล้ว วัดยังเป็นศูนย์รวมจิตใจ ของชาวพุทธอีก นอกจากนั้นวัดยังเป็นทั้งโรงพยาบาล เป็นสถานที่พักให้กับผู้ที่เกินทางผ่านไป – มา เป็นสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า ไร้ญาติขาดมิตร ถึงแม้ว่าในสังคมปัจจุบันบทบาทของวัดจะลดลงก็ตาม วัดก็ยังคงเป็นศูนย์รวมของกิจกรรมแทบทุกอย่างของคนในสังคม โดยเฉพาะเรื่องของพิธีกรรม เรื่องของงานบุญ การบวชเรียนตามประเพณีของชาวพุทธ ถือเป็นการพัฒนาทั้งทางวัตถุเพียงอย่างเดียว จะทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบ เห็นแก่ตัว เกิดการฉ้อโกงและขาดศีลธรรม ชาวคณะดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง มีความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งเดียวกัน ก่อให้เกิดความรักความเมตตา ความสามัคคี ช่วย

เหลือเกือบลูกกัน นอกจากนั้นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจร่วมกันคือ ประสพภาวะขาดแคลนนักดนตรี ก็สามารถขอยืมตัวนักดนตรีไทยคณะอื่นได้ โดยส่วนใหญ่จะดูจากความสนิทชิดเชื้อมาเป็นอันดับแรก เป็นพรรคพวกเพื่อนพ้อง หรือศิษย์ครูเดียวกัน หรือในพิธีกรรมไหว้ครู งานศพก็จะไปช่วยงาน มีการติดต่อไปมาหาสู่กันตามแต่โอกาส เหตุการณ์ที่ผ่านมาไม่นาน มีนักดนตรีไทยที่กลับจากงาน ประสพอุบัติเหตุ ทำให้ไม่สามารถทำงานได้ ลูกเมียอยู่ในสภาวะที่ลำบาก พ่อสรวง อินทร์เจริญ ศิลปิน นักดนตรีของอำเภอเมืองจังหวัดลพบุรี ได้เข้ามามีส่วนในการรวมกลุ่มเพื่อให้ความช่วยเหลือ โดยการเรียไรเงินเล็กๆ น้อยๆ จากการทำงานเพื่อรวบรวมไปช่วยเหลือนักดนตรีดังกล่าว ได้รับความช่วยเหลือ และให้การตอบรับจากทุกคณะเป็นอย่างดี ถือว่าดนตรีเป็นสื่อที่ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างคน และช่วยขัดเกลาให้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาจิตใจ และจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง ทำให้คนมีคุณภาพ สามารถสร้างสังคมให้เกิดความเข้มแข็งต่อไป

7. ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม

ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นสิ่งที่แสดงถึงความสามารถของแต่ละชุมชนที่รวมตัวกันของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นในเมืองหรือในชนบททั้งที่รู้จักกัน โดยมีพื้นฐานของความเป็นจิตสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนทำให้ชุมชนมีความสามารถที่พึ่งตนเองอย่างมีศักดิ์ศรี มีความภูมิใจ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนเปรียบเหมือนภูมิคุ้มกันทางสังคม ซึ่งมีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการเข้ามาผนวกกัน ได้แก่ ธรรมชาติ การเรียนรู้ และการจัดการ

ชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีนี้จะพัฒนาความรู้ความฉลาดจากความรู้เดิมที่เรียกว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือปรีชาญาณท้องถิ่น ผสมเข้ากับกลวิธีที่สำคัญในการพัฒนาอย่างสมดุลและมีประสิทธิภาพ โดยมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1) ชุมชนที่มีสภาพรวมกันเป็นปึกแผ่นอย่างแน่นแฟ้นในทางกายภาพหรือรูปธรรม คือ สมาชิกของชุมชนมีศักยภาพ มีการพึ่งพาอาศัยและร่วมมือกันในกิจกรรมต่างๆ ทั้งของส่วนตัวและส่วนรวมทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม การพัฒนาชุมชน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ฯลฯ ในทางจิตวิญญาณ คือ สมาชิกของชุมชนมีค่านิยม ความเชื่อต่อสิ่งสูงสุดอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกัน

2) ชุมชนมีศักยภาพที่พึ่งพิงตนเองได้ในระดับที่สูง โดยมีทุนแรงงานทรัพยากร เพื่อยังชีพพื้นฐานของครอบครัวตนเอง แม้จะมีการพึ่งพิงภายนอก ก็อยู่ในลักษณะที่ชุมชนมีอำนาจในการจัดการ การเลือกสรรการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมสูง ไม่ว่าด้านอาชีพ การศึกษา การกินอยู่ ประเพณี การรักษาพยาบาล

3) ชุมชนที่สามารถควบคุมและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยอาศัยอำนาจ ความรู้ และกลไกภายในชุมชน กำหนดแนวทางของการแก้ปัญหา โดยอาศัยความร่วมมือภายในชุมชนเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

4) ชุมชนที่พัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้สร้างภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ การบริหารจัดการ การปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี ฯลฯ มีผลให้ชุมชนมีความรู้ความสามารถที่พัฒนาตนเอง และถ่ายทอดความรู้นั้นได้อย่างต่อเนื่อง

จากที่กล่าวมาข้างต้น วัฒนธรรมถือเป็นเครื่องส่งเสริมความเข้มแข็งทางสังคมเพราะวัฒนธรรมนั้นมีความเป็นชุมชน ความเป็นชุมชนต้องมียอดจักรชุมชน การมียอดจักรชุมชนทำให้ชุมชนหรือสังคมเข้มแข็ง ซึ่งลักษณะของสังคมเมืองไทยในปัจจุบันนี้ ได้สูญเสียรากทางวัฒนธรรมของตนไปแล้ว เนื่องจากความเจริญทางเทคโนโลยี ระบบอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะ วัฒนธรรมทางวัตถุ และค่านิยมความคิดต่างๆ ที่ได้รับถ่ายทอดจากประเทศที่เราถือว่าเจริญแล้ว ย่อมมีความสมบูรณ์และมีสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมไทย ซึ่งเราได้รับมาเพื่อทดแทนสิ่งที่มียอด และขณะเดียวกัน ก็ได้สนใจรักษาในสิ่งที่ยังคงอยู่ก็คือวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้วัฒนธรรมในสังคมเมืองเสื่อมสลาย ซึ่งก็คือการสูญเสียรากทางวัฒนธรรม ทำให้สังคมเมืองกลายเป็นสังคมที่ไม่เข้มแข็ง ชุมชนเมือง จังหวัดลพบุรีแสดงให้เห็นว่าเป็นสถาบันสังคมที่ยังรักษารากทางวัฒนธรรมของตนไว้ได้ ทั้งนี้เนื่องจากมีโครงสร้างทางวัฒนธรรมชนบท จึงมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการดังต่อไปนี้ คือ

1) ระบบการผลิต หรือระบบการทำมาหากิน แต่เดิมอาชีพโดยส่วนใหญ่ของชุมชนเมืองลพบุรีนั้น จะมีอาชีพกสิกรรม เกษตรกรรมเป็นหลัก ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีจากบรรพบุรุษรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง เริ่มจากการประกอบอาชีพ ไปงานต่างๆ ทำให้มีรายได้สำหรับจุนเจือครอบครัว แพร่กระจายไปยังนักดนตรีวงอื่นๆ ในที่สุดกลายเป็นอาชีพหลักของนักดนตรี ในเมืองลพบุรี การกระจายของอาชีพ ช่วยทำให้คนมีรายได้จากการบรรเลงดนตรี ซึ่งสามารถนำมาเลี้ยงครอบครัวได้ นอกจากนี้กิจกรรมดนตรีไทยยังทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันระหว่างคนในครอบครัว ญาติพี่น้อง และหมูนักดนตรีด้วยกัน ดนตรีกลายเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของตน ซึ่งจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเกิดความหวงแหนทำให้วัฒนธรรมดนตรีในชุมชนของตนดำรงอยู่ได้เพราะคนในชุมชนเห็นคุณค่า

2) ระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน นักดนตรีในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ จึงทำให้สมาชิกเกิดความสนใจในชีวิตความเป็นอยู่ซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเกิด แก่ เจ็บ ตาย รวมถึงการประกอบอาชีพ และการให้การศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้การถ่ายทอดวิชาความรู้ด้านดนตรีไทยให้แก่เครือญาติ และสมาชิกในคณะก็ทำให้มีการสร้างความสัมพันธ์ เช่น คณะสมปอง ชู เกสร มีการถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ที่อยู่ในบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นลูกหลานในบ้าน หลังจากเลิกเรียนแล้ว เด็กๆ จะเข้ามาเรียน และฝึกฝนเพิ่มเติม และการช่วยเหลือเกื้อกูลกับคณะดนตรีอื่นในโอกาสต่างๆ เช่น เมื่อมีงานศพ ซึ่งผู้ตายเป็นนักดนตรีอาวุโสคนหนึ่ง และยังเป็นเจ้าของคณะด้วย เมื่อนักดนตรีในเมือง หรืออำเภออื่นทราบ โดยการบอกต่อกันหรือจากเจ้าภาพก็ตามแต่ นักดนตรีไทยทุกคนที่รู้ จะเดินทางมาช่วยงานโดยไม่เกี่ยง ซึ่งถือเป็นการสร้างความสามัคคี ช่วยลดความขัดแย้งของคนในสังคม ซึ่งจะทำให้เกิดความสันติสุขในชุมชน

3) ระบบความเชื่อ ยังคงสืบทอดมาจากชั้นบรรพบุรุษ แสดงถึงความสัมพันธ์ของคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นพื้นฐานที่แสดงถึงความเคารพบนอบต่อธรรมชาติและคิดว่าชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ การที่ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มันคง เพราะความเชื่อในเรื่องต่างๆ ทั้งในเรื่องของผี จิตวิญญาณ ศาสนา พิธีกรรม สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อในสิ่งต่างๆ เหล่านี้ มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้าน เพราะได้รับการถ่ายทอดและถูกปลูกฝังให้ลึกลงไปในจิตสำนึกของแต่ละคน ความเชื่อเรื่องพรหมณ์และฮินดู เช่น การจัดพิธีกรรมไหว้ครุ ครอบครุ เป็นประจำ เพราะบรรดานักดนตรีเหล่านี้ ต่างมีความเคารพและเชื่อถือในเทพเจ้าของศาสนาฮินดูคือพระฤาษี พระอิศวร พระนารายณ์ และพระวิษณุกรรม ซึ่งเป็นเทพเจ้าทางดนตรี ดังนั้นจึงต้องมีการจัดพิธีกรรมขึ้นเพื่อแสดงความเคารพและเชื่อว่าจะทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง ในวิชาชีพดนตรีไทยของตน หรือเมื่อคณะจะไปแสดงหรือบรรเลงที่ใด มักจะนำเอาศีระพ้อแก่ (หน้าโขกฤาษี) ไปด้วยเสมอ เพื่อคุ้มครองและเป็นการสร้างขวัญบำรุงจิตแก่สมาชิกของตน สำหรับในด้านพุทธศาสนานั้น ก็จะมีวัด ประจำอยู่ในชุมชน เป็น

สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและประกอบพิธีกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงานบุญตามประเพณี รวมถึงงานพิธีกรรมที่เกี่ยวกับ พุทธ พราหมณ์ ในที่สุดอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ได้กลายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางสังคม

8. การผดุงศีลธรรมของสังคม

แหล่งในการเรียนรู้ในชุมชน คือ ครอบครัว วัด ธรรมชาติแวดล้อม และนอกชุมชน ครอบครัวเป็นสถาบันแรก ที่ได้ถ่ายทอดและให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ และมีพัฒนาการที่สืบทอดกันมา วัดเป็นสถานที่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชุมชน ในการที่จะทำกิจกรรมต่างๆ เช่นในอดีต การเรียนดนตรี นอกจากเด็กจะได้รับความรู้ทั้งทางด้านทักษะและการปฏิบัติแล้วยังได้รับการอบรมทางด้านจริยธรรมไปพร้อมกับการเรียนดนตรีไทย ซึ่งเป็นการอบรมในทางอ้อม กล่าวคือ

- ดนตรีไทยทำให้เด็กเกิดความขยันทำมาหากิน และได้มีส่วน ช่วยเหลือกิจการของครอบครัวตน เป็นกำลังที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว ซึ่งทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง
- ดนตรีไทยทำให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการทำงานกับผู้ใหญ่ เช่นการติดตามวงดนตรีไปบรรเลงยังสถานที่ต่างๆ ในฐานะนักดนตรีประจำวงเช่นเดียวกับผู้ใหญ่
- ดนตรีไทยช่วยสร้างความมีวินัย และความรับผิดชอบให้แก่เด็ก กล่าวคือเด็กจะได้รับการปลูกฝังให้มีวินัยในการทำงาน การรู้จักหน้าที่ของตน รวมถึงมีความรับผิดชอบในการฝึกซ้อมและการบรรเลงเทียบเท่ากับผู้ใหญ่ ซึ่งถ้าเด็กขาดความรับผิดชอบ ก็จะทำให้เกิดผลเสียแก่ตน เช่นการไม่ได้รับความไว้วางใจจากผู้ใหญ่ ให้ปฏิบัติหน้าที่สำคัญต่อไป รวมถึงอาจถูกตัดสิทธิ์ในการบรรเลงได้
- ดนตรีไทยช่วยลดช่องว่างและสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ในการบรรเลงร่วมกัน ซึ่งเด็กมักจะได้รับการสั่งสอนอบรมจากนักดนตรีอาวุโสเสมอ เช่น การต่อเพลงหรือเทคนิคในการบรรเลงต่างๆ การเคารพในครูผู้สอน การวางตัวเป็นนักดนตรีไทยที่ดีเป็นต้น

จากการวิเคราะห์การสร้าง ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมให้กับชุมชน โดยดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า ดนตรีไทยมีผลต่อสังคมเมืองเป็นอย่างมาก ดนตรีไทยในอำเภอเมืองลพบุรี สามารถเป็นสื่อกลางระหว่างคนในสังคมให้เกิดการรวมกลุ่ม มีความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และทำให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ทฤษฎีของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ที่เชื่อว่าวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้สังคมเข้มแข็ง และสังคมที่เข้มแข็งได้นั้นจะต้องมีวัฒนธรรม ซึ่งมีคุณลักษณะ 8 ประการ เมื่อชุมชนหรือสังคมใดสามารถดำเนินวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับคุณลักษณะดังกล่าวนี้ได้ ก็จะสามารถทำให้ชุมชนนั้นเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงเลือกศึกษาวัฒนธรรมดนตรีไทย อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เพื่อวิเคราะห์การสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมให้กับชุมชน ศึกษาประวัติความเป็นมาของคณะดนตรีไทยในอดีต จนถึงขณะนี้ในปัจจุบัน การก่อตั้งคณะ การสืบทอดทางวัฒนธรรม ดนตรี พิธีกรรม ประเพณีที่มีในจังหวัดลพบุรี ทั้งนี้เพื่อให้การวิเคราะห์ว่า ดนตรีไทยสามารถสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมให้กับชุมชนเมืองลพบุรี ชัดเจนขึ้น ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

1. วัฒนธรรมดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี สร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมให้กับชุมชน โดยการโน้มน้าวเพลงดนตรีไทย เป็นเครื่องมือในการรวบรวมสมาชิกให้เป็นปึกแผ่น มีความรับผิดชอบร่วมกันเป็นทีม เนื่องจากวัฒนธรรมดนตรีไทย ทำให้นักดนตรีและประชาชนมีความเชื่อถือในสิ่งเดียวกัน และมีการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เช่น พิธีไหว้ครูดนตรีไทย ของชมรมดนตรีไทยและนาฏศิลป์ลพบุรี ที่ก่อให้เกิดความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจของนักดนตรีไทย และนาฏดนตรี (ลิเก) ทำให้เป็นอำเภอที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม

2. ด้านสังคม วัฒนธรรมความเชื่อของชาวลพบุรีนั้นพบว่า มีลักษณะสังคมค่อนข้างใหญ่ ชาวจังหวัดใกล้เคียงมาตั้งรกรากเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ มีความก้าวหน้าทางการคมนาคม การสื่อสาร การศึกษา มีวัฒนธรรมดนตรีที่เจริญเฟื่องฟู มีงานออกแสดงบ่อย เป็นจังหวัดที่หารายได้ดีเพราะสมาชิกในสังคมเกิดความพึงพอใจในการบรรเลงดนตรีไทยประกอบในงานต่างๆ งานไหว้ครูเป็นประจำทุกปีซึ่งทุกคณะจะมีการจัดเหมือนกันปีละ 1 ครั้ง ภายในบ้านหรือที่จัดคณะของตน นอกจากนั้นยังได้พบปะ พูดคุยได้ในงานไหว้ครูประจำปี ของชมรมดนตรีไทย นาฏศิลป์ไทยลพบุรี จากจังหวัดอื่นก็มีมาร่วมงานคับคั่ง

3. การศึกษาประวัติความเป็นมาและการบริหารคณะ แต่ละคณะในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีพบว่า คณะดนตรีไทยส่วนใหญ่ จะเป็นการสืบทอดมาจากชั้นบรรพบุรุษ ลงมาสู่ชั้นลูกหรือหลาน โดยมีการไปศึกษาหาความรู้จากอาจารย์ในสำนักต่างๆ แล้วนำวิชาความรู้กลับมาทำประโยชน์ให้กับชุมชนต่อไป บางคณะมีการสืบทอดในตระกูลมากถึง 3 ชั่วอายุคน ทุกคณะจะใช้ระบบครอบครัว ระบบเครือญาติ สมาชิกทุกคนมีสิทธิเสรีภาพมีการแสดงออกในทางความคิด โดยมีเจ้าของคณะรับฟังความคิดเห็น และตัดสินใจดำเนินการ สมาชิกได้รับการสั่งสมจากผู้อาวุโสกว่า ผู้ที่มีความสามารถด้านอื่นนอกจากดนตรี หัวหน้าคณะเห็นดีก็จะสนับสนุน การจัดตั้งชมรมดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทยลพบุรี ทำให้นักดนตรีไทยเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากขึ้น ทำให้สมาชิกมีความเชื่อถือ ศรัทธาในวิชาชีพดนตรีไทย สำหรับการบรรเลง ทุกคณะได้พยายามรักษาเอกลักษณ์และรูปแบบของการบรรเลงดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด บางครั้งปรับเปลี่ยนตามสภาพเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค เพื่อให้เป็นที่ถูกใจ สอนองความต้องการของเจ้าภาพด้วยกัน ดังนั้นจึงทำให้นักดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีมีกิจการเพิ่มขึ้น และดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาดนตรีไทยในแนวมานุษยดุริยางควิทยา โดยใช้หลักทฤษฎีการวิจัยทางด้านสังคมและมานุษยวิทยา ซึ่งปัญหาในการวิจัยประการแรก คือขาดความรู้พื้นฐานด้านทฤษฎีทางสังคม ซึ่งจะนำมาใช้ประกอบความคิดในการทำวิจัย ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามีน้อย ผู้วิจัยได้อาศัยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการ นักดนตรี ศิลปิน ครู อาจารย์ดนตรี ผู้สูงอายุใน ชุมชน

การศึกษาหัวข้อเรื่องการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีไทยในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เป็นการศึกษาที่ใช้หลักทฤษฎีทางมานุษยวิทยา และสังคมวิทยา ดังนั้นจึงควรศึกษาและทำความเข้าใจพื้นฐานของการวิจัยทางมานุษยวิทยา และสังคม รวมถึงวิธีการศึกษาภาคสนามให้มากขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ศึกษาและทำปริญญานิพนธ์ในสาขามานุษยดุริยางควิทยาต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนก คล้ายมุข. (2541). *การสืบทอดปี่พาทย์ในอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาดนตรี). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กาญจนา อินทรสุณานนท์. (2543). *อิหร่าน : ภูมิลักษณะ ประชาชน และวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียแปซิฟิกศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กาญจนา อินทรสุณานนท์, มานพ วิสุทธิแพทย์, เมธี พันธุ์ราทร. (2543). *การศึกษาวิเคราะห์เพลงระบำบ้านนา ตำบลบางลูกเสือ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก*. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- จรินทร์ เทพสงเคราะห์. (2540). *การศึกษาบทเพลงดนตรีกาหลอในจังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยวิทยามusicology) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จารุวรรณ ไวยเจตน์. (2529). *พื้นฐานอารยธรรมไทย*. ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- เจตชนินทร์ จิรสันติธรรม. (2545). *ดนตรีชาวเขาเผ่ามูเซอ : กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยหลวง อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. (มานุษยวิทยามusicology). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและ พรพิไล เลิศวิชา. (2539). *ทิศทางวัฒนธรรมไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ :
- ไฉน สนสกุล. (2535). *การดำรงชาติพันธุ์และผสมผสานกลมกลืนของชาวมอญ : กรณีศึกษาเฉพาะชุมชนบ้านบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี*. วิทยานิพนธ์ อษ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ เขียนทองกุล. (2539). *มานุษยวิทยา : กรณีศึกษาบ้านบางลำภู*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วิชาดนตรีศึกษา) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2532). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ : พัทธอักษร.
- ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น. (2539). *การศึกษาวรรณกรรมดนตรีของปี่พาทย์มอญ*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ดุริยางคศิลป์) กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงเดือน สดแสงจันทร์. (2544). *การศึกษาเพลงพื้นบ้านของคณะขวัญจิต ศรีประจันต์*. วิทยานิพนธ์. ศป.ม. (มานุษยวิทยามusicology). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงรัตน์ ทรัพย์ประดิษฐ์. (2544). *พิธีรำเจ้าพ่อของชาวมอญ : กรณีศึกษาดนตรีและพิธีรำเจ้าพ่อของชาวมอญ*. วิทยานิพนธ์. ศป.ม. (มานุษยวิทยามusicology). กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เดอ ชัวชีย์. (2516). *จดหมายเหตุรายวันการเดินทางไปสู่ประเทศสยาม*. ในปี ค.ศ.1685 และ ค.ศ. 1686 ฉบับสมบูรณ์ แปลโดยสันต์ ท. โกมลบุตร : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า.
- ทวีสิทธิ์ ไทโรจิตร. (2522). *สังคีตนิยม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์
- ธนิศ อยู่โพธิ์. (2530). *เครื่องดนตรีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิมพ์เนศ.

- บุญยงค์ เกตุเทศ. (2536). *วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม : ยงสวัสดิ์การพิมพ์.
- ประชุม บุญน้อม และคณะ (2543) *โครงการวิจัยเรื่องการศึกษากับความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านวงปีพาทย์พื้นเมือง ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- ประเวศ วะสี. (2537). *วัฒนธรรมกับการพัฒนา*. สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ : กรุงเทพมหานคร
- ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์ . (2543). *ลักษณะเฉพาะของเพลงประจำในวงปีพาทย์มอญ*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วิชาดนตรี). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2517). *ประวัติศาสตร์ไทย*. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- พงษ์ศิริ ศิลปบรรเลง. (2540). *การศึกษาเพลงร่ำมอญของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (มานุษยวิทยาคีวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- พรพิมล ชันแสง. (2541). *อินก๋อ : ประเพณีการเล่นของลาวโซ่ง อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดเพชรบุรี*. วิทยานิพนธ์. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการดนตรี, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, ถ่ายเอกสาร
- พรรณราย คำโสภา.(2541). *การวิเคราะห์เพลงพื้นบ้านกันตรึม ของหมู่บ้านคงมัน*. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. (มานุษยวิทยาคีวิทยา). บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- พรรณศิริ จุลกาพ. (2542). *ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรีไทยในตำบลบางปลา : กรณีศึกษาดนตรีไทยในคณะสุุดประเสริฐ*. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. (มานุษยวิทยาคีวิทยา). บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .ถ่ายเอกสาร.
- มนตรี ตราโมท. (2535). *ปีพาทย์มอญ*. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- มนัส ขาวปลื้ม. *หน้าทับสำหรับเพลงมอญที่ใช้ในงานศพ*. (เอกสารผลงานการสอนและให้คำแนะนำการสาธิตประกอบคำบรรยาย) ม.ป.ป.
- ยศ สันตสมบัติ. (2537). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชาการ, กรม. (2542) *ลพบุรี :ธานีแห่งอารยธรรม*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- วิมาลา ศิริพงษ์. (2538). *การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยปัจจุบัน*. กรณีศึกษาสกุล พาทย์โกสุม และสกุล ศิลปบรรเลง วิทยานิพนธ์. ศป.ม. (มานุษยวิทยาคีวิทยา).กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการ. (2533). *สู่ความเข้าใจวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินติ้งกรุ๊ป.
- วัลลภา รุ่งศิริแสงรัตน์ . (2531) *ลพบุรี : อดีต – ปัจจุบัน*.พิมพ์ครั้งที่ 2 . สถาบันราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด .
- ศรัณย์ นักรบ. (2541). *ดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า : กรณีศึกษาหมู่บ้านผาเดื่อ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์. ศป.ม. (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สงบศึก ธรรมวิหาร. (2540). *ดุริยางค์ไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรัณย์ นักรบ. (2541). *ดนตรีชาวเขาเผ่าเย้า : กรณีศึกษาหมู่บ้านผาเดื่อ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มนุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สงบศึก ธรรมวิหาร. (2540). *ดุริยางค์ไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมบัติ จำปาเงิน. (2526). *ดนตรีไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์สองร้อย*. เมืองโบราณ 9 ส.ค-พ.ย. 2546.

สมภาพ ภิรมย์. (2522). *มอญ*. ในรามัญน้อย (บรรณาธิการ), รวมเกล็ดพงศาวดารมอญ. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์. (ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ รองอำมาตย์โท ขุนอาโศกคดี (เพิ่ม หลักทองคำ)

สาคร พรหมนิน. (2538). *วิเคราะห์วัฒนธรรมที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก อำเภอปากพะนึ่ง จังหวัดนครศรีธรรมราช*.

สิริชัยชาญ พักจำรูญ. (2538). *แนวทางของทฤษฎีดุริยางค์ไทยในอดีตที่ส่งผลมาสู่ปัจจุบัน ในบุญช่วย โสวัตร. (บรรณาธิการ). ทฤษฎีดุริยางค์ไทย*. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.

สังัด ภูเขาทอง. (2532). *การดนตรีไทยและการเข้าสู่ดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์

สุจิต มีจันทน์. (2539) *การควบคุมทางสังคม : ศึกษาวิเคราะห์เฉพาะกรณีวัฒนธรรมจากวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ถ่ายเอกสาร

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2496). *วัฒนธรรมวิทยา*. วารสารวัฒนธรรมฉบับปฐมฤกษ์. กรุงเทพฯ: แพร่สำนักพิมพ์.

สุพัตรา สุภาพ. (2535). *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

----- (2540). *สังคมวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ. บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. (2540). *การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.

สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมและธนาคารออมสิน.(2541) .*ชุมชนเข้มแข็งทุนทางสังคมของไทย*

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2534) . *ภูมิปัญญาชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

หอม ให้ลายอง, พลตรี.(2537). *การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย กับความมั่นคงแห่งชาติ*. ศึกษาเฉพาะการดนตรีไทยและ นาฏศิลป์ไทย นาฏดนตรี (ลิเก).

อนุমানราชชน, พระยา. (2515). *ชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเสฐียรโกเศศ (นามแฝง)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บรรณาการ.

อะระไท โอระชิมา. (2536). *ชีวิตพิธีกรรมและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนมอญในเมืองไทย : กรณีศึกษาในเขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา).

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อานันท์ นาคคง, อักษรวิฑูรย์ สาคกริก. (2544). **หลวงประดิษฐไพเราะ(ศร ศิลปบรรเลง) มหาบุรุษวิไล**

เจ้าพระยาแห่งอยุธยา. ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.

อำภา จันทราภาศ . (2543). **ทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน** วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(วิชาการศึกษานอกระบบ). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร

Alfred L. Kroeber and C.Kluckhohn (1952) **"Culture : A Critical Review of Concepts and Definitions"**

(Harvard University, Papers of the Peabody Museum of American Archaeology and Ethnology.

Edward B. Tylor, **Primitive Culture** (New York : Harper Torchbooks, 1958, orig. 1871)

Leslie A" White. (1959). **The Concept of Culture in Ideas of Culture, edited by Fred.**

สัมภาษณ์

น้ำว่า ร่มโพธิ์ทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ยสพรรณ เต็มแย้ม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านพักครู วิทยาลัยนาฏศิลป์
ลพบุรี เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2545, 7 กันยายน 2545, 27 ตุลาคม 2545, 5 เมษายน 2546

สรวง อินทร์เจริญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ยสพรรณ เต็มแย้ม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านหลังวัดมณีชลขันธ์ อำเภอ
เมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2545, 7 กันยายน 2545, 28 ตุลาคม 2545

บุญลือ แจ่มแจ้ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ยสพรรณ เต็มแย้ม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ศาลพระกาฬ อำเภอเมือง
จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2545. 7 กันยายน 2545, 28 ตุลาคม 2545

สมหวัง เพชรสันทัด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ยสพรรณ เต็มแย้ม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนวัดเมืองใหม่ อำเภอ
เมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2545. 8 กันยายน 2545, 22 พฤศจิกายน 2545

สมาน อินทร์อ่อน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ยสพรรณ เต็มแย้ม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านป่าตาล อำเภอเมือง
จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2545. 8 กันยายน 2545, 22 พฤศจิกายน 2545

สมปอง ชูเกษร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ยสพรรณ เต็มแย้ม เป็นผู้สัมภาษณ์, ซอยวัดศรีสุทธาวาส อำเภอเมือง
จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2545. 22 พฤศจิกายน 2545, 11 กุมภาพันธ์ 2546

สนับ วิงวอน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ยสพรรณ เต็มแย้ม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้าน ตำบลตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2545. 11 สิงหาคม 2545 5 เมษายน 2546

วิชา แสงอรุณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ยสพรรณ เต็มแย้ม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้าน ต.โก่งธนู อำเภอเมือง จังหวัด
ลพบุรี เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2545, 22 พฤศจิกายน 2545, 22 ธันวาคม 2545, 5 เมษายน 2546

พลเอกหอม ให้อยอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ยสพรรณ เต็มแย้ม เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านซอยเจริญ 13 อำเภอบาง
กอกใหญ่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2545.

พันเอก (พิเศษ) สุทัศน์ สุบรรณจุ้ย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ยสพรรณ เต็มแย้ม เป็นผู้สัมภาษณ์, ศูนย์การbinทหาร
บก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2545

ฉลอง ปาเพ็ญทาน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ยสพรรณ เต็มแย้ม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านวัดมณีชลขันธ์ อำเภอเมือง
จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2545. 15 สิงหาคม 2545

สุภัทร ภูมร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยสพรรณ เต็มแถม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านชุมชนรามเดโช อำเภอเมือง
จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2545. 5 เมษายน 2546

วันชัย ขาวสอาด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยสพรรณ เต็มแถม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านท่ากระยาง อำเภอเมือง
จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2545, 22 พฤศจิกายน 2545.

บัญญัติ รามวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยสพรรณ เต็มแถม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านบางชัน อำเภอเมือง จังหวัด
ลพบุรี เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2545.

บุญยัง รามวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยสพรรณ เต็มแถม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดยาง ณ รังสี อำเภอเมือง
จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2546.

น้ำวน ภูจิ๋ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยสพรรณ เต็มแถม เป็นผู้สัมภาษณ์, อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 2
กุมภาพันธ์ 2546.

โจ่ง คงนัม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยสพรรณ เต็มแถม เป็นผู้สัมภาษณ์, อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 2
กุมภาพันธ์ 2546. 6 เมษายน 2546

กฤษฎาภรณ์ ไวยนันท์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยสพรรณ เต็มแถม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านตำบลนิคมสร้างตนเอง
อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2545, 7 ส.ค.2545, 15 มีนาคม 2545

สาคร อุ่ณาค เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยสพรรณ เต็มแถม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านตำบลท้ายตลาด อำเภอเมือง
จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2545.

สงกรานต์ ไพเราะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยสพรรณ เต็มแถม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนวินิตศึกษาในพระบรม
ราชูปถัมภ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2545, 2 กุมภาพันธ์ 2546, 14
เมษายน 2546

บุญมี ชื่นอารมณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยสพรรณ เต็มแถม เป็นผู้สัมภาษณ์, อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อ
วันที่ 18 กันยายน 2545.

มานะ ชื่นอารมณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยสพรรณ เต็มแถม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านตำบลทะเลชุบศร อำเภอ
เมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2546.

กรรชิต ดาวทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยสพรรณ เต็มแถม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง
จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2546.

สุวรรณ จันทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยสพรรณ เต็มแถม เป็นผู้สัมภาษณ์, อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวัน
ที่ 18 กันยายน 2545.

เจ้าอาวาสวัดทองแท่งนิตยาราม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยสพรรณ เต็มแถม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดทองแท่งนิตยา
ราม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2546.

สมบัติ สงวนวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยสพรรณ เต็มแถม เป็นผู้สัมภาษณ์, อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อ
วันที่ 24 พฤศจิกายน 2545, 6 เมษายน 2546

วิชัย ปานงาม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยสพรรณ เต็มแถม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านตำบลท่าแคอำเภอเมือง
จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2545.

สมพร มงคลสาร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยสพรรณ เต็มแถม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านผู้ใหญ่สมาน อินทร์อ่อน

ตำบลป่าตาล อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2546
สุชาติ โพธิ์ทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยศพรรณ เต็มแย้ม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านตำบลทะเลชุบศรอำเภอเมือง
จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2545
ประสาน โพธิ์ทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยศพรรณ เต็มแย้ม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านตำบลทะเลชุบศรอำเภอ
เมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2545, 23 ตุลาคม 2545, 5 เมษายน 2546
หวล จันทรเทียน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยศพรรณ เต็มแย้ม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านในซอยวัดเชิงท่า ตำบลท่า
หิน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2545. 11 มีนาคม 2546
เก็น จันทรเทียน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยศพรรณ เต็มแย้ม เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านในซอยวัดเชิงท่า ตำบลท่าหิน
อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2545. 24 ตุลาคม 2545, 11 มีนาคม 2546
สินพร เพียรเจริญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ,ยศพรรณ เต็มแย้ม เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านริมทางรถไฟ อำเภอบางขุน
เทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2546.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ประวัติศาสตร์ลพบุรี

ภาคผนวก ก. ประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี

จังหวัดลพบุรี เป็นเมืองโบราณที่สำคัญเมืองหนึ่ง มาแต่สมัยทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 11 – 16) ตัวเมืองเดิมน่าจะอยู่ฝั่งตะวันออกของทางรถไฟ เพราะปรากฏว่า เมื่อคราวสร้างเมืองลพบุรีใหม่ พ.ศ. 2480 ได้ขุดพบสถูปก่อด้วยอิฐไม่ถือปูน ตรงบริเวณหน้าที่ทำการไปรษณีย์ จังหวัดลพบุรี มีลวดลายแบบเดียวกับที่พบที่จังหวัดนครปฐม นอกจากนี้ ก็มีรูปเทวดาหน้ายักษ์ หน้าสิงห์ และลวดลายปูนปั้นต่างๆ อีกหลายสิบชิ้น ซึ่งจะชมได้ใน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี ในพระนารายณ์ราชนิเวศน์

ต่อมาประมาณ พ.ศ.1450 ขอมได้ตั้งราชธานีขึ้นที่เมืองยโสธรปุระ ซึ่งนักโบราณคดี กำหนดสมัยเรียกไว้ว่า เมืองพระนคร (Angkor) แล้วต่อมาได้แผ่อำนาจเข้ามาครอบครองเมืองละโว้ หรือเมืองลพบุรี เทียบกะเกณฑ์พลเมืองให้สร้างปูชนียสถานแบบของมขิ่นหลายแห่ง เช่น เทวสถานปราสาทแขก ศาลพระกาฬ ปราสาทใหญ่ในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ และพระปรางค์สามยอด เป็นต้น โบราณวัตถุสถานแบบขอมที่สร้างในครั้งนั้นรวมทั้งพระพุทธรูปและพระพิมพ์แบบต่างๆ ซึ่งจัดเป็นศิลปแบบสมัยลพบุรี ยังคงมีเหลืออยู่ในขณะนี้เป็นอันมาก ในขณะนั้นเป็นระยะเวลาที่ชนชาติไทยได้อพยพลงมาจากทางเหนือและเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในแถบนี้บ้างแล้ว ถึงราว พ.ศ. 1800 พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ กษัตริย์พระองค์แรกแห่งแรกแห่งราชวงศ์พระร่วง ร่วมกับพ่อขุนผาเมือง ได้ต่อสู้ของมและรวบรวมชนชาติไทย ตั้งขึ้นเป็นประเทศเอกราช มีราชธานีอยู่ที่กรุงสุโขทัย

เมื่อสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ทรงสร้างกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และเสด็จขึ้นครองราชสมบัติในปี พ.ศ. 1893 แล้วนั้น โปรดให้พระราเมศวรราชโอรส ขึ้นมาครองเมืองลพบุรี เพราะเหตุว่าเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญต่อแดนสุโขทัย ครั้นสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 สวรรคตในปี พ.ศ. 1912 สมเด็จพระราเมศวร เสด็จลงไปครองราชสมบัติ ณ กรุงศรีอยุธยา แต่แล้วก็ถวายราชสมบัติ ณ กรุงศรีอยุธยา แต่สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) พระปิตุลา แล้วเสด็จกลับขึ้นมาครองเมืองลพบุรีอยู่อีกตลอดรัชกาลนั้น รวมเวลาที่สมเด็จพระราเมศวรประทับอยู่ ณ เมืองลพบุรีถึง 38 ปี เข้าใจว่าวังที่ประทับของสมเด็จพระราเมศวรคงจะตั้งอยู่ในบริเวณพระนารายณ์ราชนิเวศน์ปัจจุบันนี้ เมื่อกรุงศรีอยุธยากับกรุงสุโขทัยเป็นราชอาณาจักรเดียวกันแล้ว เมืองลพบุรีก็มีความสำคัญลดน้อยลง ไม่ปรากฏว่าเจ้านายในราชวงศ์ของอยุธยาองค์ใดขึ้นมาปกครองเมืองลพบุรีในระบายนี้อีก คงมีแต่ป้อมปราการไว้เป็นเมืองหน้าด่านป้องกันข้าศึกที่จะมาตีกรุงศรีอยุธยาทางด้านเหนือเท่านั้น แต่ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พระองค์ทรงเกรงว่าป้อมปราการเหล่านั้นจะกลับไปเป็นประโยชน์แก่ข้าศึกที่ยกมาตีกรุงศรีอยุธยามากกว่าที่จะใช้บุเรงนองแล้ว สมเด็จพระมหาจักรพรรดิก็ทรงมอบราชสมบัติแก่สมเด็จพระมหินทราธิราช น พ.ศ. 2095 เพื่อทรงผนวช แต่ก่อนทรงผนวช ก็ได้เสด็จมาประทับที่เมืองลพบุรีนี้

ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199 – 2231) ประเทศไทยมีสัมพันธทางการค้ากับต่างประเทศ จนมีเรื่องกระทบกระทั่งกับพ่อค้าฮอลันดา เป็นเหตุให้กองทัพเรือฮอลันดามาปิดอ่าวไทยครั้งหนึ่ง สมเด็จพระนารายณ์มหาราช จึงทรงพระราชดำริว่า พระนครศรีอยุธยาอยู่ใกล้ทะเล ถ้าเกิดศึกสงครามกับชาวยุโรป ซึ่งมีกำลังกองทัพเรือเข้มแข็ง เรือรบก็อาจแล่นเข้านำมาถึงกรุงศรีอยุธยาได้โดยง่าย จะไม่เป็นการปลอดภัย จึงโปรดให้สร้างเมืองลพบุรีขึ้นใหม่ ใช้เป็นราชธานีสำรอง เมือง พ.ศ.2208 โปรดให้ช่างชาวฝรั่งเศสเป็นผู้ออกแบบ สถาปัตยกรรมที่เมืองลพบุรีในสมัยของพระองค์จึงเป็นแบบไทยปนตะวันตก เช่น พระราชวังบ้านหลวงรับแขกเมือง (ที่เรียกว่าบ้านวิชาเยนทร์) วัดสันเปาโล และป้อมปราการต่างๆ เป็นต้น ทางด้านตะวันออกของเมืองลพบุรีมีคลองคูเมืองเป็น 2 ชั้น และมีคลองสายบัว เป็นคูเมืองชั้นนอก ยัง

ปรากฏกำแพงดินเป็นแนวติดต่อกับตะวันออกและหักมุมเลี้ยวตรงด้านตะวันออกเฉียงใต้แล่นไปทางตะวันตก ครั้นสร้างเมืองลพบุรีเป็นราชธานีแห่งหนึ่งแล้ว สมเด็จพระนารายณ์มหาราช โปรดเสด็จขึ้นมาประทับ ณ เมืองลพบุรี ราวปีละ 8 – 9 เดือน คงประทับอยู่ ณ กรุงศรีอยุธยาราวปีละ 3 – 4 เดือน เท่านั้น เมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชสวรรคตใน พ.ศ. 2231 สมเด็จพระเพทราชาได้ทรงทำพระราชพิธีปราบดาภิเษก ครั้งแรกที่พระราชวังเมืองลพบุรี หลังจากนั้นมาพระราชวังที่ลพบุรีก็ถูกปล่อยทิ้งอยู่เป็นเวลานาน จนถึง พ.ศ. 2277 และ พ.ศ. 2297 สมเด็จพระเจ้าบรมโกศเสด็จขึ้นมალ้อมจับช้างเถื่อนที่เมืองลพบุรี ก็คงจะได้เสด็จมาประทับ ณ พระราชวังแห่งนี้ด้วย แต่ต่อมาพระราชวังก็ขาดการบูรณะอีก จนถึงสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริเช่นเดียวกับสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ว่าควรจะมีราชธานีสำรองไว้ หากเกิดศึกสงครามกับชาวต่างประเทศที่มีกองทัพเรือ จะได้ใช้เป็นที่ตั้งมั่นได้ จึงโปรดให้ปฏิสังขรณ์เมืองลพบุรี และซ่อมแซมพระราชวังเก่าของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชขึ้นใหม่ โปรดให้สร้างพระที่นั่ง และพระราชตำหนักน้อยใหญ่ขึ้นไว้เป็นที่ประทับ พระราชทานนามว่า “พระนารายณ์ราชนิเวศน์” และได้เสด็จขึ้นมาประทับเมื่อ พ.ศ. 2399 และ พ.ศ. 2405 ถึงสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็เสด็จขึ้นมาประทับหลายคราว จนกระทั่งได้สร้างทางรถไฟสายเหนือผ่านเมืองลพบุรีแล้ว จึงโปรดพระราชทานพระที่นั่งและพระตำหนักต่าง ๆ ให้ใช้เป็นศาลากลางจังหวัดขึ้นใหม่ ณ บริเวณวงเวียนเทพสตรี ทางทิศตะวันออกของเมืองเก่า จึงย้ายมาทำการ ณ สถานที่แห่งใหม่ เช่นที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

ภาคผนวก ข
ข้อมูลจำเพาะของอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ภาคผนวก ข.

ข้อมูลจำเพาะของอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

1. ประวัติความเป็นมาของอำเภอเมืองลพบุรี

ที่ว่าการอำเภอเมืองลพบุรี ครั้งแรกยังไม่มีอาคารเป็นเอกเทศ ต้องอาศัยอาคารในพระนารายณ์ราชนิเวศน์ร่วมกันกับศาลากลางจังหวัดลพบุรี หลวงจารุมัย (อ้ว สิงห์พันธ์) เป็นนายนอำเภอคนแรก ต่อมาจนกระทั่งถึง พ.ศ. 2461 รองอำมาตย์ตรี หลีใจไทย ดำรงตำแหน่งอำเภอเห็นว่าบริเวณพระนารายณ์ราชนิเวศน์ สถานที่ราชการคับแคบประกอบกับทางราชการมีโครงการจะบูรณะพระราชวังให้สมกับเป็นโบราณสถานที่เชิดหน้าชูตาของชาวจังหวัดลพบุรี จึงได้ย้ายสถานที่ว่าการอำเภอเมืองลพบุรี ออกมาตั้งอยู่ริมถนนราชดำเนินทางทิศเหนือฝั่งถนนตรงข้ามกับกำแพงพระราชวังนารายณ์ หรือทางทิศตะวันออกของวัดเสาธงทอง ซึ่งบริเวณนี้มีหอคอยเปียนที่ดินจังหวัดลพบุรี (สำนักงานที่ดินจังหวัดลพบุรี) ปัจจุบันเทศบาลได้ให้ประชาชนปลูกสร้างอาคารพาณิชย์ไม่มีสิ่งใดเป็นสัญลักษณ์ให้เห็นว่าสถานที่นี้เป็นที่ตั้งอำเภอเหลืออยู่เลย

หลังจากประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลสมัยนายรัฐมนตรีจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ได้มีบัญชาให้ขยายตัวเมืองไทยทางทิศตะวันออกของตลาดลพบุรี เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2479 ซึ่งเป็นสมัยที่ เรือเอกขุนชาญ ร.น. ดำรงตำแหน่งนายอำเภอ รัฐบาลได้สั่งการให้กรมโยธาธิการมาวางแผนผังปลูกสร้าง ศาลากลางจังหวัดลพบุรีที่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของ วงเวียนเทพสตรี และที่ว่าการอำเภอเมืองลพบุรี ที่ทางทิศใต้ของ วงเวียนเทพสตรี ถนนพหลโยธิน ตำบลทะเลชุบศร อำเภอเมืองลพบุรี ซึ่งเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดและที่ว่าการอำเภอในปัจจุบันนี้

ศาลากลางจังหวัดและที่ว่าการอำเภอเมืองลพบุรี ได้เริ่มทำการก่อสร้างพร้อมกันในปี พ.ศ. 2480 พร้อมกันนั้นได้สร้างบ้านพักนายอำเภอ บ้านพักปลัดขวา บ้านพักปลัดซ้าย บ้านพักเสมียนตรา สมุห์บัญชี บ้านพักศึกษาธิการอำเภอ บ้านพักพนักงานของอำเภอ ซึ่งปัจจุบันยังคงสภาพอยู่ครบ เมื่อทำการก่อสร้างอาคารที่ว่าการอำเภอ และบ้านพักข้าราชการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ขนย้ายสิ่งของมาเปิดทำการ ณ ที่ว่าการอำเภอแห่งใหม่ เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2482 ชาวบ้านจึงพากันเรียกอำเภอที่ตั้งใหม่ว่า “เมืองใหม่” ส่วนที่ตั้งอำเภอเดิมชาวบ้านเรียกกันว่า “เมืองเก่า”

นายศักดิ์ ไทยวัฒน์ ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งนายอำเภอ วันที่ 1 ธันวาคม 2482 ได้ทำการปรับปรุงพัฒนาบริเวณอาคารสถานที่อำเภอเมืองลพบุรี และตัวอาคารและบริเวณต่าง ๆ ก็ได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับ และในปี พ.ศ. 2537 ได้สร้างที่ว่าการอำเภอเมืองลพบุรีหลังใหม่ในบริเวณเดียวกัน ตั้งแต่ตั้งอำเภอมาจนถึงปัจจุบันนี้ มีผู้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอ 40 ท่าน ปัจจุบัน นายวิชัย ประพันธ์โรจน์ ดำรงตำแหน่งนายอำเภอเมืองลพบุรี

อำเภอเมืองลพบุรี มีเนื้อที่ทั้งหมด ประมาณ 565 ตารางกิโลเมตร หรือ 354,377 ไร่ ห่างจากกรุงเทพมหานคร 153 กิโลเมตร พื้นที่ทางทิศใต้ของอำเภอเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนา พื้นที่ทางทิศเหนือและทิศตะวันออก สภาพเป็นที่ดอน ป่าละเมาะและภูเขาเหมาะแก่การปลูกพืชไร่ พืชสวน มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

2. สภาพการเมืองการปกครอง

แบ่งเขตการปกครองตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 เป็น 23 ตำบล 222 หมู่บ้าน โดยมีเทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 1 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 20 แห่ง และสภาตำบล 1 แห่ง

ตำบล	จำนวนหมู่	จำนวนหลัง คา / เรือน	จำนวนประชากร			ระยะห่างจาก ตำบล (ก.ม.)
			ชาย	หญิง	รวม	
ทม. ลพบุรี	-	10,542	15,306	15,364	30,670	3
ทต. โคกตูม - โคกตูม	16	3,864	7,390	7,558	14,948	19
- นิคมสร้างตนเอง	11	3,674	5,735	5,601	11,336	8
กกโก	7	3,018	3,104	3,571	6,675	5
ไทรงาม	14	1,398	2,384	2,680	5,064	17
เขาสามยอต	7	9,075	14,982	12,607	27,589	2
เขาพระงาม	10	9,333	19,089	11,648	30,737	10
โคกกะเทียม	9	1,307	2,359	2,463	4,852	12
โคกลำพาน	8	845	1,645	1,840	3,485	10
จี่วาย	12	1,540	2,850	2,969	5,819	14
ดอนโพธิ์	8	811	1,687	1,778	3,465	19
ตะลุง	13	1,383	2,512	2,837	5,349	11
ถนนใหญ่	6	3,065	4,599	4,056	8,655	5
ท่าศาลา	8	4,926	4,503	5,050	9,553	5
ท่าแค	9	3,864	8,540	5,975	14,515	6
ท้ายตลาด	7	835	1,439	1,630	3,069	14
ทะเลชุบศร	9	5,417	15,677	8,585	24,262	-
บางขันหมาก	12	2,217	4,558	4,782	9,340	7
บ้านข่อย	12	811	1,556	1,643	3,199	31
ป่าตาล	8	4,549	6,012	6,236	12,248	2
พรหมมาสดร์	7	1,879	3,353	3,541	6,894	5
โพธิ์ตรุ	8	720	1,216	1,417	2,679	15
โพธิ์เก้าต้น	13	2,995	5,123	5,531	10,654	6
สีคอง	6	285	494	565	1,059	30
รวม	222	78,353	136,159	119,957	256,115	

ข้อมูล 1 มกราคม 2545

หมายเหตุ เทศบาลเมืองลพบุรี มี 2 ตำบล คือ ตำบลทะเลชุบศรบางส่วน และตำบลท่าหินทั้งตำบล

3. สภาพระบบบริหารพื้นฐาน มีเส้นทางคมนาคมหลักที่สำคัญ ถนนลาดยาง 8 สาย สำหรับเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างตำบลและหมู่บ้านส่วนใหญ่มีสภาพเป็นถนนลูกรัง จำนวนประมาณ 20 สาย

ข้อมูลแหล่งน้ำ

ลำดับที่	ตำบล	ประปาหมู่บ้าน	บ่อน้ำตื้น	บ่อบาดาล	สระน้ำ	ฝาย/ทำนบ
1	กกโก	12	45	22	23	3
2	โก่งธนู	10	51	11	18	-
3	เขาสามยอต	7	11	21	4	2
4	เขาพระงาม	3	19	10	17	1
5	โคกกระเทียม	18	7	6	3	-
6	โคกสำพาน	6	4	25	7	-
7	โคกตูม	8	13	68	4	9
8	นิคมสร้างตนเอง	13	13	68	4	7
9	จี่วงาย	5	58	21	13	-
10	ดอนโพธิ์	6	7	5	8	1
11	ตะลุง	3	9	10	3	1
12	ท่าศาลา	8	9	16	3	2
13	ท่าแค	7	-	3	-	-
14	ท้ายตลาด	5	12	72	11	-
15	ทะเลชุบศร	5	1	11	2	1
16	บางขันหมาก	11	-	59	2	1
17	บ้านข่อย	11	4	65	9	-
18	ป่าตาล	8	22	4	-	-
19	พรหมมาستر	7	12	71	-	-
20	โพธิ์ตรุ	7	21	21	11	-
21	โพธิ์เก้าต้น	11	32	69	8	-
22	สีคอง	4	9	31	4	-
23	ถนนใหญ่	3	2	8	-	1
รวม		178	361	697	154	29

4. สภาพทางเศรษฐกิจและพาณิชย์

อำเภอเมืองลพบุรี มีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 223,378 ไร่ เกษตรกรจำนวน 9,884 ครัวเรือน มีโรงงานอุตสาหกรรม 175 แห่ง ธนาคาร 17 แห่ง สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดใหญ่ 58 แห่ง โรงแรม 23 แห่ง สถานบริการและเริงรมย์ 2 แห่ง พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ มีดังนี้

ลำดับที่	พืชเศรษฐกิจ	พืชที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย กก./ไร่/ปี	จำนวนครัวเรือนที่ปลูก
1	ข้าว	152,000	500	9,500
2	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	64,341	850	2,300
3	ข้าวฟ่าง	500	220	45
4	ถั่วเขียว	850	140	60
5	ถั่วลิสง	754	230	37
6	ทานตะวัน	19,453	250	139

5. สภาพทางสังคมและการศึกษา

ราษฎรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็น 98.56 % ศาสนาอิสลาม 1.40 % ผ่านเกณฑ์
จปฐ. การมีส่วนร่วมรณรงค์ใช้ครบ 100% มีศูนย์ส่งเสริมการราษฎรประจำหมู่บ้านครบทุกหมู่บ้าน

ตำบล	สถานี	ศูนย์สาธิต การตลาด	กลุ่ม อาชีพ	กลุ่มออม ทรัพย์	วัด	โรงเรียน		
						สพช.	สามัญ	สช.
กกโก	1	-	-	3	7	3	-	-
โก่งธนู	1	-	-	2	4	4	-	-
เขาสามยอด	1	-	-	2	7	7	-	4
เขาพระงาม	1	-	-	1	4	4	1	4
โคกกระเทียม	2	-	2	1	3	3	-	-
โคกลำพาน	1	-	1	1	3	2	-	-
โคกตูม	3	-	-	-	20	10	-	-
นิคมสร้างตนเอง	1	-	-	-	11	5	1	2
จี่งาย	2	-	5	1	4	4	1	-
ดอนโพธิ์	1	-	-	1	4	4	-	-
ตะลุง	1	-	-	1	5	5	-	-
ท่าศาลา	1	1	2	1	4	2	1	2
ท่าแค	1	-	-	-	5	4	-	-
ท้ายตลาด	1	-	-	2	3	3	-	-
ทะเลชุบศร	1	-	-	2	5	4	1	-
บางขันหมาก	1	1	2	2	7	5	-	-
บ้านข่อย	1	1	4	2	2	2	-	-
ป่าตาล	1	-	-	-	5	2	-	-
พรหมมาستر	1	-	-	2	5	3	-	-
โพธิ์ตรุ	1	-	-	-	2	1	-	-
โพธิ์เก้าต้น	1	-	-	-	9	6	-	-
สีคลอง	1	-	-	1	1	1	-	-
ถนนใหญ่	1	-	1	1	3	2	-	1
ท่าหิน	1	-	-	-	4	-	-	3
รวม	27	3	17	28	127	88	5	16

6. สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ

อำเภอเมืองลพบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวอยู่มากมาย แต่ที่สำคัญ ๆ มีดังนี้

ลำดับ	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	สถานที่ตั้ง	ระยะห่างจาก อำเภอ (ก.ม.)	หมายเหตุ
1	พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์	ทม.ลพบุรี	5	
2	ศาลพระกาฬ	ทม.ลพบุรี	4	
3	พระปรางค์สามยอด	ทม.ลพบุรี	4	
4	สวนสัตว์สระแก้ว	ทม.ลพบุรี	2	
5	วัดพระศรีมหาธาตุ	ทม.ลพบุรี	4	
6	บ้านวิชาเยนทร์	ทม.ลพบุรี	5	
7	อ่างซับเหล็ก	ต. นิคมสร้างตนเอง	16	
8	พระที่นั่งเย็น	ต.ทะเลชุบศร	2	
9	หมู่บ้านดินสอพอง	ต.ทะเลชุบศร	2	
10	พิพิธภัณฑ์เรือ	ต.ตะลุง	8	

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวยศพรพรณ
ชื่อสกุล	เต็มแย้ม
วันเดือนปีเกิด	วันจันทร์ที่ 25 เดือนธันวาคม พุทธศักราช 2521
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลรามธิบดี กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	37/29-30 หมู่ 11 หมู่บ้านร่มยมวิลล่า ถนนวัดแก้ว – พุทธมณฑล แขวงบางพรหม เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2539	ชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนสตรีวิทยา กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2543	กศ.บ. (ดุริยางคศาสตร์ไทย) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2546	ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ